

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ**

**ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Σύγχρονα Περιβάλλοντα Μάθησης και Παραγωγή Διδακτικού
Υλικού**

Θέμα Διπλωματικής Εργασίας:

**ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΓΑΚΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ(ΑΜ:00229)

Α΄ Επιβλ. Καθηγήτρια: ΠΑΠΑΡΟΥΣΗ ΜΑΡΙΑ

Β΄ Επιβλ. Καθηγήτρια: ΚΑΛΔΗ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

Γ΄ Επιβλ. Καθηγητής: ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Αφιερωμένη
στην οικογένειά μου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά τις επιβλέπουσες καθηγήτριές μου κυρίες Παπαρούση Μαρία και Καλδή Σταυρούλα, καθώς και τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Σταυρόπουλο Βασίλειο, για την πολύτιμη βοήθειά και την αμέριστη κατανόηση και υποστήριξή τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

Πρόλογος.....	7
A. ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ.....	8
A.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
A.2 ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ.....	8
A.3 ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ.....	10
A.3.Ι ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ.....	10
A.3.ΙΙ ΘΡΥΛΟΙ.....	11
A.4 Ο ΜΥΘΟΣ.....	12
A.5 ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΚΑΙ ΜΥΘΟΣ.....	13
A.6 ΛΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ.....	14
B. ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ.....	16
B.1 ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΠΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΑΝ ΟΙ ΜΥΘΟΙ.....	16
B.2 ΜΥΘΟΛΟΓΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.....	18
B.3 ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ.....	19
B.4 Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΜΥΘΟΣ.....	21
B.4.Ι ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΥΘΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥΣ..	22
B.4.ΙΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΥΘΩΝ.....	25
B.4.ΙΙΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ ΚΑΙ ΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ.....	25
B.5 ΣΧΕΣΗ ΜΥΘΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.....	27
B.6 ΣΧΕΣΗ ΜΥΘΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΟΥ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ.....	29
B.7 ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ – ΟΙ ΟΨΕΙΣ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ.....	31
B.8 ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ.....	32
Γ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ--ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ - ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ.....	33
Γ.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	33
Γ.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΛΑΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ.....	34
Γ.3 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	34
Γ.4 ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ.....	37
Γ.5 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΜΥΘΟΙ - ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ.....	42
Γ.6 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ - ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ ΣΤΗΝ	

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	44
Γ.7 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΠΕ) ΚΑΙ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ.....	50
Γ.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	52
Γ.9 ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ.....	52
Δ. ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΜΙΑΣ ΤΑΞΗΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ.....	55
Δ.1 ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ.....	55
Δ.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	56
Δ.2.Ι Η ΜΕΘΟΔΟΣ PROJECT.....	57
Δ.2.ΙΙ ΕΡΕΥΝΑ ΔΡΑΣΗΣ.....	58
Δ.3 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	61
Δ.4 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	63
Δ.5 ΑΦΟΡΜΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	66
Δ.6 ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.....	67
Δ.7 ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ.....	68
❖ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΗΣ ΓΑΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ68	
ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ.....	71
❖ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΕΛΛΑΔΟΥ.....	71
ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ....	74
❖ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΟΥ ΔΕΥΚΑΛΙΩΝΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΥΡΡΑΣ74	
ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ...76	
❖ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΣΕΦΟΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΣ.....77	
ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ...79	
❖ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΗΣ ΑΛΚΥΟΝΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΚΥΟΝΙΔΕΣ ΗΜΕΡΕΣ.....79	
ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ.....	81
❖ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΙΤΑΝΟΜΑΧΙΑ – ΔΩΔΕΚΑΘΕΟ – ΠΛΑΝΗΤΕΣ.....82	
ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ....	84
❖ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΤΟΥ.....85	
ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ....	86

Δ.8	ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ.....	88
Ε.	ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	104
Ε.1	ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΑΣ.....	110
Ε.2	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	111
Ε.3	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ.....	111
ΣΤ.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	112
Ζ.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	116
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι:	ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΥΘΩΝ.....	116
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ:	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ – ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ.....	119
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ:	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ ΤΗΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ.....	130
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV:	ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΤΟΥΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	131
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V:	ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕ ΤΟ 7ο ΕΡΩΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	134

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία διερευνά ένα μικρό τμήμα της αρχαίας Ελληνικής μυθολογίας και τους τρόπους σύνδεσής του με το περιβάλλον ώστε τα παιδιά αφ ενός να γνωρίσουν το περιβάλλον και αφ ετέρου να προβληματιστούν γύρω από αυτό.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε τάξη νηπιαγωγείου και τα παιδιά που συμμετείχαν ήταν παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Διαμέσου της αναλύσεως επτά μύθων, που αναφέρονται στο περιβάλλον, προτείνονται συγκεκριμένες διδακτικές προτάσεις που στόχος τους είναι να διαπλάσουν αυριανούς πολίτες με ανεπτυγμένη οικολογική συνείδηση. Η παιδεία είναι το κλειδί για τη δημιουργία υπεύθυνων πολιτών, με ευαισθησίες για το περιβάλλον και η ελπίδα της ανθρωπότητας είναι η νέα γενιά, δηλαδή τα παιδιά που φοιτούν στα σχολεία.

Λαμβάνοντας δε υπόψη την ιδιαίτερη σημασία και τον καθοριστικό ρόλο που παίζουν τα πρώτα έξι χρόνια ζωής στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ανθρώπου, μοιάζει κατάλληλη η προσχολική ηλικία, για να γνωρίσει το παιδί την ομορφιά του περιβάλλοντος, την ανάγκη ύπαρξης αρμονίας μέσα σ' αυτό και να αναπτύξει θετικές στάσεις και συμπεριφορές απέναντί του.

Η πορεία που ακολουθήθηκε στην εργασία είναι η εξής:

Αρχικά στην εργασία επιχειρείται μία ανάλυση και μελέτη της λαϊκής παράδοσης και των ειδών της, του μύθου και της μυθολογίας, ιδιαίτερα βέβαια της Ελληνικής μυθολογίας. Στην συνέχεια παρουσιάζονται επτά μύθοι που διδάχτηκαν στην τάξη, η πορεία της διδακτικής αξιοποίησής τους και τέλος η ανάλυση αυτής.

Το υλικό για να πραγματοποιηθεί η επιστημονική μας έρευνα με εγκυρότητα, είναι από βιβλία στην Ελληνική γλώσσα, από ξενόγλωσσα βιβλία, κάποια μεταφρασμένα στα ελληνικά, επιστημονικά άρθρα και το διαδίκτυο. Για τη συγκέντρωση όλων των παραπάνω χρησιμοποιήθηκαν βιβλία κυρίως από την Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και από την Δημοτική βιβλιοθήκη Λαμίας.

Ιούλιος 2019

Α. ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Α.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθε γενιά ανθρώπων, προσπαθεί να γνωρίσει και να αισθανθεί τον κόσμο γύρω της με τον δικό της τρόπο. Στοχάζεται, επινοεί και πράττει και όλη την γνώση που αποκτά μέσα από τις ενέργειές της, την κληροδοτεί στην επόμενη γενιά και εκείνη με την σειρά της έρχεται να προσθέσει πάνω σ' αυτή την συγκομιδή της δικής της γνώσης. Ο συνολικός αυτός πλούτος της γνώσης είναι η παράδοση και η πολιτιστική κληρονομιά ενός λαού. Πολλές φορές τα νέα στοιχεία της γνώσης έρχονται σε αντιπαράθεση με τα παραδοσιακά, μια διαδικασία που είναι εξαιρετικά γόνιμη μιας και μέσα από την σύνθεση του παλιού με το νέο, συντελείται η ιστορική εξέλιξη, αλλά και η γέννηση νέων μορφών πολιτισμού (Γαλοπούλου, κ. συν., 1985, σελ 12-14).

Η λαϊκή παράδοση και συγκεκριμένα η Ελληνική λαϊκή παράδοση είναι μέρος της ίδιας της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Είναι η αδιάκοπη συνέχεια του πολιτισμού μας από τα αρχαιοελληνικά χρόνια στα βυζαντινά και μέχρι σήμερα. Αποδεικνύεται η συνέχεια αυτή από τις ομοιότητες που καταγράφονται στην οικονομική ζωή, στις οικογενειακές δραστηριότητες (π.χ. γάμος, οικογένεια), στα έθιμα, στις δοξασίες, στις δεισιδαιμονίες, κ.ά., που αντικατοπτρίζουν την πίστη, τους φόβους και τις ελπίδες του λαού μας. Κάποια από τα χαρακτηριστικά στοιχεία της λαϊκής παράδοσης είναι οι θρύλοι, τα παραμύθια, τα δημοτικά τραγούδια, οι παροιμίες, τα αινίγματα, οι μύθοι (Κόνσολας, στο: Κάϊλα, Καλαβάσης, & Πολεμικός, 2002, σελ. 136).

Α.2 ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Σύμφωνα με το Πολίτη, με τον όρο παράδοση εννοούμε « τις φανταστικές διηγήσεις που πλάθει ο λαός, με βάση τις δοξασίες του για ορισμένους τόπους και όντα, και που τις πιστεύει για αληθινές». (Αυδίκος, 1997, σελ.133). Ετυμολογικά η λέξη παράδοση προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη *παραδίδωμι*, η έννοια της οποίας είναι το ρήμα παραδίνω και εμπιστεύομαι, κάτι σε κάποιον. Με την έννοια παράδοση λοιπόν δίνεται εξήγηση σε μια διαδικασία κατά την οποία ένας λαός περνά πολιτισμικά στοιχεία του παρελθόντος από τη μια γενιά στην άλλη, διαμέσου του γραπτού ή του προφορικού λόγου. Δεν είναι μια στάσιμη διαδικασία, αντιθέτως, εξελίσσεται σε τρεις χρονικές διαστάσεις, το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον.

Η παράδοση αναφέρεται σε όσα πολιτισμικά στοιχεία αποδέχεται μια κοινωνική ομάδα στο πέρασμα των ετών. Βέβαια αυτά τα στοιχεία για να γίνουν αποδεκτά από μια μικρή ή μεγαλύτερη κοινωνική ομάδα, θα πρέπει να θεωρούνται αρεστά, ωφέλιμα χρήσιμα από την ίδια την ομάδα και να είναι ή τοπικής εμβέλειας ή να καλύπτουν ευρύτερες γεωγραφικές περιοχές. Και όποια στοιχεία επιβιώνουν στο χρόνο, σημαίνει ότι έχουν γίνει αποδεκτά και από τις νεότερες γενιές.

Η παράδοση είναι ένας οργανισμός ζωντανός, που πηγάζει από το παρελθόν της κάθε κοινωνικής ομάδας, αλλά προσαρμόζεται εύκολα στις σύγχρονες ανάγκες της.

Υπόκειται σε συνεχείς αλλαγές και τροποποιήσεις, βρίσκεται σε μια κατάσταση λειτουργικής προσαρμοστικότητας (Μπενέκος, 2006, σελ.13).

Στοιχεία που συνθέτουν τον λαϊκό πολιτισμό άρα και την παράδοση μιας κοινωνικής ομάδας είναι το να μοιράζονται κοινή γλώσσα, ιστορία, θεσμούς θρησκεία, ήθη και έθιμα, τις διάφορες μορφές τέχνης, τα τραγούδια, τους χορούς και κυρίως τις ίδιες αξίες και αντιλήψεις. Αυτά τα στοιχεία είναι οι συνδετικοί κρίκοι της κάθε ομάδας με το παρελθόν της και όλα αυτά ορίζονται ως λαϊκή παράδοση, η οποία χαρακτηρίζεται από συλλογικότητα.

Μπορεί να επιχειρηθεί μια υποκατηγοριοποίηση της λαϊκής παράδοσης σε:

- εθνική όπου κάθε λαός ξεχωρίζει από τους άλλους ως προς την ιστορία του τα ήθη, τα έθιμα και
- παγκόσμια που δημιουργείται από την επικοινωνία και την ανταλλαγή των λαών, σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, αλλά και τις επιδράσεις που έχει υποστεί ο κάθε τομέας από την αλληλεπίδραση αυτή στο παρελθόν.(Μπενέκος, 2006, σελ. 173-174).

Στην Ελληνική γλώσσα μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις, η λέξη παράδοση να ταυτιστεί με την λέξη θρύλος, ενώ οι Άγγλοι χρησιμοποιούν την λέξη legend, οι Γάλλοι τη λέξη legend και οι Γερμανοί τη λέξη sage (Αυδίκος, 1997, σελ. 134).

Η παράδοση γεννιέται μέσα από τον συνδυασμό δύο στοιχείων: το «φιλόμυθον» που είναι η αγάπη για την δημιουργία ιστοριών, σταθερό και αμετάβλητο στοιχείο και το δεύτερο είναι η ανάγκη για διαρκή ανανέωση που οδηγεί στην διασκευή των παλιών ιστοριών ή στην δημιουργία νέων. Και τα δύο αυτά στοιχεία λειτουργούν συνδυαστικά και το δεύτερο βρίσκεται σε εξάρτηση με το πρώτο (Καπλάνογλου, 1998, σελ.20).

Στόχος της εξιστόρησης της παράδοσης είναι η απλή παράθεση του επεισοδίου, γι ' αυτό και είναι σύντομη, σε αντίθεση με την αφήγηση του παραμυθιού, που σαν ολοκληρωμένο αφήγημα είναι από μόνο του ένα ξεχωριστό είδος προφορικού αλλά και λογοτεχνικού είδους (Αυδίκος, 1997, σελ. 134)

A.3 ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

A.3.1 ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Πολλοί μελετητές προσπάθησαν να προσδιορίσουν την ηλικία των παραμυθιών, οι απόψεις τους ποικίλουν και παρουσιάζουν αρκετό ενδιαφέρον. Οι αδερφοί Grimm, που υπήρξαν και οι πρώτοι εκδότες λαϊκών παραμυθιών, τοποθετούν χρονικά το παραμύθι πριν από την διαμόρφωση της ταξικής κοινωνίας, ο δε Carl von Sydow το τοποθετεί στην νεολιθική εποχή. Σύμφωνα με τους εκπροσώπους της πολυγενετικής θεωρίας, το παραμύθι διαμορφώθηκε στους διάφορους λαούς με όμοιο τρόπο, χωρίς αυτοί οι λαοί να βρίσκονται σε επικοινωνία και αλληλεπίδραση και οι κοινοί παραμυθιακοί τύποι βασίζονται σε όμοιες πίστεις αλλά και παραστάσεις. Ο Will-Erich Peuckert Γερμανός λαογράφος θεωρεί ότι η γέννηση του παραμυθιού έγινε στην ανατολική Μεσόγειο: στον Κρητομηκοναϊκό και Αιγυπτιακό χώρο, από ένα προαγροτικό πολιτισμό. Οι οπαδοί όμως της Φιλανδικής σχολής, που αναγνωρίζουν μόνο το ανατολικοευρωπαϊκό παραμύθι, θεωρούν ότι η γένεση του παραμυθιού έγινε στα χρόνια του Μεσαίωνα, μιας και τα ευρωπαϊκά παραμύθια που γνωρίζουμε σήμερα, επηρεάστηκαν σημαντικά ως προς την διαμόρφωσή τους από την εποχή του φεουδαλισμού έως και το 18^ο αιώνα (Μερακλής, 1988, σελ. 23-25),

Το παραμύθι θεωρούνταν ένας πολύ στοιχειώδης τρόπος επικοινωνίας, μια γραμμική αφήγηση, όπου ο άνθρωπος με πολύ γραμμικό λόγο προσπαθούσε να χαρτογραφήσει την πραγματικότητα που βίωνε (Burkert, 1993).

Καθοριστική για την μορφή και την πλοκή των παραμυθιών είναι και η σχέση που αναπτύσσει κατά την διήγησή του και ο αφηγητής με τον ακροατή, η οποία εξαρτάται από την σύνθεση του ακροατηρίου, την γλώσσα που χρησιμοποιείται, την μνήμη, την φαντασία και βέβαια το ταλέντο του αφηγητή (Καπλάνογλου, 1998, σελ.44-45).

Τα παραμύθια είναι διαχρονικά, πολυστρωματικά, ένα είδος με πολλούς χρονικούς ορόφους και η ποικιλία των θεμάτων αλλά και των μοτίβων που περιέχουν παρουσιάζει μια ιστορική και πολιτισμική εμβέλεια που συμβαδίζει με τις εποχιακές ζώνες και στρώματα (Μερακλής, 1988, σελ. 27-31).

Είναι ένα είδος λαϊκής πεζογραφίας, που έχει αναπτυχθεί σε όλα τα έθνη και εκφράζει στοιχεία της ιστορίας και των αξιών του λαού, απ' όπου προέρχεται.

Μια κατηγοριοποίηση που θα μπορούσε να γίνει στα παραμύθια, θα ήταν να τα διακρίνουμε σε δυο είδη το λαϊκό και το λόγιο.

- Το λαϊκό παραμύθι είναι ένα διήγημα που βασίζεται στη φαντασία και έχει στόχο την ευχαρίστηση του ακροατή. Παλαιότερα, αποτελούσε προφορική λαϊκή λογοτεχνία των ενηλίκων, γεγονός που φανερώνει ότι στη θεματολογία του υπήρχαν άσεμνες αναλύσεις και εικόνες βίας με αποτέλεσμα να μη προκαλεί το ενδιαφέρον στα παιδιά και να μη γίνεται κατανοητό.

- Το λόγιο παραμύθι, είναι το σύγχρονο – έντεχνο διήγημα που βασίζεται στα προσωπικά βιώματα του συγγραφέα (Αυδίκος, 1997, σελ. 36-37).

Ακόμη τα παραμύθια μπορούν να διακριθούν ανάλογα με το ποια μοτίβα ή θέματα υπερισχύουν κάθε φορά. Οι πιο σημαντικές κατηγορίες είναι:

- ❖ Τα μαγικά παραμύθια. Θεωρούνται ως ο πυρήνας του υλικού των παραμυθιών και μέσα σε αυτά με το θαύμα και την μαγεία παραμερίζεται η αδικία, η ανάγκη και από μία διαταραγμένη τάξη πραγμάτων οι ήρωες οδηγούνται σε ένα κόσμο καλύτερο
- ❖ Αυτά με τα ζώα. Μέσα από την σχέση των ανθρώπων με τα ζώα διακρίνεται μια γενικότερη ηθική τάξη.
- ❖ Τα ευτράπελα, που είναι μία παρωδία του μαγικού. Αυτά προσφέρουν γέλιο διακωμωδώντας και αντιμετωπίζοντας την πραγματικότητα χωρίς ιδεαλιστικές και ρομαντικές παρωπίδες.
- ❖ Οι νουβέλες. Εδώ τα θαύματα αναπληρώνονται από τις περιπέτειες των ηρώων, η μεταμόρφωση από την μεταμφίεση και η μαγεία από το τέχνασμα και το τρικ, αυτού του είδους παραμύθια είναι γνωστά κυρίως στην Ανατολή.

Μέσα από το παραμύθι ο άνθρωπος εκφράζει τις κοινωνικές επιθυμίες του, και είναι αυτό που με την δημιουργική φαντασία, αλλά και τις ουτοπικές λύσεις του, βοηθάει τον άνθρωπο να απελευθερωθεί. Οι καταστάσεις αλλά και οι σχέσεις που αποτυπώνονται στο παραμύθι είναι ξεκάθαρες, οι δράσεις των προσώπων είναι απλές και καθαρές και τα γεγονότα έχουν πάντα αίσια κατάληξη. Σύμφωνα με την Woller « Στο παραμύθι δεσπόζουν, δίπλα στα καθαρά χρώματα της αντίθεσης μούρου-άσπρου, καθαρά περιγράμματα, για να κάνουν ορατή την ασυμφιλίωτη αντίθεση καλού και κακού και να απαιτούν την τιμωρία και την εξαφάνιση του κακού. Η μορφή του ήρωα χρειάζεται την αντιθετική μορφή του αντιπάλου. Το παραμύθι, με την καθορισμένη κοινωνική του λειτουργία, προβάλλει πρόθυμα ως χαρακτηριστική αντίθεσή του την κοινωνική αντίθεση» (Μερακλής, 1988, σελ. 32-33).

Μια κοινωνική ιστορία, όπως αυτή του παραμυθιού, μας παραπέμπει σ' ένα πεδίο όπου διασταυρώνονται οι παραδόσεις και οι νοοτροπίες τόσο αυτών που το διηγούνται, το γράφουν ή το χρησιμοποιούν με οποιονδήποτε τρόπο, όσο και των ακροατών που επιλέγουν να το δεχθούν (Καπλάνογλου, 1998, σελ. 37).

Τα παραμύθια όλων των λαών και των ηπείρων έχουν εμπλουτίσει την παγκόσμια λογοτεχνία και η σύγκριση μεταξύ τους μπορεί να βοηθήσει στο να γνωρίσει και να κατανοήσει ο ένας λαός τον άλλο, καθώς μέσα από αυτά μπορούν να εντοπισθούν, αξιολογηθούν αλλά και να κατανοηθούν κοινά στοιχεία αλλά και εθνικές ιδιαιτερότητες (Μερακλής, 1988, σελ. 35-38),

A.3.II ΘΡΥΛΟΙ

Διαμέσου του προφορικού λόγου αναπτύχθηκαν και οι θρύλοι και είναι και αυτοί μέρος των λαϊκών παραδόσεων. Είναι αφηγήσεις που ως αρχή και τέλος έχουν την λαϊκή φαντασία. Πηγή έμπνευσης έχουν τους ένδοξους ήρωες αλλά και τα ξεχωριστά ιστορικά γεγονότα του κάθε λαού, που αντιπροσωπεύουν το πνεύμα του κάθε λαού.

Πηγή έμπνευσης των θρύλων όμως μπορεί να είναι και η φύση και τα διάφορα στοιχεία της όπως η θάλασσα, τα φυτά και τα ζώα.

Στους θρύλους όμως μπορεί να αναφέρονται και όντα φανταστικά όπως νεράιδες και καλικάντζαροι. Οι θρύλοι λοιπόν θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως προφορικές διηγήσεις που έχουν ως περιεχόμενα τους ιστορίες που προέρχονται τόσο από τον φυσικό κόσμο, όσο και από τον κόσμο τον μεταφυσικό και της φαντασίας. Σύμφωνα με τον Δ. Λουκάτο, στο βιβλίο του Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία, *«Παραδόσεις ή θρύλοι λέγονται οι φανταστικές διηγήσεις που πλάθει ο λαός με βάση τις δοξασίες για ορισμένους τόπους και όντα και που τις πιστεύει για αληθινές»* (Λουκάτος, 1992, σελ. 151).

Υπάρχουν και οι σύγχρονοι αστικοί θρύλοι, που παρουσιάζουν κοινή δομή με αυτή των παραδοσιακών. Στηρίζονται μεν στα υποκειμενικά βιώματα των δημιουργών τους, αλλά είναι ανώνυμοι, μιας και είναι πολύ δύσκολο να εντοπιστούν οι πηγές τους στο internet και συνήθως είναι δεμένοι με ένα γεωγραφικό χώρο. Συνδυάζουν το φανταστικό με την πραγματικότητα και εμπεριέχουν σε «κρυμμένη» μορφή κάποιο ηθικό δίδαγμα. Οι παραδόσεις και οι θρύλοι ασκούν στους ανθρώπους μια γοητεία, μια μυστηριακή ατμόσφαιρα που τους σαγηνεύει. (Μπενέκος, 2006, σελ. 190-192).

A.4 Ο ΜΥΘΟΣ

Τι εννοούμε με τον όρο μύθος;

Παρατηρούμε μέσα από διάφορα κείμενα ότι το ερώτημα αυτό απασχόλησε ήδη και τους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους. Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα από τον *Φαίδρο* του Σωκράτη σύμφωνα με το οποίο, αν κάποιος προσπαθήσει να εξηγήσει τους μύθους, δύσκολα θα βρει απάντηση, άρα είναι ανόητο να το επιχειρήσει. Ο μύθος σαν έννοια, παρουσιάζεται ως το σύνολο των αφηγήσεων ενός λαού, που αποτελούν τον θεμέλιο λίθο της πολιτιστικής του κληρονομιάς (Πλατανιάς, 2004, σελ. 9).

Αναζητώντας την ερμηνεία του στον Όμηρο και τον Αισχύλο παρατηρούμε ότι η έννοια μύθος αναφέρεται ως ο λόγος που δεν είναι επαληθεύσιμος αλλά ταυτόχρονα δεν είναι και ψευδής. Και αναφέροντας τον λόγο εννοείται ο προφορικός αφηγηματικός λόγος, τόσο ο ατομικός όσο και αυτός με την μορφή διαλόγου που χρησιμοποιούσε σαν ήρωες ανθρώπους και ζώα ή άψυχα αντικείμενα με αξία πρακτική για την ανθρώπινη ζωή και είχε απώτερο ηθικοπλαστικό και διδακτικό σκοπό (Αυδίκος, 1997, σελ. 124).

Η πολλαπλότητα της ερμηνείας του όρου αποτυπώνεται χαρακτηριστικά στις απόψεις του Άγγλου θρησκευολόγου Roberson, ο οποίος περιγράφει πολύ εύστοχα αυτή την δυσκολία λέγοντας ότι: *«Το πρώτο πράγμα που κάποιος αντιλαμβάνεται στην προσπάθειά του να συλλάβει τις εννοιολογικές σημασίες του μύθου είναι ότι ο μύθος μπορεί να καλύψει ένα ακραία ευρύ χώρο. Χωρίς να καταφεύγουμε σε μια απαρίθμηση των διαφορετικών τρόπων, με τους οποίους ο όρος χρησιμοποιείται, είναι φανερό ότι ο μύθος μπορεί να ενσωματώσει καθετί, από μια αφελή, πλασματική, ακόμη αναληθή εντύπωση μέχρι μια αληθινή και απόλυτα ιερή αφήγηση.»*

Ο μύθος αφορά φανταστικές διηγήσεις που όμως πολλές φορές παραπέμπουν σε βαθύτερες αλήθειες ακόμα και στην επιστημονική σκέψη. Οι μύθοι, αποτελούν ένα

πολιτισμικό αγαθό, που προέρχεται από τον ίδιο τον λαό και έχει τις ρίζες του στην αρχαιότητα, αλλά ακόμη και στις απαρχές της ύπαρξης του κόσμου που όλοι γνωρίζουμε.

Οι μύθοι είναι μια αστείρευτη πηγή από εικόνες, αλληγορίες και σύμβολα., μέσα από τα οποία εξετάζονται και προσπαθούν να ερμηνευθούν σημαντικά ανθρώπινα ερωτήματα από αρχής του κόσμου. Εργαλείο τους είναι η γλώσσα των συμβόλων που είναι και η γλώσσα της τέχνης ιδίως της ποίησης. Συνήθως είναι διατυπωμένοι με τρόπο σύντομο και πολλές φορές, παρατηρείται ότι ο χαρακτήρας τους είναι συμβολικός ηθικός και διδακτικός. Συνήθως ήταν ευχάριστες διηγήσεις, παρμένες από την καθημερινή ζωή των ανθρώπων θεωρούνταν ιδιαίτερο εκφραστικό μέσο για τους συγγραφείς και ήταν γραμμένοι σε πεζό ή ποιητικό λόγο (Αυδίκος, 1997, σελ. 123). Οι μύθοι τείνουν όχι τόσο να παρέχουν πληροφόρηση, αλλά να ενισχύουν τα προϋπάρχοντα πρότυπα. Καθορίζουν το σύστημα των συντεταγμένων για να αντιμετωπιστούν οι συνθήκες του παρόντος, ή και του μέλλοντος. Μέσα από την προκαθορισμένη δομή του μύθου μπορούσαν οι άνθρωποι να διαπραγματευτούν καινούργιες και άγνωστες καταστάσεις, συνεπώς ο μύθος υπήρξε πάντα ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο (Kirk, 1974, σελ.301-303).

Με τους μύθους οι άνθρωποι κάλυπταν την ζωή των Θεών αλλά και κατεύθυναν την κοινωνική τους οργάνωση. Σύμφωνα με τον Malinowski, ο «μύθος» χρησιμοποιείται στην σύγχρονη ανθρωπολογία και κοινωνιολογία, με την ευρύτερη έννοια για να ερμηνεύσει ολόκληρο το ψυχικό υπόστρωμα ενός πολιτισμού, αλλά και ο Sorel αναφερόμενος στους μύθους, τους χαρακτηρίζει ως ένα σύστημα αξιών που κατευθύνει τεχνητά τους πολιτισμούς (Λουκάτος, 1992, σελ. 130).

Ο μύθος απαντά σε διάφορα επιστημονικά πεδία όπως η λογοτεχνία, οι κοινωνικές επιστήμες, η φιλοσοφία και καθ' ένας από αυτούς τους επιστημονικούς κλάδους δίνει και την δική του ξεχωριστή ερμηνεία σ' αυτόν. Πολλές φορές παρατηρούνται και βασικές διαφορές ως προς τις ξεχωριστές ερμηνείες των κλάδων αυτών. Τίθενται λοιπόν ερωτήματα ως προς τον ορισμό και τη λειτουργικότητά του. (Αυδίκος, 1997, σελ. 125).

A.5 ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΚΑΙ ΜΥΘΟΣ

Χαρακτηριστική είναι η διονυσιακή παρομοίωση που χρησιμοποιεί ο συντάκτης του περιοδικού «Φιλίστωρ», σύμφωνα με την οποία, οι μύθοι και τα παραμύθια μοιάζουν με τους καρπούς ενός αμπελιού με γερές ρίζες. Ενώ όμως οι μύθοι είναι τα «ζωμάδη» σταφύλια, τα παραμύθια είναι τα μικρά όνιμα σταφύλια, οι «καμπανοί», που και από αυτά βγαίνει γλυκό κρασί. Με αυτή την παρομοίωση δηλώνεται η σχέση συγγένειας των μύθων και των παραμυθιών, αλλά και πως αυτά τα δεύτερα κατάγονται από τους μύθους. Μάλιστα τον 19^ο αιώνα επικρατούσε και η άποψη πως τα λαϊκά παραμύθια ήταν προϊόντα εκφυλισμού των μύθων (Καπλάνογλου, 1998, σελ. 19-20).

Ο Levi – Strauss υποστηρίζει ότι υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις εξιστορήσεις των παραμυθιών και των μύθων, διαφοροποιήσεις που σχετίζονται με την βασική φιλοσοφία που διέπει το κάθε είδος ξεχωριστά.

Μέσα από την μελέτη κειμένων παρατηρείται ότι οι μύθοι και τα παραμύθια διαφέρουν τόσο ως προς την μορφή όσο και ως προς το περιεχόμενο. Η λέξη παραμύθι προέρχεται από το ρήμα παραμυθεύομαι, που είχε τη σημασία του συμβουλευώ (Αυδίκος, 1997, σελ. 129).

Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του μύθου δεν βρίσκεται ούτε στη δομή, ούτε στο περιεχόμενο ενός παραμυθιού, αλλά στην χρήση για την οποία προορίζεται. Ο μύθος είναι ουσιαστικά μια εφαρμοσμένη διήγηση, που αναφέρεται με δευτερεύοντα τρόπο σε κάτι που έχει συλλογική σημασία και η σοβαρότητά του πηγάζει ακριβώς από αυτή την εφαρμογή (Burkert , 1993).

Ο μύθος αναφέρεται στον διαφορετικό κόσμο του μακρινού παρελθόντος, ενώ το παραμύθι δεν έχει τόπο και χρόνο. Ως προς τις κοινωνικές αντιθέσεις, το παραμύθι περιορίζεται σε αυτές που συμβαίνουν στα πλαίσια της ίδιας της οικογένειας, ή των διαταξικών και διαστρωματικών κοινωνικών σχέσεων. Οι αντιθέσεις στους μύθους αντίστοιχα, εμπεριέχουν έναν ευρύτερο πλαίσιο στάσεων και ιδεών. Ασχολούνται με τα πρώιμα ακόμη ερωτήματα της ίδιας της ανθρωπότητας, Ο κόσμος των μύθων είναι ένας υπερφυσικός κόσμος, μια ιερή αφήγηση που σχετίζεται με την τελετουργία. Οι αφηγήσεις των μύθων δεν έχουν χρονικό περιορισμό και οι ακροατές τους πιστεύουν στην αλήθεια των ιστοριών, ενώ οι αφηγήσεις των παραμυθιών γίνονταν κυρίως βράδυ και οι ακροατές τους ήδη από τα εισαγωγικά και τα καταληκτικά μοτίβα, προετοιμάζονταν για μια ιστορία που βρίσκεται μόνο στην φαντασία του αφηγητή. (Αυδίκος, 1997, σελ. 130-133).

A.6 ΛΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Προσπαθώντας να δώσουμε μία ερμηνεία στον όρο λαϊκή λογοτεχνία, θα μπορούσαμε να πούμε, πως είναι κυρίως όλα εκείνα τα λογοτεχνικά είδη που παρήχθησαν στις αγροτικές κοινωνίες ως τα τέλη κυρίως του 19^{ου} αιώνα και που απευθύνονταν τόσο στο κοινό των αγροτών, όσο και στα κατώτερα λαϊκά αστικά στρώματα των πόλεων, χωρίς απαραίτητα να παράγονται απ' αυτούς. Εξετάζοντας την ιστορία θα παρατηρήσουμε πως η λαϊκή λογοτεχνία είναι ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο και εξελισσόμενο φαινόμενο. Οι μεταβλητές που συντελούν σε αυτή την εξέλιξη είναι οι διαφορετικές κοινωνικές πραγματικότητες, ο τρόπος ζωής των ανθρώπων, αλλά και οι διαφορετικοί τρόποι καλλιτεχνικής έκφρασης, που σχετίζονταν με τα στάδια μόρφωσης και συνείδησης των ανθρώπων (Μερακλής, 1988, σελ. 5-9).

Τα οφέλη και το ενδιαφέρον από την μελέτη της λαϊκής λογοτεχνίας και της εξέλιξης της μέσα στο χρόνο είναι πραγματικά πολύ μεγάλο γιατί:

- Δίνεται η ιστορική και πολιτιστική εικόνα ενός λαού ήδη από τις απαρχές της ύπαρξής του.

- Μπορεί να δοθεί επίσης και η εικόνα της ανθρωπογεωγραφίας μιας ευρύτερης περιοχής .
- Μπορεί να βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση ενός λαού μέσα από την έκθεση των θετικών και αρνητικών στοιχείων του, που χαρακτηρίζουν την εθνική ιδιοτυπία του και την παράδοσή του.
- Μπορεί, μέσα από την περιγραφή των ηθών και των εθίμων, αλλά και του συνόλου της λαϊκής ζωής, να βοηθήσει στην κατανόηση της ίδιας της ανθρώπινης ψυχής (Λουκάτος, 1992, σελ. 21-24).

Οι μεταβολές που διαχρονικά γνώρισε η λαϊκή λογοτεχνία μέσα στην ιστορία, αντανακλάται στις διαφορετικές μορφές, αλλά και στα είδη της που συναντάμε.

Κάποιοι λαογράφοι όπως ο Strobach (1979) θεωρούν ως κύριο γνώρισμα της λαϊκής λογοτεχνίας την προφορική – μνημονική παράδοση και ότι όπου υπάρχει η γραπτή παράδοση, εκεί υπάρχει και ο κίνδυνος νοθείας της γνήσιας λαϊκής παράδοσης. Η ιστορία όμως μας καταδεικνύει πως η προφορική παράδοση χαρακτηρίζει μόνο μια συγκεκριμένη φάση του πολιτισμού, που σχετίζονταν με μια συγκεκριμένη εξέλιξη της κοινωνίας. Η Ομηρική ποίηση παραδείγματος χάρη, την συνθέσανε ποιητές που κατά κανόνα προέρχονταν από τα κάτω λαϊκά στρώματα και ως ένα χρονικό διάστημα παραδίδονταν προφορικά και ανώνυμα και προορίζονταν για τις αριστοκρατικές τάξεις. Ήταν λοιπόν ουσιαστικά μια ποίηση που δικαιοματικά ανήκει στους λαϊκούς δημιουργούς που την συνέθεταν όμως για τις ανώτερες τάξεις. Θα μπορούσαμε χαρακτηριστικά επίσης να αναφερθούμε και στην φεουδαρχική ποίηση των ευγενών, που παραδίδονταν από λαϊκούς δημιουργούς, προφορικά και ανώνυμα στα λαϊκά στρώματα, παρ' όλα αυτά κάποια μεσαιωνικά τραγούδια τα βρίσκουμε καταγεγραμμένα στα λατινικά, που σημαίνει ότι η καταχώρηση αυτή έγινε από μέλη των μορφωμένων τάξεων.

Αυτού του είδους τη λογοτεχνία (προφορική παράδοση), οφείλονταν στο γεγονός ότι για αιώνες υπήρξε καθυστέρηση στην οικονομική, κοινωνική και συνεπώς μορφωτική ανάπτυξη των λαϊκών στρωμάτων, παρ' όλα αυτά χάραξαν την πορεία τους και βρήκαν τον δρόμο τους για την μόρφωση και την παιδεία τους. Όταν τα μεγάλα λαϊκά στρώματα άρχισαν να συμμετέχουν και να δέχονται το αγαθό της μόρφωσης, τότε άρχισαν να εκφράζονται και γραπτά και χαρακτηριστικό είδος αυτού του τρόπου έκφρασης είναι η λαϊκή ποίηση, δείγματα αυτής βρίσκουμε σε κάποιες τοπικές εφημερίδες π.χ. της Καρπάθου, όπου διαβάζουμε δίστιχα σαν μαντινάδες ή και μοιρολόγια. Αυτού του είδους τα έντυπα μας παρουσιάζουν την εικόνα της επαγγελματικής κοινωνικής και πολιτισμικής ζωής μιας ορισμένης κοινωνίας.

Παρ' όλα αυτά στην προφορική παράδοση οφείλεται η εμφάνιση παραλλαγών, αποκλίσεων, μεταβολών, στην αρχική μορφή του παραμυθιού ή του τραγουδιού, σύμφωνα με τις καταγραφές που έχουν γίνει. Σε κάθε όμως παραλλαγή, παρατηρείται το φαινόμενο ότι υπάρχει μια σχετική σταθερότητα στο κείμενο, καθώς ο δημιουργός παρά τις καινοτομίες που εισάγει, αναγκάζεται να ακολουθήσει τους παραδομένους παραδοσιακούς κανόνες της κοινωνίας. Αυτή λοιπόν η τάση για μεταβολή, αλλά και για σταθερότητα δίνει ένα δυναμισμό στη λαϊκή λογοτεχνία, η

οποία ανανεώνεται όχι μόνο με νέες μορφές των δικών της ειδών, αλλά και με νέα είδη, καθώς τίποτα δεν είναι που δεν είναι ακίνητο στην ιστορία.

Με τον καπιταλισμό, οι μάζες των εργαζομένων ανέπτυξαν το δικό τους σύστημα αξιών και δημιουργήθηκε η ανάγκη δημιουργίας ενός νέου είδους λογοτεχνίας: της ψυχαγωγικής παραλογοτεχνίας, που η παράδοσή της δεν γίνεται κατά κύριο λόγο προφορικά και μνημονικά, αλλά με γραπτά – φιλολογικά και οπτικοακουστικά τεχνικά μέσα, με την χρήση των σύγχρονων μέσων επικοινωνίας που υπάρχουν σήμερα σε επάρκεια. Τα νέα αυτά είδη δεν είναι μόνο αποτέλεσμα του μορφωτικού επιπέδου και της πολιτισμικής συνείδησης, αλλά του προοδευτικού εθνικού και διεθνούς πολιτισμού. Είναι σαφώς ποιο περίπλοκα από τα παραδοσιακά και σχετίζονται με την σταθερά συνεχιζόμενη ανάπτυξη όλων των μελών της κοινωνίας (Μερακλής, 1988, σελ. 10-20).

B. ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

B.1 ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΠΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΑΝ ΟΙ ΜΥΘΟΙ

Ο Dundes, θέλοντας να δώσει μια κοσμολογική διάσταση, αναφέρει, ότι οι μύθοι είναι μια ιερή αφήγηση των ανθρώπων, που προσπαθεί να ερμηνεύσει την δημιουργία του κόσμου. Για τον Kirk οι μύθοι δεν μπορεί παρά να είναι απλές παραδοσιακές προφορικές ιστορίες, μια και η αναφορά τους σε θεούς ή τελετουργίες, δεν είναι επαρκής, για να θεωρηθούν ιερές ιστορίες (Αυδίκος, 1997, σελ. 123).

Είναι καθοριστική η περίοδος των 18.000 ετών πριν από σήμερα και τούτο γιατί την χρονική αυτή στιγμή αρχίζει μια νέα κλιματική εποχή που συνδέεται με την σχετικά απότομη αύξηση της μέσης ετήσιας θερμοκρασίας του πλανήτη και με τις δραματικές επιπτώσεις, που είχε η αύξηση αυτή στο ανάγλυφο του, στην βλάστηση, στην πανίδα και κυρίως στον άνθρωπο και την κοινωνία που είχε ως τότε διαμορφώσει, αλλά και στην εξέλιξή της. Την εποχή αυτή ο προϊστορικός άνθρωπος γίνεται μάρτυρας αλλά και πρωταγωνιστής συνταρακτικών και συνεχών μεταβολών, αφού για 12.000 ολόκληρα χρόνια, τα πάντα μεταβάλλονται. Μεταβάλλεται η θερμοκρασία, η στάθμη της θάλασσας, οι ακτογραμμές, ο όγκος των βροχοπτώσεων. Την εποχή αυτή διαμορφώνονται επίσης οι κοίτες των χειμάρρων και των ποταμών. Υποχωρούν οι παγετώνες στα μεγάλα γεωγραφικά πλάτη με σοβαρές επιπτώσεις στις μετακινήσεις των πληθυσμών. Ο άνθρωπος που ζούσε κοντά στην θάλασσα αναγκάζεται να μετακινηθεί και να ζήσει ψηλότερα επειδή ο χώρος που κατοικούσε μέχρι την εποχή εκείνη άρχισε να κατακλύζεται από την θάλασσα, ενώ απεναντίας ο άνθρωπος στα ψηλά όρη κερδίζει έδαφος. Ο άνθρωπος από τροφосуλλέκτης γίνεται τροφοπαραγωγός και άρχισε ο έλεγχος του πάνω στη φύση. Το γεωπεριβάλλον λοιπόν, και οι μεταβολές του συνδέονται άμεσα με το βασικότερο ίσως στοιχείο του πολιτισμού που είναι η θρησκεία καθώς το μεταβαλλόμενο γεωπεριβάλλον με τις συνταρακτικές μεταβολές που συμβαίνουν σ' ολόκληρο το πλανήτη διαμορφώνει

σιγά σιγά τα βασικά στοιχεία της θρησκείας του και πλάθει τους πρώτους θεούς του (Μαριολάκος, 2001, σελ. 6).

Σύμφωνα με τον Frazer η μυθολογία είναι μια ψευδή επιστημονική σκέψη για τους πρωτόγονους. Καθώς υπάρχει σημαντική αναλογία ανάμεσα στη μυθολογική και επιστημονική σύλληψη του κόσμου: *...« και στις δύο τα γεγονότα διαδέχονται το ένα το άλλο με μια ακολουθία κανονική, καθορισμένη από αμετακίνητους νόμους, η λειτουργία των οποίων μπορεί να προβλεφθεί και να υπολογισθεί ακριβώς».*

Μπορεί να υπάρξει σύνδεση του μύθου με την τελετουργία, μιας και με αυτή προσπαθούσε η πρωτόγονη κοινότητα να αποκαταστήσει την πρέπουσα τάξη πραγμάτων και να εξαλείψει προβλήματα όπως επιδημίες κ.λ.π. Ο Malinowski θεωρούσε ότι η μυθική σκέψη πρέπει να αναζητηθεί στους κοινωνικούς θεσμούς που δημιουργήθηκαν μέσα από την ανάγκη επιβίωσης των ανθρώπων (Αυδίκος, 1997, σελ. 126).

Στην παλαιολιθική, ολόκληρη την νεολιθική και προϊστορική εποχή, υπήρξαν συγχρόνως και γεωλογικές μεταβολές και καταστροφές, όπως είναι η ηφαιστειακή δραστηριότητα, οι σεισμοί, που πολλές φορές συνοδεύονται από καταβυθίσεις ακτών και από παλιρροιακά κύματα, κατολισθήσεις και καταπτώσεις των οροφών των σπηλαίων κλπ. Μέσα σ' ένα τέτοιο φυσικογεωλογικό σκηνικό, στο οποίο υπήρξε μάρτυρας ο άνθρωπος, νιώθοντας αδύναμος και τρομοκρατημένος ήθελε να κρατηθεί από κάπου για να επιβιώσει και να προσπαθήσει να δώσει απάντηση στα γνωστά υπαρξιακά του προβλήματα: «Ποιος είμαι;», «Από πού ήρθα;», «Πού πάω;», «Τι θα γίνω αύριο;». Με βάση αυτά τα ερωτήματα που τον βασανίζουν, δημιουργεί εκείνη την γενιά των θεών, που προέρχονται από το ζευγάρι της Γαίας, της Μεγάλης Μάνας των πάντων, με τον Ουρανό. Έτσι γεννιούνται οι Τιτάνες, οι Εκατόγχειρες, οι Κύκλωπες, οι Γίγαντες, όντα που φαίνεται να αντιπροσωπεύουν τις καταστροφικές φυσικές δυνάμεις της περιόδου που αναφέρθηκε όπου ο άνθρωπος ήταν αδύναμος και ιδιαίτερα τις περιόδους μεγάλων φυσικογεωγραφικών μεταβολών (Μαριολάκος, 2001, σελ. 27).

Οι άνθρωποι φρόντιζαν όλες αυτές τις απροσδιόριστες δυνάμεις που κρύβονταν πίσω από κάθε φυσικό φαινόμενο, την αστραπή την βροντή την βλάστηση, να τις εξευμενίσουν με μύθους, τραγούδια, χορούς, ζόρκια. Λάτρευαν τα πάντα: τα βουνά, τα αστέρια, τα δέντρα, τα ποτάμια. Γι' αυτούς όλα ήταν ιερά, μιας και έκρυβαν μέσα τους μυστηριώδεις δυνάμεις και τους έδιναν ζωή (Παπάκου, στο: Ε.Π.Λ. 1987, σελ. 59).

Ο αρχαιοελληνικός πολιτισμός είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το φυσικογεωλογικό δυναμικό και περιβάλλον του Ελλαδικού χώρου και τις μεταβολές του. Ο παλαιολιθικός άνθρωπος λοιπόν του ευρύτερου Ελλαδικού χώρου έχει ανάγκη να δημιουργήσει άλλους θεούς που θα τον βοηθήσουν να αντιμετωπίσει τις φυσικές καταστροφές που τον ταλαιπωρούν και καταστρέφουν αυτόν και το βίός του. Έτσι δημιουργεί την γενιά θεών από το ζευγάρι ενός Τιτάνα, του Κρόνου, και μιας Τιτανίδας, της Ρέας. Στην αυτή γενιά αυτή ανήκουν ορισμένοι από τους μεγάλους θεούς, τους πιο γνωστούς του 12θεου, όπως είναι η Δήμητρα, η Εστία, η Ήρα, ο Άδης. Κάθε ένας από αυτούς τους Θεούς συνδέεται και με ένα φυσικό φαινόμενο, καθώς και με την εξήγησή του. Αποδίδονταν επίσης στους Θεούς και διάφοροι

επιθετικοί προσδιορισμοί που περιέγραφαν την δύναμή τους να αντιμετωπίσουν αυτά τα φυσικά φαινόμενα. Χαρακτηριστικά ο Ποσειδών περιγράφεται στα διάφορα κείμενα ως γαϊήοχος, ενάλιος, ενοσίγαιος, επάκταιος, πελάσγιος, επιλίμιος, θαλάσσιος, ίσθμιος, πόρθμιος, μύχιος, σεισίχθονας κλπ. Όλοι αυτοί οι επιθετικοί προσδιορισμοί απεικονίζουν δραστηριότητες του θεού Ποσειδώνα που συνδέονται άμεσα με τις φυσικογεωλογικές μεταβολές της θάλασσας και του υγρού στοιχείου (Μαριολάκος, 2001, σελ. 28).

B.2 ΜΥΘΟΛΟΓΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Η καταγωγή των λέξεων μύθος και μυθολογία είναι ελληνική και έχουν άμεση συνάφεια τόσο με την ελληνική ιστορία όσο και με κάποια πολιτιστικά στοιχεία (Αυδίκος, 1997, σελ. 130).

Η δε μυθολογία θεωρείται η θεωρία και η αισθητική κατασκευή του μύθου. Βρίσκεται έξω από αυτόν, προσπαθεί να τον ερμηνεύσει να τον εξηγήσει, αλλά δεν τον βιώνει (Παπαγεωργίου, 2010, σελ. 22).

Υπήρξαν πολλές επιστημονικές προσπάθειες ερμηνείας της μυθολογίας και των μύθων. Οι περισσότερες θεωρίες, στην προσπάθειά τους να ερμηνεύσουν το τι είναι μύθος, έτειναν να γενικεύουν τα συμπεράσματα τους για όλες τις μυθολογίες του κόσμου.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα παρατηρείται μία προσπάθεια να ερμηνευθούν οι μύθοι ως κοινωνικά γεγονότα, όπου τα κοινωνικά θρησκευτικά και πολιτικά στοιχεία τους αλληλοσυνδέονται και οι μύθοι αναδιοργανώνονται, μεταβαίνουν από το παρελθόν στο παρόν και αποτελούν μια συλλογική αναπαράσταση του πολιτικού καθεστώτος της εποχής τους (Παπαγεωργίου, 2010, σελ. 23).

Αν κάποιος επιχειρήσει μια συγκριτική μελέτη των διαφόρων μυθολογιών των λαών, θα παρατηρήσει μία διαπολιτισμική διάσταση. Οι μυθολογίες των λαών μοιάζουν να έχουν τα κοινά σημεία ενός σχήματος που αποτελείται από αλληλοτεμνόμενους κύκλους, μέσα σε κύκλους. Καθ' ένα από αυτούς τους κύκλους αποτελεί και έναν μύθο, κομμάτι της ευρύτερης μυθολογίας του λαού.

Οι κύκλοι των μύθων αυτών απεικονίζουν την προ-κοσμογονική κατάσταση του κόσμου, στην συνέχεια την κοσμογονία, την εμφάνιση των θεών, τους ήρωες και τις περιπέτειές τους, αλλά και τις προσπάθειές τους να κατακτήσουν το πολύτιμο τρόπαιο, που το κατακτούν αφού αντιμετωπίσουν πολλαπλούς κινδύνους και εξουδετερώσουν τρομερούς εχθρούς (Πλατανιάς, 2004, σελ 9).

Σε όλες αυτές τις περιπέτειες των Θεών και των ηρώων, κοινός παρονομαστής είναι η επίτευξη ενός σπουδαίου σκοπού, στον οποίον αφιερώνουν την ίδια την ύπαρξή τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι άθλοι του Ηρακλή, ή στο βαβυλωνιακή μυθολογία, ο ήρωας Γκιλγκαμες προσπαθεί να υπερβεί τον θάνατο και να μάθει το μυστικό της αθανασίας. Στην Σκανδιναβική μυθολογία ο Θεός Όντιν, αιωρούταν επί εννιά μερόνυχτά πάνω στο δέντρο Υγκντρασσιλ, που συγκρατεί όλο τον κόσμο, προκειμένου να μάθει την μυστική σημασία των ρούνων, που είναι η αρχαία Νορβηγο – Ισλανδική γραφή κ.α.

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε την ακλόνητη διαπίστωση, πως η μυθολογία των λαών δεν είναι, στην συντριπτική τους πλειοψηφία, αφηγήσεις συγκεκριμένων ιστορικών γεγονότων. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι στερούνται ιστορικότητας. Πολλές φορές με τρόπο έντεχνο και μέσα από την πλοκή τους, φωτίζουν τον ιστορικό πυρήνα κάποιων ζητημάτων που δυσκόλεψαν ακόμα και τους ίδιους τους ιστορικούς, όπως οι « **Ηοίαι** » του **Ησιόδου**. Εν κατακλείδι θα λέγαμε πως οι μυθολογίες των λαών, θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως ένα είδος Γενικής Θεωρίας της ιστορίας τους, η οποία όμως αποτυπώνεται με έντεχνο τρόπο μέσα από τις συμβολικές αφηγήσεις που προσπαθούν να ερμηνεύσουν τον κόσμο, όπως αυτόν τον αντιλαμβάνονται μέσα από τις ανθρώπινες αισθήσεις. Οι ιθαγενείς της Αυστραλίας που ονομάζονται Αβορίγινι, χαρακτηριστικά, χρησιμοποιούν τη έκφραση «Εποχή του Ονείρου» για να περιγράψουν μια ευρύτατη εποχή του μακρινού παρελθόντος του ανθρώπου, που όμως έχει καθορίσει την ίδια την καθημερινότητα του. Οι Νορβηγοί χρησιμοποιούν μια χαρακτηριστική έκφραση στις αφηγήσεις τους: « *det som engang var* », που σε μια ελεύθερη μετάφραση, υποδηλώνει και αναφέρεται σε ένα «μακρινό παρελθόν» που δεν μπορεί χρονικά να καθοριστεί και για αυτό και θεωρείται ως άχρονο. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των μύθων που περιγράφουν τις περιπέτειες του Ηρακλή και του Θησέως. Είναι μύθοι που έχουν διατηρήσει την αξία τους και το αμείωτο ενδιαφέρον των ανθρώπων σε όλες τις περιόδους της ιστορίας και έτσι δικαιολογούν τον υπερϊστορικό τους χαρακτήρα (Πλατανιάς, 2004, σελ. 12).

B.3. ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ

Ο Jung (στο: Segal, 1998) υποστηρίζει πως τα στοιχεία που δομούν τους μύθους βρίσκονται μέσα στο ασυνείδητο της ανθρώπινης ψυχής και αναφερόμενος σ' αυτά τα ονομάζει μοτίβα, πρωτογενείς εικόνες ή αρχέτυπα. Τα αρχέτυπα είναι η προδιάθεση του ανθρώπου να απαντήσει με όμοιους τρόπους σε σοβαρά ερεθίσματα που δέχεται, γι' αυτό και έχουν οικουμενικό χαρακτήρα και είναι ο λόγος που σε διαφορετικές μυθολογίες βρίσκουμε ίδια μοτίβα και θέματα. Κάποια από αυτά τα αρχέτυπα είναι: α) Το νερό που συμβολίζει την δημιουργία, την γέννηση, το θάνατο, τη γονιμότητα, την ανάπτυξη. Ποιο συγκεκριμένα η θάλασσα συμβολίζει τη μητέρα κάθε ζωής, το μυστήριο, την απεραντοσύνη και την αιωνιότητα, ενώ το ποτάμι συμβολίζει τον θάνατο, τις μεταβλητές φάσεις της ζωής, την ενσάρκωση των Θεοτήτων, τέλος οι λίμνες τα στάσιμα νερά. β) Ο ήλιος συμβολίζει την δημιουργική ενέργεια, το πέρασμα του χρόνου και της ζωής, η ανατολή συμβολίζει την γέννηση και η δύση τον θάνατο. γ) Η αρχέτυπη γυναίκα σχετίζεται και με την Σελήνη και μπορεί να είναι η καλή μητέρα που φανερώνει τις καλές όψεις της Γης και η τρομερή μητέρα που μπορεί να είναι η μάγισσα, η λάμια, η μοιραία γυναίκα. δ) Οι ήρωες αρχέτυπα και οι πρωτοβουλίες που αυτοί παίρνουν, συμβολίζουν την μεταμόρφωση και την απολύτρωση (Παπαντωνάκης, 2011, σελ. 159-164).

Αλλά και ο μελλοντικός νικητής και ο αντίπαλος του έχουν από την αρχή χαρακτηριστεί αντίθετοι από κάθε πλευρά, με σκοπό να δοθεί ακόμη μεγαλύτερη έμφαση στην αξία της νίκης και να ταυτιστούν οι ακροατές με τον ήρωα και να μην

εγκαταλείπουν ποτέ την προσπάθεια. Χαρακτηριστικοί οι μύθοι των ηρώων, που στους άθλους τους βρίσκονται απέναντι σε πλάσματα ή και φαινόμενα με υπερφυσικές δυνάμεις, όμως παρ' όλα αυτά καταφέρνουν να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες και να τις υπερνικήσουν, με την εξυπνάδα τους και την δύναμή τους

Στον μύθο της πάλης του Περσέα και της Μέδουσας, η Μέδουσα συμβολίζει τις πηγαίες επιθυμίες και σκέψεις, τις οποίες αν κάποιος τις κοιτάξει κατάματα μπορεί και να παγιδευτεί και να απολιθωθεί, όμως αν τις αντιμετωπίσει κατάλληλα μπορεί και να λυτρωθεί (Θεοδωροπούλου, & Ξανθάκου στο: Κάιλα, Καλαβάσης, & Πολεμικός, 2002, σελ. 298).

Μέσα από ιστορίες επίσης που έχουν για θεματολογία τους το ζευγάρι και την αναπαραγωγή διαφαίνονται αλλά και καθορίζονται οι ρόλοι των δύο φύλων, οι γονικοί ρόλοι μέσα σε μια οικογένεια, αλλά και των απογόνων της. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε το μύθο της Δήμητρας και της Περσεφόνης, όπου περιγράφεται ο ισχυρός δεσμός ανάμεσα στην μάνα και την κόρη και που όταν αυτός κινδυνεύει με ρήξη αυτός φοβίζει τόσο τους ανθρώπους όσο και τους Θεούς. Σε μια άλλη ερμηνεία του μύθου η Περσεφόνη είναι μια αλληγορία που συμβολίζει τους σπόρους(το στάρι) που εισέρχονται στην Γη για να βλαστήσουν και η Δήμητρα η ίδια η φύση που δημιουργεί τις ανάλογες συνθήκες για να γίνει αυτό. Ο μύθος του Έλληνα με τους τρεις γιούς του : τον Δώρο, τον Ξούθο και τον Αίολο. Ο Ξούθος γέννησε τους δύο γιούς του τον Ίωνα και τον Αχαιό, μέσα από αυτόν το μύθο γίνεται λοιπόν σαφέστατη αναφορά στη κοινή καταγωγή των Ελληνικών φυλών. Η μεταμόρφωση είναι επίσης ένα συχνό μοτίβο το οποίο μπορεί να υποδηλώσει την αλλαγή των ρόλων ή και υπονοήσει στοιχεία εκτός του μύθου (Burkert, 1993).

Υπάρχουν επίσης μύθοι στους οποίους υπάρχει σαφής αναφορά στην πάλη ανάμεσα στην φύση και τον πολιτισμό ή την τεχνολογία. Ο Kirk προσπάθησε να ερμηνεύσει τον μύθο του κύκλωπα και του Οδυσσέα κάνοντας μια «συστηματική αντιπαράθεση ανάμεσα στην φύση και τον πολιτισμό» και στην «συστηματική σύγκυση συμπεριφορών» όσο αφορά τον πρωτογονισμό αλλά και τον πολιτισμό των Κυκλάπων χρησιμοποιώντας την θεωρία του Levi-Strauss. Επίσης μέσα από τον χαρακτήρα του Προμηθέα διαφαίνεται η σημασία που είχε για τους ανθρώπους η τεχνολογία της φωτιάς (Burkert, 1993).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο συμβολισμός που υπάρχει στους μύθους των ζώων και ειδικά αυτών του Αισώπου. Οι μύθοι του Αισώπου είναι μια κληρονομιά του παρελθόντος και τα ζώα μέσα σ' αυτούς, είναι πλάσματα συμβολικά και προικισμένα με ανθρώπινες ιδιότητες, προτερήματα αλλά και ελαττώματα. Μέσα από αυτή την «μεταμφίεση» των ζώων γίνεται ένας έμμεσος σχολιασμός και μια κριτική για τις ανθρώπινες συμπεριφορές αλλά και καταστάσεις (Καπλάνογλου, 1998, σελ. 30-35).

Σκοπός του μύθου είναι πολλές φορές η απεικόνιση της πραγματικότητας , αλλά και η αλλαγή της, η απεικόνιση των φυσικών φαινομένων, αλλά και η περιγραφή των αμετάβλητων νόμων της φύσης. Οι αντιθετικότητες που παρουσιάζονται στον μύθο, προκαλούν τον αναγνώστη να καταλάβει τις δικές του δυνατότητες δράσης και να πάρει τις δικές του αποφάσεις (Κότζια στο: Ε.Π.Α., 1987, σελ. 116).

B.4 Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΜΥΘΟΣ

Η ίδια η λέξη «μύθος» προέρχεται από το αρχαίο Ελληνικό ρήμα « μυθεύομαι» ή «μυθεύμαι» που ερμηνεύοντας το σημαίνει λόγος, ομιλία, αφήγηση (Πλατανιάς, 2004, σελ. 8)

Ο Ελληνικός μύθος είναι περίπλοκος και έχει την δική του θέση τόσο στην αρχαία όσο και στη σύγχρονη εποχή. Φτάνει πίσω σε ένα ινδοευρωπαϊκό παρελθόν που δεν μπορούμε να συλλάβουμε αλλά τόσο οι ερμηνείες όσο και η κατανόηση των μύθων αποτελούν μέρος του πνευματικού ιστού της εποχής μας. Ο μύθος βρίσκεται βαθιά ριζωμένος στην Ελληνική ιστορία και κουλτούρα και μελετώντας την ποικιλία των μύθων που παρουσιάζονται, βλέπουμε πως άλλοτε έχουν την μορφή μιας τοπικής κληρονομιάς καθώς κάθε τοπική πόλη φαίνεται να έχει την δική της μυθολογία και άλλοτε έχει την μορφή της εθνικής κληρονομιάς, καθώς μέσα από τους Ελληνικούς μύθους επικοινωνούν όλοι όσοι μιλούν την Ελληνική γλώσσα και έχουν την Ελληνική ταυτότητα. Οι εξιστορήσεις των μύθων εκφράζουν τον τρόπο που ο ίδιος ο πολιτισμός αισθάνεται και σκέφτεται (Dowden, 1992, σελ. 12).

Ίσως να μην μπορεί να δοθεί μια απλή και ξεκάθαρη ερμηνεία στο τι είναι ο Ελληνικός μύθος. Μία μόνο ερμηνεία δεν αρκεί, αλλά σίγουρα όμως μπορούμε να πούμε πως αναφέρεται σε μια πραγματικότητα χαμένη και κρυμμένη στα βάθη του χρόνου, στο παρελθόν, ή και στην ψυχή. (Burkert, 1993).

Υπάρχει μια αμμηχανία ως προς τον προσδιορισμό των μύθων που έχουν την ρίζα τους στον ινδοευρωπαϊκό πολιτισμό και σ' αυτούς που είναι πλάσματα των Ελλήνων. Η μεγάλη δυσκολία στην διερεύνηση της καταγωγής των Ελληνικών μύθων οφείλεται στο γεγονός ότι όλοι οι λαοί με πολιτισμό, του παρελθόντος, ανέπτυξαν τις ίδιες πνευματικές αναζητήσεις και δεν σώζονται αρκετά παλιές μαρτυρίες που να φανερώνουν ποιούς μύθους κουβαλούσαν μαζί τους οι Έλληνες κατά τις μετακινήσεις τους στις νέες πατρίδες. Οι Έλληνες εγκαταστάθηκαν στα νότια της βαλκανικής, όπου εκεί συναντήθηκαν με τους ντόπιους τους Πελασγούς, έναν λαό που δεν είχε ινδοευρωπαϊκή καταγωγή, αλλά που με τα χρόνια τους αφομοίωσαν με ποικίλους τρόπους. Η γόνιμη αλληλεπίδραση των δύο αυτών λαών, στα πρώτα πεντακόσια χρόνια της δεύτερης π.Χ. χιλιετίας, υπήρξε η βάση από την οποία ξεπήδησε ο Ελληνικός πολιτισμός. Κατά τους μυκηναϊκούς χρόνους οι Έλληνες είχαν έρθει σε επαφή με λαούς της Εγγύς Ανατολής και δέχτηκαν γόνιμες επιδράσεις από αυτούς. Οι Βαβυλώνιοι, οι Σουμέριοι, οι Φοίνικες, οι Χετταίοι, φαίνεται πως άσκησαν έμμεση επιρροή στους Ελληνικούς μύθους, σύμφωνα με τα κείμενα που σώθηκαν. Κατά τα χρόνια του Μινωϊκού πολιτισμού, φαίνεται να υπήρξε επιρροή και από άλλους λαούς, όπως της Αιγύπτου, της Θράκης, της Ιταλίας κ.α. (Κακριδής, 1986, σελ. 74-75).

B.4.1 ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΥΘΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥΣ

Η κύρια πηγή η οποία μας προμηθεύει όλες τις πληροφορίες μας γύρω από τους μύθους είναι οι αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς από τον Όμηρο ως και το τέλος του αρχαίου κόσμου. Αλλά και ρωμαίοι ποιητές και πεζογράφοι, ακόμη και βυζαντινοί συγγραφείς, συχνά βοηθούν να συμπληρώσουμε τις γνώσεις μας γύρω από αυτούς. Παρατηρούμε στην αρχαία γραμματεία πως ο μύθος χρησιμοποιείται συχνά από όλα τα είδη της αρχαίας τέχνης και του λόγου, αν και όχι πάντα με την ίδια αναλογία. Το ηρωϊκό έπος, η τραγωδία, το σατυρικό δράμα αντλούν τα θάματά τους από τον μύθο.

Επισημαίνοντας κάποιους από τους πιο σημαντικούς εκπροσώπους της αρχαίας Ελληνικής γραμματείας, οι οποίοι καταπιάστηκαν με τους μύθους, θα αναφερθούμε στον Όμηρο και το έργο του. Είναι εκπρόσωπος της ηρωϊκής επικής ποίησης, αλλά ο ίδιος αναφέρεται και σε πιο παλιούς από αυτόν αιδούς.

Ο Ησίοδος επίσης, έγραψε πέρα από το διδακτικό έπος «Έργα και Ημέραι», έμμετρα καταλογικά έργα, στα οποία αναφέρεται στην γενεολογία των Θεών και των ηρώων, για να απομνημονεύονται εύκολα από τους αιδούς, όπως: «Θεογονία», «Ηοΐαι», «Κατάλογος» (Κακριδής, 1986, σελ. 74-76).

Υπήρξαν όμως και μύθοι που στην αρχή ήταν απλές λαϊκές αφηγήσεις, που αργότερα οι ποιητικοί διασκευαστές όπως ο Αίσωπος, με θέματα από την ζωή των ζώων. Μύθοι όμως αποδίδονται και σε άλλους σπουδαίους αρχαίους συγγραφείς και φιλοσόφους, κάποιοι από αυτούς είναι: Α) Ηρόδοτος, στις «Μούσες» του και τα 9 βιβλία της ιστορίας του έχει καταγράψει πολλούς από τους μύθους των αρχαίων χρόνων, που ως τότε λέγονταν από στόμα σε στόμα, με θέμα την γενεαλογία ή τις ρίζες φυλετικών ομάδων. Β) Πλάτων, στους διαλόγους του αναφέρεται σε γενεαλογικούς μύθους ή και στην ανακάλυψη της γραφής. Γ) Πανσανίας, ως περιηγητής έχει καταγράψει μύθους που αναφέρονται στο ιστορικό της κτίσεως πόλεων. Δ) Αριστοτέλης, στα έργα του «Περί ζώων ιστορία» και «Περί ζώων γενέσεως», καταγράφει λαϊκούς μύθους σχετικά με την γένεση και την συμπεριφορά κάποιων ζώων. Υπάρχουν όμως και Λατίνοι συγγραφείς όπως ο Αγρίππας και ο Φαίδρος, αλλά και νεότεροι όπως ο Λεονάρντο Ντα Βίντσι κ.α. (Κασσάρης, & Σακελαρίου στο: Ε.Π.Α., 1987, σελ. 49-58).

Οι Ελληνικοί μύθοι, λόγω της συνθετότητάς τους μπορούν να αναλυθούν με διάφορους τρόπους, διάφοροι είναι επίσης και οι λόγοι που οδήγησαν στην δημιουργία τους. Ένας τρόπος για να μελετηθούν είναι λοιπόν και να χωριστούν αυτοί σε διάφορες κατηγορίες, ανάλογα με το τι ήθελαν να εκφράσουν μέσα από τα βιώματά τους οι άνθρωποι όταν τους δημιούργησαν (Λουκάτος, 1992, σελ. 130).

Οι κατηγορίες αυτές είναι:

Αιτιολογικοί μύθοι

Σ' αυτήν την κατηγορία μπορούμε να εντάξουμε όλους εκείνους τους μύθους που δημιουργήθηκαν για να δώσουν απάντηση στα μεγάλα ερωτήματα του ανθρώπου που αφορούν τα διάφορα φυσικά και κοινωνικά φαινόμενα, όπως οι κινήσεις των

αστεριών, το σχήμα ενός βουνού και τις ονομασίες των λαών. Πλήθος αιτιολογικών μύθων βρίσκουμε σε όλους τους λαούς.

Μια ιδιαίτερη κατηγορία αυτών αναφέρεται στις μεταμορφώσεις και το πώς έγινε μια μυθική μορφή φυτό ζώο ή και αστερισμός, όπως ο μύθος της Δάφνης του Ωρίωνα της Ηχούς του Νάρκισσου. Οι μύθοι αυτοί δημιουργήθηκαν κάποιες φορές για να δικαιολογήσουν ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του ζώου ή και του φυτού, όπως π.χ. ο μύθος της Αράχνης. Άλλοι πάλι μύθοι δημιουργήθηκαν για να εξηγήσουν τις καιρικές μεταβολές χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό Δία, που όταν θύμωνε από τις ασεβείς πράξεις των θνητών έριχνε για τιμωρία τους κεραυνούς στη γη. Κάποιοι μύθοι επίσης εξηγούσαν διάφορα φυσικά φαινόμενα. Χαρακτηριστικός αυτός του θεού Ήλιου, που όλη τη νύχτα ξαπλώνει μέσα σε χρυσό κύπελλο φτιαγμένο από τον Ήφαιστο και κοιμάται, ενώ ταξιδεύει πάνω απ' τον Ωκεανό και την αυγή φτάνει στην ανατολή. Έτσι, ξυπνάει ανανεωμένος και ανεβαίνει και πάλι στον ουρανό, έτσι εξηγείται το φαινόμενο της ανατολής και της δύσης.

Κοσμογονικοί-θεογονικοί μύθοι

Οι κοσμογονικοί-θεογονικοί είναι μία κατηγορία μύθων που ανήκουν ουσιαστικά στους αιτιολογικούς μιας και προσπαθούν να αιτιολογήσουν πώς δημιουργήθηκε ο κόσμος αλλά και οι θεοί που τον κυβερνούν.

Όλοι οι λαοί της γης από τα αρχαία χρόνια προσπαθούσαν να δώσουν απάντηση σε αυτά τα ίδια εναγώνια ερωτήματα: αναζητούσε δηλαδή να μάθει πότε, πώς και ποιος έπλασε την πλάση. Σχετικοί μύθοι για το πώς δημιουργήθηκαν οι θεοί και πώς η φύση, ο άνθρωπος και τα άλλα πλάσματα απαντούν στις παραδόσεις όλων των λαών της γης αλλά σε διάφορες παραλλαγές. Στους Ελληνικούς μύθους συναντάμε την Θεογονία του Ησίοδου από τις αρχές του 7^{ου} αι. π.Χ, αλλά ακολουθούν και άλλοι μεταγενέστεροι μύθοι Θεογονίας ή κοσμογονίας σε έμμετρο ή και πεζό λόγο.

Χαρακτηριστική εκείνη η εκδοχή που αναφέρει ότι στην αρχή υπήρχε το Χάος, μετά δημιουργήθηκε η μητέρα Γαία. Απ' το Χάος γεννήθηκαν η Νύχτα και ο Έρεβος κι από τη Νύχτα ο Αιθέρας και η Ημέρα. Από την άλλη, ορισμένοι πολύ παλαιοί μύθοι υποστήριζαν ότι ο πρώτος θεός που υπήρξε είναι ο Ωκεανός, που γέννησε με την Τηθύ όλους τους άλλους θεούς.

Ιστορικοί μύθοι

Οι ιστορικοί μύθοι αναφέρονται στην ιστορία των ανθρώπων, δηλαδή σε μεγάλες εκστρατείες και πολέμους που έλαβαν τόπο τα πολύ παλιά χρόνια. Σε αυτούς τους μύθους ως ένα βαθμό κρύβεται ένας αληθής ιστορικός πυρήνας στα γεγονότα σ' αυτούς.

Οι ήρωες και τα πρόσωπα που δρουν σε αυτούς τους μύθους είναι πολύ πιθανόν να υπήρξαν πραγματικά. Ωστόσο, με την πάροδο των χρόνων και μέσα από τις παραδόσεις των λαών έχουν σίγουρα προστεθεί και πολλά στοιχεία μυθοπλασίας, κυρίως από τους αοιδούς που πλούτιζαν τους μύθους, κάνοντας τους να παρεκκλίνουν τελικά από την ιστορική πραγματικότητα.

Κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα ιστορικών μύθων, στα οποία θα μπορούσαμε να αναφερθούμε, είναι η Αργοναυτική εκστρατεία και ο Τρωικός πόλεμος.

Μια υποδιαίρεση των ιστορικών μύθων είναι οι ιδρυτικοί, οι αναφέρονται συγκεκριμένα στους ήρωες που χάρισαν το όνομά τους σε μια πόλη. Επομένως, αυτοί οι μύθοι πλάστηκαν από τους κατοίκους των πόλεων, στην προσπάθειά τους να αιτιολογήσουν την προέλευση του ονόματος της περιοχής τους. Είναι γνωστό ότι όλες οι ελληνικές πόλεις είχαν έναν μυθικό ήρωα- κτήτορα, τον οποίο λάτρευαν και τιμούσαν. Π.χ. ο Τεύκρος ο αδελφός του Αίαντα μετά τον Τρωϊκό πόλεμο εκδιώχθηκε από την Σαλαμίνα, από τον πατέρα του Τελαμόνα και ίδρυσε την Σαλαμίνα της Κύπρου. Μία παραφυάδα των ιστορικών μύθων είναι και οι πολιτικοί μύθοι που δημιουργήθηκαν από τους πολιτικούς για να στηρίξουν τα πολιτικά ή και τα πολεμικά τους σχέδια, χωρίς όμως να έχουν ρεαλιστικό ιστορικό πυρήνα.

Ηρωικοί μύθοι

Αναφέρονται στην ζωή και τα κατορθώματα και είναι ίσως και οι περισσότεροι αριθμητικά. Όλες οι ελληνικές πόλεις είχαν τους ήρωές τους, για τους οποίους ένιωθαν περήφανοι και με κάθε ευκαιρία εξιστορούσαν τα μεγάλα τους κατορθώματα. Τα περισσότερα ονόματα των ηρώων ήταν γνήσια ελληνικά, όμως υπήρξαν και ορισμένες περιπτώσεις που ήταν ξενικά, αλλά οι επικοί φρόντιζαν να τα προσαρμόσουν σύμφωνα με την ελληνική μορφολογία και γραμματική, ώστε να είναι κλιτά. Ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν ορισμένα ονόματα ηρώων, όπως ο Οδυσσεύς, ο Ηρακλής, ο Αχιλλεύς, ο Αγαμέμνωνας, ο Μενέλαος, ο Ετεοκλής και πολλοί άλλοι. Επίσης, η καταγωγή ενός ήρωα αποδεικνυόταν συνήθως από την τοποθεσία του τάφου του. Ωστόσο, υπήρχαν και περιπτώσεις, όπου σε κάποια πόλη αφιέρωναν έναν ανώνυμο τάφο σε έναν ήρωα για να διεκδικήσουν την καταγωγή του (Κακριδής, 1986, σελ. 76-79).

Ιδιαίτερη είναι και η κατηγοριοποίηση των μύθων του Αίσωπου. Στους μύθους αυτούς παρατηρείται μια διπλή προβολή: αφενός ο άνθρωπος αφομοιώνεται από το ζώο τοτέμ (ανάγοντας σ' αυτό την καταγωγή του) και αφετέρου το ζώο γίνεται σύμβολο ανθρώπινων χαρακτήρων και συμπεριφορών (Καπλάνογλου, 1998).

- Οι μύθοι που μιλούν για τους ανθρώπους. Είναι διδακτικοί μύθοι, τους χρησιμοποιεί και ο Αίσωπος και καταλήγουν συνήθως σε ένα λόγο ή παροιμία.
- Οι μύθοι που μιλούν για ζώα και ανθρώπους. Συχνά εμφανίζονται στον Αίσωπο και αυτοί και παρουσιάζουν τα ζώα να έρχονται σε επαφή και να συζητούν με τους ανθρώπους.
- Οι μύθοι που στην πλοκή τους εμπεριέχουν μόνο τα ζώα. Αυτού του είδους οι μύθοι ήταν πάντα μια εκδήλωση φόβου και σεβασμού για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ζώων και μέσα από την περιγραφή των παθημάτων τους, θέλαν οι μυθοποιοί όπως ο Αίσωπος να προστατεύσουν τον άνθρωπο, αλλά και να εξουδετερώσουν τις καταστροφές από την γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή (Λουκάτος, 1992, σελ. 130).

B.4.II Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΥΘΩΝ

Πολλές μελέτες έχουν γίνει με θέμα την λειτουργικότητα της μυθολογίας στην κοινωνία και πολλοί θεωρητικοί έχουν ασχοληθεί επίσης με την λειτουργικότητα των μύθων μέσα στο κοινωνικό σύνολο.

Η Sailors αναφέρει ότι στους Ελληνικούς μύθους, εντοπίζει οκτώ λειτουργίες που αντικατοπτρίζουν τον πολιτισμό και την κουλτούρα της συγκεκριμένης κοινωνίας.

Αυτές οι λειτουργίες είναι:

- Της ιστορίας.
- Των κοινωνικών κανόνων που πρέπει να διδάσκονται στην νέα γενιά.
- Της προσπάθειας να εξηγήσουν το ανεξήγητο.
- Της σύνδεσης της μυθολογίας με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις.
- Των ιδρυτικών μύθων, με τους οποίους δικαιολογείται η αξίωση να κυβερνάται μία πόλη από ένα πρόσωπο που μπορεί να κατάγεται από Θεϊκή γενιά.
- Της απάντησης στο ερώτημα από πού προερχόμαστε.
- Της απάντησης στο ερώτημα τι συμβαίνει μετά τον θάνατο και που πηγαίνουμε.
- Της ψυχαγωγίας.

Κάθε ελληνικός μύθος είναι συνδεδεμένος σε μια αλυσίδα με άλλους μύθους, υπάρχει μεταξύ τους συσχετισμός και έτσι παρατηρείται το φαινόμενο κάθε μύθος να προκαλεί περαιτέρω μύθους. Αυτός ο κύκλος αλληλεπικάλυψης και διασύνδεσης το κάνει δύσκολο να απομονωθεί ένας μύθος για μελέτη και είναι ένας από τους κύριους λόγους που κάθε μύθος εξυπηρετεί περισσότερες από μία λειτουργίες της κοινωνίας. Ένα παράδειγμα είναι ο μύθος του Προμηθέα και της φωτιάς, μέσα από αυτόν ερμηνεύεται πώς οι άνθρωποι πήραν την φωτιά καθώς και γιατί γίνονταν οι θυσίες στους θεούς. Η μελέτη της μυθολογίας λοιπόν είναι δύσκολη, αλλά δεν είναι ποτέ βαρετή (Sailors, 2007, σελ. 15-24).

B.4.III ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ ΚΑΙ ΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

Ο λόγος, όπως αυτός αποτυπωνόταν μέσα από την αφήγηση των μύθων, υπήρξε πολύ σημαντικός για μεγάλο χρονικό διάστημα στην ανθρώπινη ιστορία. Μέσα από αυτούς τους «καταστατικούς μύθους», όπως χαρακτηριστικά τους ονομάζει ο Malinowski, εξηγούνται και οριοθετούνται ως προς την λειτουργία τους, θεσμοί όπως η οικογένεια, οι πόλεις, οι φυλές (Burkert, 1993).

Οι μύθοι αντικατοπτρίζουν τον κόσμο της καθημερινότητας των ανθρώπων, ταυτόχρονα όμως διαθλούν το είδωλό τους, μεταμορφώνοντας τον κόσμο με μια υπερβολή και μια έμφαση, επιλεκτική (Buxton, 2002, σελ. 162).

Οι μελετητές, εξετάζοντας μύθους που έχουν ως θεματολογία την οργάνωση της φύσης και του σύμπαντος διαπιστώνουν ότι αυτοί οι μύθοι συνήθως έχουν μια

πρακτική αναφορά στους θεσμούς μιας φυλής ή πόλης. Οι μύθοι μπορούν να χρησιμοποιούν ως θεματολογία βασικά κοινωνικά θέματα όπως ο γάμος, αλλά ταυτόχρονα και να θέτουν με την δυναμική τους κανόνες σε αυτούς τους θεσμούς (Burkert, 1993).

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η παρουσίαση μέσα στους Ελληνικούς μύθους των διαφορετικών φύλων αλλά και η μεταξύ τους σχέση. Συγκεκριμένα, η γυναίκα της Ελληνικής μυθολογίας δεν συνάδει ούτε με τον νόμο ούτε με τα έθιμα, αλλά η θέση της φαίνεται ιδιαίτερα υπεύθυνα και σημαντική για την συνέχιση της κοινότητας στο παρόν στο παρελθόν και στο μέλλον. Η φροντίδα των γυναικών γύρω από το παρελθόν φαίνεται από τα ιδιαίτερα καθήκοντά τους κατά το πένθος: την φροντίδα του σώματός και τον θρήνο. Το παρόν φαίνεται μέσα από τις καθημερινές δραστηριότητες: το γνέσιμο, την ύφανση των ρούχων, δραστηριότητα μέσα από την οποία οι γυναίκες μπορούν και επικοινωνούν π.χ. το κουβάρι της Αριάδνης ή το υφαντό της Πηνελόπης. Μέσα από την ύφανση, οι γυναίκες προσπαθούν να ασκήσουν πάνω στους άντρες μια μορφή εξουσίας με δόλο και όχι ανοιχτά χρησιμοποιώντας βία. Τέλος ο ρόλος της γυναίκας ως μητέρας κυριολεκτικά εξασφαλίζει το μέλλον. Παρουσιάζονται συχνά ως όμορφες κοπέλες που τις κυνηγούν και τις κατακτούν άλλοτε θεοί και άλλοτε λαμπροί θνητοί. Δεν είναι οι ίδιες τόσο σημαντικές αλλά από αυτές προέρχονται ήρωες και νικητές.

Σε σχέση με τον γάμο, παρουσιάζονται είτε ως πρότυπα ιδανικά αφοσιωμένα στον οίκο τους, που δέχονται ακόμη και να θυσιάσουν, όπως η Πηνελόπη, ή η Άλκηστη, είτε με την ακραία μορφή της προδομένης συντρόφου που ψάχνει εκδίκηση όπως η Δηϊάνειρα και η Μήδεια. Οι διαφορετικοί ρόλοι της γυναίκας μέσα στην οικογένεια, υπήρξαν πηγή έμπνευσης για πολλούς τραγικούς ποιητές π.χ.: η Εκάβη ως μητέρα, η Ηλέκτρα ως θυγατέρα και η Αντιγόνη ως κόρη (Buxton, 2002, σελ. 164-178).

Ο πατέρας στην μυθολογία φαίνεται να ασκεί απόλυτο έλεγχο πάνω στα παιδιά, εγκαταλείπει βρέφη που είναι μια επικείμενη απειλή π.χ. Πρίαμος, ή αναθέτει σε άλλους την ανατροφή τους π.χ. Αχιλλέας, Ιάσωνα. Η σχέση που αναπτύσσει ο γιος με τον πατέρα έχει επίσης ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Σε πολλούς μύθους ο γιος εμφανίζεται ως έφηβος, πολεμιστής, έτοιμος να δράσει για να κερδίσει την τιμή του. Πολλές φορές υπερασπίζεται τον πατέρα ή παίρνει εκδίκηση γι' αυτόν, άλλες φορές βρίσκεται μακριά από τον πατέρα π.χ. Αχιλλέας - Πηλέας και άλλες φορές ξαναμιγεί με αυτόν π.χ. Τηλέμαχος - Οδυσσέας. Σε άλλους μύθους παρουσιάζεται ο πατέρας ως υπέργηρος και ο γιός ως ώριμος ενήλικας π.χ. Λαέρτης - Οδυσσέας, Πρίαμος - Έκτορας. Σε αυτούς τους μύθους συχνά αποτυπώνεται ένα βαθύ συναίσθημα αγάπης ανάμεσα στους δύο ρόλους. Στους μύθους όμως που ο γιος είναι νεότερος συχνά παρατηρείται ένα παιχνίδι εξουσίας. Συχνά ο γιος παρακούει τις εντολές του πατέρα, με βαρύτερες επιπτώσεις, π.χ. Φαέθοντα. Το μήνυμα πολλών μύθων είναι ότι η αμφισβήτηση της πατρικής εξουσίας μπορεί να είναι μοιραία για τον γιο, η δε απόσταση ανάμεσα στον πατέρα και τον γιο, που επαναλαμβάνεται συχνά, είναι γνώρισμα της μεταξύ τους σύγκρουσης. Η περιγραφή μέσα από τους μύθους αυτών των συγκρουσιακών σχέσεων είναι ουσιαστικά μία ψυχολογική προσέγγιση των

συμπεριφορών αλλά και των σχέσεων που αναπτύσσει ένα άτομο με τους γονείς του, κάτι που είναι βαθιά ριζωμένο στην ψυχή του ανθρώπου σε όλες τις ιστορικές εποχές.

Κάποιες από τις εντάσεις μεταξύ πατέρα και γιού οδήγησαν στην θέσπιση νόμων που αντικατοπτρίζονταν στα ήθη και τα έθιμα ης εποχής. Ξεχωριστοί είναι οι μύθοι όπου ο πατέρας είναι Θεός και η μητέρα θνητή, τότε η σχέση του πατέρα με τον γιο, είναι σαν την σχέση με ένα θνητό. Οι μύθοι όπου πατέρας και γιος είναι και οι δύο Θεοί, είναι ένα ξεχωριστό κομμάτι. Σύμφωνα με τον Πλάτωνα αυτοί οι μύθοι περιλαμβάνουν σκανδαλώδη παραδείγματα ανήθικης συμπεριφοράς, όπου δεν διακρίνεται η ευσεβής στάση απέναντι στον πατέρα τα ήθη και τους νόμους π.χ. Ουρανός – Κρέοντας – Δίας (Buxton, 2002, σελ. 182-192).

B.5 ΣΧΕΣΗ ΜΥΘΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Παρατηρώντας και μελετώντας τον Ελληνικό πολιτισμό, μέσα από έργα ποιητών των ελληνοιστικών και ρωμαϊκών χρόνων, βλέπουμε ότι οι μύθοι κατέχουν σημαντική θέση στην λογοτεχνία της ιστορικής αυτής περιόδου. Το εντυπωσιακό γεγονός όμως είναι ότι παρατηρώντας την κουλτούρα των κοινωνιών από τα χρόνια του Ομήρου αλλά και πριν από αυτόν, μέχρι τα χρόνια του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, εντοπίζουμε ένα σταδιακό πέρασμα από μία κουλτούρα όπου κυριαρχούσε ο μύθος, σε μια άλλη, όπου η φιλοσοφική σκέψη είναι το κυρίαρχο στοιχείο. Έτσι λοιπόν δημιουργείται εύλογα το ερώτημα αν οι μύθοι, λόγω της χρονολογικής τους προτεραιότητας, είναι ο πρόδρομος της φιλοσοφικής σκέψης ή αν έστω έχουν κάποια σχέση με αυτή.

Αυτό το ερώτημα έχει κατά καιρούς απασχολήσει πολλούς μελετητές οι οποίοι έχουν εκφράσει τις διαφορετικές τους απόψεις: Ο John Burnet για παράδειγμα υποστηρίζει ότι αν και η φιλοσοφία δεν είναι μυθολογία, ωστόσο με τους μύθους και την συνέχειά τους μια καινούργια μορφή σκέψης εμφανίστηκε στον κόσμο. Αναφέρει σαν χαρακτηριστικό παράδειγμα την ποίηση του Ησιόδου, όπου κατά την γνώμη του μέσα σ' αυτή κάποιος μπορεί να ανακαλύψει τα βασικά στοιχεία της Ιονικής επιστήμης και ιστορίας. Ο Cornford (1912) δε υποστήριξε πως κάποιες από τις φυσικές θεωρίες του Αναξίμανδρου δεν είναι τίποτα αλλό από ορθολογιστικές εξηγήσεις ορισμένων μυθολογικών πεποιθήσεων της εποχής του. Σύμφωνα με τον Vernant: «η φιλοσοφία παύει να είναι μύθος, με σκοπό να γίνει φιλοσοφία». Οι μελέτες που έγιναν κατέληξαν σε ένα γενικό συμπέρασμα, πως η φιλοσοφία προσπαθεί με συνέπεια να στηρίζεται στην λογική και να ασχολείται με θέματα γενικά της καθολικής εφαρμογής, ενώ οι μύθοι όχι (Kirk, 1974, σελ. 301-303).

Η σχέση λοιπόν ανάμεσα στους μύθους και την ανάπτυξη της φιλοσοφικής σκέψης είναι αρκετά σύνθετη. Μελετώντας κάποιους πρώιμους μύθους, μέχρι την εποχή του Ομήρου και του Ησιόδου, κάποιος θα μπορούσε να διαπιστώσει, ότι ήδη μέσα από αυτούς προσπαθεί να οργανωθεί η ανθρώπινη σκέψη και να διαχειριστεί προσωπικά δειλήματα, αλλά και, κοινωνικούς προβληματισμούς όπως αυτός του θανάτου π.χ, με τρόπο πολύ αποτελεσματικό αλλά και πολύ διαφορετικό από αυτό της φιλοσοφίας (Kirk, 1974, σελ. 301-303).

Σύμφωνα με την θεωρία του φονξιοναλισμού (λειτουργισμού), η ανάγκη ενός λαού να εξασφαλίσει τα μέσα για την συντήρησή του και να ικανοποιήσει τις σεξουαλικές ορμές του, του καθόριζαν και τους κοινωνικούς θεσμούς του, την πίστη του και την μυθολογία του. Πολλοί θεωρητικοί όπως ο Malinowski υποστήριζαν αυτή την θέση. Όμως υπάρχει και ένας άλλος τρόπος ερμηνείας, της ανάπτυξης και της εξέλιξης της σκέψης του ανθρώπου, που βασίζεται στην ύπαρξη συναισθήματος και συγκινήσεως. Ως εκφραστής αυτής της θέσης ο Levy-Bruhl, θεωρεί πως οι πρώιμες διεργασίες σκέψης των ανθρώπων βασίζονταν στην ύπαρξη συγκινησιακών και μυστικών παραστάσεων. Ο Levi-Strauss υποστηρίζει πως οι λαοί που αναγκάστηκαν να επιβιώσουν σε πολύ σκληρές υλικές συνθήκες, αν και ήταν δέσμιοι της ανάγκης, αποδείχτηκαν απόλυτα ικανοί να σκεφτούν ανιδιοτελώς. Μέσα από την ανάγκη τους αλλά και την επιθυμία τους να κατανοήσουν την φύση αλλά και την κοινωνία που τους περιέβαλε, ανέπτυξαν διεργασίες σκέψης και μέσα νοητικά, ακριβώς όπως ένας φιλόσοφος ή ακόμη και ως ένα βαθμό, ένας επιστήμονας (Levi-Strauss, 1986, σελ.46-50).

Η μυθική σκέψη ήταν πάντα για τον άνθρωπο μια μεγάλη δύναμη της συνειδητής ζωής του. Με την αφήγηση των ιστοριών, παρατηρείται πως εμπειρίες, προσδοκίες, συμπεριφορές, αφού έχουν προδιαγραφεί, βιώνονται και κοινωνικοποιούνται από τους ανθρώπους. Σαν παράδειγμα μπορούμε να αναφέρουμε τα χρόνια του αποικισμού, όταν οι Έλληνες έρχονταν αντιμέτωποι με λαούς που τους αντιστέκονταν και ήταν σ' ένα ίσο πολιτισμικό επίπεδο νε αυτούς, τότε εκείνοι γίνονταν κατά κάποιο τρόπο οι Τρώες ή σύμμαχοι αυτών (οι Λύκιοι π.χ., πολέμησαν υπέρ του Ίλιου στην Ιλιάδα). Ο μύθος επίσης μπορεί κάλλιστα να λειτουργήσει και ως εργαλείο στη δημιουργία κινήτρων, να βοηθήσει στην πρόληψη αποφάσεων ή ακόμη και στην άσκηση προπαγάνδας. Σαν παράδειγμα μπορούμε να αναφέρουμε τους Αθηναίους που με τις οικογένειές τους πήγαν στην Τροιζήνα, θυμήθηκαν το άσυλο που είχε βρει εκεί ο Θησέας και αυτό αναζωπύρωσε τις ελπίδες τους, μιας και ο Θησέας είχε επιστρέψει θριαμβευτής από εκεί στην Αθήνα (Burkert, 1993).

Η κουλτούρα των κοινωνιών πριν τα Ομηρικά χρόνια, όπου κυριαρχούσαν οι μύθοι, εμπόδιζαν, παρά διευκόλυναν την ανάπτυξη της φιλοσοφικής σκέψης. Και τούτο γιατί αυτές οι κοινωνίες υπήρξαν βαθιά συντηρητικές που έτειναν να δίνουν γενικευμένες απαντήσεις στους προβληματισμούς επηρεασμένες από τις θρησκευτικές αντιλήψεις που κυριαρχούσαν, γεγονός απογοητευτικό για την ανάπτυξη νέων τρόπων σκέψης.

Μετά όμως τον έβδομο και έκτο αιώνα π.Χ. η επικοινωνία μεταξύ των διαφορετικών λαών και πολιτισμών, οδήγησε στην μεγάλη συσσώρευση γνώσης, γεγονός που οδήγησε σε νέες αναζητήσεις και έτσι δημιουργήθηκε τόσο στους Ελληνικούς όσο και στους ξένους μύθους για την φύση, ένα κοινό υπόστρωμα που ενθάρρυνε τις υποθέσεις ύπαρξης προσωποποιημένων θεοτήτων της φύσης. Κυριάρχησαν δύο μυθικά μοντέλα : πρώτα το γενετικό και δεύτερον η ιεράρχηση των πραγμάτων κάτω από την αρχηγία του Δία, η οποία δεν ήταν τόσο διαφορετική από την πολιτεία που καθόριζαν οι θεοί για παράδειγμα των Σουμέριων (Kirk, 1974, σελ. 301-303).

Στο διάστημα αυτό (7^{ος} και 6^{ος} αιώνας), στις ελληνικές κοινωνίες, υπήρξαν και άλλες πολιτιστικές μεταβολές που φαίνεται να είναι άμεσα συνδεδεμένες με την νοητική αλλαγή στην σκέψη των ανθρώπων, και στην οικοδόμηση της ορθολογιστικής σκέψης. Αυτές οι αλλαγές ήταν: η δημιουργία των πολιτικών θεσμών της πόλης, του δικαίου, η ανάπτυξη της οικονομικής ζωής, η δημιουργία του νομίσματος (Vernant, 1989, σελ. 341).

Η διανοητική εξέλιξη στην Ελλάδα από τον Ησίοδο ως τον Αριστοτέλη ακολουθεί ουσιαστικά δύο δρόμους: α) δημιουργεί μια ξεκάθαρη διάκριση ανάμεσα στον κόσμο της φύσης, τον κόσμο των ανθρώπων και τον κόσμο των ιερών δυνάμεων, που η μυθική φαντασία έτεινε να συγχέει, β) παύει να χρησιμοποιεί συνδυασμούς με βάση την αντίθεση, να ζευγαρώνει και να ενώνει τα αντίθετα, εξαφανίζει τις πολικές και δισημάντες έννοιες που κυριαρχούν στους μύθους και να αποκλείει κάθε τρόπο συλλογισμού που πηγάζει στο πολύσημο και το διαφορούμενο (Vernant, 1989, σελ. 342).

Αυτή η αλλαγή στην σκέψη επέτρεψε στους ανθρώπους να αναπτύξουν μια συστηματική ερμηνεία του κόσμου, που είχε πολλά από τα στοιχεία της φιλοσοφίας, αυτό που όμως δεν είχε ήταν η συστηματική λογική για να είναι φιλοσοφία. Η λογική αυτού του είδους αναπτύχθηκε σταδιακά από τους σοφιστές Σωκράτη Πλάτωνα και Αριστοτέλη και ήταν ουσιαστικά απαλλαγμένη από τις επιπτώσεις των μύθων. Οι διευρυμένοι κοινωνικοί και πολιτιστικοί ορίζοντες ήταν αυτοί που οδήγησαν τους αρχαίους να κοιτάζουν τον κόσμο με έναν διαφορετικό τρόπο και να δοθεί ώθηση στην ανάπτυξη της ορθολογικής σκέψης (Kirk, 1974, σελ. 301-303).

B.6 ΣΧΕΣΗ ΜΥΘΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΟΥ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Ο μύθος μεταδίδεται από γενιά σε γενιά και με την μορφή της συλλογικής αφήγησης προσπαθεί μέσα από τις ιστορίες που διαπραγματεύεται, να δώσει απαντήσεις σε θεμελιώδη ερωτήματα του ανθρώπου για το σύμπαν αλλά και την ίδια την ύπαρξή του. Κατά την αρχαιότητα οι μύθοι ήταν άμεσα συνδεδεμένοι με τον προφορικό λόγο και ήταν ένα τελετουργικό θέαμα που μετεδίδετο με μίμηση, τραγούδι, αφήγηση, συνδέονταν και με τις θρησκευτικές δοξασίες των ανθρώπων και τους έθεταν αινίγματα, για να μεταδώσουν την αλήθεια. Σύμφωνα με τον Φρόντ, τόσο ο μύθος όσο και το όνειρο, είναι μια συμβολική γλώσσα, έξω από χωρο-χρονικούς νόμους. Μια γλώσσα που λειτουργεί μέσα από συνειρμούς σαν ένας κώδικας ξεχωριστός και υποκινεί μια συμβολική διαδικασία, κατά την οποία πίσω από το φανερό περιεχόμενο υπάρχει και κρύβεται ένα άλλο λανθάνον.

Η προφορική παράδοση, υπήρξε εξαιρετικά σημαντική για την μετάδοση των μύθων, ιδιαίτερα σε εποχές όπου έλειπαν η ποιητική και μετρική μορφή του λόγου. Παρατηρείται παρ' όλα αυτά το φαινόμενο να εμφανίζονται εμφανώς συγγενικά παραμύθια σε διαφορετικούς πολιτισμούς, πράγμα που φανερώνει πως παρά τα διαφορετικά δομικά χαρακτηριστικά του μύθου, υπάρχει μία κοινή διαδικασία μετάδοσης. Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε πως η βασική δομή του μοντέλου δράσης μπορεί να υπερβεί τους φραγμούς της γλώσσας και να ακολουθήσει μια

διαδικασία διαπολιτισμικής μεταβίβασης, και να κάνει τον ίδιο τον μύθο ένα πεδίο επικοινωνίας και αμοιβαίας κατανόησης, ανάμεσα σε ένα μεγάλο φάσμα γειτονικών πολιτισμών (Burkert, 1993).

Ο χώρος όπου τα παιδιά έρχονταν σε πρώτη επαφή με τους μύθους ήταν ο οίκος και μέσα από αυτούς, τα σύμβολα και τις αξίες τους, άρχιζαν να ενσωματώνουν τις πρώτες τους αντιλήψεις για τον κόσμο. Η πρώτη αυτή μετάδοσή τους, γινόταν από τις γυναίκες : τις τροφούς, τις μητέρες, τις γερόντισσες που στόχος τους ήταν να ελέγξουν την συμπεριφορά των παιδιών, μέσα από αυτούς. Το παράδοξο είναι πως ενώ οι γυναίκες αφηγήτριες επιτελούσαν σημαντικό ζωτικό ρόλο για την προπαρασκευή των παιδιών και την εισαγωγή τους στον κόσμο των ενηλίκων με τρόπο συμβολικό, οι αρχαίοι συγγραφείς αναφέρονται στις γυναίκες αυτές με αρνητικό τρόπο, λέγοντας ότι οι μύθοι που διηγούνται είναι «ιστορίες που λένε οι γερόντισσες». Βέβαια πολλές από αυτές τις ιστορίες ήταν ακριβώς ίδιες με τις ιστορίες που αφηγούνταν δημόσια οι ποιητές, οι οποίοι ήταν μόνο άντρες.

Αργότερα κατά την σχολική τους εκπαίδευση, κατά την εκμάθηση της γλώσσας, υπήρχε σαν άσκηση και η αποστήθιση ποιημάτων με μυθολογικό περιεχόμενο, για τα οποία καθορίζονταν ένα φάσμα από μείζονες ποιητές. Κατά την εφηβεία η μυθολογική τους εμπειρία εμπλουτίζονταν με την συμμετοχή τους στην εκτέλεση χορικών ασμάτων.

Ως ενήλικες άκουγαν αλλά και εξιστορούσαν μυθικές ιστορίες σε κοινωνικές τελετουργίες όπως τα συμπόσια, με την μορφή ασμάτων από τους αοιδούς. Η ποίηση ήταν λυρική και ελεγειακή, με μυθολογικό περιεχόμενο και τα θέματά της ήταν πατριωτικά, πολιτικά, ηρωικά. Ο αφηγητής ήταν συνήθως ένας ραψωδός ή κιθαρωδός και απήγγειλαν συνήθως Όμηρο. Ο ρόλος αυτών των μονωδών ήταν πολύ σημαντικός γιατί: Α) Με τα συχνά και μακρινά τους ταξίδια απεικονίζουν τον τρόπο με τον οποίο η γλώσσα της μυθολογίας υπερέβαινε τα τοπικά όρια. Β) Οι αφηγήσεις τους γίνονταν δημόσια μπροστά σε ολόκληρη την κοινότητα. Γ) Μέσα από αυτές τις αφηγήσεις παρατηρείται μία συνέχιση από την αρχαϊκή στην κλασσική περίοδο. Εκείνη την εποχή γίνονταν και διαγωνισμοί ανάμεσα στους αφηγητές γεγονός που βοηθούσε στην διάδοση των μύθων και τη διατήρηση της προφορικής παράδοσης. Τέλος η μυθολογία υπήρξε και η θεματολογία στις αρχαίες τραγωδίες και κωμωδίες. (Buxton, 2002, σελ. 42-59).

Σήμερα το λογοτεχνικό κείμενο μπορεί να γίνει το πεδίο μέσα στο οποίο μπορούν να αναζητήσουμε αυτές τις φωτοσκιάσεις. Μέσα από την ανάγνωση των λογοτεχνικών κειμένων, παρατηρείτε το εξής φαινόμενο: μύθοι και αρχαϊκές αφηγήσεις, που είναι στοιχεία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς, να επανακάμπτουν μεταμφιεσμένοι μέσα από νέες σύγχρονες αφηγήσεις. Έτσι μέσα από αυτούς αντανακλάται η μυθολογική μνήμη και καθώς οι μύθοι να αναδεικνύουν τις ομοιότητες και τις διαφορές στις αποφάσεις και πράξεις των ανθρώπων, γίνονται οι ίδιοι σημεία αναφοράς στην κριτική και την πολυφωνία των αναγνωστικών βλεμμάτων. Μια βασική αντίθεση μεταξύ μύθου και λογοτεχνίας είναι ότι ενώ ο μύθος είναι μια συλλογική και ανώνυμη αφήγηση που την αποδέχονται ως αληθινή αυτοί που την ακούν ή την διαβάζουν, η λογοτεχνία εμπεριέχει μυθοπλαστικές αφηγήσεις οι οποίες μπορεί να είναι μοναδικές και πρωτότυπες. Τόσο όμως ο μύθος

όσο και η λογοτεχνία μέσα από την δική τους οπτική στο πραγματικό, προτείνουν διαφορετικά επίπεδα ανάγνωσης, θέτουν τα δικά τους ερωτήματα και δίνουν τις δικές τους ερμηνείες στους ανθρώπινους προβληματισμούς. Ο αναγνώστης δηλαδή, ανακαλύπτει μέσα από το πέπλο της αφήγησης τις δομικές συνθέσεις των εικόνων και τις κρυμμένες αλήθειες και αποκαλύπτει τα καμουφλαρισμένα μυθικά σχήματα. Μύθος και λογοτεχνία και κυρίως τα μυθιστορήματα, συμμαχούν ως προς το κείμενο να γίνει ένας χώρος επικοινωνίας ανάμεσα στον πομπό και τον δέκτη, απελευθερωμένο από ιστορικές περιόδους συμφιλιώνοντας το ατομικό με το γενικό, το μοναδικό με το συλλογικό το ανοιχτό με το κλειστό.

Μια κοινωνία χωρίς μύθους είναι μια κοινωνία χωρίς ιστορία, χωρίς αντιθέσεις, με παγιωμένη κουλτούρα. Όπως όμως ο μύθος στην αρχαιότητα, για να μεταδοθεί και να πάρει την συμβολική του διάσταση, χρειαζόταν την μέθεξη και την τελετουργία, έτσι και το λογοτεχνικό κείμενο της σύγχρονης εποχής, πραγματοποιεί την μέθεξη και την τελετουργία, μέσα από την γραφή και την ανάγνωσή του (Αναγνωστόπουλου στο: Κάιλα, Καλαβάσης, & Πολεμικός, 2002, σελ. 63-69).

B.7 ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ

ΟΙ ΟΨΕΙΣ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Η ερμηνεία ενός μύθου βρίσκεται σε αμοιβαία αλληλεξάρτηση με την ερμηνεία ενός κειμένου. Ακούγοντας την ιστορία ενός μύθου, μπορούμε να τον θυμόμαστε χωρίς όμως να έχουμε αποστηθίσει τις λέξεις του κειμένου. Αυτό εξηγείται γιατί η μορφή του μύθου δεν παράγεται από την πραγματικότητα αλλά από την γραμμικότητα της γλώσσας που είναι και το βασικό χαρακτηριστικό της διήγησης του μύθου (Burkert, 1993).

Ο μύθος ουσιαστικά δεν κρύβει ούτε φανερώνει κάτι, είναι μία απόκλιση, η ουσιαστική λειτουργία του μύθου είναι να μεταμορφώνει την φύση σε ιστορία. Ο αναγνώστης τον αντιμετωπίζει σαν μια ιστορία αληθινή αλλά και εξωπραγματική, που είτε δείχνει την πρόθεσή του, είτε αποκαλύπτει την απάτη του. Ο μύθος είναι ένα σύστημα σημειολογικό που προσπαθεί να μετατραπεί σε σύστημα πραγματολογικό (Μπαρτ, 1979).

Έχει μεγάλο ενδιαφέρον η μελέτη του λεπτού νοήματος ενός μύθου, καθώς ένα σύστημα σημείων δεν μπορεί να είναι αυτόνομο, γιατί δεν υπάρχουν σημεία χωρίς σημασία και σημασία χωρίς αναφορά. Μέσα από την εξιστόρηση του φορτισμένου πεδίου δράσης του, το νόημα ενός μύθου μπορεί να κατανοηθεί, όχι απαραίτητα μέσα από την τυπική λογική, αλλά μέσα από την ανθρώπινη εμπειρία. Μέσα από την μέθοδο του στρουκτουραλισμού, μπορεί κάποιος να διαχειριστεί το ακατανόητο, ακόμη και το παράλογο. Η σημασία όμως του φορτισμένου λόγου που εμπεριέχει την εμπειρία της ζωής, προϋποθέτει και κανόνες για το πώς πρέπει να χρησιμοποιηθούν οι διάφορες μεταβλητές της γλώσσας (Burkert, 1993).

Στις διάφορες ιστορικές εποχές αντικείμενο της λογοτεχνικής έκφρασης των ανθρώπων είναι και η μυθολογική παράδοση. Βέβαια χρησιμοποιούνται όχι οι μύθοι στην αρχική τους μορφή, αλλά οι λογοτεχνικές διασκευές τους. Το σημείο που

συναντιούνται η μυθολογία και η λογοτεχνία είναι συνήθως οι περιπέτειες των θεών και των ηρώων. Εκεί και με την δύναμη της φαντασίας, μέσα από τον συνδυασμό των διάφορων μορφών του λόγου, διακρίνεται η κυρίαρχη ιδεολογία, χωρίς να είναι όμως αποκομμένη από τις ισχύουσες κοινωνικές συνθήκες (Παπαγεωργίου, 2010, σελ. 325).

Στον μύθο εντοπίζουμε καθαρά αυτό το τρισδιάστατο σχήμα που αναφέραμε: σημαίνον, σημαινόμμενο, σημείο. Τόσο η εικονική όσο και η κυριολεκτική γραφή, μπορούν να αποτελέσουν την πρώτη ύλη για τον μύθο, μιας και αυτός όλα τα αντιμετωπίζει σαν ένα σύνολο από σημεία. Το μυθικό σημαίνον είναι το νόημα που για να είναι πλήρες προϋποθέτει μια γνώση του παρελθόντος, μια μνήμη γεγονότων, ιδεών, ιστορίας, γεωγραφίας, λογοτεχνίας. Η μορφή ριζώνει στο νόημα τρέφεται και κρύβεται μέσα σε αυτό. Το σημαινόμμενο είναι η έννοια του μύθου που συγκροτείται από μια σειρά από αιτίες και αποτελέσματα, κίνητρα και τάσεις και δεν έχει τίποτα το αφηρημένο. Το σημαινόμμενο μπορεί να έχει πολλά σημαίνοντα. Η επανάληψη της έννοιας μεσ' από διαφορετικές μορφές, βοηθάει τους μελετητές στην αποκρυπτογράφηση του μύθου. Μιας και οι μυθικές έννοιες μπορούν να δημιουργηθούν ή και να αλλοιωθούν ανάλογα με την σύνδεση του μύθου με την ιστορία. Η ιστορία είναι αυτή που προμηθεύει τις αναλογίες ανάμεσα στο νόημα και στην έννοια της κάθε μορφής του μύθου. Η μορφή παραμερίζει αλλά και διατηρεί τις αναλογίες αυτές (Μπαρτ, 1979).

Διάφοροι σημαντικοί συγγραφείς ασχολήθηκαν σε διάφορες ιστορικές εποχές με την παρουσίαση των μύθων, αλλά και των διασκευών τους, όμως κάθε ιστορική εποχή δημιουργεί τη δική της εικόνα για την μυθική Ελλάδα. Αυτό συμβαίνει γιατί ο κάθε συγγραφέας είναι επηρεασμένος ως προς την διαχείριση του μύθου και της ελληνικής αρχαιότητας, από την δική του εποχή, έτσι εκτός από την μετάδοση της μνήμης του παρελθόντος, μέσα από το έργο του, μεταδίδει και τις νεωτερίστικες ιδέες της εποχής του, πράξη που αποτελεί ουσιαστικά μια άτυπη ιδεολογική και πολιτική παρέμβαση στην διαπαιδαγώγηση των παιδιών (Παπαγεωργίου, 2010, σελ. 326).

B.8 ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ

Η αισθητική καλλιέργεια είναι εκείνη η γνωστική διαδικασία, κατά την οποία ο άνθρωπος μέσα από την ανιδιοτελή ικανοποίηση και τέρψη του, αναβαθμίζει την πνευματική του υπόσταση και οδηγείται αναπόφευκτα στην έκφραση των προσωπικών του συναισθημάτων. Είναι σημαντική και αναγκαία νοητική διαδικασία και χαρακτηρίζει την ίδια την ανθρώπινη φύση.

Η αρχαία δε Ελληνική μυθολογία θεωρείται από κάποιους η φιλοσοφικότερη όλων καθώς σ' αυτή συνυπάρχουν αρμονικά η γνωστική αξία και η ποιητική μεγαλοσύνη.

Ο Όμηρος και ο Ησίοδος είχαν ανακηρυχθεί από τους ίδιους τους αρχαίους Έλληνες ως σοφοί άνδρες και δάσκαλοι και τα έργα τους κατάλληλα για την διαπαιδαγώγηση. Στα κείμενα αυτών των αρχαίων ραψωδών εντοπίζονται τα πρώτα βήματα της τέχνης που θέτει φιλοσοφικά προβλήματα. Χαρακτηριστικό είναι το

απόσπασμα από την Ιλιάδα, όπου περιγράφεται η χρυσή ασπίδα του Αχιλλέα που είχε κατασκευαστεί από τον Ήφαιστο, όπως αναφέρει ο Bernard Bosanquet στο βιβλίο του «Ιστορία της Αισθητικής» και το χαρακτηρίζει ως «μία από τις αρχαιότερες αισθητικές κρίσεις που υπάρχουν στη δυτική γραμματολογία» (Μεταξά στο: Κάιλα, Καλαβάσης, & Πολεμικός, 2002, σελ. 455-457).

Στους αρχαίους Ελληνικούς μύθους βρίσκουμε πως αγαπημένη τους αναφορά είναι σε θέματα της φύσης και κατά δεύτερο λόγο στην ιστορία. Έτσι ο Δίας είναι ο ουρανός, ο Απόλλωνας είναι ο ήλιος, η Χίμαιρα είναι η φωτιά της γής κοντά στον Όλυμπο, ο Φαέθοντας και η καταστροφή του απλώς ένα ηλιοβασίλεμα (Burkert, 1993).

Την γόνιμη όμως συνύπαρξη του λόγου και του μύθου που υπάρχει στην αρχαία Ελληνική τέχνη, μπορούμε εκτός από τα κείμενα να την συναντήσουμε και στις οπτικές πληροφορίες που μας δίνονται από τις ποικίλες εικαστικές δημιουργίες των αρχαίων. Απεικονίσεις πάνω σε αγγεία, διάφορα ανάγλυφα και γλυπτά ολόγλυφα και ποικίλες διακοσμήσεις, καταδεικνύουν την εκφραστική δεινότητα των δημιουργών τους και είναι πολύτιμα ευρήματα του παγκόσμιου πολιτισμού.

Η θεματολογία των ευρημάτων είναι εμπνευσμένη κυρίως από την καθημερινότητα των αρχαίων, αλλά ταυτόχρονα μας δίνει πολύτιμες πληροφορίες για το ιδιωτικό δημόσιο, αλλά και θρησκευτικό τους βίο και απεικονίζει σκηνές από την ιστορία, το αρχαίο θέατρο και μερικές φορές δίνει και πολιτικά μηνύματα. Κάθε απεικόνιση προκαλεί και διαφορετικά συναισθήματα και εξιτάρουν το πνεύμα και την φαντασία του κάθε παρατηρητή με διαφορετικό τρόπο (Μεταξά στο: Κάιλα, Καλαβάσης, & Πολεμικός, 2002, σελ. 462).

Τους μύθους είναι δυνατόν όχι μόνο να τους ακούμε και να τους διαβάζουμε αλλά και να τους βλέπουμε: Τα νομίσματα μπορεί να έχουν θεματολογία από έναν άθλο του Ηρακλή (Ηρακλής και το λιοντάρι – Κάτω Ιταλία), πολύτιμοι δακτυλιόλιθοι (Φρίξος και κριάρι), τα επισήματα ασπίδων, υφαντά, αγγειογραφίες πάνω σε κεραμικά σκεύη (Buxton, 2002, σελ. 175).

Γ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ- ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ- ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Γ.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένας από τους πολλούς στόχους του κάθε εκπαιδευτικού συστήματος είναι να μεταφέρει στον μαθητή γνώσεις από το πολυπολιτισμικό περιβάλλον του και να του διαμορφώσει στάσεις και αξίες της κοινωνίας, από την οποία προέρχεται και στην οποία λειτουργεί το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα. μέσα σε μία σχολική τάξη διδάσκεται τόσο η γλώσσα όσο και ένα σύστημα παραδόσεων και αξιών μέσα από αυτή και έτσι διαμορφώνονται οι κοινωνικές απόψεις στάσεις και οι ιδέες, γεγονός που αποδεικνύει πως ο πολιτισμός και η εκπαίδευση συνυπάρχουν άρρηκτα μεταξύ τους.

Στην Ελληνική εκπαίδευση, στα πλαίσια της παγκοσμιοποιημένης διάστασης της εκπαίδευσης και με την βοήθεια της διδασκαλίας της γλώσσας, η ελληνική πολιτισμική κληρονομιά θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ποικιλοτρόπως. Το πλούσιο λαογραφικό και πολιτισμικό υλικό της κληρονομιάς μας, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί τόσο συνέχιση του πολιτισμού μας, όσο και για την ανάδειξη του σπουδαίου παρελθόντος μας. Τέλος θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την καλλιέργεια εθνικών και διεθνικών αξιών και να διαμορφώσει μία κουλτούρα συναδέλφωσης και συνύπαρξης των λαών, να μειώσει τις ανισότητες και να διαμορφώσει ένα μοντέλο ανθρωπιστικής κοινωνίας με ίσες ευκαιρίες για όλους (Κόνσολας στο: Κάϊλα, Καλαβάσης, & Πολεμικός, 2002, σελ. 154).

Γ.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Η λαϊκή παράδοση στην εκπαίδευση διδάσκεται στους μαθητές κυρίως μέσα από το μάθημα της γλώσσας, που είναι ένα από τα πιο βασικά μαθήματα του αναλυτικού και ωρολόγιου προγράμματος του σχολείου. Η λαογραφία συγκεντρώνει όλα τα παραδοσιακά και πολιτισμικά στοιχεία καθώς και τις ενέργειες του κοινωνικού και ψυχικού βίου των λαών και διερευνά την καταγωγή από όπου προέρχονται τα στοιχεία αυτά. Οι Έλληνες ως λαός, οφείλουν σε μεγάλο βαθμό την επιβίωσή τους στην διατήρηση της πνευματικής τους παράδοσης και της πολιτισμικής τους κληρονομιάς μέσα στα δύσκολα χρόνια της ιστορίας τους.

Ταυτόχρονα όμως διατήρησαν την αυτογνωσία τους ως έθνος μέσα από τον συσχετισμό των ανθρωπογεωγραφικών αναφορών με τους γειτονικούς ευρωπαϊκούς, ασιατικούς και αφρικανικούς λαούς. Η μελέτη του παραδοσιακού πολιτισμού συμβάλλει στη δημιουργία ενός συλλογικού και κοινά αποδεκτού συστήματος αρχών, αξιών και ιδεών, προσδιορίζει τον άνθρωπο στον χώρο και τον χρόνο και δίνει υπόσταση και νόημα στην ζωή του.

Στα πλαίσια λοιπόν ενός εκπαιδευτικού προγράμματος και με την βοήθεια του γλωσσικού μαθήματος, οι αναφορές σε όλα τα στοιχεία της λαϊκής παράδοσης (θρύλοι, παραμύθια, τραγούδια, κ.ά), μπορεί να εκπληρώσει όλους τους παιδαγωγικούς αισθητικούς και ψυχολογικούς στόχους του προγράμματος. Μπορεί αβίαστα να οδηγήσει τον μαθητικό κόσμο στην κάθετη και οριζόντια ανάπτυξή του, εκπληρώνοντας τις παιδαγωγικές, διδακτικές, ψυχολογικές αισθητικές, και λογοτεχνικές του ανάγκες. Η παιδαγωγική και μορφωτική αξία της λαϊκής παράδοσης είναι πολύ μεγάλη. (Κόνσολας στο: Κάϊλα, Καλαβάσης, & Πολεμικός, 2002, σελ. 137-140).

Γ.3 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Η Ελληνική γλώσσα είναι από τις παλαιότερες γλώσσες παγκοσμίως, μιλιέται χωρίς ριζικούς μετασχηματισμούς και συνδέεται άμεσα με την μετάδοση της εθνικής ταυτότητας αλλά και της ζωντανής παράδοσης που συνεχώς ανανεώνεται. Έχει

καταγραφεί πως ήδη από την Αλεξανδρινή εποχή μελετάται η παράδοση με την συμβολή της γλώσσας. Ο ρόλος τόσο των αναλυτικών προγραμμάτων όσο και των σχολικών εγχειριδίων στο σχεδιασμό της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι πολύ καθοριστικός για την διαμόρφωση της ολόπλευρης προσωπικότητας των μαθητών, άρα και στην διαμόρφωση της κοινωνικής τους ταυτότητας. Για τον λόγο αυτό στην μεταπολιτευτική Ελλάδα ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και η οργάνωση και διοίκησή της, θεμελιώνεται με νόμους.

Το 1981 το σχολείο χαρακτηρίζεται ως κέντρο «στήριξης και επιτάχυνσης μετασχηματικών κοινωνικών διαδικασιών» στα πλαίσια των ευρύτερων κοινωνικών αλλαγών και το 1985 ψηφίζεται ο νόμος 1566 σύμφωνα με τον οποίο στόχος του εκπαιδευτικού συστήματος είναι η κατάκτηση της γνώσης, αλλά και η ολόπλευρη και καθολική ανάπτυξη του παιδιού σε σχέση με τον εαυτό του αλλά και το έθνος την κοινωνία και τους συνανθρώπους του σ' όλο τον κόσμο (Κόνσολας στο: Κάϊλα, Καλαβάσης, & Πολεμικός, 2002, σελ. 147 - 149).

Στα πλαίσια της ολόπλευρης ανάπτυξης του παιδιού, στον χώρο του σχολείου γίνεται και η πρώτη μύηση του με την Λογοτεχνία μέσα από τα διάφορα είδη της. Βέβαια το κάθε παιδί δεν εισέρχεται στον χώρο του σχολείου ως *tabula rasa*, κουβαλά μαζί του την δική του εμπειρία που ποικίλλει ανάλογα από το μορφωτικό επίπεδο και την σύσταση της οικογένειάς, από την οποία προέρχεται. Έχει την δική του αυτόνομη προσωπικότητα, δηλαδή την ατομικότητά του, άρα και τον δικό του τρόπο να προσεγγίσει τον λόγο. Αυτή η ατομικότητα θα πρέπει να γίνεται πάντα σεβαστή και αποδεκτή στην εκπαίδευση (Σακελαρίου στο: Ε.Π.Λ., Τόμος 13, 1999, σελ. 11-12).

Το γλωσσικό μάθημα χρησιμοποιείται ως κυρίαρχο μέσο επικοινωνίας και εισάγει τους μαθητές στη γνώση και τα διάφορα αναλυτικά προγράμματα εκπαίδευσης έχουν συνταχθεί για να επιτευχθούν οι στόχοι της εκπαιδευτικής πολιτικής. Βασικά εργαλεία για την επίτευξη αυτών των στόχων είναι σύμφωνα με τα Α.Π. τα βιβλία και η σωστή χρήση τους στην σχολική τάξη.

Ένας από τους στόχους λοιπόν είναι η εκπαίδευση να οδηγήσει τους μαθητές σε ένα «κοινωνικό ανθρωπισμό και μια συνεργασία» εξασφαλίζοντας και να διαιωνίζοντας τις εθνικές λαϊκές και ανθρώπινες αξίες της κοινωνίας μας. Στόχος επίσης είναι μέσα από την κατάκτηση του αυτοσεβασμού του, ο μαθητής να σεβαστεί και τους συνανθρώπους του στο εγγύς ή και το ευρύτερο περιβάλλον του, δηλαδή όλους τους λαούς του πλανήτη και αναπτύξει αισθήματα συνεργασίας και συλλογικότητας. Συγκεκριμένα στα Α.Π. γίνεται άμεση αναφορά στη διδασκαλία της παράδοσης και στις σχετικές εγκυκλίους προβλέπεται η βαθμιαία εξοικείωση του μαθητή με τις ηθικές αξίες της κοινωνίας μας, αλλά και να αποκτήσει τις δεξιότητες εκείνες να χρησιμοποιεί τις αξίες αυτές στο ευρύτερο πολιτιστικό περιβάλλον. Να αντιληφθεί την θέση του ως άτομο ως μέρος, στα πλαίσια ενός κοινωνικού συνόλου και να εκτιμήσει την θέση και των άλλων ατόμων, που μπορεί να προέρχονται από διαφορετικές εθνικές θρησκευτικές πολιτιστικές ομάδες..

Όμως παρά το γεγονός ότι τα Α.Π. προωθούν την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης παρατηρείται το φαινόμενο, ακόμη και σήμερα, οι εκπαιδευτικές επιδιώξεις να είναι αρκετά στενές και εθνοκεντρικές και το γλωσσικό μάθημα να χρησιμοποιείται για την

δημιουργία έντονων στοιχείων εθνικής ταυτότητας (Κόνσολας στο Κάϊλα, Καλαβάσης, & Πολεμικός, 2002, σελ. 155).

Όμως ας δούμε τι επιδιώκουμε όμως με τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στο σχολείο και ποιοι είναι οι στόχοι:

1. Ψυχαγωγία: Τα διάφορα είδη της λογοτεχνίας και ιδιαίτερα τα παραμύθια τέρπουν και ψυχαγωγούν. Αυτή είναι η κυριότερη επιδίωξη. Το παραμύθι είναι ένα έργο τέχνης που ξυπνά το αίσθημα του ωραίου και χαρίζει χαρά.
2. Παρέχουν γενικές γνώσεις για τον κόσμο που μας περιβάλλει με αβίαστο τρόπο: Γνώσεις ζωολογικές, βοτανικές, φυσικές και γενικότερα οικολογικές, φυσικά και αβίαστα.
3. Καλλιεργούν με τρόπο έμμεσο τις ηθικές αξίες και τον ανθρωπισμό στα παιδιά: μέσα από τις περιγραφές τους περιγράφουν σκέψεις, συναισθήματα και πράξεις των δρώντων σ' αυτές προσώπων, ζώων κ.λπ. και ασκούν μεγάλη επίδραση στο φρόνημα των ακροατών τους.
4. Βοηθούν στην εξέλιξη των δημιουργικών ικανοτήτων των παιδιών: Η διήγηση παραμυθιών και μύθων από τα παιδιά, τα οδηγεί να συναρμολογήσουν και να συνθέσουν όσα άκουσαν και έτσι αφυπνίζεται το δημιουργικό τους πνεύμα. Μέσα από την ολοκλήρωση της διήγησης, το παιδί νιώθει τη χαρά του δημιουργού.
5. Τα είδη της λογοτεχνίας βοηθούν επίσης στην ανάπτυξη εκφραστικής ικανότητας των παιδιών: Οι διάφορες διηγήσεις είναι το καταλληλότερο μέσον με το οποίο το παιδί συνηθίζει ν' ακούει προσεκτικά τους άλλους να μιλούν, να διηγείται το ίδιο, αλλά και να εικονογραφεί και να δραματοποιεί, κάτι που το συναρπάζει και το χαροποιεί. Ο πλούτος του υλικού που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε είναι αρκετά μεγάλος, στόχος μας όμως πρέπει να είναι η θετική καλλιέργεια της φαντασίας των παιδιών όπου να υπερισχύουν πάντα οι έννοιες του δίκαιου και του αγαθού. Γι' αυτό και η ύλη που πρέπει να χρησιμοποιηθούν στο σχολείο, πρέπει να είναι ποικίλη, ν' αναφέρεται στους γοητευτικούς μύθους που δημιούργησε η φαντασία του ελληνικού λαού, όπου οι θεοί και οι θεότητες έχουν ανθρώπινο πρόσωπο και αδυναμίες να αναφέρεται ακόμη στους ήρωες, στους ανθρώπους, στα ζώα, στα φυτά, στις σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους, στις σχέσεις των ζώων προς τον άνθρωπο, στις λαϊκές παραδόσεις διάφορων τόπων της πατρίδας μας (Σπυροπούλου, 2012, σελ. 11).

Σήμερα όμως η εκπαίδευση καλείται να ανταποκριθεί σε ένα νέο και ιδιαίτερα σημαντικό για το παγκόσμιο μέλλον σκοπό: να διαμορφώσει τους «νέους πολίτες», οι οποίοι θα διαθέτουν γνώσεις, εκτός του δικού τους πολιτισμού, άλλες ποιο διευρυμένες σχετικά με την πολιτισμική, ιστορική, οικονομική και πολιτικοκοινωνική ταυτότητα άλλων χωρών, ώστε να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά σε μια νέα οικουμενική κοινωνία. Για τον σκοπό αυτό θα πρέπει να υπάρξει ευρύτερη συνεργασία ανάμεσα στην εκπαίδευση και άλλους φορείς, την αύξηση των δαπανών για την παιδεία, αλλά και την ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος, σύμφωνα με την εκτίμηση του ΟΟΣΑ (Κόνσολας στο: Κάϊλα, Καλαβάσης, & Πολεμικός, 2002, σελ. 152).

Γ.4 ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Το λογοτεχνικό κείμενο είναι ουσιαστικά ένα σύνολο από σημεία και συμβάσεις (λογοτεχνικές ή και άλλες) που οι ατομικές και συλλογικές αφορμήσεις του αναγνώστη τις επενδύουν με τα δικά τους σύμβολα. Η εστίαση στα σημεία, στις συμβάσεις και τα σύμβολα, με τα οποία προσλαμβάνεται το κείμενο, καταδεικνύει πως ο λόγος είναι μια νοητική κατασκευή που στηρίζεται σε προκατασκευασμένες ιδέες και σχήματα (Παπαρούση στο: Καλογήρου, & Λαλαγιάννη, 2005, σελ. 284).

Υπήρξαν κατά την διάρκεια των ετών πολλές ενδιαφέρουσες θεωρίες γύρω από την λογοτεχνία. Ως το 1950 λόγω της κλειστής ανάγνωσης, που υποστήριζε ο νεοκριτισμός, δεν γίνεται καθόλου λόγος για τον αναγνώστη.

Το 1953 ο Η Μ. Abrams, παραλληλίζει το βιβλίο με έργο τέχνης και θεωρεί πως ο συγγραφέας, ο αναγνώστης ο σημαίνόμενος κόσμος, κινείται δορυφορικά γύρω από αυτό και ότι ο αναγνώστης είναι εκείνος που κατασκευάζει το νόημα του κειμένου.

Το 1970 η θεωρία της αναγνωστικής ανταπόκρισης άρχισε να ακμάζει στην Αμερική και το 1980 στρέφεται το ενδιαφέρον στις εφαρμογές της στη διδακτική πράξη, σ' αυτό συνέβαλαν οι θεωρίες των Fish και Rosenblatt. Οι κριτικοί της αναγνωστικής ανταπόκρισης έστρεψαν το ενδιαφέρον τους στον τρόπο με τον οποίο αντιδρούν οι αναγνώστες απέναντι στα κείμενα (Παπαντωνάκης, 2009, σελ. 271-272). Το ενδιαφέρον μετατοπίστηκε από τα καθ' αυτά κείμενα, στον τρόπο που τα κείμενα αλληλενεργούν με τους αναγνώστες τους (Φρυδάκη, 2003, σελ. 162).

Η θεωρία της πρόσληψης, που δέχεται επιδράσεις από το Ρωσικό φορμαλισμό του τσέχικο δομισμού και τη φαινομενολογία του R. Ingarden, καλλιεργήθηκε από τους W. Iser (Holub 2004:25) και H.R. Jauss. Διαμορφώνεται σε δύο διαφορετικές κατευθύνσεις: αυτή της αισθητικής της πρόσληψης και της κριτικής της αναγνωστικής ανταπόκρισης.

Ο W. Iser (1974), ως εκπρόσωπος της γερμανικής σχολής της αναγνωστικής ανταπόκρισης, δίνει έμφαση στον ενεργό ρόλο του αναγνώστη, ο οποίος αποκαλύπτοντας μία απροσδιοριστία στο κείμενο επιχειρεί, καλύπτοντας τα κενά που βρίσκει σ' αυτό, να την προσδιορίσει. Εισάγει την έννοια του *υπονοούμενου αναγνώστη*, που ορίζει πως είναι η κειμενική συνθήκη για την παραγωγή του νοήματος. Ο *νοούμενος αναγνώστης*, απ' την άλλη, ενσαρκώνει το σύνολο των προκαταρκτικών προσανατολισμών που ένα κείμενο μυθοπλασίας προτείνει στους πιθανούς αναγνώστες του και που συνιστούν τους όρους της πρόσληψής του. Ο *επαρκής αναγνώστης* είναι εκείνος ο αναγνώστης που είναι σε θέση να διαβάσει ικανοποιητικά τη λογοτεχνία, να εκφέρει κρίσεις, να τη διαβάσει από διάφορες πλευρές. Ο *πραγματικός αναγνώστης* είναι ο ιστορικά υπαρκτός και ο κοινωνικά προσδιορισμένος αναγνώστης, με ευδιάκριτα κοινωνικά, πνευματικά, ψυχολογικά χαρακτηριστικά.

Ο Jauss (1995:56) θεωρητικός της αισθητικής πρόσληψης, θεωρεί πως το νόημα του κειμένου εξαρτάται από τον *ορίζοντα των προσδοκιών* του αναγνώστη. Θεωρεί πως το κείμενο είναι ένα ανοιχτό σύστημα που για να έχει νόημα θα πρέπει να προκαλέσει αισθητική συγκίνηση στον αναγνώστη, ώστε αυτός να ενεργοποιηθεί

όλες τις γνώσεις, τις πεποιθήσεις, τις προκαταλήψεις, τις εμπειρίες του. Όλα αυτά τα πολιτισμικά στοιχεία, είναι ο *ορίζοντας των προσδοκιών* του.

Η Louise Rosenblatt (1970:vii), διατύπωσε την *συναλλακτική θεωρία* στην οποία περιγράφει την συναλλαγή αναγνώστη – κειμένου, σαν μια έντονη δραστηριότητα του αναγνώστη, ο οποίος με μια εξερευνητική διάθεση, προσεγγίζει το λογοτεχνικό κείμενο πιο δυναμικά, για να αποκαλύψει το νόημα.

Αργότερα ο S. Fish, θα υποστηρίξει πως ο αναγνώστης κατασκευάζει την λογοτεχνία, μιας και οι πολλοί αναγνώστες του κειμένου, προσλαμβάνουν διαφορετικά το νόημά του ανάλογα με την κουλτούρα τους. Το ίδιο βέβαια συμβαίνει και αν ο ίδιος αναγνώστης διαβάσει το κείμενο άλλη στιγμή και κάτω από διαφορετικές συνθήκες (Παπαντωνάκης, 2009, σελ. 272-281).

➤ Η ΣΥΝΑΛΛΑΚΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ LOUISE M. ROSENBLATT

Είναι η μοναδική γυναίκα θεωρητικός στον χώρο τη αναγνωστικής θεωρίας. Η συγγραφέας, ήδη με το πρωτοποριακό για την εποχή του έργο της «Literature as Exploration», κατέδειξε την ενεργητική συμβολή του αναγνώστη στα λογοτεχνικά κείμενα. Και στο βιβλίο της «The Reader, The Text, The Poem» (1978) επεκτείνει τις σκέψεις της πάνω στην θεωρία της, αλλά και εισάγει ειδική ορολογία. Χρησιμοποιεί τον όρο «*transaction*», εξηγώντας η ίδια την επιλογή της γράφει: «*Χρησιμοποιώ τους όρους 'συναλλαγή' (transaction) και 'συναλλακτική' «transactional», για να δώσω έμφαση στην σπουδαιότητα και του αναγνώστη και του κειμένου, ...σε ένα διαρκές, σπειροειδές, και όχι γραμμικό, δούναι και λαβείν ανάμεσά τους, ...στο άπειρο των μεταξύ τους σχέσεων».*

Σύμφωνα λοιπόν με την συναλλακτική θεωρία, η επαφή ενός αναγνώστη με ένα λογοτεχνικό κείμενο, μέσα από την ανάγνωσή του, είναι ένα μοναδικό γεγονός στην ζωή του, το οποίο σχετίζεται τόσο με την διάνοια, όσο και με το συναίσθημά του. Κείμενο και αναγνώστης είναι ισότιμοι συμμετέχοντες στην δημιουργία ενός λογοτεχνικού γεγονότος. Ο αναγνώστης κατά την ανάγνωσή του κειμένου, εμπλέκεται σε μεγάλο βαθμό με το λογοτεχνικό κείμενο και ενεργοποιεί τον προσωπικό του κόσμο, δημιουργεί δηλαδή μια σχέση συναλλαγής με το κείμενο, χωρίς αυτό να υποβαθμίζεται. Η λογοτεχνία είναι μια αισθητική απόλαυση και ευαισθητοποιεί τον αναγνώστη πάνω σε κοινωνικά, ηθικά και συναισθηματικά ζητήματα. Προσφέρει στον αναγνώστη ένα ζωντανό βίωμα και όχι απλά γνώσεις και πληροφορίες (Καλογήρου & Βησσαράκη στο: Καλογήρου & Λαλαγιάννη, 2005, σελ. 55-59).

Ο αναγνώστης κινείται ανάμεσα στις κειμενικές ενδείξεις και στις δικές του αναγνωστικές προσδοκίες. Ο αναγνώστης κατά την αναγνωστική του δράση κινείται πάντα ανάμεσα σε δύο πόλους που η Rosenblatt ονομάζει ως *efferent reading*, (μη αισθητική - πληροφοριακή ανάγνωση), κατά την οποία ο αναγνώστης εστιάζει την προσοχή του σε όσα μπορεί να πάρει άμεσα από το κείμενο και *aesthetic reading* (αισθητική ανάγνωση) κατά την οποία ο αναγνώστης εστιάζει την προσοχή του σε ότι βιώνει κατά την διάρκεια του αναγνωστικού γεγονότος. Η εστίαση του αναγνώστη

στο κείμενο εξαρτάται τόσο από το κείμενο όσο και από τους σκοπούς του αναγνώστη κατά την αναγνωστική διαδικασία (Κανατσούλη , 2007 , σελ. 39).

➤ Η ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ – ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ

Ο Piaget περιέγραψε χαρακτηριστικά την **γνωστική ανάπτυξη** των παιδιών, ως τα στάδια στα οποία αυτά εισέρχονται κατά την διάρκεια της πορεία τους για την κατανόηση του κόσμου. Το παιδί κατά τον Piaget (1968), είναι ένας εξερευνητής που κατανοεί τον κόσμο γύρω του ενεργητικά μέσα από τις δράσεις του και όταν συναντούν κάτι καινούργιο προσαρμόζουν τη σκέψη τους για να το ενσωματώσουν.

Περιγράφει δύο γενικά στάδια :

α) Αυτό της προ-ενεργητικής νόησης, όπου τα παιδιά επεκτείνουν την κατανόησή τους για τον κόσμο, χρησιμοποιώντας τόσο τον λόγο τους που συνεχώς αναπτύσσεται, όσο και τις δεξιότητές τους για την επίλυση των προβλημάτων. Τα παιδιά εισέρχονται στο στάδιο της προενεργητικής νόησης με στοιχειώδες λεξιλόγιο και σκέψη και βγαίνουν από αυτό κάνοντας ποιο σύνθετες διεργασίες.

β) Αυτό της ενεργητικής νόησης, όπου οι συλλογισμοί είναι ποιο σύνθετοι και εμπιρεύουν την αιτία , το αποτέλεσμα, τον χρόνο, τον χώρο και τις περισσότερες έννοιες του αριθμού.

Το στάδιο της προενεργητικής σκέψης, διαρκεί μέχρι τα 7 έτη των παιδιών περίπου, αφορά την προσχολική ηλικία και οι γνωστικές δεξιότητες που τα παιδιά αποκτούν σ' αυτό, θέτουν τα θεμέλια της σκέψης του. Διακρίνεται σε δύο υποστάδια : αυτό της προενοιολογικής και αυτό της ενορατικής ή μεταβατικής περιόδου. Τα χαρακτηριστικά της προενοιολογικής περιόδου είναι:

- Ο Ανιμισμός, όπου το παιδί πιστεύει πως τα περισσότερα πράγματα γύρω του έχουν ζωή.
- Η Απόδοση υπόστασης, όπου το παιδί πιστεύει πως τα αντικείμενα και η φαντασία των ανθρώπων είναι αληθινά.
- Ο Εγωκεντρισμός, όπου το παιδί βλέπει και κατανοεί τα πράγματα μέσα από την δική του διάσταση.

Τα χαρακτηριστικά της ενορατικής περιόδου είναι:

- Η Συμβολική αναπαράσταση, όπου το παιδί χρησιμοποιεί εικόνες, λέξεις, πράξεις για να αναπαραστήσει τα γεγονότα.
- Η Κοινωνιοκεντρική σκέψη, όπου πια το παιδί αρχίζει να κατανοεί και την οπτική του άλλου.

Οι κοινωνικές προσεγγίσεις δίνουν έμφαση και στην κοινωνική διάσταση της γνωστικής ανάπτυξης των παιδιών. Σύμφωνα με την προσέγγιση των Bruner και Haste (1987), μέσα από την επίδειξη των τρόπων που οι ενήλικες επιλύουν τα προβλήματα, τα παιδιά μαθαίνουν να σκέφτονται. Η Nelson (1986) θεωρεί την συμμετοχή των παιδιών στις καθημερινές δραστηριότητες ρουτίνας σημαντική για την ανάπτυξη των γνωστικών τους δυνατοτήτων. Ο Vygotsky (1896-1934)

υποστηρίζει πως το κοινωνικό παιχνίδι παίζει πολύ σημαντικό ρόλο για την προώθηση των παιδιών σε πιο εξελιγμένα στάδια κοινωνικών και γνωστικών δεξιοτήτων και πως τα παιδιά αναπτύσσονται μέσα από την συμμετοχή τους σε δραστηριότητες που είναι λίγο πιο πάνω από τις δυνατότητές τους, με την βοήθεια άλλων που έχουν περισσότερες γνώσεις και δεξιότητες (Craig & Baucum, 2002, Τόμος Α', σελ. 448-460).

Το παιδί - αναγνώστης: Με βάση την γνωστική- αναπτυξιακή ψυχολογία που περιγράφει τα ηλικιακά στάδια και την θεωρία του Piaget, οι θεωρίες για τον αναγνώστη αποδίδουν στα παιδιά ορισμένα χαρακτηριστικά.

Τα κύρια χαρακτηριστικά των παιδιών στην προσχολική ηλικία είναι η ζωτικότητα, η κινητικότητα, ο εγωκεντρισμός και τα προσωπικά ενδιαφέροντα, η οπτική τους να δίνουν στα ζώα ανθρώπινη διάσταση, η μνήμη, η διάθεση για μάθηση. Κατάλληλα λοιπόν αναγνώσματα γι' αυτή την ηλικία είναι η μυθολογία, οι μύθοι των ζώων και της φύσης, παραμύθια και μικρές αστείες ιστορίες με πλούσιες εικόνες.

Το παιδί της μεσαίας σχολικής ηλικίας απελευθερώνεται από τον εγωισμό, ενδιαφέρεται για τις κοινωνικές και φιλικές σχέσεις, διαμορφώνει τα προσωπικά του ενδιαφέροντα, αναπτύσσει την δυνατότητα απομνημόνευσής του. Κατάλληλα γι' αυτή την ηλικία μπορούν να θεωρηθούν οι εύθυμες ιστορίες ή τα ιστορικά μυθιστορήματα που περιέχουν ιδεώδη και ηρωισμούς.

Τέλος το παιδί της εφηβείας έχει σημαντικές σωματικές και ορμονολογικές διαφορές και αναζητά πρότυπα και ιδανικά. Κατάλληλα μπορεί να είναι τα βιβλία που μιλούν για κοινωνικούς προβληματισμούς και συναισθήματα.

Μιλώντας όμως ποιο συγκεκριμένα για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας και αναφερόμενοι στην θεωρία του Appleyard (1991), το παιδί της προσχολικής ηλικίας είναι ο αναγνώστης – παίκτης. Στην φάση αυτή το παιδί είναι κυρίως ακροατής και παίζει με έναν κόσμο φανταστικό, στον οποίο οι φόβοι, οι επιθυμίες, αναμιγνύονται με την πραγματικότητα τα οποία σιγά – σιγά ελέγχει. Έρευνες έδειξαν πως τα πολύ μικρά παιδιά προσηλώνουν το ενδιαφέρον τους σε αποσπασματικές λεπτομέρειες της αφήγησης. Με τρόπο υποκειμενικό εμπνέονται και φαντάζονται μέσα από τις ιστορίες. Με την είσοδό τους όμως στο νηπιαγωγείο, ο τρόπος που το παιδί βιώνει τις ιστορίες, αλλάζει σημαντικά. Η εγωκεντρική προσήλωση στο προσωπικό βίωμα δίνει την θέση της σε μια πιο συλλογική στάση και αντίληψη. Μέσα από τις δραστηριότητες του νηπιαγωγείου και τον παιγνιώδη τρόπο που αυτές υλοποιούνται, το παιδί οδηγείται στην κοινωνική κατασκευή της εμπειρίας, μέσα από την ανάγνωση των ιστοριών, την συμμετοχή σ' αυτή την δράση των παιδιών, αλλά και μέσα από τα πολιτισμικά ήθη που μεταφέρονται από την νηπιαγωγό αλλά και από τα ίδια τα παιδιά. (Κανατσούλη, 2007, σελ. 31-33).

➤ Η ΣΥΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Σύμφωνα με τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών η λογοτεχνία έχει ξεχωριστή θέση μέσα στο μάθημα της γλώσσας. Μέσα από τα λογοτεχνικά κείμενα ο μαθητής επιτυγχάνει τόσο την αισθητική του όσο και την γλωσσική του καλλιέργεια. Όταν δε η λογοτεχνία συνδέεται με το παιχνίδι, την ψυχαγωγία την καλλιέργεια του συναισθήματος, τότε προάγει την φιλιαναγνωσία καθώς και τον προβληματισμό-διάλογο των μαθητών πάνω σε ποικίλα θέματα. Το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών είναι ανοιχτό και προκαλεί τους εκπαιδευτικούς να προβληματιστούν και να εκσυγχρονίσουν τα προγράμματά τους, στην θεωρία και την πρακτική τους αλλά και τον ρόλο τους. Η Louise Rosenblatt (1910-1999), ως πρωτοπόρος υπήρξε η πρώτη που σύνδεσε την θεωρία της (συναλλακτική θεωρία), με την εκπαίδευση ταυτίζοντας τον αναγνώστη με τον μαθητή. Η συγγραφέας τονίζει τον ενεργητικό ρόλο του αναγνώστη και την μοναδικότητα του αναγνωστικού γεγονότος, καλεί τους εκπαιδευτικούς να επανεξετάσουν την διδακτική μεθοδολογία του μαθήματος της λογοτεχνίας. Βασιζόμενη σε αυτή την θεωρία έχει δοθεί μια πρόταση διδασκαλίας τεσσάρων σταδίων / φάσεων, από επιστήμονες που ασχολούνται με την διδακτική της λογοτεχνίας. Τα στάδια αυτά είναι:

- I. Προετοιμασία του περιβάλλοντος:** Σύμφωνα με την Rosenblatt η αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών, αλλά και το κοινωνικό, ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο της τάξης έχει εξαιρετική σημασία για τον τρόπο που βιώνεται το λογοτεχνικό γεγονός. Ο δάσκαλος πρέπει να δημιουργεί κίνητρα για την ανάγνωση, η προετοιμασία μπορεί να γίνεται με προβολή εικόνων ή και έργων τέχνης ή με την ακρόαση μουσικών κομματιών και να ζητάει από τους μαθητές, με ερωτήσεις πάνω στον τίτλο του κειμένου, να κάνουν προβλέψεις για το περιεχόμενό του και έτσι να διατυπώνουν τις προσδοκίες τους.
- II. Αρχική ανταπόκριση των μαθητών:** Ο αναγνώστης κατά την επαφή του με το λογοτεχνικό κείμενο, αυτόματα επιλέγει, κρίνει, συνθέτει, διαμορφώνει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του. Ενεργοποιεί τις μνήμες του από άλλες λογοτεχνικές εμπειρίες του και στοιχεία της προσωπικότητάς του και σε διαφορετικές χρονικές στιγμές με το ίδιο κείμενο γίνονται και διαφορετικές διεργασίες, γι' αυτό και αναγνώστης και κείμενο είναι σαν ένα ενεργό κύκλωμα. Σύμφωνα με την Rosenblatt με τον όρο «επιλεκτική προσοχή», ο αναγνώστης εστιάζει πάνω στο κείμενο ανάλογα με το συναίσθημά του και το ενδιαφέρον του. Το κείμενο γίνεται το κίνητρο για να ενεργοποιήσει ο αναγνώστης τις λογοτεχνικές και προσωπικές του εμπειρίες, αλλά και οδηγός για να επιλέξει ο αναγνώστης την ανταπόκρισή του στην κειμενική πραγματικότητα. Η αρχική ανταπόκριση λοιπόν είναι μια πολύπλευρη διαδικασία. Δύο βασικοί τρόποι μετάδοσης και επικοινωνίας του κειμένου είναι η μεγαλόφωνη και η σιωπηρή ανάγνωση. Η μεγαλόφωνη ικανοποιεί τις αισθήσεις του μαθητή και με την σιωπηρή δίνεται χρόνος στους μαθητές για

αυτοσυγκέντρωση και απόλαυση. Κατά την Rosenblatt μετά την ανάγνωση πρέπει να παρακινούνται οι μαθητές στην διατύπωση ελεύθερων συνειρμών, καταιγισμό ιδεών (brainstorming) πάνω στο κείμενο και αυτοί να καταγράφονται άμεσα. Αυτή η διαδικασία βοηθά τον μαθητή να οικειοποιηθεί το κείμενο μέσα από τις εμπειρίες του.

- III. Τελειοποίηση της ανταπόκρισης:** Η Rosenblatt διακρίνει την μη αισθητική ανάγνωση κειμένου κατά την οποία ο αναγνώστης παίρνει πληροφορίες από το κείμενο και την αισθητική κατά την οποία ανταποκρίνεται στην βαθύτερη ουσία του κειμένου. Η ανάγνωση του κειμένου είναι μια καθαρά προσωπική υπόθεση. Στα πλαίσια της συναλλακτικής διδασκαλίας του κειμένου, ο μαθητής μαθαίνει να μαθαίνει, κατανοεί και ερμηνεύει τις πληροφορίες, αλλά και ακολουθεί το κείμενο μέσα από τις εμπειρίες του και την φαντασία του. Ο δάσκαλος λοιπόν δημιουργώντας ένα κλίμα αμοιβαίας αποδοχής και ελευθερίας, ενθαρρύνει τους μαθητές με ερωτήσεις να αναπτύξουν διάλογο, αλλά και να διατυπώσουν τις δικές τους ερωτήσεις. Μ' αυτόν τον τρόπο προωθείται η εποικοδομητική διαδικασία της σκέψης
- IV. Εκφραση της ανταπόκρισης:** η ανταπόκριση μπορεί να εκφραστεί με ποικίλες ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες. Με εικαστική απόδοση και δραματοποίηση του κειμένου ή και να πραγματοποιηθούν δράσεις δημιουργικής γραφής. Η μεθοδολογία της συναλλακτικής θεωρίας αποδέχεται την ιδιαιτερότητα του κάθε μαθητή και επιδιώκει η επαφή του με τα λογοτεχνικά κείμενα να είναι ένα ταξίδι φαντασίας, αισθητικής απόλαυσης, δημιουργικότητας που θα τον οδηγήσει στην γνώση του εαυτού του και του κόσμου (Καλογήρου & Βησσαράκη στο: Καλογήρου & Λαλαγιάννη, 2005, σελ. 61-78).

Γ.5 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΜΥΘΟΙ - ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

Η παιδαγωγική αξία του μύθου και η επίδραση που ασκεί στην παιδική ψυχή είναι ιδιαίτερα σημαντική γιατί μέσα απ' αυτόν κληροδοτείται στο παιδί η λαϊκή σοφία αιώνων, μάλιστα ξεχωριστή θέση στο παιδαγωγικό κομμάτι έχει ο αισώπειος μύθος. Ο Μύθος είναι ουσιαστικά μια μορφή τέχνης, που χρησιμοποιεί ως εργαλείο του την γλώσσα των συμβόλων, για να περιγράψει και να εξιστορήσει συναρπαστικά θέματα, ιδέες, γοητευτικές εικόνες, αλληγορίες και σύμβολα, πρότυπα ανθρωπιστικών αξιών, κάτι που γίνεται και από άλλες μορφές της τέχνης και ιδίως από την ποίηση. Με συνοπτικό, σαφή και εύληπτο τρόπο, με λιτότητα ύφους παρουσιάζονται ποικίλα θέματα στα παιδιά χωρίς να τα κουράζουν: οι ανθρώπινες αδυναμίες, τ' ανθρώπινα ελαττώματα και πάθη, το ήθος, οι αξίες, ο ίδιος ο ανθρωπισμός. Στο άκουσμα του μύθου, ενθουσιάζονται τόσο πολύ, ώστε τον εννοούν βαθύτατα, σαν να τον έχουν ζήσει (Σπυροπούλου, 2012, σελ. 1-3).

Η ανάγνωση και επεξεργασία των μύθων θεωρήθηκε σημαντική, όχι μόνο στον Ελλαδικό χώρο, αλλά και σε πολλές χώρες του εξωτερικού και ιδιαίτερα της Ευρώπης. Συγκεκριμένα, το Μεσαίωνα, δηλαδή τον 16^ο αιώνα και ιδιαίτερα στον 18^ο αιώνα, την εποχή του Διαφωτισμού, η παράδοση των αρχαιοελληνικών μύθων και δε των Αισώπειων, έχει ξεχωριστή θέση, ιδιαίτερα στην Γερμανική λογοτεχνία. Είναι τεράστια η συμβολή του αισώπειου μύθου στη λογοτεχνία του **γερμανικού Διαφωτισμού**. Ο **Γκαίτε**, στην «Ποίηση και Αλήθεια» έγραψε: *«Θέλησαν να εξετάσουν τα διάφορα είδη της ποίησης. Σαν καλύτερο και ανώτερο, θα έπρεπε να ισχύει εκείνο που μιμείται τη φύση και ταυτόχρονα έχει και ηθική αξία. Και έπειτα από πολλή σκέψη, απέκτησαν επιτέλους την πεποίθηση ότι αυτό το επίπεδο ανήκει στον αισώπειο μύθο»*. Ο **Lessing**, ο σημαντικότερος εκπρόσωπος της λογοτεχνίας του γερμανικού Διαφωτισμού, εκτιμούσε ιδιαίτερα τους μύθους και θεωρεί ότι κατά τον 18^ο αιώνα οι Αισώπειοι μύθοι βρίσκονται στην κορυφή του ποιητικού λόγου. Ήδη από την γέννηση του ο μύθος και ως την εποχή του Διαφωτισμού, ανήκει στην λογοτεχνία των λαϊκών τάξεων και συνοδεύει τον ιδεολογικό αγώνα των λαϊκών μαζών, των πόλεων και των χωριών, για την χειραφέτησή τους έναντι της άρχουσας τάξης (Κότζια στο: Ε.Π.Λ., 1987, σελ. 114)

Ο μύθος είναι η απαρχή της λογοτεχνικής έκφρασης των λαών. Επίσης, η λογοτεχνία όλων των δυτικών γλωσσών, γαλλικά, αγγλικά, γερμανικά και ούτω καθεξής, είναι τόσο γεμάτη με αναφορές στην κλασική μυθολογία ώστε είναι σχεδόν αδύνατο να κατανοήσουμε την πλήρη έννοια του κειμένου και να δούμε τον πλούτο του χωρίς κάποια γνώση της μυθολογίας. Μέσα στην λογοτεχνία των λαών αναγνωρίζουμε να επαναλαμβάνονται ίδια μοτίβα ιστοριών ξανά και ξανά σε διαφορετικούς πολιτισμούς και θρησκείες. Ο Frye αναφερόμενος στην αξία της λογοτεχνίας λέει πως η λογοτεχνία βελτιώνει τις ευαισθησίες μας και αναπτύσσει την φαντασία μας και μας βοηθάει να γνωρίσουμε και να κατανοήσουμε τον κόσμο. Οι μαθητές λοιπόν που σχετίζονται με τις διάφορες μορφές λογοτεχνικής έκφρασης έχουν την δυνατότητα να αναπτύξουν την φαντασία τους και να αποκτήσουν μια νέα οπτική της πραγματικότητας. Η ανάγνωση λοιπόν των ιστοριών του μύθου είναι μια βασική εκπαίδευση για τη φαντασία των μαθητών, γιατί η διδασκαλία δεν είναι απλώς ο θαυμασμός του λογοτεχνικού κειμένου, αλλά είναι κάτι σαν τη μεταφορά της φανταστικής ενέργειας από τη λογοτεχνία στον μαθητή.

Ο Frye υπενθυμίζει πως η βελτίωση της φαντασίας ή του λεξιλογίου μέσα από την λογοτεχνία μπορεί να λειτουργήσει ως οδηγός για τη ίδια του τη ζωή στο μαθητή. Και τούτο γιατί πάρα πολλοί μαθητές, χωρίς προηγούμενη εμπειρία πάνω στα κείμενα, έχουν την ευκαιρία ευκαιρία για να δουν τη λογοτεχνία στο σύνολό της, αντιμετωπίζουν το έργο της να κατανοήσουμε τα ποιήματα, και τις ιστορίες και να την δουν ως μια μοναδική αντανάκλαση της ανθρώπινης εμπειρίας. Οι αρχαίοι μύθοι αποτελούν την σύνδεσή μας με το παρελθόν επειδή αποκαλύπτουν και απεικονίζουν συμπεριφορά και προβλήματα κοινά για όλους μας, υπενθυμίζοντάς μας ότι δεν έχουμε αλλάξει πολύ κατά τη διάρκεια του μακρού χρονικού διαστήματος. Γι' αυτό και η διδασκαλία τους στους μαθητές θεωρείται απαραίτητη (Quinn, 1993, σελ. 11-14).

Η ποιητική διήγηση των μύθων βοηθάει εξαιρετικά στην καλλιέργεια και στην ανάπτυξη της εκφραστικής ικανότητας των παιδιών με διάφορους τρόπους. Ο Piaget, καθώς και άλλοι παιδαγωγοί, απέδειξαν ότι η σκέψη του παιδιού είναι ανιμιστική, αναθεώρησαν παλαιές αρνητικές απόψεις για το μύθο και το παραμύθι, και μιλούν για την ευεργετική του επίδραση στην ψυχοσυναισθηματική εξέλιξη των παιδιών και τη συμβολή του στη θετική δόμηση του Εγώ μέσα από την επιβεβαίωση του αλλά και την ανεξαρτητοποίηση και (Σπυροπούλου, 2012, σελ. 2).

Σύμφωνα με την Cook (1981) οι μύθοι και οι θρύλοι είναι ένα ξεχωριστό κομμάτι της λογοτεχνίας, που ασχολούνται με υπαρκτές εμπειρίες και ξεπερνούν τα στενά όρια της διαφορετικής γλώσσας, των πολιτισμών και της ηλικίας. Το είδος αυτό χρησιμοποιεί την λογοτεχνία για να απευθυνθεί στο κοινό του, το οποίο μέσα από τις ιστορίες που ακούει και διαβάζει αναπτύσσει την κριτική του σκέψη. Το όνομα του συγγραφέα αυτών των ιστοριών είναι συνήθως άγνωστο, γιατί στο μυαλό των ακροατών επικρατεί τελικά η ίδια η ιστορία και όχι το όνομα του αφηγητή (Καλδή στο: Κάιλα, Καλαβάσης, & Πολεμικός, 2002, σελ. 390).

Γ.6 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ - ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η ελληνική μυθολογία είναι ιστορία και μάλιστα μία από τις αρχαιότερες ιστορίες όλων των λαών της γης, μελετώντας το σύνολο των μύθων που περιλαμβάνει, μπορούμε να κατανοήσουμε και τον βαθύτερο συμβολισμό που αυτό κρύβουν μέσα τους. Θα μπορούσε κάποιος να πει πως είναι ουσιαστικά η ίδια η ραχοκοκαλιά, στην οποία στηρίζεται η ταυτότητα μας και η πολιτισμική μας κληρονομιάς. Παρατηρώντας την ελληνική μυθολογία κάτω από αυτό το πρίσμα, θα λέγαμε ότι είναι εκ φύσεως εξαιρετικά διδακτική, καθώς μέσα από τα παραδείγματα των ελληνικών μύθων, μας διδάσκει μια πληθώρα από απλά ηθικά διδάγματα τα οποία εμπεριέχονται στους μύθους και μπορούν να εφαρμοστούν στην καθημερινή μας ζωή. Οι ηθικές αξίες καθώς και τα ιδανικά που εμπεριέχονται στους μύθους, προβάλλονται σε συνδυασμό με τους μεγάλους εκείνους συμβολισμούς που επίσης εμπεριέχονται σε αυτούς. Επιδρούν ευεργετικά στη διάπλαση και τη διαπαιδαγώγηση των νέων και συμβάλλουν στην εκδήλωση υπεύθυνης συμπεριφοράς στο παρόν και το μέλλον. Ορισμένες από αυτές τις ηθικές αξίες και τα ιδανικά που μπορούμε χαρακτηριστικά να αναφέρουμε είναι : ο σεβασμός προς τους νόμους, ο σεβασμός προς το Θείο, ο σεβασμός προς τους γονείς, η ευσέβεια, η ευγενής άμιλλα, η ευγένεια του πνεύματος, η σύνεση, η ανδρεία, η δικαιοσύνη, το πράττειν ορθώς, κ.α. Ένας από τους μεγάλους ιστορικούς της αρχαιότητας, ο Διόδωρος Σικελιώτης στο έργο του «Ιστορική Βιβλιοθήκη» (Βιβλίο V, τόμος 6) γράφει χαρακτηριστικά: *«Την ανδρεία και τη δικαιοσύνη και τις άλλες αρετές των ανθρώπων τις έχουν και τις ακολουθούν και τα άλλα ζώα, ενώ η ευσέβεια υπερέχει τόσο πολύ των άλλων αρετών, όσο υπερέχουν από κάθε άποψη οι Θεοί»* (Σπυροπούλου, 2012, σελ. 5-8).

Παρατηρείται πως τόσο στον 19ο όσο και στον 20ο αιώνα, το ενδιαφέρον που έχουν τα παιδιά για την μυθολογία διατηρείται ζωντανό, ανεξάρτητα από τις εκπαιδευτικές απόψεις αλλά και τις κοινωνικές συνθήκες που ίσχυαν σε κάθε εποχή.

Το κάθε σύγγραμμα όμως που χρησιμοποιείται για την διδασκαλία των μύθων, είναι ουσιαστικά προϊόν των κοινωνικών συνθηκών της εποχής του. Διακρίνεται μέσα σ' αυτό τόσο η ατομική όσο και από την συλλογική ταυτότητα του συγγραφέα καθώς και η πρόθεσή του να τονίσει εκείνη την πλευρά του μύθου ή εκείνο το χαρακτηριστικό του ήρωα, που ο ίδιος θεωρεί σημαντικό, ώστε να γίνει ακόμη πιο πιστευτή η παράδοση. Μελετώντας τις διάφορες μυθολογικές διασκευές μπορούμε να διακρίνουμε μια άτυπη ιστοριογραφία των μύθων, καθώς αποτυπώνονται σε αυτές οι πολιτισμικές συνθήκες της ιστορικής εποχής της κάθε διασκευής καθώς και τα ιστορικά γεγονότα και οι παιδαγωγικές αρχές της κάθε εποχής.

Χαρακτηριστικά μπορούμε να αναφερθούμε ότι στον 18^ο αιώνα και στα χρόνια πριν από την επανάσταση, υπάρχει διάχυτη η επιθυμία της παλιγγενεσίας και της ανασύστασης του Ελληνικού κράτους, μέσα από την ανατροπή της κατεστημένης κοινωνίας. Οι αντιλήψεις για το παιδί είναι επηρεασμένες από τον Διαφωτισμό, η μυθολογία εξυμνείται, παίρνει την μορφή της ιστορίας και ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός χρησιμοποιείται για την δημιουργία εθνικής συνείδησης. Οι διασκευές των μυθολογιών είναι ή πρωτότυπα έργα που στηρίζονται στην προηγούμενη παράδοση ή έχουν σαν βάση ευρωπαϊκά έργα, περιέχουν όμως τις ερμηνείες όπως αυτές κληροδοτήθηκαν από τον Όμηρο και τον Ησίοδο. Ο χαρακτήρας τους ήταν καθαρά διδακτικός και κάποιες φορές είχε την μορφή χειραγώγησης και της επιβολής μηνυμάτων και αξιών για την ενήλικη ζωή. Οι συγγραφείς χρησιμοποιούν τους ήρωες και τις ιστορίες της μυθολογίας για την κατήχηση του γένους, μέσα από την γνώση της ιστορίας, αλλά και ως ηθική και θρησκευτική διδαχή.

Μετά την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους, στην περίοδο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, κατά την διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, πολλοί ασχολήθηκαν με την διασκευή των μύθων του Αισώπου, που κυκλοφορούσαν στα σχολικά βιβλία.

Η επιρροή από τον δυτικό Διαφωτισμό είναι σαφής, καθώς ο John Locke προτείνει, σαν κατάλληλα αναγνώσματα για τα παιδιά τους Αισώπειους μύθους, καθώς θεωρεί ότι αυτοί βρίσκονται κοντά στις αντιληπτικές ικανότητές τους και τους προσφέρουν ευχαρίστηση στο διάβασμα. Αρχικά οι μύθοι αποδίδονταν με τρόπο σύντομο, σε έμμετρο ή και πεζό λόγο, αργότερα με τρόπο πιο επεξηγηματικό και ευχάριστο. Το αίτημα του Νεοελληνικού Διαφωτισμού ήταν η γνώση της αρχαιοελληνικής γλώσσας να γίνεται μόνο με μεθόδους διδασκαλίας αλλά και μέσα από αναγνώσματα που προκαλούν ευχαρίστηση, είναι προσαρμοσμένα στην παιδική ηλικία και κεντρίζουν την περιέργειά τους. Χαρακτηριστικά ο Ιώσηπος Μοισιόδαξ, διατυπώνει μέσα στο έργο του «Πραγματεία περί παιδων αγωγής 1779», το επιχείρημα, πως τα παιδιά αγαπούν τους μύθους, γιατί αισθάνονται μια φυσική έλξη,

προς τους ήρωές τους τα ζώα. Έτσι έμμεσα διατυπώνεται η αντίληψη που υπάρχει στον χώρο της παιδικής ψυχολογίας, ότι υπάρχει μια αναλογία στην σχέση του παιδιού με την φύση και τα ζώα (Καπλάνογλου, 1998, σελ. 76-77).

Τα κείμενα, η αφήγηση και η χρήση της μυθολογίας αλλάζουν στα μισά του 19^{ου} αιώνα. Οι εκπαιδευτικοί στοχεύουν όχι μόνο στο γνωστικό μέρος, αλλά και στην ευχαρίστηση μέσα από την ανάγνωση του κειμένου, επιλέγουν αποσπασματικές μικρές ιστορίες σε απλή καθαρεύουσα από την μυθολογία, γεγονός που φανερώνει έναν ποιο παιδικότροπο προσανατολισμό. Η εθνική ταυτότητα συνδέεται με έναν ποιο αρχαιογνωστικό προσανατολισμό της εκπαίδευσης, κατά τα χρόνια μετά την δημιουργία του Ελληνικού κρατους, γι' αυτό και οι μυθολογίες ήταν ενταγμένες στη διδακτέα ύλη του εκπαιδευτικού συστήματος. Με το κίνημα του δημοτικισμού, οι μυθολογίες γράφονται στη δημοτική, δανείζονται και στοιχεία του παραμυθιού και στόχο τους έχουν περισσότερο την ευχαρίστηση παρά την διδασχή. Οι μυθικοί ήρωες παρουσιάζονται κυρίως μέσα από την παιδική τους και εφηβική τους ηλικία και μέσα από αυτούς προτείνονται συμπεριφορές που οι ενήλικες περιμένουν από το παιδί. Έτσι αναπτύσσονται, στο όνομα της προστατευτικότητας, οι περιορισμοί αλλά και η λογοκρισία σε κάποια θέματα στεγανά, όπως τα ερωτικά.

Στις μέρες μας, παρά την επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο, η μυθολογία συνεχίζει να είναι ενδιαφέρουσα τόσο για τα παιδιά όσο και για τους συγγραφείς. Ο μύθος προσαρμόζεται στην σημερινή πραγματικότητα, γιατί δεν έχει πια δογματικό χαρακτήρα και μπορεί να ερμηνευτεί με διάφορους τρόπους. Οι μυθικοί Θεοί, με τις ανθρώπινες όμως αδυναμίες αλλά και οι ήρωες με τις υπερφυσικές δυνάμεις, φανερώνονται ως πρόσωπα αρκετά εύπλαστα, που το κάθε παιδί σκιαγραφεί μέσα από την δική του κρίση και έτσι γίνονται αρκετά οικία και δημοφιλή.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ήδη από τον 19^ο αιώνα η περιορισμένη μονόχρωμη εικονογράφηση, συνήθως στην αρχή και το τέλος του βιβλίου. Από τα μισά του 20^{ου} αιώνα εντοπίζονται ασπρόμαυρα λιγοστά σκίτσα, με λεζάντα, καθώς η διδακτική της εποχής θέλει όλη την προσοχή των παιδιών συγκεντρωμένη στα κείμενα και όχι την εικόνα. Από την μεταπολίτευση και μέχρι τις μέρες μας η εικόνα υποστηρίζει, παρακολουθεί το κείμενο και συμπληρώνει το ένα είδος λόγου το άλλο. Οι συγγραφείς των μυθολογικών κειμένων όλων των εποχών, ακολουθούν την εποχή τους και διαχειρίζονται με τέτοιο τρόπο την ελληνική αρχαιότητα, ώστε να οδηγήσουν τα παιδιά από την σκόπιμη απομυθοποίηση, στην εισαγωγή τους στην πραγματικότητα. Η οποία πραγματικότητα δημιουργεί όμως τους δικούς της μύθους, όπου οι παλιοί βρίσκονται μέσα στους καινούργιους, αποδεικνύοντας έτσι την χρησιμότητά τους. Επιτελείται δηλαδή η λεγόμενη διαδικασία της «επαναμυθοποίησης» (Παπαγεωργίου, 2010, σελ. 326-333).

Ο Jack Zipes (1995) εκφράζει τις απόψεις του για την δύναμη που έχουν στην ανθρώπινη ύπαρξη οι ιστορίες των μύθων και των θρύλων, που απέκτησε μέσα από την κοινωνικο – ψυχολογική και ιστορική εξέλιξή τους. Ο Zipes λοιπόν υποστηρίζει πως η χρησιμοποίηση των μύθων στην εκπαίδευση είναι πολύ σημαντική γιατί μέσα από αυτούς τα παιδιά εξερευνούν την ιστορία, μαθαίνουν για τις αρχαίες κοινωνίες

και τις θρησκείες και δημιουργούν συνδέσμους ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν. Σύμφωνα με την πρότασή του, οι εκπαιδευτικοί δεν πρέπει να περιορίζονται στην διδασκαλία των μύθων ενός πολιτισμού, αλλά να επεκτείνουν το πρόγραμμά τους στην ενασχόληση και με άλλους (Ελληνική, Ρωμαϊκή, Σκανδιναβική και Ασιατική μυθολογία π.χ.). Ειδικότερα, υποστηρίζει πως οι ελληνικοί και ρωμαϊκοί μύθοι δεν επηρεάζουν αρνητικά τα παιδιά και προτείνει στους εκπαιδευτικούς δραστηριότητες και παιδαγωγικά παιχνίδια με μύθους, που θα δραστηριοποιήσουν το ενδιαφέρον των παιδιών για την περαιτέρω μελέτη της μυθολογίας.

Η Cook (1981) επίσης μέσα από τις δικές της μελέτες συμπεραίνει πως οι ελληνικοί μύθοι είναι οι πιο αρεστοί και αποδεκτοί από τα παιδιά μύθοι, σε σχέση με τους Σκανδιναβικούς ή τους μύθους των άλλων λαών. Επιχειρεί επίσης να κατηγοριοποιήσει τους μύθους ανάλογα και με την ηλικία. Ενδεικτικά αναφέρει πως για παιδιά των οκτώ ετών αλλά και μικρότερα, κατάλληλοι είναι οι μύθοι των ηρώων και των κατορθωμάτων τους: του Ηρακλή, του Θησέα, του Περσέα, του Ιάσονα, ενώ για παιδιά των δέκα ετών κατάλληλοι είναι οι μύθοι για το ταξίδι του Οδυσσέα.

Σύμφωνα δε με την μελέτη των Koehnecke (1995) και Flack (1997), με τους μύθους και τα παραμύθια μπορούν τα παιδιά να αναπτύξουν πολλαπλές ικανότητες. Επομένως οι μύθοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέρος διδασκαλίας μαθημάτων ή και επιμέρους ενοτήτων του αναλυτικού εκπαιδευτικού προγράμματος. Οι ικανότητες που μπορούν να αναπτύξουν τα παιδιά είναι :

- I. Η γλωσσική ανάπτυξη,
- II. Η λογικομαθηματική σκέψη, κατά την διάρκεια της προσπάθειάς τους να αναγνωρίσουν τα γνωστικά σχήματα στην ιστορία,
- III. Η χωροχρονική τους αντίληψη όταν τα παιδιά σχεδιάζουν και ζωγραφίζουν τις εικόνες της ιστορίας.
- IV. Η ανάπτυξη της κριτικής τους ικανότητας, όταν τα παιδιά συζητούν την ιστορία και εκθέτουν τις απόψεις τους πάνω σε αυτή.
- V. Η ανάπτυξη της κινητικο-αισθητικής τους ικανότητας, όταν προσπαθούν να δραματοποιήσουν την ιστορία.
- VI. Η ανάπτυξη των διαπροσωπικών σχέσεων και της επικοινωνίας των παιδιών, που αναπτύσσονται κατά τον σχεδιασμό και την πραγματοποίηση της δραματοποίησης της ιστορίας.
- VII. Τέλος η πιθανή ανάπτυξη της μουσικής ικανότητας των παιδιών, όταν αυτά προσπαθούν να αναγνωρίσουν τραγούδια και ήχους της ιστορίας.

Οι Andrew (1999) , Chambers (1971) και Benton, & Fox (1985) υποστηρίζουν πως η ανάγνωση των μύθων αλλά και άλλων έργων της παιδικής λογοτεχνίας, προσφέρεται για την ανάπτυξη ποικίλων δραστηριοτήτων όπως αυτή της δημιουργικής γραφής, του κουκλοθεάτρου, της εικαστικής δημιουργίας της δραματοποίησης.

Ο Stott βασιζόμενος στον δομισμό και την στρουκτουραλιστική οπτική θεωρεί πως ο εκπαιδευτικός θα πρέπει πριν να επιλέξει τους μύθους που θα αφηγηθεί στους μαθητές να γνωρίζει τις δυνατότητες των μαθητών του και να τους παρέχει ανάλογα γνωστικά ερεθίσματα, να γνωρίζει το λογοτεχνικό υπόβαθρο των μαθητών του, ώστε να επιλέγει αρχικά γνωστές στα παιδιά ιστορίες, να θέτει παιδαγωγικούς στόχους

ανάλογους της ηλικίας των μαθητών του και τέλος να ελέγχει την ποιότητα των ιστοριών που θα χρησιμοποιήσει. Ο Bage (1999) αναφέρεται στην ιστορική φαντασία που αναπτύσσεται στα παιδιά, μέσα από την διδασκαλία των μύθων στην εκπαίδευση.

Άλλες μελέτες αναφέρονται στην ανάπτυξη της γεωγραφικής και ιστορικής γνώσης που μπορεί να επιτευχθεί στα παιδιά μέσα από την διδασκαλία των μύθων, αλλά και στην κατανόηση των κοινωνικών αλλαγών που συνέβησαν στην ζωή των ανθρώπων με την πάροδο των χρόνων.

Ο House (1992) με την μελέτη του, αναφέρεται στα οφέλη που αποκομίζει ο μαθητής μέσα από την αφήγηση των μύθων αλλά και των άλλων ειδών της παιδικής λογοτεχνίας. Χαρακτηριστικά αναφέρει πως τα οφέλη είναι:

- I. Η γνωριμία των μαθητών με άλλους πολιτισμούς τις παραδόσεις άλλων λαών.
- II. Την επαφή των παιδιών με την κλασική και σύγχρονη λογοτεχνία, σε σχέση με την χρονολογική προσέγγιση.
- III. Την κατανόηση αρχετύπων και θεμάτων που είναι η βάση των μύθων και των παραμυθιών. Όπως είναι οι μύθοι για την γονιμότητα (Δήμητρα και
- IV. Περσεφόνη).

Άλλες μελέτες όπως αυτή του Carter, υποστηρίζουν πως τα παιδιά μέσα από την διδασκαλία των μύθων, μαθαίνουν να συγκρίνουν και να κατανοούν τον τρόπο αντιμετώπισης των προκλήσεων, τα διλήμματα, αλλά και την εξυπνάδα των διαφόρων λαών (Καλδή στο: Κάιλα, Καλαβάσης & Πολεμικός, 2002, σελ. 388-399).

Σήμερα, όπως έχει καθορισθεί και επισήμως από την ελληνική πολιτεία, ότι αναπόσπαστο κομμάτι της διδασκαλίας της Ιστορίας αποτελεί η ελληνική μυθολογία, και γενικός στόχος της Ιστορίας, είναι η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και της ιστορικής συνείδησης στους μαθητές. Μέσα από τη διδασκαλία της Ιστορίας, ο μαθητής, αποκτά τη δυνατότητα να κατανοήσει ότι το παρόν είναι συνέχεια του παρελθόντος και ότι το παρελθόν από μόνο του δεν είναι Ιστορία, γίνεται όμως όταν αυτό συνδεθεί με το παρόν και με το μέλλον. Ο μαθητής για να κατανοήσει όλο αυτό τον μηχανισμό θα πρέπει να αναπτύξει ιστορική σκέψη και ιστορική συνείδηση.

Με τον όρο «ιστορική σκέψη» εννοούμε πρώτα από όλα την κριτική ματιά και την κριτική προσέγγιση των ιστορικών δεδομένων, ώστε να γίνει η κατανόηση των ιστορικών γεγονότων, πάντα μέσα από την εξέταση των αιτιών που προκαλούν τα γεγονότα αυτά αλλά και των αποτελεσμάτων που αυτά έχουν. Μέσα από αυτή την διαδικασία ο μαθητής μπορεί να αποκτήσει ιστορική γνώση χρήσιμη, για την καλλιέργεια την ανάπτυξη και την εμπέδωση της ιστορικής συνείδησης.

Η «Ιστορική συνείδηση» έχει να κάνει κυρίως με την κατανόηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς σε συγκεκριμένες καταστάσεις, αλλά και την διαμόρφωση αξιών και στάσεων μέσα από αυτές. Σχετίζεται με το παρελθόν, τις μνήμες, τα παραδείγματα, τους προγόνους μας, τις ρίζες μας και κατ' επέκταση την ταυτότητά μας. Η ανάπτυξη ιστορικής σκέψης και ιστορικής συνείδησης στους μαθητές, εντάσσεται στον γενικότερο σκοπό της εκπαίδευσης, που είναι η προετοιμασία υπεύθυνων και ενεργών αυριανών πολιτών (Σχοινοχωρίτης, 2018).

Αν παρατηρήσουμε την σημερινή ελληνική πραγματικότητα, θα δούμε πως τα τελευταία χρόνια, δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην απόρριψη κάθε είδους διδακτισμού, τόσο στην Παιδική Λογοτεχνία, όσο και στην εκπαίδευση. Αυτή η

απόρριψη πηγάζει από τη φοβία ότι μπορεί ο συγγραφέας και ο δάσκαλος να κατευθύνουν συνειδήσεις και να προβάλλουν πρότυπα. Λόγω αυτών των επιφυλάξεων που διατυπώθηκαν, τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται το φαινόμενο ο μύθος στο δημοτικό σχολείο, ή να μην διδάσκεται καθόλου, ή να διδάσκεται τόσο παροδικά και άτεχνα, ώστε η διδασκαλία του να είναι περιττή και να θεωρείται από πολλούς απώλεια χρόνου ή και επιβλαβής. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι υπάρχουν κάποιες αρνητικές εμπειρίες από το παρελθόν, όταν γινόταν κατάχρηση και ο κύριος σκοπός της διδασκαλίας των μύθων ήταν ο διδακτισμός και η ηθικοπλαστική διδασκαλία. Από εκείνο το σημείο, βέβαια, οδηγηθήκαμε στην αντίπερα όχθη και φτάσαμε στο σημείο να παραβλέψουμε τη μαγεία που ασκούν οι μύθοι στην παιδική ψυχή, αλλά και το γεγονός ότι τα διδάγματα και οι αξίες των μύθων πηγάζουν από την ίδια την πραγματικότητα, όπως σε όλα τ' άλλα λογοτεχνήματα.

Ο Γκόρκι θεωρούσε τη λογοτεχνία έναν από τους βασικούς παράγοντες της ιδεολογικο-ηθικής διάπλασης του νέου ανθρώπου και στο σκόπιμο διδακτισμό αντιπαρέβαλλε τις υψηλές απαιτήσεις των πραγματικά λογοτεχνικών έργων, που θα βοηθήσουν το συγγραφέα να εφαρμόσει τις ιδέες του. Τα ελληνόπουλα δεν πρέπει να στερούνται τη μορφωτική επίδραση των μύθων, τους οποίους ο Πλάτων και ο Αίσωπος χρησιμοποίησαν για τη διδασκαλία των υψηλότερων ηθικών εννοιών και ιδεών στους μαθητές τους. Αξιοσημείωτο είναι ότι και η σύγχρονη παιδαγωγική επιστήμη με εκπρόσωπό της το μεγάλο Αμερικανό παιδαγωγό Μπαντούρα, έχει επιστρέψει στη θεωρία των προτύπων, διαπιστώνοντας τα αδιέξοδα των παιδαγωγικών θεωριών της δεκαετίας του 1970. (Σπυροπούλου, 2012, σελ. 5-6)

Σήμερα, η διδασκαλία της Ελληνικής Μυθολογίας περιορίζεται μόνο στην τρίτη τάξη του δημοτικού σχολείου και δεν επεκτείνεται η διδασκαλία της ελληνικής μυθολογίας και σε άλλες τάξεις και βαθμίδες της εκπαίδευσης. Εκεί οι μαθητές διδάσκονται συνοπτικά και επιγραμματικά βασικά στοιχεία της ελληνικής μυθολογίας. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε τη δημιουργία του Κόσμου, η Τιτανομαχία, οι Θεοί και οι Θεές του Ολύμπου, ο Προμηθεύς, η Πανδώρα, ο Δευκαλίωνας και η Πύρρα, ο ήρωας Ηρακλής και οι άθλοι του, ο ήρωας Θησέας, η Αργοναυτική εκστρατεία και ο Τρωϊκός πόλεμος. Το παράδοξο βέβαια είναι πως υπάρχουν σπουδαίες διδακτορικές διατριβές πάνω στην ελληνική μυθολογία, όμως παρ' όλα αυτά, η Ελληνική Πολιτεία την περιορίζει, με το να διδάσκεται σε μία μονάχα τάξη. Ο Ι.Θ. Κακριδής υποστηρίζει χαρακτηριστικά, αναφερόμενος στην ελληνική μυθολογία ότι: *«Μόνο μια ηρωϊκή μυθολογία ξεπέρασε κάθε τοπικό και χρονικό σύνορο, η αρχαία ελληνική. Μορφές σαν του Αχιλλέα, του Οδυσσέα, του Ηρακλή, της Ελένης, της Ναυσικάς είναι γνωστές όχι μόνο στην Ελλάδα που τις γέννησε ούτε μόνο στην Ευρώπη, που πνευματικά στηρίζεται στον ελληνικό πολιτισμό, αλλά σε κάθε μορφωμένο κοινό, σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου και να ζει»* (Σχοινοχωρίτης, 2018).

Γ.7 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΠΕ) ΚΑΙ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

Η ΠΕ έχει συνδεθεί με την έννοια της αειφορίας ή βιώσιμης ανάπτυξης (sustainable development), έννοια που είχε άρχισε να συζητείται ευρέως από τη δεκαετία του 80 και ιδιαίτερα μετά τη δημοσίευση της έκθεσης Brundtland (WCED, 1987), καθώς και μετά τη διάσκεψη του Rio (1992) και τη διάσκεψη της Θεσσαλονίκης (1997).

Σύμφωνα με μια επίσημη εκδοχή, η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης είναι άμεσα συνδεδεμένη με τους άξονες της κοινωνίας της οικονομίας και του περιβάλλοντος, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο και της ικανότητάς τους να λειτουργούν στο διηνεκές (Δημητρίου, 2009, σελ. 41-42).

Οι θεσμοί βέβαια όπως το σχολείο, είναι το πλαίσιο που η αειφόρος ανάπτυξη μπορεί να εφαρμοστεί, μιας και αυτοί εξομαλύνουν όλες τις αντιθέσεις και τα προβλήματα και οδηγούν προς αυτή την κατεύθυνση.

Η εφαρμογή της ΠΕ λοιπόν στα σχολεία, είναι απόρροια του περιβαλλοντικού κινήματος και στοχεύει στην ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης στην ευρύτερη κοινωνία. Η ανάπτυξή της έχει επηρεάσει γενικώς τον χώρο της εκπαίδευσης για ανάπτυξη καινοτόμων και εναλλακτικών προσεγγίσεων στη διδασκαλία στα προγράμματα σπουδών αλλά και στην όλη δομή και λειτουργία των σχολείων (Φλογαϊτή, 2011, σελ. 120-122).

Η εφαρμογή διαφόρων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των μαθητών. Ένα από αυτά τα προγράμματα μπορεί να είναι και η διδασκαλία της μυθολογίας.

Οι μύθοι, μέσα από συναρπαστικά θέματα που εξιστορούν, αλλά και από τις αλληγορίες και τα σύμβολα, δίνουν η δυνατότητα στα παιδιά και ιδιαίτερα στα παιδιά των πόλεων, να γνωρίσουν με τρόπο φυσικό και αβίαστο ένα κομμάτι του κόσμου που το περιβάλλει και ιδιαίτερα αυτό της φύσης, τα ζώα, τα πτηνά και τα φυτά και κατ' επέκταση να ευαισθητοποιηθεί οικολογικά (Σπυροπούλου, 2012, σελ. 1).

Οι βασικές εκπαιδευτικές αρχές για την Π.Ε. διαμορφώθηκαν στη διακυβερνητική διάσκεψη της Τιφλίδας (UNESCO, 1978) και είναι οι εξής και οι γενικοί στόχοι της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης:

- Να αντιληφθεί ο μαθητής το περιβάλλον στο σύνολό του φυσικό κοινωνικό τεχνολογικό (ανθρωπογενές).
- Η ΠΕ να είναι μια συνεχής διαδικασία σ' όλα τα στάδια της εκπαίδευσης. Μία δια βίου μάθηση που να ξεκινά από την προσχολική ηλικία.
- Να αποκτήσουν περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση από μικρή ηλικία και ανάλογες δεξιότητες όπως κριτική σκέψη για την επίλυση προβλημάτων.
- Να μπορούν να έχουν ενεργό συμμετοχή σ' όλη την εκπαιδευτική διαδικασία, να παίρνουν αποφάσεις και να δέχονται και τις συνέπειές τους.

Η διδασκαλία και μάθηση να είναι βιοματικές και να βασίζονται στις εμπειρίες των μαθητών (Δημητρίου, 2009, σελ.70-72).

Η Π.Ε. λοιπόν είναι ιδιαίτερα σημαντική για την εκπαίδευση και μέσα από διεπιστημονικό και ολιστικό της χαρακτήρα, μπορεί να συνδυάσει κάλλιστα την ιστορία – μυθολογία με την μελέτη του περιβάλλοντος και τούτο γιατί η Π.Ε. εξετάζει το περιβάλλον στην ολότητά του. Δεν είναι δηλαδή μόνο η φύση που ζούμε, αλλά και ότι συνδέεται άρρηκτα μαζί της: η πολιτιστική κληρονομιά, η ιστορική παράδοση, ο λαϊκός πολιτισμός σε όλες τις εκφάνσεις του. Μέσα από αυτή την προσέγγιση, οι μαθητές αντιλαμβάνονται τους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι συνέβαλλαν στη διαμόρφωση του ίδιου του ιστορικού τους γίνεσθαι, συμμετέχοντας ενεργά σε όλες τις δράσεις.

Το αποτέλεσμα υλοποίησης ενός εκπαιδευτικού προγράμματος που να συνδυάζει την Π.Ε. και την ιστορία – μυθολογία, εκτός από τις γνώσεις που μπορεί να προσφέρει, επιδιώκει να συμβάλει στην διαμόρφωση αξιών και στάσεων στους μαθητές, θετικές ως προς την κοινωνία στην οποία ζει. Οι ευρύτεροι στόχοι διδασκαλίας που έχει ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα μπορεί να είναι:

- Η διαμόρφωση θετικών στάσεων και συμπεριφορών των μαθητών. Μέσα από την κατανόηση των περιβαλλοντικών αλλαγών και την σημασία της ενεργού συμμετοχής τους για την διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας.
- Κοινωνικοποίηση. Μέσα από την συνεργασία τους στις διάφορες δράσεις ανακαλύπτουν ότι μοιράζονται κοινή ιστορική μνήμη, αλλά και ότι την ίδια αυτή μνήμη την μοιράζονται με τους κατοίκους της ευρύτερης κοινωνίας στην οποία ανήκουν.
- Αίσθηση του τόπου σε σχέση με τις ρίζες του. Ενστάλαξη περηφάνιας γι' αυτόν. Να κατανοήσουν οι μαθητές, σε όλες τις διαστάσεις του, τον χώρο στον οποίο δραστηριοποιήθηκε ο άνθρωπος, από το παρελθόν μέχρι και σήμερα και να αντιληφθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πολιτιστικής ταυτότητάς τους.
- Να καλλιεργήσουν και να αναπτύξουν ιστορική μνήμη και συνείδηση. Ενδυναμώνεται το ενδιαφέρον των μαθητών για την ιστορία αλλά και η ανάγκη τους για την κατανόησή της, μέσα από την απόκτηση της γνώσης της ιστορικής πορείας του ανθρώπου και των δράσεών του μέσα στο ευρύτερο περιβάλλον που αυτός κατοικούσε. Έτσι οι μαθητές αναπτύσσουν ψυχικούς δεσμούς με τον λαό και τον τόπο τους.
- Ανάπτυξη αειφορίας – βιωσιμότητας. Μέσα από την ανακάλυψη της μοναδικότητας και της πολυπλοκότητας της κοινωνίας στην οποία ζούνε, οι μαθητές συνειδητοποιούν την ανάγκη της διατήρησης της ευρύτερης οικολογικής αρμονίας, κρατώντας θετικές στάσεις και να γίνουν οι αυριανοί ενεργοί πολίτες που θα καλύπτουν τις δικές τους ανάγκες, χωρίς όμως να υπονομεύουν την κάλυψη των αναγκών των επόμενων γενεών (Καλογεροπούλου, 1999, σελ. 190-192).

Γ.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Έχοντας μελετήσει τις παραπάνω εργασίες θα ήθελα να σημειώσω τα συμπεράσματα που προκύπτουν από αυτές.

Καταρχήν, όλες οι παραπάνω έρευνες καταλήγουν να συνιστούν ανεπιφύλακτα την αξιοποίηση της αρχαίας μυθολογίας.

Κατά τη διδασκαλία επίσης, στις έρευνες παρουσιάζεται η παιδαγωγική αξία του μύθου και προβάλλονται οι αρετές που πρόκειται να αποκτήσουν οι μαθητές που έχουν τη δυνατότητα να διαβάσουν λογοτεχνικά κείμενα, τα οποία έχουν ως βάση τους μύθους και γενικά την λαϊκή παράδοση. Η εκπαίδευση ενός μαθητή οφείλει να είναι ολιστική, δηλαδή να αποσκοπεί στην ηθική, πνευματική και κοινωνική ολοκλήρωση του ανθρώπου και όχι απλώς στη μετάδοση στείρας γνώσης.

Το σχολείο οφείλει να παρέχει ευκαιρίες στους/στις μαθητές/τριες, ώστε να μελετήσουν λογοτεχνία με οικολογικό περιεχόμενο, όχι μόνο για να καλλιεργηθούν αισθητικά, αλλά και για να αναλογιστούν οικουμενικά προβλήματα.

Τους δίνεται η δυνατότητα να κατανοήσουν ότι το περιβάλλον δεν παραμένει στατικό, αλλά μάλλον ότι η ισορροπία του οικοσυστήματος της Γης είναι εύκολο να διαταραχθεί. Επίσης, γίνεται κατανοητό ότι η εγωιστική παρέμβαση του ανθρώπου στο περιβάλλον μπορεί να έχει απρόβλεπτες συνέπειες. Είναι δε σημαντική η γνώση των αλλαγών που έγιναν στο περιβάλλον κατά το παρελθόν, διότι οδηγεί σε περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών.

Επιπροσθέτως, η αξιοποίηση των μύθων κατά τη διδασκαλία είναι ένας εξαιρετικός τρόπος, ώστε οι μαθητές/τριες να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους, αλλά παράλληλα να γνωρίσουν και αξίες όπως είναι η αλληλεγγύη, το μέτρο, η αγάπη στη φύση, η ειρήνη και πολλά άλλα. Εν ολίγοις, σύμφωνα με την βιβλιογραφική ανασκόπηση, η μελέτη της αρχαίας μυθολογίας ενδείκνυται για την καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης σε κάθε παιδί.

Γ.9 ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Στόχος και σκοπός του Νηπιαγωγείου είναι να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτυχθούν ολόπλευρα: νοητικά, σωματικά, συναισθηματικά και κοινωνικά, μέσα σε ένα περιβάλλον κατάλληλα διαμορφωμένο και γεμάτο με πλούσια ερεθίσματα.

Στα πλαίσια λοιπόν αυτά, το Νηπιαγωγείο καθώς είναι ο πρώτος φορέας κοινωνικοποίησης στον οποίο εντάσσονται τα παιδιά αμέσως μετά από την οικογένεια, οφείλει να εξασφαλίσει εκείνες τις προϋποθέσεις για την ομαλή και πολύπλευρη ανάπτυξη των παιδιών. Στα πλαίσια αυτά λοιπόν η Ελληνική πολιτεία σύνταξε και καθόρισε το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Πρόγραμμα Σπουδών και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο ως εξής:

Το πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου να είναι κατάλληλο ώστε να εγείρει το ενδιαφέρον των παιδιών να γνωρίσουν τον κόσμο και να τους εμφυτεύσει το κίνητρο

για την κατάκτηση της μάθησης. Μέσα στο ασφαλές αλλά και πλούσιο σε ερεθίσματα περιβάλλον του Νηπιαγωγείου, τα παιδιά εξερευνούν με τις αισθήσεις τους, δημιουργούν ιδέες και δонούν την γνώση μέσα από σύνθετες και περίπλοκες αλληλεπιδράσεις με τους συνομηλίκους τους αλλά και τους ενήλικες. Μέσα από αυτή την οδό, αναπτύσσουν τόσο τις γλωσσικές όσο και τις νοητικές τους δυνατότητες, αλλά ταυτόχρονα χρησιμοποιώντας τις νέες γνώσεις που απέκτησαν, με πολλούς διαφορετικούς τρόπους και για διαφορετικούς σκοπούς. Σύμφωνα με το Δ.Ε.Π.Π.Σ. για το Νηπιαγωγείο, ο σωστός σχεδιασμός ενός προγράμματος πρέπει να έχει λάβει υπόψη του, τόσο τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των παιδιών, να αποκτήσουν δηλαδή σταδιακά και βαθμιαία τα απαραίτητα εφόδια - γνώσεις και δεξιότητες, όσο και τις κοινωνικές αξίες, τα προϊόντα του πολιτισμού μας, τέλος και τις προσδοκίες των γονέων που είναι η ευτυχία των παιδιών τους. Θα πρέπει δηλαδή προκειμένου να είναι αναπτυξιακά κατάλληλο και αποτελεσματικό για όλα τα παιδιά του Νηπιαγωγείου να συνδυάζει κάποια στοιχεία τα οποία αναφέρονται σε συντομία πιο κάτω:

- Λαβαίνοντας υπόψη τα ενδιαφέροντα τις ανάγκες και τις ικανότητες των παιδιών, να θέτει ρεαλιστικούς στόχους.
- να βασίζεται στις προϋπάρχουσες εμπειρίες των παιδιών, να είναι ευέλικτο, ευπροσάρμοστο στις ανάγκες των παιδιών, προκειμένου να εξασφαλίσει την ενεργητική συμμετοχή τους.
- Να ενισχύει την αλληλεπίδραση των παιδιών μεταξύ τους αλλά και με τους ενήλικους του σχολείου.
- Να ενθαρρύνει την αναζήτηση της γνώσης σε ποικίλες πηγές και να προκαλεί ενδιαφέρον για μάθηση, με απώτερο στόχο την κατάκτηση της γνώσης και την ανάπτυξη- καλλιέργεια δεξιοτήτων, αξιών στάσεων στα παιδιά.
- Να δίνει στα παιδιά την δυνατότητα να εκφράζουν με ποικίλους τρόπους συναισθήματα και ιδέες. Αυτοί οι τρόποι έκφρασης μπορεί να είναι η ζωγραφική, η δραματοποίηση, το παιχνίδι, κ.α.
- Να δίνονται στα παιδιά η δυνατότητα να εξασκήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απέκτησαν, μέσα από την αναζήτηση, έκφραση και αιτιολόγηση επιχειρημάτων, την λήψη αποφάσεων την εύρεση λύσεων, με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη της κριτικής τους σκέψης.
- Ο ρόλος της γλώσσας να είναι κυρίαρχος στην ανάπτυξη όλων των δραστηριοτήτων που εφαρμόζονται στο Νηπιαγωγείο.

Οι κατευθύνσεις που δίνονται από τα προγράμματα μέσα από τις οποίες σχεδιάζονται και υλοποιούνται οι διάφορες δραστηριότητες του Νηπιαγωγείου είναι: η γλώσσα, τα μαθηματικά, η μελέτη περιβάλλοντος, η δημιουργία και έκφραση, η πληροφορική. Αυτές οι κατευθύνσεις δεν νοούνται ως διακριτά διδακτικά αντικείμενα για αυτοτελή διδασκαλία αλλά εμπλέκονται στον σχεδιασμό και την υλοποίηση όλων των δραστηριοτήτων (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003, σελ. 586-587).

Ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη ενός προγράμματος που έχει σαν βάση την μυθολογία και την λαϊκή παράδοση στο Νηπιαγωγείο είναι ένα πολιτιστικό κυρίως πρόγραμμα.

Ο πολιτισμός αναφέρεται τόσο στις κοινωνικές πρακτικές μιας ομάδας ανθρώπων, όσο στην έκφραση μέσα από τις τέχνες. Πολιτισμός είναι ο συνεχής διάλογος μεταξύ της κοινωνικής και της ατομικής συνείδησης. Σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι δυνατόν να σχεδιαστούν δραστηριότητες στο πλαίσιο κάθε μαθησιακής περιοχής, έτσι ώστε να ενθαρρυνθεί η κατανόηση όλων των στοιχείων του Πολιτισμού σε όλο το Πρόγραμμα Σπουδών. Οι έννοιες αυτές είναι:

- Επικοινωνία

Η επικοινωνία που αναπτύσσεται ανάμεσα στα άτομα μέλη μιας κοινότητας αποτελεί θεμέλιο και προϋπόθεση για την ανάπτυξη του πολιτισμού της. Μέσα από την επικοινωνία καθορίζονται οι σχέσεις, οι αξίες και οι αποδεκτές συμπεριφορές, που αφορούν το σύνολο των ατόμων και είναι αυτές που συμβάλλουν στην βελτίωση των συνθηκών ζωής της κοινότητας των ατόμων. Η ποικιλία των επικοινωνιακών μέσων που χρησιμοποιεί μία ομάδα, καθορίζει τις δυνατότητες επικοινωνίας των μελών της, αλλά και φανερώνει πολιτισμικό της επίπεδο. Μέσα από την επικοινωνία μια ομάδα απελευθερώνει δημιουργικές δυνάμεις και επινοεί σύνθετες λύσεις για την αντιμετώπιση των κοινωνικών της προβλημάτων. Ένα άτομο μέσα από την ικανότητά του να χρησιμοποιεί διαφορετικά, εναλλακτικά μέσα επικοινωνίας, αποκτά τη δυνατότητα να διαμορφώσει μια σφαιρική αντίληψη για όσα συμβαίνουν γύρω του και να κατανοήσει κάθε πρόβλημα από πολλές και διαφορετικές οπτικές.

- Σχέση με το παρελθόν

Έχοντας σχέση με το παρελθόν το άτομο αποκτά γόνιμη σύνδεση με την πολιτιστική του κληρονομιά. Μέσα από την γνωριμία με το παρελθόν, οικοδομείται μια στάση αγάπης και φροντίδας για όσα κατακτήθηκαν και δοκιμάστηκαν στο πέρασμα του χρόνου, συνειδητή και έτσι πλουτίζετε το παρόν και δημιουργούνται οι αυριανοί χρήσιμοι πολίτες της κοινωνίας.

- Καλλιτεχνική έκφραση

Το παιδί μπορεί να εκφράζεται καλλιτεχνικά μέσα από διάφορες τέχνες και αυτό είναι κάτι που του ασκεί μεγάλη γοητεία. Η καλλιτεχνική έκφραση, είναι δυνατόν να παρουσιαστεί με αξιόλογες μορφές, κατά την διάρκεια και σε όλες τις μαθησιακές περιοχές του προγράμματος.

- Κοινωνική συνείδηση

Ένα κοινωνικά συνειδητό άτομο, χαρακτηρίζεται από τις αξίες που έχει προσλάβει από την κοινωνική ομάδα στην οποία ανήκει και τις οποίες εφαρμόζει και στην ζωή του. Τέτοιες αξίες είναι η αποτίμηση της ανθρώπινης ζωής και η στάση απέναντι στο περιβάλλον, το πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο και οι κοινά αποδεκτοί τρόποι

συμπεριφοράς . Η ύπαρξη κοινωνικής συνείδησης, αποτελεί καθοριστική συνιστώσα του πολιτισμού μιας κοινωνίας.

- Σχέση με τον «άλλον»

Η σχέση με τον «άλλον», αφορά την κατανόηση του άλλου του σεβασμού της ιδιαιτερότητας και την έκφρασή της μέσα από εναλλακτικούς διαύλους επικοινωνίας, όπως είναι η καλλιτεχνική έκφραση (Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου, 2014, σελ. 172-173).

Δ. ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΜΙΑΣ ΤΑΞΗΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ

Δ.1 ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Ένας από τους κύριους σκοπούς αυτής της έρευνας είναι να μπορέσουν τα παιδιά τα παιδιά της νηπιακής ηλικίας να αντιληφθούν το πόσο μακραίωνη και πλούσια είναι η πολιτισμική μας κληρονομιά.

Επίσης θα γίνει προσπάθεια να αντιληφθούν τα παιδιά πως μέσα από τους μύθους οι πρόγονοί μας προσπαθούσαν να ερμηνεύσουν κάποια φυσικά φαινόμενα, τις κλιματολογικές αλλαγές ή και γενικότερα την δομή του σύμπαντος που μας περιβάλλει. Θα γίνει προσπάθεια σύνδεσης κάποιων από τους μύθους με την περιοχή μας και την γεωμορφολογία της.

Στην συνέχεια θα γίνει μια προσπάθεια σύνδεσης κάποιων μύθων με αντίστοιχες λαϊκές παραδόσεις που ο λαός μας αργότερα δημιούργησε. Θα περιγραφούν κάποια από τα σχέδια μαθήματος που εκπονήθηκαν καθώς και οι δυνατότητες που δόθηκαν στα παιδιά να εκφραστούν με πολυποίκιλους τρόπους.

Τέλος θα γίνει περιγραφή στην προέκταση που δόθηκε στο πρόγραμμα κατά την πορεία της διεξαγωγής του.

Ειδικότερα τα ερευνητικά ερωτήματα πάνω στα οποία στηρίχτηκε η έρευνα είναι τα εξής:

1. Αν πλουτίστηκαν οι γνώσεις των παιδιών πάνω στους μύθους.
2. Αν ανακάλυψαν μύθους που να συνδέονται με τον τόπο τους.
3. Αν μέσα από το πρόγραμμα βρήκαν διαφορετικούς τρόπους να εκφραστούν.
4. Αν έγινε εμπλουτισμός στο λεξιλόγιό τους.
5. Αν ανέπτυξαν τρόπους συνεργασίας μεταξύ τους αλλά και με ενηλίκους.
6. Αν αναπτύχθηκαν θετικές στάσεις και συμπεριφορές για την πολιτιστική κληρονομιά και το περιβάλλον
7. Αν καλλιεργήθηκε ενδιαφέρον για την ιστορία άρα και οι προϋποθέσεις να αναπτύξουν ιστορική μνήμη και συνείδηση.

Δ.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η διεξαγωγή της έρευνας, όπως αυτή περιγράφεται στην συνέχεια της εργασίας έγινε στα πλαίσια μιας τάξης Νηπιαγωγείου και η ηλικία των παιδιών που πήραν μέρος στην έρευνα ήταν παιδιά προσχολικής ηλικίας. Υπήρξε προβληματισμός γύρω από το ποιο είδος έρευνας θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί, λόγω της μικρής ηλικίας των παιδιών που συμμετείχαν σ' αυτή. Η τελική απόφαση ήταν να διεξαχθεί έρευνα δράσης μέσω της συμμετοχικής παρατήρησης της νηπιαγωγού, που έχει τον ρόλο του ερευνητή και η ερευνητική στρατηγική που θα αναπτυχθεί είναι η εφαρμογή των αναγνωστικών θεωριών και ιδιαίτερα η συναλλακτική θεωρία, τέλος η διδακτική προσέγγιση των μύθων θα γίνει διαθεματικά μέσω της μεθόδου του project. Επιχειρήθηκε η σύνδεση των δράσεων που υλοποιήθηκαν στην τάξη, με τα χαρακτηριστικά σημεία των αναγνωστικών θεωριών και ιδιαίτερα της «Συναλλακτική Θεωρία της Ανάγνωσης», της Louise Rosenblatt.

Σύμφωνα με αυτή την θεωρία λοιπόν η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ αναγνώστη/κειμένου, είναι μια δυναμική σχέση, ένα ζωντανό διαρκές κύκλωμα, σπειροειδές, του 'δούναι και λαβείν'. Η συναλλαγή μεταξύ κειμένου και αναγνώστη περιγράφεται ως μία «αμφίδρομη, κυκλική» διαδικασία, κατά την οποία ο αναγνώστης αντιδρά στα λεκτικά ερεθίσματα του κειμένου, επιλέγοντας ταυτόχρονα από τα προσωπικά του αποθέματα εμπειρίας και ευαισθησίας τα υλικά που θα αποτελέσουν το περιεχόμενο του λογοτεχνικού έργου.

Το κείμενο λειτουργεί ως ερέθισμα στην ενεργοποίηση του αποθέματος των προηγούμενων εμπειριών του αναγνώστη και ως οδηγός στη διαδικασία οργάνωσης της ανταπόκρισής του σε συνεκτική εμπειρία (Αριστοδήμου & Ιακωβίδου στο: Πάτσιου & Καλογήρου, 2013, σελ. 33-34). Μέσα από τις δράσεις που θα πραγματοποιηθούν, μας ενδιαφέρει να ωθήσουμε τον αναγνώστη στη δημιουργία προσωπικού νοήματος από το κείμενο και στη διερεύνηση αυτού του νοήματος. Γι' αυτό και σε όλη την πορεία των δράσεων θα δοθούν ευκαιρίες στους μαθητές να:

- Νοηματοδοτήσουν το κείμενο με ενεργητικό τρόπο, κομίζοντας σε αυτό τις προηγούμενες λογοτεχνικές και προσωπικές τους εμπειρίες.
- Να ανταποκριθούν στα κείμενα μέσω εικαστικών απεικονίσεων και να διατυπώσουν, να εξηγήσουν και να υπερασπιστούν τις απόψεις τους, βάσει των κειμενικών ενδείξεων.
- Να μπορέσουν οι μαθητές/μαθήτριες να συνδέουν το κείμενο των μύθων με τον εαυτό τους, τον κόσμο και άλλα κείμενα.
- Έχοντας ως δεδομένο ότι χρησιμοποιούν τις προσδοκίες τους και με βάση τη συναλλακτική θεωρία, να μπορέσουν να υιοθετήσουν τόσο την αισθητική όσο και τη μη αισθητική στάση απέναντι στα κείμενα των μύθων.

Δ.2.1 Η ΜΕΘΟΔΟΣ PROJECT

Ως μέθοδο διδασκαλίας, μπορούμε να πούμε πως έχει έναν χαρακτήρα εξαιρετικά παιδαγωγικό γιατί στηρίζεται στο αξίωμα που υποστηρίζει πως τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα όταν το ενδιαφέρον τους είναι απόλυτα εστιασμένο και ενεργοποιημένο. Βασικός εμπνευστής του project υπήρξε ο Dewey (1943) και συνεχιστής της που την καθιέρωσε ο Kilpatrick (1918).

Η προσέγγιση ενός θέματος μέσω της μεθόδου του project, είναι ουσιαστικά μια σε βάθος και εκτεταμένη μελέτη, την οποία αναλαμβάνει το σύνολο της τάξης είτε δουλεύοντας σε μικρές ομάδες ή ακόμη και ατομικά και ασχολούμενοι με θεματικές ενότητες που αφορούν την ευρύτερη διερεύνηση του θέματος. Για τη διερεύνηση αυτή απαιτούνται να εφαρμοστούν όλες οι δεξιότητες των παιδιών, πνευματικές κοινωνικές και ακαδημαϊκές.

Η μεθοδολογική προσέγγιση project, είναι εδώ και χρόνια μια πραγματικότητα για την Ελληνική εκπαίδευση, μιας και με την εφαρμογή του Δ.Ε.Π.Π.Σ. (2003) δίνεται έμφαση στην υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων μέσω αυτής τόσο στην προσχολική όσο και στην δημοτική εκπαίδευση. Η εργασία των παιδιών μέσα από το project τους δίνει την δυνατότητα να :

- Να διερευνήσουν, ανακαλύψουν και να εφαρμόσουν τις δεξιότητές τους μέσα σε πλαίσια μεστού νοήματος.
- Να αξιοποιήσουν τα δυνατά τους σημεία.
- Να επιλέξουν τα ίδια τις δραστηριότητες που θα αναλάβουν και έτσι μέσα από αυτές και το επίπεδο της δυσκολίας που τους αντιστοιχεί.
- Να μπορούν τα ίδια να συμμετέχουν στην λήψη αποφάσεων σε όλους τους τομείς της εργασίας και μέσα σε όλη την διάρκειά της.
- Να αποκτήσουν εμπιστοσύνη στις ικανότητές τους μέσα από την διεξαγωγή της έρευνας τους και την συλλογή πληροφοριών για την προσέγγιση του θέματος, αλλά και μέσω της λήψεως αποφάσεων.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού καθ' όλη την εφαρμογή του προγράμματος είναι συμβουλευτικός και καθοδηγητικός. Φροντίζει να διαμορφώσει το κατάλληλο εκπαιδευτικό περιβάλλον που να είναι σύμφωνο με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των παιδιών. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον τα παιδιά μαζί με τον εκπαιδευτικό θα συναποφασίσουν την επιλογή του θέματος με το οποίο θα ασχοληθούν και μέσα από την «ιδεοθύελλα» που θα καταθέσουν μέσα στην τάξη, θα οδηγηθούν στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση του προγράμματος. Η επιλογή του θέματος θα πρέπει να :

- Προκύπτει από τα ενδιαφέροντα των παιδιών όπως αυτά εκδηλώνονται στο άμεσο περιβάλλον τους.
- Να δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να αναπτύξουν βασικές δεξιότητες.
- Να αγγίζει την πολιτισμική κουλτούρα και να είναι πολιτισμικά κατάλληλο ώστε να δίνει στα παιδιά την δυνατότητα της έρευνας, της ανάληψης ρόλων, της καλλιτεχνικής δημιουργίας και της καταγραφής με διάφορους τρόπους των αποτελεσμάτων.
- Να έχει σχέση με το Αναλυτικό πρόγραμμα και τους στόχους του.

- Να προσφέρει την δυνατότητα της συνεργασίας του σχολείου με άλλους φορείς αλλά και βεβαίως να δίνει την δυνατότητα της ενεργής συμμετοχής των γονέων.

Με την παράθεση όλων των προαναφερθέντων καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η μέθοδος διδασκαλίας project, είναι μια ποιοτική εργασία, κατάλληλη τόσο παιδαγωγικά, όσο και πολιτισμικά και αναπτυξιακά για τα παιδιά και ιδιαίτερα για την προσχολική εκπαίδευση (katz & Chard, 2004, σελ.15-20).

Δ.2.Π ΕΡΕΥΝΑ ΔΡΑΣΗΣ

Η έρευνα δράσης αποτελείται από ένα κύκλο δραστηριοτήτων που σχετίζονται με ένα ερώτημα που αναδύεται μέσα από την πρακτική.

Πρώτος ο Dewey (1979) με τις φιλοσοφικές και παιδαγωγικές του θέσεις άνοιξε τον δρόμο για να συνδυαστεί η έρευνα με την διδασκαλία.

Ο Kurt Lewin, κοινωνικός ψυχολόγος την αξιοποίησε στα πλαίσια της κοινωνικής ψυχολογίας και των διαπροσωπικών σχέσεων και εξέτασε το πως η έρευνα των καταστάσεων της προσωπικής καθημερινής επικοινωνίας μπορεί να οδηγήσει στην βελτίωσή τους.

Ο Lewrence Stenhouse, εισήγαγε τον όρο του «εκπαιδευτικού – ερευνητή» ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, περιγράφοντας τον εκπαιδευτικό που επιδιώκει την επαγγελματική και προσωπική του ανάπτυξη μέσα από συστηματική παρατήρηση στο πεδίο της τάξης, την αξιολόγηση του έργου του, αλλά και την εφαρμογή καινοτόμων εκπαιδευτικών δράσεων.

Οι Stephen Kemmis, John Elliot και Dave Ebbut αναφέρονται στον όρο «εκπαιδευτική έρευνα δράσης» (Elliot, 1991).

Ο Jack Whitehead και η Jean McNiff αναφέρονται στις «ζωντανές εκπαιδευτικές θεωρίες» και περιγράφουν το πώς οι εκπαιδευτικοί δουλεύοντας στο πεδίο της τάξης πραγματοποιούν έρευνα δράσης για να επεξεργαστούν τις καθημερινές δράσεις τους και να τις βελτιώσουν (Μάγος & Παναγοπούλου, 2008, σελ. 1-2).

Η ανάπτυξη μιας έρευνας δράσης ξεκινά από την ανάγκη του εκπαιδευτή, του εκπαιδευόμενου ή κάποιου άλλου συμμετέχοντος σε μια εκπαιδευτική διαδικασία να κάνει μια παρέμβαση που αποσκοπεί στη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Το πρώτο στάδιο είναι αυτό του σχεδιασμού και στην συνέχεια ακολουθεί εκείνο της πραγματοποίησης της δράσης.

Μετά έρχεται το στάδιο της παρατήρησης της δράσης και των αποτελεσμάτων της, ενώ τελευταίο στάδιο είναι εκείνο του στοχασμού πάνω στη διαδικασία της πραγματοποίησης της δράσης και των αλλαγών που δημιουργήσε.

Ο δεύτερος κύκλος αξιοποιεί τα αποτελέσματα του στοχασμού του πρώτου κύκλου και έτσι το στάδιο του σχεδιασμού του δεύτερου κύκλου έχει νέα και επιπλέον από τα προηγούμενα δεδομένα. μία έρευνα δράσης εξελίσσεται σαν μια σειρά κύκλων, όπου το τέλος του πρώτου αποτελεί την αρχή του δεύτερου ή όπως την αναπαριστά η McNiff (1999). Οι κύκλοι δεν είναι τοποθετημένοι σχηματικά ο ένας δίπλα στον άλλον, αλλά είναι συνδεδεμένοι σε σπείρα και αλληλοεπηρεάζονται,

ο ένας διαδέχεται τον άλλον, διαμορφώνεται από τον προηγούμενο και συγκροτεί τον επόμενο.

Τα ιδεολογικά στηρίγματα στα οποία οικοδομείται κάθε βήμα μιας έρευνας δράσης είναι ο σεβασμός, η αμοιβαιότητα και η αξιοπρέπεια. Ως προς τις βασικές μεθοδολογικές αρχές της έρευνας, ένα από τα πιο διαδεδομένα μοντέλα είναι αυτό των Kemmis & Mc Taggart (2008:277), οι δύο αυτοί μελετητές βασίστηκαν στην ιδέα του Kurt Lewin και προτείνουν τα εξής βήματα: σχεδιασμό, δράση / παρέμβαση στο πεδίο, συστηματική παρατήρηση, αναστοχασμό.

Ο Stringer (1999:19) προτείνει τις ενέργειες : κοιτώ και ταυτόχρονα συλλέγω πληροφορίες, περιγράφω το πεδίο, σκέφτομαι και ταυτόχρονα αναλύω και προσπαθώ να ερμηνεύσω τις καταστάσεις, δρω σχεδιάζοντας και υλοποιώντας παρεμβάσεις (Κατσαρού, 2016, σελ. 248-253).

•Ερευνητικά εργαλεία της έρευνας - δράσης

Η συλλογή δεδομένων είναι ένα σημαντικό βήμα στη λήψη αποφάσεων δηλαδή ποιες ενέργειες πρέπει να αναληφθούν. Πολλαπλές πηγές δεδομένων χρησιμοποιούνται για την καλύτερη κατανόηση του πεδίου δράσης, το οποίο είναι η τάξη.

Για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων χρησιμοποιούνται οι γνωστές ποιοτικές ή/και ποσοτικές τεχνικές : ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις, πίνακες παρατήρησης φωτογραφίες, δείγματα εργασιών μαθητών, πίνακες αναφοράς, σημειώσεις πεδίου. όμως θα πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον μια τριγωνοποίηση των πηγών συλλογής των δεδομένων για την εγκυρότητα της έρευνας. Τα δεδομένα μπορούν να ταξινομηθούν από φύλο, τάξη, βαθμό, σχολείο, κ.λπ. (Ferrance, 2000, σελ. 8-10).

•Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην έρευνα - δράση

Η έρευνα - δράση αντιμετωπίζει τον εκπαιδευτικό με διαφορετικό τρόπο από τις συμβατικές διδακτικές προσεγγίσεις γιατί δεν διαχωρίζει την θεωρία από την πράξη.

Ο εκπαιδευτικός δεν είναι ο απλός εφαρμοστής αποφάσεων που έχουν ληφθεί σε διοικητικά ή ερευνητικά κέντρα έξω από το σχολείο και δεν μεταδίδει απλά την πληροφόρηση στους μαθητές. Αντίθετα τον θεωρεί παράγοντα που αναπτύσσει το Αναλυτικό Πρόγραμμα στην τάξη, σύμβουλο, αναλυτή, επαγγελματία που έχει την αρμοδιότητα και την ικανότητα να θέτει ερωτήματα και να τα διερευνά και όχι απλά να δίνει απαντήσεις (Κατσαρού, 2016, σελ. 67). Ο εκπαιδευτικός- ερευνητής συμμετέχει στο χώρο αλλά και στο πλαίσιο όπου διεξάγεται η έρευνα, ώστε να καταγράφει γεγονότα, πράξεις, σχέσεις που αναπτύσσονται αλλά και διαδράσεις. Μέσα από την δική του οντολογική προσέγγιση, συλλέγει στοιχεία για τον διαφορετικό τρόπο με τον οποίο τα παιδιά ενήργησαν και διαχειρίστηκαν τις πληροφορίες που δέχτηκαν μέσα από τις δραστηριότητες της τάξης.

Εφαρμόζεται με αυτό τον τρόπο η επιστημονική θέση ότι η γνώση μπορεί να παραχθεί από την παρατήρηση την συμμετοχή και την βίωση «φυσικών» ή «πραγματικών» διαδραστικών καταστάσεων στις οποίες και ο ίδιος ο ερευνητής θα

συμμετέχει και τα αποτελέσματα αυτών των δράσεων μπορούν να είναι άμεσα ορατά χωρίς να στηρίζονται στις εκ των υστέρων αναφορές των συμμετεχόντων (Mason, 2011, σελ. 11-113).

•Τα βασικά χαρακτηριστικά μιας έρευνας - δράσης είναι:

1.Η συνεργασία: ο ερευνητής συνήθως συνεργάζεται με άλλους στην υλοποίηση της έρευνας δράσης. Μέσα από την συνεργασία, την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση δημιουργείται ένα γόνιμο περιβάλλον, στο οποίο αναπτύσσεται ένας ανοιχτός προβληματισμός, ο οποίος πολλαπλασιάζει και διευρύνει το στοχασμό και τη συνέχεια της όλης ερευνητικής διαδικασίας.

2.Η κοινωνική διάσταση της έρευνας: η συμμετοχική και η συνεργατική διάσταση που χαρακτηρίζουν την έρευνα δράση, αναδεικνύουν πως είναι μια κοινωνική διαδικασία. Μέσα από την έρευνα δράσης ο ερευνητής προσπαθεί να κατανοήσει τους ατομικούς και κοινωνικούς παράγοντες που επηρέασαν τους συμμετέχοντες στους τρόπους που σκέφτονται και πράττουν κατά την διεξαγωγή της έρευνας.

3.Η δημοκρατική διάσταση της έρευνας: μπορεί να πραγματοποιηθεί από τον καθένα, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, κοινωνικού στάτους και είναι κοινωνικά δίκαιη, γιατί προβάλλει το όραμα της βέλτιστης εξέλιξης και της ενδυνάμωσης των ατόμων που την χρειάζονται.

4.Η μαθησιακή διάσταση της έρευνας: κύριος στόχος είναι η μάθηση και η εξέλιξη του γνωστικού επιπέδου των μαθητών, καθώς και η απόκτηση δεξιοτήτων. Ο εκπαιδευτικός μέσα από την έρευνα δράση, δεν προσεγγίζει απλά την γνώση, αλλά διερευνά και τους τρόπους της καλύτερης προσέγγισης της και δύναται να τους συγκρίνει με τους τρόπους που χρησιμοποιούν και άλλοι εκπαιδευτικοί, με τους οποίους μπορεί να συνεργάζεται στην πραγματοποίηση της έρευνας.

5.Η θεωρητική και πρακτική διάσταση: η έρευνα δράσης είναι προσανατολισμένη στη δράση, στην πρακτική εφαρμογή, αλλά συγχρόνως συνδέεται άμεσα με τη θεωρητικές προσεγγίσεις που αφορούν τη συγκεκριμένη δράση. Ο κύκλος από τη θεωρία στην πράξη που παράγεται από την θεωρία και δοκιμάζεται μέσα από την εφαρμογή της, αποτελεί κεντρικό επιστημολογικό άξονα της έρευνας δράσης. Ο ερευνητής επαναπροσδιορίζει τη δράση κάτω από το πρίσμα των σχετικών θεωριών.

6.Η στοχαστική διάσταση της έρευνας: ο στοχασμός αποτελεί κομβικό σημείο της έρευνας δράσης αφού καθορίζει την εξέλιξη και την αποτελεσματικότητά της. Ο ερευνητής στοχάζεται τόσο κατά τη διάρκεια της δράσης μέσα από την παρατήρηση του πεδίου, αλλά και μετά την ολοκλήρωση της.

7.Η κριτική της και η χειραφετικής διάσταση: η έρευνα δράσης δεν αποσκοπεί στην εφαρμογή κάποιων τεχνικών αλλαγών να βοηθήσει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης στη χειραφέτηση του ατόμου στον τρόπο που κατανοεί και χειρίζεται την πραγματικότητα που βιώνει.

8.Η προσπάθεια να αγγίξει τη μετασχηματίζουσα μάθηση: Βοηθά στην καλλιέργεια του κριτικού στοχασμού και οδηγεί τους μαθητές στην ευρύτερη

κατανόηση των πράξεών τους. Οι μαθητές κατανοούν και δρουν σύμφωνα με τους δικούς τους σκοπούς, αξίες και συναισθήματα και να αποκτούν μεγαλύτερο έλεγχο της ζωής τους ως κοινωνικά υπεύθυνα άτομα.

• Αξιολόγηση της έρευνας δράσης

Αποτελεί ένα οργανικό στοιχείο της ίδιας της διαδικασίας της έρευνας δράσης που βοηθά στην εξέλιξη των πιθανών επόμενων κύκλων της και αποσκοπεί στο να διαπιστώσει κατά πόσο οι πιθανές ερευνητικές υποθέσεις του ερευνητή επιβεβαιώθηκαν ή όχι και ποιες είναι οι πιθανότερες παράμετροι που επηρέασαν το συγκεκριμένο αποτέλεσμα (Μάγος & Παναγοπούλου, 2008, σελ. 3-5).

Δ.3 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Οι συμμετέχοντες μαθητές στην έρευνα: Οι μαθητές που έλαβαν μέρος στην έρευνα ήταν 13 μαθητές μιας τάξης Νηπιαγωγείου του Νομού Φθιώτιδας, κατά την διάρκεια του συνόλου της σχολικής χρονιάς και στα πλαίσια του σχολικού προγράμματος που ανέλαβε η τάξη σε σχέση με τους μύθους και το περιβάλλον, που έχει κατατεθεί στην ανάλογη διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού. Ο σχεδιασμός των δράσεων έγινε σύμφωνα με τις ανάγκες αλλά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παιδιών της προσχολικής ηλικίας.

Στην παρούσα μελέτη θα αξιοποιηθούν κάποιοι ενδεικτικοί μύθοι που διδάχθηκαν στην τάξη. Οι μύθοι αυτοί προέκυψαν και επιλέχθηκαν μέσα από το ενδιαφέρον των ίδιων των παιδιών και ανήκουν στους αιτιολογικούς, κοσμογονικούς – θεογονικούς αλλά και τους ηρωϊκούς σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση των μύθων όπως αυτή έχει καταγραφεί από τον κ. Κακριδή (1986) και έχει αναφερθεί σε προηγούμενο σημείο της παρούσας εργασίας. Στην συνέχεια θα αναλυθούν οι δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στην τάξη και τέλος θα επιχειρηθεί μία ανάλυση αυτής της πορείας. Οι μύθοι αυτοί είναι [\(για τις περιλήψεις βλ. Παράρτημα D\)](#):

- I. Ο μύθος της Γαίας και του Ουρανού (Αγγελίδου, 2006).
- II. Ο μύθος του Εγκέλαδου (Αντωνίου, 2010).
- III. Ο μύθος του Δευκαλίωνα και της Πύρρας (Στρατίκης, 2009).
- IV. Ο μύθος της Περσεφόνης και της Δήμητρας (Ζαραμπούκα, 2007).
- V. Ο μύθος της Αλκυόνης και οι αλκυονίδες ημέρες (Σ.Ο Κ.Π.Ε. Στυλίδας, 2009).
- VI. Τιτανομαχία – Δωδεκάθεο – πλανητες (Αγγελίδου, 2006).
- VII. Ο μύθος του Ηρακλή και του τέλους του (Σ.Ο Κ.Π.Ε. Στυλίδας, 2009).

Σχεδιασμός της διδακτικής προσέγγισης των μύθων: Η νηπιαγωγός ακολούθησε ένα γενικό πλάνο διδακτικής προσέγγισης των μύθων και πάνω σε αυτό

σχεδιάστηκαν και οργανώθηκαν όλες τις δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν στην τάξη σύμφωνα με την πρόταση διδασκαλίας τεσσάρων σταδίων / φάσεων, της συναλλακτικής θεωρίας, όπου τονίζεται ο ενεργητικός ρόλος του αναγνώστη και η μοναδικότητα του αναγνωστικού γεγονότος. Σύμφωνα με τα στάδια λοιπόν, στο στάδιο της προετοιμασίας του περιβάλλοντος η νηπιαγωγός, λαμβάνοντας υπόψη το ιστορικό, πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο της τάξης και δημιουργεί στην τάξη ένα περιβάλλον πλούσιο σε κίνητρα για ανάγνωση, χρησιμοποιώντας εικόνες από έργα τέχνης, σχετικά βιβλία ή και μουσικά κομμάτια για ακρόαση. Δίνει την δυνατότητα στα παιδιά να εκφράσουν ελεύθερα τις προσδοκίες τους και τις απόψεις τους για καθ' ένα ξεχωριστά από τους μύθους. Στα πλαίσια της αρχικής ανταπόκρισης, τα παιδιά εστιάζουν πάνω στο κείμενο και ενεργοποιούν τις σκέψεις, τις μνήμες και τα προσωπικά τους βιώματα. Διαβάζοντας μεγαλόφωνα τους μύθους, οι μαθητές ικανοποιούν με το άκουσμα των ιστοριών τις αισθήσεις τους, στην πορεία όμως τους δίνεται χρόνος σιωπηρά να αυτοσυγκεντρωθούν και αφού απολαύσουν την ιστορία να οδηγηθούν στην διατύπωση ελεύθερων συνειρμών, και καταγιισμό ιδεών πάνω στο κείμενο (brainstorming). Οδηγούνται έτσι στην οικειοποίηση των κειμένων μέσα από τις εμπειρίες τους. Στα πλαίσια της τελικής ανταπόκρισης και μέσα από διάλογο και κλίμα αμοιβαίας αποδοχής στην τάξη, οι μαθητές συλλέγουν τις πληροφορίες και ξεδιπλώνουν την φαντασία τους. Τέλος στο στάδιο της τελικής ανταπόκρισης οι μαθητές εκφράζονται τόσο ατομικά όσο και ομαδικά με ποικίλους τρόπους: δραματοποίηση, εικαστικές δημιουργίες, πειράματα, δημιουργική γραφή κ.α. (Καλογήρου & Βησσαράκη στο: Καλογήρου & Λαλαγιάννη, 2005, σελ. 61-78).

Δειγματοληψία και τρόπος συλλογής των δεδομένων: Η νηπιαγωγός – ερευνήτρια, για την συλλογή των δεδομένων της έρευνας κινήθηκε στα πλαίσια της θεωρίας της έρευνας – δράσης. Σύμφωνα με αυτήν, θα πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον μια τριγωνοποίηση των πηγών από όπου προέρχονται τα δεδομένα της έρευνας. Έτσι λοιπόν οι πηγές από τις οποίες η νηπιαγωγός συνέλεξε τα δεδομένα είναι: α) οι προσωπικές της παρατηρήσεις και οι σημειώσεις από το πεδίο δράσης, β) οι προσωπικές δημιουργίες των παιδιών, γ) οι πίνακες αναφοράς που δημιουργήθηκαν από τις παρατηρήσεις των παιδιών όπως αυτές διατυπώθηκαν στην ολομέλεια της τάξης και σε σχέση με τις νέες λέξεις που ανακαλύψανε μέσα από την επεξεργασία των μύθων, δ) το φωτογραφικό υλικό το οποίο συνέλεξε κατά την διάρκεια των δράσεων. Απώτερος στόχος της συλλογής δεδομένων ήταν η επαλήθευση ή η διάψευση των υποθέσεων εργασίας που ετέθησαν.

Οι σημειώσεις που η νηπιαγωγός – ερευνήτρια κρατούσε σε σχέση με τις παρατηρήσεις που έκανε, ήταν τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο. Οι παρατηρήσεις της έχουν σχέση με την εικόνα της ανταπόκρισης που τα παιδιά παρουσίασαν σε όλες τις δράσεις που πραγματοποιήθηκαν στην τάξη. Στην πορεία η νηπιαγωγός ομαδοποίησε τις παρατηρήσεις της ως εξής:

- Ως προς την κατανόηση του μύθου από τα παιδιά.
- Ως προς την συμμετοχή τους στις δραστηριότητες που είχαν σχέση με την γλώσσα.

- Ως προς την απόκτηση δεξιοτήτων σε σχέση με την διαχείριση των υλικών της τάξης, αλλά και την εξοικείωσή τους με τα βιβλία και τον Η/Υ.
- Ως προς τον τρόπο που χρησιμοποιούσαν τα υλικά χειροτεχνίας, ζωγραφικής, αλλά και τα υλικά που υπήρχαν και στις άλλες γωνιές στην τάξη, για να εκφραστούν με διάφορους τρόπους και να δημιουργήσουν.
- Ως προς την ομαδικότητα και το πνεύμα συνεργασίας που επέδειξαν απέναντι σε όλη την ομάδα της τάξης.

Αξιίζει να σημειωθεί πως η όλη πορεία που ακολουθήθηκε, βγήκε μέσα από τους τομείς ενδιαφέροντος που τα ίδια τα παιδιά εκδήλωσαν. Η νηπιαγωγός της τάξης κατέγραψε τις παρατηρήσεις της σε σχέση με την ανταπόκριση των παιδιών στους τομείς που προαναφέρθηκαν, σε μία πεντάστηλη κλίμακα που περιείχε τις κατηγορίες: ελάχιστη, μέτρια, καλή, πολύ καλή, άριστη. Κάθε κατηγορία είχε και την δική της αρίθμηση ως εξής:

ΕΛΑΧΙΣΤΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΚΑΛΗ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	ΑΡΙΣΤΗ
1	2	3	4	5

Προχωρώντας στην έρευνά της, η νηπιαγωγός- ερευνήτρια έδωσε στον κάθε μαθητή έναν κωδικό αριθμό, ώστε να διαφυλαχθεί η ανωνυμία του και η αντικειμενικότητα της έρευνας.

Μετά την συλλογή ακολούθησε στατιστική ανάλυση των δεδομένων αρχικά ως προς την ομαδική ανταπόκριση των μαθητών στις ασκήσεις που δόθηκαν , μετά το στάδιο της τελειοποίησης της ανταπόκρισης τους αφού έγινε η ανάγνωση των μύθων, αλλά και μετά την έκφραση της ανταπόκρισής τους στους εξής άξονες: Στην κατανόηση των μύθων, την συμμετοχή τους στις σχετικές με την γλώσσα δραστηριότητες, τις δεξιότητες και τις εκφραστικές ικανότητες που ανέπτυξαν και τέλος την συνεργατικότητα που επέδειξαν στην τάξη.

Τέλος για να αποτιμηθεί σε ατομικό επίπεδο για κάθε μαθητή η συλλογή των δεδομένων, μετά από την ανάγνωση κάθε μύθου και πριν τη διδακτική παρέμβαση (παραδοσιακή μέθοδος), αλλά και μετά την προτεινόμενη διδακτική παρέμβαση, εφαρμόστηκε μη παραμετρικός έλεγχος συσχετιζόμενων ή κατά ζεύγη δειγμάτων (Wilcoxon) , καθόσον το δείγμα των συμμετεχόντων ήταν μικρό ($n < 30$),

Δ.4 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Μέσα από την ανάλυση των μύθων που θα ακολουθήσει, βασική μας επιδίωξη είναι να εφαρμόσουμε το πρόγραμμα Δ.Ε.Π.Π.Σ του νηπιαγωγείου και τα παιδιά να εμπλακούν με όλες τις γνωστικές περιοχές που αναφέρονται σε αυτό, με απώτερο σκοπό να αναπτύξουν γνώσεις και δεξιότητες που θα τους είναι ιδιαίτερα χρήσιμες τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο. Γι' αυτό και οι στόχοι που θα αναφερθούν είναι στόχοι που τέθηκαν για το σύνολο των δραστηριοτήτων που υλοποιήθηκαν κατά την πραγματοποίηση του προγράμματος.

Ποιο συγκεκριμένα εξετάζονται οι παρακάτω σχέσεις:

Α. ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ: Στο Νηπιαγωγείο επικρατεί η άποψη ότι η γνώση και η γλώσσα οικοδομούνται σταδιακά, μέσα από επικοινωνιακές σχέσεις υποστηρικτικού χαρακτήρα. Ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει το Νηπιαγωγείο είναι ιδιαίτερα σημαντικός, μιας και μπορεί να εξοικειώσει το παιδί με τις διαφορετικές εκφάνσεις της γλώσσας, που έχουν σχέση με το γραπτό λόγο και να συμβάλει σε μια προοπτική καλύτερης προετοιμασίας των παιδιών για την ένταξή τους σε μια κοινωνία γραπτής επικοινωνίας, έτσι να συμβάλει στην πρόληψη της σχολικής αποτυχίας.

Β. ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ: Σκοπός του προγράμματος των Μαθηματικών για το Νηπιαγωγείο είναι να υποβοηθήσει τα παιδιά μέσα από βιωματικές καταστάσεις να επεκτείνουν τις πρώτες μαθηματικές γνώσεις τους και να εφαρμόζουν οικείες μαθηματικές δομές σε νέες καταστάσεις. Δίνει ευκαιρίες στα παιδιά να επεξεργάζονται και να αξιοποιούν νέα δεδομένα, να συγκρίνουν και να μετασχηματίζουν απλές σχέσεις και διαδικασίες με τη δοκιμή και τον έλεγχο, να ενδιαφέρονται να επινοούν και να επιλύουν προβλήματα και να αξιοποιούν τη τεχνολογία.

Γ. ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: Η Μελέτη Περιβάλλοντος στο Νηπιαγωγείο συνδέεται άρρηκτα με τη διαδικασία μάθησης εφόσον αφορά την προσέγγιση θεμάτων που ενδιαφέρουν τα παιδιά. Μέσα σε ένα ελκυστικό, κατάλληλα διαμορφωμένο και εμπλουτισμένο μαθησιακά περιβάλλον διαρκούς αλληλεπίδρασης μέσα στην τάξη ή και στο άμεσο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον έξω από την τάξη, προετοιμάζονται και πραγματοποιούνται ομαδικές και ατομικές δραστηριότητες. Αυτές οι δραστηριότητες ξεκινούν από τις ανάγκες και τις γνώσεις των παιδιών, ενεργοποιούν τη δημιουργικότητα, την ανταλλαγή ιδεών και οδηγούν σε νέες γνώσεις. Τα παιδιά επιλέγουν τρόπους, υλικά και μέσα προκειμένου να μελετήσουν διαφορετικά πράγματα αλλά και φαινόμενα.

Δ. ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ: Σκοπός της εισαγωγής της Πληροφορικής στο Νηπιαγωγείο είναι να εξοικειωθούν τα παιδιά με απλές βασικές λειτουργίες του υπολογιστή και να έλθουν σε μια πρώτη επαφή με διάφορες χρήσεις του, ως εποπτικού μέσου διδασκαλίας καθώς και ως εργαλείου ανακάλυψης, δημιουργίας και έκφρασης στο πλαίσιο των καθημερινών τους δραστηριοτήτων. Τα παιδιά ενθαρρύνονται με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού να προσεγγίζουν βασικές έννοιες που αφορούν τον υπολογιστή, να αποκτούν στοιχειώδεις δεξιότητες χειρισμό.

Ε. ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ - ΕΚΦΡΑΣΗ : Οι δραστηριότητες ενεργοποιούν τις φυσικές ικανότητες των παιδιών, συγκινούν, μαγεύουν, αφυπνίζουν την περιέργειά τους, κινητοποιούν τη φαντασία, ενθαρρύνουν την έκφραση, καλλιεργούν τη δημιουργικότητα και δίνουν ευκαιρίες για πειραματισμό με υλικά και τεχνικές.

Συχνά πολλές από τις δραστηριότητες που σχεδιάζονται και οργανώνονται εμπλέκονται και αλληλοσυμπληρώνονται ανοίγοντας νέους δημιουργικούς δρόμους. Παρατηρούν, πειραματίζονται με διαφορετικά υλικά και τεχνικές, ερευνούν και χρησιμοποιούν τις εμπειρίες και τις ιδέες τους ως στοιχεία καλλιτεχνικής δημιουργίας και έκφρασης. Ανακαλύπτουν ότι η τέχνη είναι μέσο έκφρασης και επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων(Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003, σελ. 587-589).

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ:

- Η καλλιέργεια της αναγνωστικής τους παιδείας και απόλαυσης και η συναισθηματική ωρίμανση των αναγνωστών .
- Η ενίσχυση της διαπολιτισμικής ενσυναίσθησης.
- Να αξιοποιούν τις δυνατότητες για αριθμητικές εφαρμογές μέσα στα όρια των δυνατοτήτων τους να οικοδομούν σταδιακά την έννοια των αριθμών.
- Να «ερμηνεύουν» γενικά στοιχεία του κόσμου που τα περιβάλλει μέσα από διαδικασίες παρατήρησης και περιγραφής, σύγκρισης, ταξινόμησης, αντιστοίχισης, σειροθέτησης, και συμβολικής αναπαράστασης.
- Να εμπλουτίζουν τη γλώσσα και με λέξεις που συνδέονται με τα μαθηματικά, να επικοινωνούν και να αξιοποιούν την τεχνολογία.
- Να αναπτύσσουν ενδιαφέρον για ιστορικά γεγονότα, προβλήματα και διλήμματα ανθρώπων διαφορετικών εποχών.
- Να αποκτήσουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές για το περιβάλλον.
- Να αναγνωρίζουν τη χρησιμότητα ορισμένων εργαλείων και οργάνων για τη συλλογή πληροφοριών και να εξοικειωθούν με τη χρήση τους
- Να «πειραματίζονται» με διάφορα υλικά και χρώματα, να μαθαίνουν ή να επινοούν διάφορες τεχνικές και να τις εφαρμόζουν για να σχεδιάζουν και να ζωγραφίζουν .

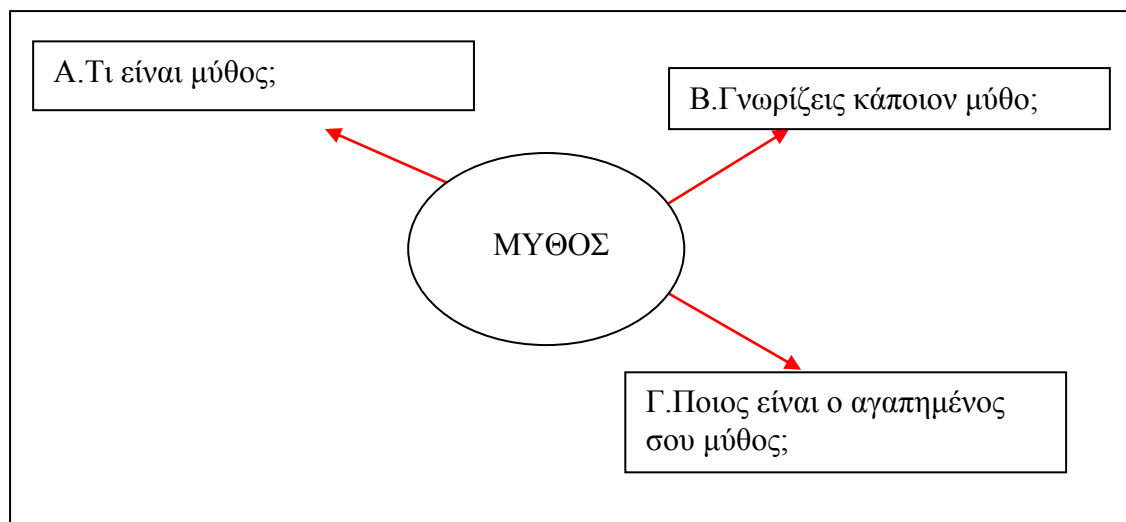
ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΧΟΙ:

- Η ανάπτυξη της δυνατότητας κατανόησης του κειμένου και αναδιήγησής του.
- Ο εμπλουτισμός της φαντασίας τους και του λεξιλογίου τους.
- Να αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή τους.
- Η ενίσχυση της ικανότητας συνεργασίας με τους συμμαθητές τους και να κατανοήσουν την αξία της από κοινού ανακάλυψης.
- Να διευρύνουν τις γνώσεις τους για το φυσικό περιβάλλον.
- Να αξιοποιούν στο πλαίσιο των δυνατοτήτων τους την τεχνολογία.
- Να επιλέγουν και να χρησιμοποιούν δημιουργικά διάφορα υλικά.

Δ.5 ΑΦΟΡΜΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η αφορμή για την ανάπτυξη και την υλοποίηση του προγράμματος «Μύθοι και περιβάλλον» στην τάξη, στάθηκε το γεγονός ότι με την έναρξη της λειτουργίας της δανειστικής βιβλιοθήκης της τάξης, παρατηρήθηκε πως τα βιβλία που συγκέντρωναν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον δανεισμού από τους μαθητές, ήταν αυτά που ήταν σχετικά με την Ελληνική Μυθολογία. Ο χώρος της τάξης διαμορφώθηκε κατάλληλα, έτσι ώστε να ευνοεί τις αλληλεπιδράσεις τους με αντικείμενα, τους συνομηλίκους και την εκπαιδευτικό (Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου, 2014, σελ. 41).

Ξεκίνησε λοιπόν η συζήτηση στην τάξη και η νηπιαγωγός ρώτησε τους μαθητές τις ερωτήσεις που ακολουθούν και άρχισε να σχηματίζει έναν εννοιολογικό χάρτη που θα ήταν και ο οδηγός των δράσεων που θα ακολουθούσαν στην τάξη. Οι αρχικές ερωτήσεις της σημειώνονται με κόκκινο χρώμα και οι προτάσεις των μαθητών ως προς το πλάνο που θέλουν να ακολουθήσουν στην αναζήτησή τους με πράσινο χρώμα. Οι αρχικές ερωτήσεις της νηπιαγωγού που τέθηκαν είναι οι εξής:

Στην ερώτηση Α οι περισσότεροι μαθητές απάντησαν πως μύθος είναι το παραμύθι.

Ένας είπε πως μύθος είναι οι ιστορίες από τα παλιά.

Ένας άλλος είπε πως μύθος είναι ιστορίες για παιδιά.

Τέλος ένας είπε ότι μύθος είναι ιστορίες που μιλούν για ζώα.

Στην ερώτηση Β οι περισσότεροι μαθητές, βασιζόμενοι στην απάντησή τους ότι μύθος είναι το παραμύθι, άρχισαν να αναφέρονται σε τίτλους παραμυθιών: Η Χιονάτη, Η Κοκκίνοσκουφίτσα κ.α.

Ένας είπε πως γνώριζε τον μύθο του λαγού και της χελώνας.

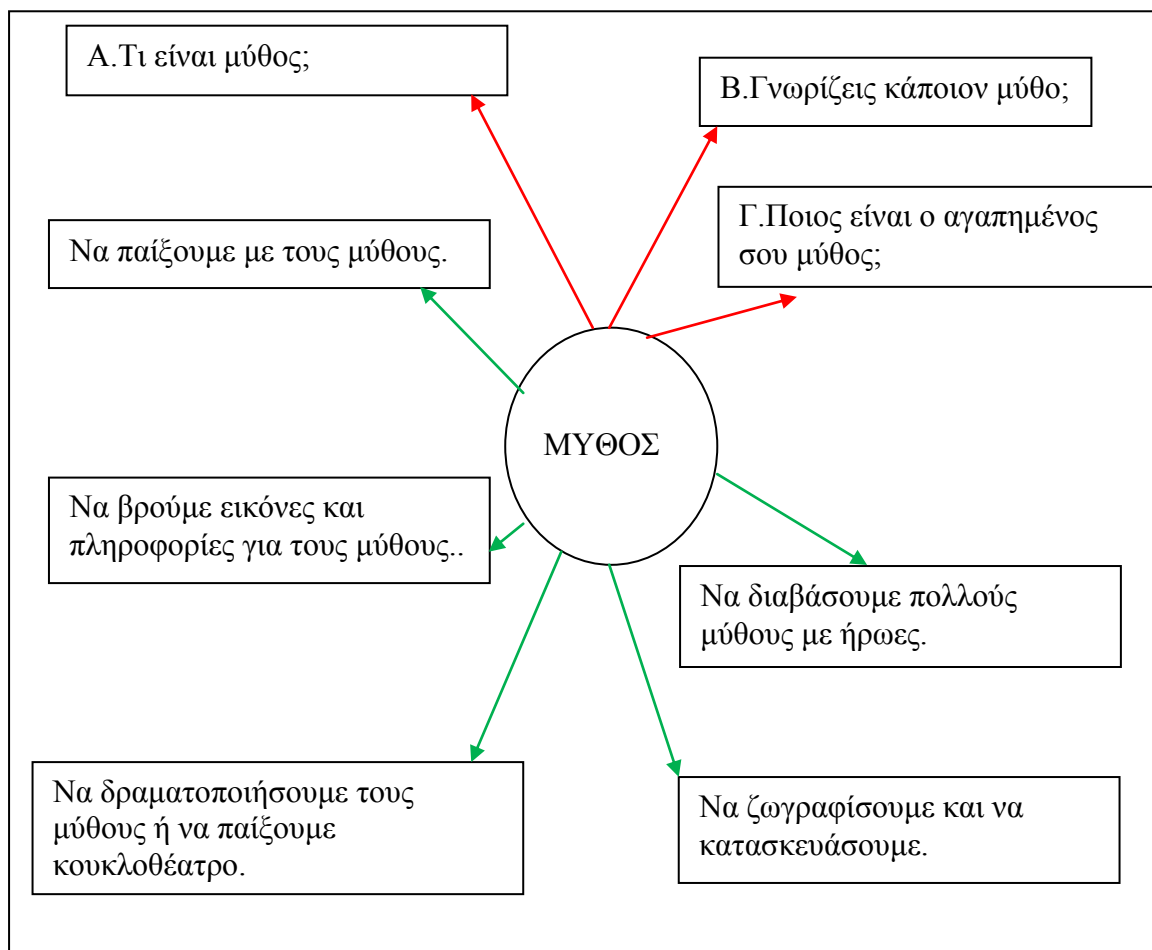
Ένας άλλος είπε πως γνώριζε τον μύθο του Ηρακλή με το λιοντάρι.

Στο ίδιο επίπεδο κινήθηκαν και οι απαντήσεις τους και στην **ερώτηση Γ**.

Οι περισσότεροι αναφέρθηκαν σε κάποιο αγαπημένο τους, κυρίως κλασικό παραμύθι.

Μόνο δύο μαθητές από την τάξη είπαν πως αγαπημένος τους μύθος είναι αυτός του Ηρακλή με το λιοντάρι.

Στην συνέχεια η νηπιαγωγός παρουσίασε στην τάξη αρκετά βιβλία με μύθους στην τάξη, που στα εξώφυλλά τους υπήρχαν εικόνες από αρχαίους ήρωες, μυθολογικά όντα - ζώα αλλά και εικόνες από την φύση. Οι μαθητές εντυπωσιάστηκαν από την ποικιλία των θεμάτων και τότε η νηπιαγωγός τους ρώτησε αν θέλουν να μάθουν περισσότερα για τους μύθους και τι θα ήταν αυτό. Ξεκίνησε ο καταγιτισμός των ιδεών τους (brainstorming) και η νηπιαγωγός καταγράφοντας τις παρατηρήσεις τους συμπλήρωσε τον εννοιολογικό πίνακα:

Δ.6 ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Χρησιμοποιήθηκαν ποικίλα υλικά κατά την πορεία της ανάπτυξης των δραστηριοτήτων που θα περιγραφούν στην συνέχεια. Στόχος μας ήταν οι μαθητές να απελευθερώσουν την φαντασία τους και να την χρησιμοποιήσουν με τον πιο γόνιμο τρόπο. Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν ήταν:

- Βιβλία και Διαδίκτυο.

- Ποικίλα υλικά χειροτεχνίας της τάξης: κόλλες, μαρκαδόροι, τέμπερες και πινέλα, λαδοπαστέλ, χαρτιά Α4 και Α3, χαρτί του μέτρου, χαρτί γλασσέ και γκοφρέ, πλαστελίνες, κιμωλίες, ψαλίδια κ.α.
- Ανακυκλώσιμα : εφημερίδες κεσεδάκια.
- Είδη μαγειρικής χρήσης: ξύδι ,σόδα.
- Παιχνίδια από το οικοδομικό υλικό της τάξης.
- Μεγάλα πανιά και κορδέλες.
- Φυσικά υλικά από την αυλή του σχολείου μας.

Δ.7 ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ

Στην ενότητα αυτή περιγράφεται αναλυτικά η διδακτική προσέγγιση των μύθων που επιλέχθηκαν. Η διεξαγωγή της έρευνας πραγματοποιήθηκε στην τάξη του Νηπιαγωγείου σε πραγματικό χρόνο. Στο Νηπιαγωγείο υπάρχει ωρολόγιο πρόγραμμα, συχνά όμως αυτό αναπροσαρμόζεται ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των παιδιών. Πολλές φορές λοιπόν χρειάστηκε το πρόγραμμα να τροποποιηθεί και να δοθεί περισσότερος χρόνος για την υλοποίηση κάποιων από τις δραστηριότητες στην τάξη, προκειμένου να επιτευχθούν οι αρχικοί στόχοι που τέθηκαν. Για αυτό τον λόγο και δεν μπορεί να αποτυπωθεί η έρευνα σε συγκεκριμένες διδακτικές ώρες.

❖ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΗΣ ΓΑΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ

Προετοιμασία περιβάλλοντος.

Πριν την ανάγνωση:

Αφορμή για την έναρξη των δράσεων στάθηκε μία βροχερή μέρα στο σχολείο. Μέσα από την καταγραφή αυτών παρατηρείται πως οι αναφορές των μαθητών προέρχονται από τις προσωπικές τους εμπειρίες όπως τις έχουν βιώσει στο οικογενειακό τους και κοινωνικό τους περιβάλλον (βλ. Παράρτημα II-A). Ζητείται από τους μαθητές να παρακολουθήσουν πως ο Ουρανός βρίσκεται σε απόλυτη συνεργασία και αρμονία με την Γη και μέσα από αυτή την σύμπραξη προκύπτει η ζωή στην Γη. Από την συζήτηση στην τάξη, γίνεται αντιληπτό ότι αυτή την ίδια παρατήρηση, έκαναν και οι πρόγονοί μας, έτσι λοιπόν κάπως δημιουργήθηκε και ο μύθος της Γης και του Ουρανού και η ζωή στην Γη. Αποφασίζεται λοιπόν να διαβαστεί ο μύθος στην τάξη.

Αρχική ανταπόκριση –Τελειοποίηση της ανταπόκρισης

Κατά την διάρκεια και αμέσως μετά την ανάγνωση: Η νηπιαγωγός διαβάσει τον μύθο και ξεκινά διαλογική συζήτηση με τους μαθητές πάνω σ' αυτόν, με σκοπό την κατανόηση του. Θέτει ερωτήσεις όπως: «ποιο σημείο του μύθου σας έκανε εντύπωση;», «ποιο δεν σας άρεσε;», « τι θα θέλατε να αλλάξετε στο μύθο;». Τα τα παιδιά λένε τις παρατηρήσεις τους, η νηπιαγωγός τις καταγράφει στις προσωπικές της

σημειώσεις (βλ. [Παράρτημα II-A](#)). Στην συνέχεια δίνεται ένα φύλλο εργασίας στους μαθητές, μέσα από το οποίο θα καταγραφεί ο βαθμός κατανόησης του μύθου. Σ' αυτό το φύλλο εργασίας τους ζητείται να βρουν, να κυκλώσουν και να χρωματίσουν τις εικόνες που σχετίζονται με τον μύθο.

Ζητείται από τους μαθητές, στην γωνιά της συζήτησης, να θυμηθούν και να αναφέρουν στην ομάδα της τάξης όσες λέξεις μπορούν από την διαφορετική μορφολογία της Γης αλλά και του ουρανού. Η νηπιαγωγός καταγράφει καθ' όλη την συζήτηση τις αναφορές τους, σε ένα πίνακα αναφοράς και τον αναρτά στην τάξη (βλ. [Παράρτημα II-A](#)).

Στον υπολογιστή της τάξης, μέσα από το διαδίκτυο, επιχειρείται αναζήτηση εικόνων με θέμα γλυπτά και άλλα έργα τέχνης που αναπαριστούν την μορφή της Γης όπως την φαντάστηκε ο καλλιτέχνης που το υλοποίησε. Γίνεται καταιγισμός ιδεών (brainstorming), οι μαθητές καταθέτουν τις προτάσεις τους και αποφασίζουν να αναπαραστήσουν καλλιτεχνικά και τα ίδια, την ένωση αυτών των μυθικών προσώπων, χρησιμοποιώντας την τεχνική του κολάζ.

Έκφραση της ανταπόκρισης

Μετά την ανάγνωση δημιουργικές δραστηριότητες:

Δραστηριότητα 1^η : Πραγματοποιείται συζήτηση στην τάξη για τις θέσεις στις οποίες βρίσκονται ο Ουρανός και η Γη και μέσα από την συζήτηση εισάγονται και κατανοούνται οι έννοιες ψηλά – χαμηλά και οργανώνονται παιχνίδια στον χώρο για την βίωση και την εμπέδωση αυτών των εννοιών. Τέλος σε ένα φύλλο εργασίας, οι μαθητές αποτυπώνουν ότι έμαθαν μέσα από τις δράσεις τους (βλ. [Παράρτημα II-A](#)).

Δραστηριότητα 2^η : Γίνεται συζήτηση στην γωνιά της παρεούλας και με την ολομέλεια της τάξης, για τα διάφορα καιρικά φαινόμενα που εκδηλώνονται στον Ουρανό και πως μέσα από αυτά έρχεται το νερό στην Γη. Οι μαθητές εκφράζουν τις σκέψεις του και τις απορίες τους. Για την επίλυση αυτών αποφασίζεται να χρησιμοποιηθεί το υλικό της βιβλιοθήκης του σχολείου αλλά και το διαδίκτυο. Από το βιβλίο «Ανθολόγιο για το νηπιαγωγείο», επιλέγεται για να αναγνωστεί στην τάξη η ιστορία του «Χιονάνθρωπου που δεν ήθελε να λιώσει. Στην συζήτηση που ακολουθεί στην τάξη, γίνεται μια πρώτη προσπάθεια για να κατανοήσουν οι μαθητές το πώς λειτουργεί ο κύκλος του νερού. Σε ένα πίνακα αναφοράς γίνεται καταγραφή των ονομάτων των καιρικών φαινομένων και στην συνέχεια ο πίνακας αναρτάται στην τάξη.

Δραστηριότητα 3^η : Με την βοήθεια των υλικών που βρίσκονται στο σχολείο μας γίνονται απλά πειράματα, για να δουν τα παιδιά σχηματικά τις διαφορετικές μορφές του νερού, αλλά και πως λειτουργεί ο κύκλος του νερού. Στην συνέχεια οργανώνεται μέσα στην τάξη ένα παιχνίδι ρόλων και με βιωματικό τρόπο αντιλαμβάνονται οι μαθητές τα φαινόμενα της εξάτμισης της συμπύκνωσης της βροχόπτωσης (βλ. [Παράρτημα II-A](#)).

Δραστηριότητα 4^η : Οι μαθητές συζητούν τις παρατηρήσεις τους στην τάξη και καταγράφονται νέοι πίνακες αναφοράς, με τις νέες λέξεις που ανακαλύφθηκαν μέσα από τις δράσεις. Οι πίνακες αναρτούνται στην τάξη. Τα παιδιά σε ατομικά φύλλα εργασίας αποτυπώνουν τις νέες τους γνώσεις.

Δραστηριότητα 5^η : Με την προτροπή της νηπιαγωγού, το ενδιαφέρον των μαθητών στρέφεται γύρω από την μορφή της Γης. Χρησιμοποιούν για τις παρατηρήσεις τους την υδρόγειο. Το λεξιλόγιο τους εμπλουτίζεται και άλλο καθώς μαθαίνουν πως τις θάλασσες τις ονομάζουν ωκεανούς και τις στεριές ηπείρους. Οι ήπειροι μετρούνται και καταγράφονται αριθμητικά και στην συνέχεια αναφέρονται οι αντίστοιχες ονομασίες τους. Γίνεται αναφορά στα στερεά σώματα, μαθαίνουν το σχήμα της σφαίρας και το συγκρίνουν με άλλα αντικείμενα που γνωρίζουν.

Δραστηριότητα 6^η : Χρησιμοποιώντας το διαδίκτυο, αλλά και σχετικά βιβλία από την βιβλιοθήκη του σχολείου, οι μαθητές ανακαλύπτουν πως είναι το υπέδαφος της Γης. Κάποιος μαθητής αναφέρει πως μοιάζει με ένα κομμένο πορτοκάλι. Με αφορμή αυτή την παρατήρηση, οργανώνεται ένα μικρό πείραμα στην τάξη. Η νηπιαγωγός κόβει ένα πορτοκάλι και πράγματι βρίσκονται αρκετές ομοιότητες. Μέσα όμως από αυτό το πείραμα, γίνεται στην τάξη συζήτηση και για τις έννοιες μισό - ολόκληρο και την διαίρεση.

Δραστηριότητα 7^η : Χρησιμοποιώντας πλαστελίνη γίνεται η αναπαράσταση του υπεδάφους της Γης. Η αρχή γίνεται με τον πυρήνα της και στο τέλος γίνεται τομή της κατασκευής για να γίνει η σύγκριση της με τις εικόνες των βιβλίων που είχαν παρατηρήσει οι μαθητές στα βιβλία και το διαδίκτυο. Το λεξιλόγιο τους εμπλουτίζεται και άλλο καθώς γίνεται καταγραφή των ονομάτων των διαφορετικών στρωμάτων από τα οποία αποτελείται το εσωτερικό της Γης (βλ. [Παράρτημα II-A](#)).

Δραστηριότητα 8^η : Μοιράζονται κόλλες ψαλίδια χρωματιστά χαρτιά, με τα οποία οι μαθητές κατασκευάζουν μια ομαδική εργασία στην οποία αποτυπώνουν το υπέδαφος της Γης και αντιγράφουν, πάνω σ' αυτή τις νέες λέξεις που έμαθαν σε σχέση με την δομή της Γης.

Δραστηριότητα 9^η : Ζητείται από τους μαθητές ν' ανακαλέσουν στην μνήμη τους τον μύθο που στάθηκε η αφορμή για όλες αυτές τις δράσεις και να τον αφηγηθούν με τον δικό τους τρόπο. Στην συνέχεια τους δίνεται το ίδιο φύλλο εργασίας που τους είχε δοθεί και στην αρχή, για την κατανόηση του μύθου.

Δραστηριότητα 10^η : Στην γωνιά της παρεούλας και στην ολομέλεια της τάξης, παρουσιάζονται όλοι οι πίνακες αναφοράς με τις νέες λέξεις που ανακαλύφθηκαν μέσα από τις δράσεις και ζητείται από τους μαθητές να τις παρουσιάσουν.

Δραστηριότητα 11^η -προέκταση: Οι μαθητές παίζουν σε κουκλοθέατρο την ιστορία του «Μπαμπακένιου», ένα διαδικτυακό παραμύθι που διαβάστηκε στην τάξη και που μέσα από αυτό φαίνεται η αρμονική συνεργασία που πρέπει να υπάρχει ανάμεσα στην γη και τον ουρανό για να συνεχιστεί η ζωή στην Γη.

Δραστηριότητα 12^η : Οι μαθητές με την δραματοποίηση ενσαρκώνουν τα δύο μυθικά πρόσωπα και μέσα από τον διάλογό τους διατυπώνουν υποθέσεις για το αν αυτή η αρμονική σύμπραξη διαταραχθεί, ποιες θα είναι οι συνέπειες για τους ανθρώπους αλλά και τα υπόλοιπα έμβια ζώνα. Έτσι με έμμεσο τρόπο κατανοούν τις θετικές δράσεις των ανθρώπων για την διατήρηση αυτής της αρμονίας και τις καταγράφουν (βλ. [Παράρτημα II-A](#)).

➤ **ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ
(ΣΥΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ)**

Η νηπιαγωγός καθ' όλη την πορεία των δράσεων διατηρεί μία στάση υποστηρικτική ενθαρρυντική και συμμετοχική, σε σχέση με τα παιδιά. Έχοντας υπόψη αλλά τα χαρακτηριστικά σημεία των αναγνωστικών θεωριών και της «συναλλακτικής θεωρίας», πραγματοποιεί τις παρατηρήσεις της πάνω στις δράσεις των παιδιών, και κρατά τις προσωπικές της σημειώσεις. Έτσι λοιπόν διαπιστώνει πως πολλά από τα σημεία των αναγνωστικών θεωριών έχουν πραγματοποιηθεί καθώς:

- Οι μαθητές/μαθήτριες της τάξης νοηματοδότησαν το κείμενο του μύθου με ενεργητικό τρόπο, κομίζοντας σε αυτό προηγούμενες λογοτεχνικές και προσωπικές τους εμπειρίες:
 - ✓ Οι μαθητές της τάξης αναφέρουν τις παρατηρήσεις τους σε σχέση με τα καιρικά φαινόμενα.
- Οι μαθητές/μαθήτριες της τάξης ανταποκρίθηκαν στα κείμενα μέσω εικαστικών απεικονίσεων και διατύπωσαν και υπερασπίστηκαν τις απόψεις τους, βάσει των κειμενικών ενδείξεων:
 - ✓ Εκφράστηκαν με ποικίλους τρόπους και άγγιξαν πολλούς μαθησιακούς τομείς.
- Συνέδεσαν το κείμενο του μύθου με τον εαυτό τους, τον κόσμο γύρω τους και τα άλλα κείμενα.
 - ✓ Ερευνούν και συλλέγουν πληροφορίες για τον κόσμο γύρω τους και πειραματίζονται με διάφορα υλικά.
 - ✓ συνδέουν τον μύθο με άλλα κείμενα όπως «Ο χιονάνθρωπος που δεν ήθελε να λιώσει» και «Ο Μπαμπακένιος».
- Χρησιμοποίησαν τις προσδοκίες τους και με βάση τη συναλλακτική θεωρία υιοθέτησαν τόσο την αισθητική όσο και τη μη αισθητική στάση απέναντι στο κείμενο του μύθου.
 - ✓ Με αφορμή τον μύθο δημιουργήθηκαν προβληματισμοί σε σχέση με την αλληλεπίδραση των στοιχείων της Γης και του ουρανού και πως αυτά επηρεάζουν την ύπαρξη της ζωής πάνω στην Γη.

❖ **ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΕΛΛΑΟΥ**

Προετοιμασία περιβάλλοντος.

Πριν την ανάγνωση:

Ως αφορμή της επεξεργασίας αυτού του μύθου στάθηκε η άσκηση σεισμού, η οποία πραγματοποιήθηκε στο σχολείο, μέσα στο πλαίσιο της εφαρμογής του μνημονίου καταστροφών, που όλα τα σχολεία είναι υποχρεωμένα να εφαρμόσουν. Η νηπιαγωγός της τάξης ρωτά τους μαθητές αν γνωρίζουν τι είναι ο σεισμός και αν τον έχουν ποτέ βιώσει. Επειδή πρόσφατα είχε εκδηλωθεί μια μικρή σεισμική

δραστηριότητα στην περιοχή, οι περισσότεροι είχαν να κάνουν και μια προσωπική παρατήρηση στην τάξη. Η νηπιαγωγός κατέγραψε όλες τις παρατηρήσεις τους στις προσωπικές της σημειώσεις (βλ. Παράρτημα II-B).

Αρχική ανταπόκριση –Τελειοποίηση της ανταπόκρισης

Κατά την διάρκεια και αμέσως μετά την ανάγνωση:

Έγινε ανάγνωση του μύθου στην τάξη και ξεκίνησε η συζήτηση πάνω σε αυτόν. Η νηπιαγωγός θέτει ερωτήσεις στους μαθητές όπως: «Ποιο σημείο του μύθου σας έκανε εντύπωση;», «ποιο δεν σας άρεσε;», « τι θα θέλατε να αλλάξετε στο μύθο;». Εκείνοι λένε τις παρατηρήσεις τους, η νηπιαγωγός τις καταγράφει στις προσωπικές της σημειώσεις (βλ. Παράρτημα II-B). Στις παρατηρήσεις τους ταυτόχρονα ανέφεραν και τα συναισθήματα που τους προκαλεί. Τους δίνεται ένα φύλλο εργασίας, μέσα από το οποίο θα καταγραφεί ο βαθμός κατανόησης του μύθου. Σ' αυτό το φύλλο εργασίας τους ζητείται να βρουν, να κόψουν, να κολλήσουν και να χρωματίσουν τις εικόνες που σχετίζονται με τον μύθο.

Ζητείται από τους μαθητές, στην γωνιά της συζήτησης, να θυμηθούν και να αναφέρουν στην ομάδα της τάξης όσες νέες λέξεις μπορούν να θυμηθούν από την ανάγνωση του μύθου. Η νηπιαγωγός καταγράφει καθ' όλη την συζήτηση τις αναφορές τους σε ένα πίνακα αναφοράς και τον αναρτά στην τάξη.

Παρουσιάστηκαν στην τάξη έργα τέχνης που αναπαριστούν τον Εγκέλαδο και την μάχη του με την Αθηνά. Η νηπιαγωγός έκανε την ερώτηση στους μαθητές τι νομίζουν ότι αισθάνθηκε ο Εγκέλαδος και τι η Αθηνά μετά από το τέλος της διαμάχης τους. Οι απαντήσεις τους είχαν αρκετό ενδιαφέρον. Για την μεν Αθηνά είπαν πως ως νικήτρια, πρέπει να ένιωσε χαρά και περηφάνια, για τον δε Εγκέλαδο είπαν πως πρέπει να ένιωσε πόνο από τις πληγές, λύπη για την ήττα και ντροπή. Τέλος τους ρώτησε τι αισθάνονται όταν αυτοί νικούν ή όταν χάνουν.

Έκφραση της ανταπόκρισης

Μετά την ανάγνωση δημιουργικές δραστηριότητες:

Δραστηριότητα 1^η: Γίνεται καταιγισμός ιδεών (brainstorming), οι μαθητές καταθέτουν τις προτάσεις τους και αποφασίζουν με χρώματα ζωγραφικής και χαρτιά να ζωγραφίσουν το δικό τους αγγείο, με θέμα την μάχη της Αθηνάς με τον Εγκέλαδο, όπως την φαντάζονται (βλ. Παράρτημα II-B).

Δραστηριότητα 2^η: Έχοντας κάνει ιδιαίτερη εντύπωση στην ομάδα το ηφαίστειο, στο οποίο εκδηλώνει την μανία του ο Εγκέλαδος, γίνεται η ερώτηση στους μαθητές αν θέλουν να ασχοληθούν μ' αυτό. Χρησιμοποιώντας τα βιβλία από την βιβλιοθήκη του σχολείου, μαθαίνουν τι είναι το ηφαίστειο, την λάβα που εκρήγνυται από αυτό και από πού προέρχεται αυτή. Τίθεται ο προβληματισμός αν γίνεται να κατασκευαστεί ένα "ηφαίστειο" στην τάξη, χρησιμοποιώντας υλικά τα οποία βρίσκονται στο σχολείο μας. Έτσι λοιπόν ζητείται να πουν τις ιδέες τους. Με την σύνθεση υλικών χειροτεχνίας που προτείνονται, δημιουργείται το ηφαίστειο της τάξης και για την λάβα έγινε ανάμειξη από σόδα, ξύδι και κόκκινη τέμπερα (βλ. Παράρτημα II-B).

Δραστηριότητα 3^η: Στην ομάδα της τάξης τίθεται ο προβληματισμός: Πως δημιουργούνται οι σεισμοί; Ιδιαίτερα χρήσιμο αποδεικνύεται το εκπαιδευτικό λογισμικό που είχε πριν χρόνια διανεμηθεί στα σχολεία από τον ΟΑΣΠ.

Παρακολουθώντας το c.d. στον Η.Υ. της τάξης συλλέγονται πολλές πληροφορίες και εμπλουτίζεται το λεξιλόγιο των μαθητών μιας και γνώρισαν τι είναι οι τεκτονικές πλάκες της Γης και πως αυτές λειτουργούν. Στην συνέχεια παίζουν με τα διάφορα εκπαιδευτικά παιχνίδια που επίσης εμπεριέχονταν στο c.d.

Δραστηριότητα 4^η : Στην γωνιά του οικοδομικού υλικού και με υλικά που βρίσκονται εκεί γίνεται μια σχηματική αναπαράσταση των τεκτονικών πλακών πάνω στις οποίες στηρίζεται η επιφάνεια της Γης. Στην συνέχεια και στην προσπάθεια να αντιληφθούν το φαινόμενο του σεισμού οι μαθητές πειραματίζονται με το πως προκαλείται ο σεισμός και τι συμβαίνει τότε στις τεκτονικές πλάκες αλλά και στην επιφάνεια της Γης (βλ. Παράρτημα II-B).

Δραστηριότητα 5^η : Επαναλαμβάνοντας την συζήτηση στην τάξη για τον σεισμό, η νηπιαγωγός παρατηρεί πως οι μαθητές έχουν αμβλύνει σε μεγάλο βαθμό τα πρώτα συναισθήματα φόβου και αγωνίας που είχαν δηλώσει και τότε τους θέτει το ερώτημα αν μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τον σεισμό. Με την βοήθεια του διαδικτύου ανακαλύπτουν και αναρτούν στην τάξη πίνακες αναφοράς στους οποίους ο ίδιος ο Εγκέλαδος προτείνει τι πρέπει οι άνθρωποι να κάνουν στην περίπτωση του σεισμού. Όλα αυτά τα μέτρα συζητούνται στην τάξη και οργανώνεται ένα βιωματικό παιχνίδι, όπου εφαρμόζονται όλα αυτά τα μέτρα στην πράξη.

Δραστηριότητα 6^η: Δίνεται χρωματιστό χαρτί στους μαθητές, στο οποίο σχεδιάζουν και στη συνέχεια κόβουν το σακίδιο του σεισμού και με την τεχνική του κολλάζ το “γεμίζουν” με εικόνες από τα είδη πρώτης ανάγκης που πρέπει να έχουν και κατόπιν ζωγραφίζουν αυτές τις εικόνες.

Δραστηριότητα 7^η : Στα μαθηματικά σε ένα πίνακα αναφοράς καταγράφονται οι αριθμοί των τηλεφώνων πρώτης ανάγκης και στην συνέχεια αντιστοιχίζονται με τις ανάλογες υπηρεσίες στις οποίες ανήκουν. Το ενδιαφέρον είναι πως την άλλη μέρα οι μαθητές ερχόμενοι στην τάξη αναφέρουν πως όλες τις πληροφορίες που δέχθηκαν τις μοιράστηκαν με τους γονείς τους και τις εφάρμοσαν στην πράξη, ετοίμασαν το δικό τους σακίδιο για το σεισμό ή μαζί με τους γονείς τους έψαξαν και βρήκαν τα χρήσιμα τηλέφωνα και τα ανάρτησαν στο ψυγείο τους. Η νηπιαγωγός καταγράφει όλες αυτές τις παρατηρήσεις στις προσωπικές της σημειώσεις.

Δραστηριότητα 8^η : Η νηπιαγωγός ζητά από τους μαθητές να θυμηθούν τον μύθο του Εγκέλαδου από τον οποίο ξεκίνησαν όλες οι δράσεις και τους δίνει το ίδιο αρχικό φύλλο εργασίας για να εκτιμήσει την κατανόηση πάνω σε αυτόν.

Δραστηριότητα 9^η : Μέσα από συζήτηση καταγράφονται όλες οι νέες λέξεις που οι μαθητές έμαθαν σε ένα πίνακα αναφοράς και αυτός αναρτάται στην τάξη.

Δραστηριότητα 10^η Οι μαθητές ακούν και χορεύουν το τραγούδι [Σεισμός σεισμός μη σε πιάνει πανικός](#) που ακούγεται στο c.d. και μέσα από αυτό εμπεδώνουν ποιά μέτρα προστασίας πρέπει να παίρνονται στην περίπτωση σεισμού. Καταγράφονται όλες οι απόψεις τους και μέσα από αυτές προκύπτει ένα ποιηματάκι για το τι πρέπει να γίνεται στην περίπτωση του σεισμού. Μέτα από όλες αυτές τις δράσεις και σε συζήτηση που γίνεται στην τάξη, παρατηρείται πως έχουν αντιληφθεί πως ο σεισμός είναι ένα συνηθισμένο φυσικό φαινόμενο και πως το αρχικό συναίσθημα του φόβου που είχαν δηλώσει για τον σεισμό, έχει αντικατασταθεί με την διάθεσή τους να

επιδείξουν ψυχραιμία σε περίπτωση που αυτός εκδηλωθεί και να πάρουν τα ανάλογα μέτρα που έμαθαν για να τον αντιμετωπίσουν.

➤ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ (ΣΥΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ)

Η νηπιαγωγός καθ' όλη την πορεία των δράσεων διατηρεί μία στάση υποστηρικτική ενθαρρυντική και συμμετοχική, σε σχέση με τους μαθητές. Έχοντας υπόψη αλλά τα χαρακτηριστικά σημεία των αναγνωστικών θεωριών και της «συναλλακτικής θεωρίας», πραγματοποιεί τις παρατηρήσεις της πάνω στις δράσεις τους, και κρατά τις προσωπικές της σημειώσεις. Έτσι λοιπόν διαπιστώνει πως πολλά από τα σημεία των αναγνωστικών θεωριών έχουν πραγματοποιηθεί καθώς:

- Οι μαθητές/μαθήτριες της τάξης νοηματοδότησαν το κείμενο του μύθου με ενεργητικό τρόπο, κομίζοντας σε αυτό προηγούμενες λογοτεχνικές και προσωπικές τους εμπειρίες.
 - ✓ Μοιράζονται με την ομάδα της τάξης προσωπικές τους εμπειρίες σε σχέση με τον σεισμό.
- Οι μαθητές/μαθήτριες της τάξης ανταποκρίθηκαν στα κείμενα μέσω εικαστικών απεικονίσεων και διατύπωσαν και υπερασπίστηκαν τις απόψεις τους, βάσει των κειμενικών ενδείξεων.
 - ✓ Εκφράστηκαν με ποικίλους τρόπους και άγγιξαν πολλούς μαθησιακούς τομείς.
- Συνέδεσαν το κείμενο του μύθου με τον εαυτό τους, τον κόσμο γύρω τους και τα άλλα κείμενα.
 - ✓ Βιωματικά προσέγγισαν το φαινόμενο του σεισμού και το συνέδεσαν τόσο με τραγούδια που ήδη υπάρχουν, αλλά και με δικές τους δημιουργίες, που έχουν βάση τον ποιητικό λόγο.
- Χρησιμοποίησαν τις προσδοκίες τους και με βάση τη συναλλακτική θεωρία υιοθέτησαν τόσο την αισθητική όσο και τη μη αισθητική στάση απέναντι στο κείμενο του μύθου.
 - ✓ Με αφορμή τον μύθο δημιουργήθηκαν προβληματισμοί σε σχέση με τις φυσικά φαινόμενα, το πώς αυτά προκαλούνται, αλλά και πως αντιμετωπίζονται από τους ανθρώπους.

❖ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΟΥ ΔΕΥΚΑΛΙΩΝΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΥΡΡΑΣ

Προετοιμασία περιβάλλοντος.

Πριν την ανάγνωση: Οι μαθητές μεταφέρουν τις εντυπώσεις τους από την τηλεόραση όπου άκουσαν και είδαν εικόνες από πλημμύρες και καταστροφές, που σημειώθηκαν σε άλλες περιοχές της πατρίδας μας. Παρατηρούν πως μια βροχόπτωση μπορεί να είναι ήπια και ωφέλιμη, αν όμως είναι πολύ δυνατή και με μεγάλο όγκο

νερού, τότε μπορεί και να προκαλέσει καταστροφές. Έχουν εντυπωσιαστεί τόσο πολύ που θέλουν να το συζητήσουν στην τάξη (βλ. [Παράρτημα II-Γ](#)).

Αρχική ανταπόκριση –Τελειοποίηση της ανταπόκρισης

Κατά την διάρκεια και αμέσως μετά την ανάγνωση:

Η νηπιαγωγός ρωτά τους μαθητές αν θέλουν να ακούσουν μια σχετική ιστορία και επιλέγει να διαβάσει τον μύθο στην τάξη. Μετά την ανάγνωσή του ξεκινά συζήτηση στην τάξη, με ερωτήσεις όπως: «ποιο σημείο του μύθου σας έκανε εντύπωση;», «ποιο δεν σας άρεσε;», «τι θα θέλατε να αλλάξετε στο μύθο;». Οι παρατηρήσεις τους καταγράφονται στις σημειώσεις της νηπιαγωγού (βλ. [Παράρτημα II-Γ](#)). Με την συζήτηση οδηγούνται στο συμπέρασμα πως αυτός ο μύθος δημιουργήθηκε από τους αρχαίους Έλληνες, για να δώσουν εξήγηση σε ένα γεγονός που επέφερε μεγάλη καταστροφή στην Γη αυτό του κατακλυσμού. Καταλαβαίνουν πως σε μια τέτοια καταστροφή οι επιζήσαντες θα ήταν ελάχιστοι και αυτοί συμβολίζονται με το ζευγάρι του μύθου, οι οποίοι και συνέχισαν την ζωή πάνω στην Γη.

Οι μαθητές παρακολουθούν στο διαδίκτυο τον μύθο σε ειδική εκπαιδευτική σειρά και με ανάλογα διαμορφωμένα κινούμενα σχέδια. Τους ζητείται να διατυπώσουν τα συναισθήματα που πιστεύουν ότι ένιωσαν οι δύο ήρωες του μύθου. Σε ένα φύλλο εργασίας και με σκοπό την κατανόηση του μύθου, ζητείται να αντιστοιχίσουν το ζευγάρι του μύθου με τις εικόνες που ταιριάζουν με τον μύθο.

Σε ένα πίνακα αναφοράς καταγράφονται όλες οι νέες λέξεις που γνώρισαν μέσα από τον μύθο.

Έκφραση της ανταπόκρισης

Μετά την ανάγνωση δημιουργικές δραστηριότητες:

Δραστηριότητα 1^η: Μελετώντας τον μύθο πιο προσεκτικά και θέτοντας τις ερωτήσεις: «Για ποιον μιλάει ο μύθος;», «Πότε έγινε;», «Σε ποιο μέρος βρέθηκαν τελικά;», οι μαθητές παρατηρούν πως το όνομα Παρνασσός, το βουνό δηλαδή στο οποίο άραξαν στο τέλος του κατακλυσμού τους φάνηκε πολύ οικείο. Με την βοήθεια του Google earth γίνεται η αναζήτησή του στον χάρτη της Ελλάδας και έτσι ανακαλύπτουν πως είναι ένα από τα βουνά της περιοχής τους, στο οποίο βρίσκονται αρκετά χωριά και μάλιστα κάποια από αυτά είναι και τόπος καταγωγής των γονιών τους. Ψάχνουν να βρουν τα ονόματα των χωριών τους πάνω στον χάρτη.

Δραστηριότητα 2^η: Γίνεται καταιγισμός ιδεών (brainstorming) και οι μαθητές αποφασίζουν να δραματοποιήσουν τον μύθο. Μοιράζονται ρόλους, χωρίζονται σε δύο ομάδες αγόρια - κορίτσια και σχηματίζουν δύο σειρές. Μέσα από αυτή την δράση γίνεται εμπέδωση με βιωματικό τρόπο, των εννοιών μπροστά και πίσω, αλλά και της αρίθμησης σε σειρά ανάλογα με την τοποθέτηση: πρώτος, δεύτερος, ... τελευταίος (βλ. [Παράρτημα II-Γ](#)).

Δραστηριότητα 3^η: Δίνεται ένα φύλλο εργασίας και ζητείται από τους μαθητές με μαρκαδόρους να ζωγραφίσουν και να αποτυπώσουν με το δικό τους τρόπο ότι τους έκανε εντύπωση από τον μύθο που διαβάστηκε στην τάξη.

Δραστηριότητα 4^η: Η νηπιαγωγός ρωτά τους μαθητές αν θυμούνται τον μύθο από τον οποίο ξεκίνησαν όλες οι δράσεις και στην συνέχεια τους δίνει το ίδιο αρχικό φύλλο εργασίας για να καταγράψει τον βαθμό της κατανόησης του.

Δραστηριότητα 5^η: Σε ένα πίνακα αναφοράς καταγράφονται όλες οι καινούργιες λέξεις που ανακάλυψαν οι μαθητές και στη συνέχεια ο πίνακας αναρτάται στην τάξη (βλ. Παράρτημα II-Γ).

Δραστηριότητα 6^η: Η νηπιαγωγός απευθύνει την ερώτηση στους μαθητές αν ο συγκεκριμένος μύθος τους θυμίζει και κάποια άλλη ιστορία που έχουν ακούσει να διαβάζεται στην τάξη. Αρκετοί απαντούν ότι μοιάζει με την ιστορία του Νώε και της κιβωτού του, που προέρχεται από την θρησκευτική παράδοση. Παρατηρούν, συγκρίνουν και καταγράφουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στις δύο ιστορίες. Οργανώνεται παιχνίδι αντιστοίχισης εικόνων από τις δύο ιστορίες, μετρούνται οι ομοιότητες και οι διαφορές και καταγράφονται οι αντίστοιχοι αριθμοί.

Δραστηριότητα 7^η: Στην συζήτηση που ακολουθεί στην τάξη αποφασίζεται ότι οι ιστορίες αυτού του είδους δημιουργήθηκαν από τους ανθρώπους για να περιγράψουν έντονες φυσικές καταστροφές που ίσως είχαν ζήσει. Ο μύθος μας διδάσκει πως πάντα η φύση βρίσκει τον τρόπο πάλι να ξαναγεννηθεί.

➤ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ (ΣΥΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ)

Η νηπιαγωγός καθ'όλη την πορεία των δράσεων διατηρεί μία στάση υποστηρικτική ενθαρρυντική και συμμετοχική, σε σχέση με τους μαθητές. Έχοντας υπόψη αλλά τα χαρακτηριστικά σημεία των αναγνωστικών θεωριών και της «συναλλακτικής θεωρίας», πραγματοποιεί τις παρατηρήσεις της πάνω στις δράσεις τους και κρατά τις προσωπικές της σημειώσεις. Έτσι λοιπόν διαπιστώνει πως πολλά από τα σημεία των αναγνωστικών θεωριών έχουν πραγματοποιηθεί καθώς:

- Οι μαθητές/μαθήτριες της τάξης νοηματοδότησαν το κείμενο του μύθου με ενεργητικό τρόπο, κομίζοντας σε αυτό προηγούμενες λογοτεχνικές και προσωπικές τους εμπειρίες.
 - ✓ Εκφράζουν τους προβληματισμούς τους για τα φυσικά φαινόμενα και τις καταστροφές που προκαλούν.
- Οι μαθητές/μαθήτριες της τάξης ανταποκρίθηκαν στα κείμενα μέσω εικαστικών απεικονίσεων και διατύπωσαν και υπερασπίστηκαν τις απόψεις τους, βάσει των κειμενικών ενδείξεων.
 - ✓ Εκφράστηκαν με ποικίλους τρόπους και άγγιξαν πολλούς μαθησιακούς τομείς.
- Συνέδεσαν το κείμενο του μύθου με τον εαυτό τους, τον κόσμο γύρω τους και τα άλλα κείμενα.
 - ✓ Εκφράζουν συναισθήματα, βρίσκουν στοιχεία που συνδέουν το μύθο με την περιοχή και
 - ✓ Συνδέουν το μύθο με άλλες ιστορίες.
- Χρησιμοποίησαν τις προσδοκίες τους και με βάση τη συναλλακτική θεωρία υιοθέτησαν τόσο την αισθητική όσο και τη μη αισθητική στάση απέναντι στο κείμενο του μύθου.

- ✓ Με αφορμή τον μύθο δημιουργήθηκαν προβληματισμοί σε σχέση με τις φυσικές καταστροφές.

❖ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΣΕΦΟΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΣ

Προετοιμασία περιβάλλοντος.

Πριν την ανάγνωση: Η νηπιαγωγός παροτρύνει τους μαθητές να παρατηρήσουν πως το τοπίο της φύσης έξω από την τάξη άλλαξε, τα φύλλα κιτρίνισαν και έπεσαν στην Γη. Αφορμή λοιπόν να ξεκινήσει η ενασχόληση της τάξης με τις εποχές και την εναλλαγή τους. Η νηπιαγωγός παρουσιάζει οπτικό υλικό με τις τέσσερις εποχές και τους ρωτά τι ξέρουν για τις διαφορετικές ανθρώπινες δραστηριότητες μέσα σ' αυτές. Οι παρατηρήσεις τους είναι αρκετά εύστοχες και καταγράφονται από την νηπιαγωγό στις προσωπικές της σημειώσεις (βλ. Παράρτημα II-Δ).

Αρχική ανταπόκριση –Τελειοποίηση της ανταπόκρισης

Κατά την διάρκεια και αμέσως μετά την ανάγνωση:

Γίνεται ανάγνωση του μύθου και ακολουθεί συζήτηση με τους μαθητές για τα πρόσωπα, αλλά και την πλοκή του μύθου. Μετά την ανάγνωσή του ξεκινά συζήτηση στην τάξη, με ερωτήσεις όπως : «ποιο σημείο του μύθου σας έκανε εντύπωση;», «ποιο δεν σας άρεσε;», « τι θα θέλατε να αλλάξετε στο μύθο;». Οι παρατηρήσεις τους καταγράφονται στις σημειώσεις της νηπιαγωγού (βλ. Παράρτημα II-Δ). Μέσα από τη συζήτηση προκύπτει η διαπίστωση πως αυτός ο μύθος δημιουργήθηκε για να μπορέσουν οι πρόγονοί μας να εξηγήσουν τις εποχές και τις εναλλαγές τους.

Η νηπιαγωγός δίνει μία άσκηση κατανόησης του μύθου, όπου ζητά από τους μαθητές να κυκλώσουν το όνομα του Θεού αλλά και του μέσου με το οποίο έγινε η αρπαγή της Περσεφόνης.

Η νηπιαγωγός συζητά και καταγράφει σε ένα πίνακα αναφοράς τα ονόματα των τεσσάρων εποχών και ζωγραφίζουν από κοινού ένα σύμβολο που χαρακτηρίζει την καθεμία από αυτές.

Με την βοήθεια του διαδικτύου αναζητούνται έργα τέχνης αρχαία και σύγχρονα που να αναπαριστούν τον συγκεκριμένο μύθο. Παρατηρώντας αυτά τα έργα τέχνης γίνεται η κοινή διαπίστωση πως οι τέσσερις εποχές υπήρξαν πάντα θέμα έμπνευσης για διάφορους καλλιτέχνες. Τέλος παρατηρούνται οι διαφορετικές τεχνικές αλλά και τα υλικά που αυτοί χρησιμοποίησαν στα έργα τους.

Η νηπιαγωγός δίνει στους μαθητές τον μύθο σε εικόνες και διαβάζοντας τον μύθο δυνατά τους ζητά να τοποθετήσουν τις εικόνες στην σωστή σειρά. Στην πορεία τους ζητά να διηγηθούν και αυτά τον μύθο με τον δικό τους τρόπο, μέσα από τις εικόνες που τα ίδια έχουν τοποθετήσει.

Έκφραση της ανταπόκρισης

Μετά την ανάγνωση δημιουργικές δραστηριότητες:

Δραστηριότητα 1^η: Γίνεται καταγισμός ιδεών (brainstorming) και οι μαθητές αποφασίζουν σε ένα φύλλο εργασίας με χρώματα να ζωγραφίσουν όπως φαντάζονται την φύση κατά το διάστημα της λύπης αλλά και της χαράς της Δήμητρας (βλ. Παράρτημα II-Δ).

Δραστηριότητα 2^η: Η νηπιαγωγός ζητά από τους μαθητές να ζωγραφίσουν την Δήμητρα και την Περσεφόνη, την μία απέναντι από την άλλη και να φανταστούν την στιγμή που μάνα και κόρη ξανασυναντήθηκαν και να αναπτύξουν αλλά και να δραματοποιήσουν ένα διάλογο που μπορεί να έγινε μεταξύ τους για το τι ένιωσαν κατά το χωρισμό τους αλλά και το τι νιώθουν τώρα που ξανασυναντήθηκαν.

Δραστηριότητα 3^η: Με την βοήθεια του διαδικτύου πάλι βρίσκονται εικόνες από πίνακες ζωγραφικής με θέμα τις τέσσερις εποχές. Ακολουθεί συζήτηση στην τάξη πάνω σε αυτές και επιχειρείται από τους μαθητές να τις αντιστοιχήσουν με κομμάτια από τον μύθο, λέγοντας ποιές εποχές συμβολίζουν την αγωνία τον θρήνο και ποιές την χαρά της Δήμητρας. Έτσι μαθαίνουν τα ονόματα των εποχών αλλά και την σειρά διαδοχής τους, στην συνέχεια αντιστοιχίζουν εικόνες με τις εποχές με αντίστοιχες καρτέλες με τα ονόματά τους και τέλος προσπαθούν με καρτέλες γραμμάτων να αναπαράγουν από κάτω το όνομα κάθε εποχής όπως το βλέπουν. Σε ένα φύλλο εργασίας και πάνω σε ένα δέντρο ζωγραφίζουν την διαφορετική εικόνα που παρουσιάζει κάθε εποχή (βλ. Παράρτημα II-Δ).

Δραστηριότητα 4^η: Μέσα από την σειρά της διαδοχής των εποχών και στον τομέα των μαθηματικών, οι μαθητές μαθαίνουν τις έννοιες πριν- τώρα- μετά και με σύμβολα προσπαθούν να αποτυπώσουν την διαδοχή των εποχών σε ένα φύλλο εργασίας.

Δραστηριότητα 5^η: Ακούμε στο διαδίκτυο το τραγούδι των Χατζηδάκη και Γκάτσου **Ο εφιάλτης της Περσεφόνης**. Η νηπιαγωγός ζητά από τους μαθητές να επαναλάβουν το αρχικό φύλλο εργασίας για να ξαναθυμηθούν τον μύθο.

Δραστηριότητα 6^η: Από το πρόγραμμα «βιβλία σε ρόδες» που έχει αναλάβει το σχολείο, οι μαθητές επιλέγουν το παραμύθι «*Η περιπέτεια των 4 εποχών*» για να διαβαστεί στην τάξη και αποφασίζουν με την τεχνική του κολλάζ και με ζωγραφική να δημιουργήσουν τον δικό τους ομαδικό πίνακα (βλ. Παράρτημα II-Δ).

Δραστηριότητα 7^η: Μέσα από όλες τις δράσεις που πραγματοποιήθηκαν οι μαθητές συνειδητοποιούν πως ο κύκλος της εναλλαγής των εποχών είναι άμεσα συνδεδεμένος με τον κύκλο του νερού και πως οι άνθρωποι σε όλες τις εποχές παρακαλούσαν να υπάρχει άφθονο και ωφέλιμο νερό στην φύση. Ανατρέχοντας λοιπόν στην λαϊκή μας παράδοση παρουσιάζεται στην τάξη το έθιμο της «Περπερούνας» και απαγγέλλεται από την νηπιαγωγό το ανάλογο ποιηματάκι με σκοπό να το μάθουν. Γίνεται συζήτηση για το λόγο που γίνονταν αυτό το έθιμο αποφασίζεται να αναπαρασταθεί στην τάξη. Το ενδιαφέρον είναι πως την άλλη μέρα κάποιος από τους μαθητές στις ελεύθερες πρωινές αναφορές τους είπαν πως είπαν αυτό το ποιηματάκι στο σπίτι τους για να έρθει η βροχή και να ποτίσει την Γη.

(βλ. Παράρτημα II-Δ).

Δραστηριότητα 8^η: Αναπτύσσεται συζήτηση για την ξηρασία και για τις αρνητικές ανθρώπινες παρεμβάσεις που γίνονται στην φύση και πως αυτές μπορούν να διαταράξουν τον κύκλο του νερού και των εποχών και να δημιουργήσουν σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα στον πλανήτη. Το λεξιλόγιο των μαθητών εμπλουτίζεται με νέες λέξεις όπως η ρύπανση, η λειψυδρία, κ.α. Η νηπιαγωγός καταγράφει τις νέες λέξεις σε ένα πίνακα αναφοράς και τον αναρτά στην τάξη.

Δραστηριότητα 9^η: Οι μαθητές αποτυπώνουν τις γνώσεις που απέκτησαν για τις σωστές ανθρώπινες ενέργειες με την σύνθεση μιας ομαδικής εργασίας.

➤ **ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ
(ΣΥΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ)**

Η νηπιαγωγός καθ' όλη την πορεία των δράσεων διατηρεί μία στάση υποστηρικτική ενθαρρυντική και συμμετοχική, σε σχέση με τους μαθητές. Έχοντας υπόψη όλα τα χαρακτηριστικά σημεία των αναγνωστικών θεωριών και της «συναλλακτικής θεωρίας», πραγματοποιεί τις παρατηρήσεις της πάνω στις δράσεις τους, και κρατά τις προσωπικές της σημειώσεις. Έτσι λοιπόν διαπιστώνει πως πολλά από τα σημεία των αναγνωστικών θεωριών έχουν πραγματοποιηθεί καθώς:

- Οι μαθητές/μαθήτριες της τάξης νοηματοδότησαν το κείμενο του μύθου με ενεργητικό τρόπο, κομίζοντας σε αυτό προηγούμενες λογοτεχνικές και προσωπικές τους εμπειρίες.
 - ✓ Εκφράζουν τις εντυπώσεις τους από τις εμπειρίες που έχουν ζήσει στην φύση.
- Οι μαθητές/μαθήτριες της τάξης ανταποκρίθηκαν στα κείμενα μέσω εικαστικών απεικονίσεων και διατύπωσαν και υπερασπίστηκαν τις απόψεις τους, βάσει των κειμενικών ενδείξεων.
 - ✓ Εκφράστηκαν με ποικίλους τρόπους και άγγιξαν πολλούς μαθησιακούς τομείς.
- Συνέδεσαν το κείμενο του μύθου με τον εαυτό τους, τον κόσμο γύρω τους και τα άλλα κείμενα.
 - ✓ Εκφράζουν συναισθήματα, έρχονται σε επαφή με έργα τέχνης,
 - ✓ Συνδέουν τον μύθο με τραγούδια, λαϊκά έθιμα αλλά και βιβλία, όπως η «Η περιπέτεια των τεσσάρων εποχών».
- Χρησιμοποίησαν τις προσδοκίες τους και με βάση τη συναλλακτική θεωρία υιοθέτησαν τόσο την αισθητική όσο και τη μη αισθητική στάση απέναντι στο κείμενο του μύθου.
 - ✓ Με αφορμή τον μύθο δημιουργήθηκαν προβληματισμοί σε σχέση με ανθρώπινες δράσεις και τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον.

❖ **ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΗΣ ΑΛΚΥΟΝΗΣ**

Προετοιμασία περιβάλλοντος.

Πριν την ανάγνωση: Παρατηρείται από τους μαθητές μια μεγάλη αλλαγή των καιρικών συνθηκών τις τελευταίες μέρες καθώς ενώ μέχρι πρότινος είχε αρκετό κρύο (μιας και βρισκόμαστε στην καρδιά του χειμώνα) ξαφνικά παρατηρείται αρκετή ηλιοφάνεια και ζέστη.

Αρχική ανταπόκριση –Τελειοποίηση της ανταπόκρισης

Κατά την διάρκεια και αμέσως μετά την ανάγνωση:

Η νηπιαγωγός επιλέγει, για να προσεγγίσει το φαινόμενο, να διαβάσει τον μύθο και τον συζητήσει με τους μαθητές. Μέσα από την συζήτηση και με ερωτήσεις όπως «για ποιόν μιλάει ο μύθος», «τι ένιωθαν οι ήρωες», «τι έπαθαν οι ήρωες», «ποια ήταν η εξέλιξη του μύθου», αναδιηγούνται τον μύθο και δηλώνουν ποιο σημείο του τους έκανε μεγαλύτερη εντύπωση. Οι παρατηρήσεις τους καταγράφονται (βλ. Παράρτημα II-E).

Δίνεται στους μαθητές ένα φύλλο εργασίας στο οποίο τους ζητείται να κυκλώσουν και να χρωματίσουν μόνο τις εικόνες που σχετίζονται με τον μύθο, για να γίνει εκτίμηση ως προς σε ποιο βαθμό έγινε ο μύθος κατανοητός (βλ. Παράρτημα II-E).

Με την βοήθεια του διαδικτύου εντοπίζονται και παρουσιάζονται στην τάξη, εικόνες σχετικές με τον μύθο που αναγνώστηκε στην τάξη και ξεκινά συζήτηση για τα συναισθήματα που νομίζουν ότι ένιωσαν οι ήρωες του μύθου, όπως αυτά τα αντιλήφθηκαν κατά την εξιστόρησή του. Στην συνέχεια όλα τα συναισθήματα που ονομάτησαν καταγράφονται σε ένα πίνακα αναφοράς και αναρτούνται στην τάξη. Γίνεται η ερώτηση πότε και σε ποιες καταστάσεις νιώθουν αυτά τα συναισθήματα, όλες οι παρατηρήσεις τους καταγράφονται.

Γίνεται καταιγισμός ιδεών (brainstorming) και οι μαθητές αποφασίζουν σε ένα άλλο φύλλο εργασίας να ζωγραφίσουν τον μύθο όπως τον φαντάζονται.

Έκφραση της ανταπόκρισης

Μετά την ανάγνωση δημιουργικές δραστηριότητες:

Δραστηριότητα 1^η: Οργανώνεται και πραγματοποιείται στην τάξη ένα παιχνίδι: κάθε μαθητής επιλέγει μία κάρτα με την εικόνα και το όνομα ενός συναισθήματος και με την βοήθεια του καθρέφτη, παίρνει διαφορετικές εκφράσεις ανάλογες με το συναίσθημα που επέλεξε (βλ. Παράρτημα II-E).

Δραστηριότητα 2^η: Η νηπιαγωγός ρωτά τους μαθητές αν ο μύθος τους θυμίζει και κάποια άλλη ιστορία που έχουν ακούσει. Κάποιοι αναφέρουν το παραμύθι της μικρής γοργόνας του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν, μιας και αυτή θυσιάστηκε για την αγάπη του πρίγκιπα της.

Δραστηριότητα 3^η: Αναζητούνται εικόνες από το πουλί της Αλκυόνης, οι μαθητές τις παρατηρούν και συζητούν γι' αυτό, την μορφή του αλλά και με ποιο τρόπο αυτό διαβιώνει. Η νηπιαγωγός ζητά από τους μαθητές να συμπληρώσουν ένα σταυρόλεξο με τις νέες λέξεις που έμαθαν μέσα από τις πληροφορίες για την διαβίωση της Αλκυόνης. Γίνεται αναφορά και στην Χριστιανική παράδοση, σύμφωνα με την οποία ο Θεός αφού λυπήθηκε την Αλκυόνη που δεν μπορούσε να προστατεύσει τα αυγά της από τα κύματα και τις καιρικές συνθήκες, αποφάσισε να την βοηθήσει στέλνοντας της ηλιοφάνεια τις ημέρες της ωοτοκίας της.

Δραστηριότητα 4^η: Παρατηρώντας τον χάρτη της τάξης, οι μαθητές αντιλαμβάνονται πως το βουνό της Οίτης που αναφέρεται στον μύθο, είναι βουνό της περιοχής. Καθώς συνεχίζουν την παρατήρηση τους αναφέρουν πως η θάλασσα του Μαλιακού κόλπου είναι αρκετά ποιο μακριά από το βουνό. Τότε λοιπόν δημιουργείται το εύλογο ερώτημα: γιατί αναφέρεται η Οίτη στον μύθο.

Δραστηριότητα 5^η: Κοιτάζοντας πιο προσεκτικά τον χάρτη οι μαθητές παρατηρούν με την προτροπή της νηπιαγωγού ότι το ποτάμι που διασχίζει όλη την περιοχή ο Σπερχειός ποταμός ξεκινά και έχει κάποιες από τις πηγές του στην Οίτη και

παραπόταμοί του είναι ο Γοργοπόταμος ο Ασωπός και η Βίστριζα. Με μια κόκκινη γραμμή ζωγραφίζουν την πορεία αυτών των ποταμών.

Δραστηριότητα 6^η: Με την βοήθεια φωτογραφικού υλικού αλλά και του διαδικτύου, η νηπιαγωγός εξηγεί στους μαθητές την πορεία που έχει ένα ποτάμι και εμπλουτίζει το λεξιλόγιό τους με νέες λέξεις όπως πηγές, κοίτες, εκβολές κ.α.

(βλ. Παράρτημα II-Ε).

Δραστηριότητα 7^η: Μέσα από την παρατήρηση του φωτογραφικού υλικού που έχει συγκεντρωθεί στην τάξη από τις εκβολές του Σπερχειού, αλλά και μελετώντας έναν ιστορικό χάρτη που βρέθηκε στην διάθεσή μας από το Κ.Π.Ε. της περιοχής, στο οποίο διακρίνεται καθαρά το νέο έδαφος που δημιουργήθηκε από τις προσχώσεις, οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι το ποτάμι με την ορμητικότητά του συμπαρασύρει και εναποθέτει στις εκβολές του πολλές φερτές ύλες όπως πέτρες χόμα κ.α. Έτσι λοιπόν εξηγείται το φαινόμενο της δημιουργίας νέου εδάφους και γιατί πλέον η Οίτη βρίσκεται μακριά από την θάλασσα.

Δραστηριότητα 8^η: Δίνεται στους μαθητές το αρχικό φύλλο εργασίας για να γίνει εκτίμηση του βαθμού που τα παιδιά κατανόησαν και εμπέδωσαν τον μύθο.

Δραστηριότητα 9^η: Δημιουργούνται νέοι πίνακες αναφοράς για την τάξη όπου εκεί καταγράφονται μέσα από τις παρατηρήσεις των μαθητών όλο το νέο λεξιλόγιο που κατακτήθηκε μέσα από τις δράσεις και αναρτώνται στην τάξη (βλ. Παράρτημα II-Ε).

Δραστηριότητα 10^η: Ανακεφαλαιώνοντας όλη πορεία των δράσεων οι μαθητές αποφάσισαν πως οι Αλκυονίδες μέρες εκπέμπουν ένα μήνυμα αισιοδοξίας:

Η φύση καταδεικνύει ότι όλα είναι μια εναλλαγή καταστάσεων: καλών και κακών, κακοκαιρίας (χειμώνας) και καλοκαιρίας (καλοκαίρι), ζωής και θανάτου. Όλα αυτά δείχνουν το θαύμα που ονομάζεται "ζωή".

➤ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ (ΣΥΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ)

Η νηπιαγωγός καθ' όλη την πορεία των δράσεων διατηρεί μία στάση υποστηρικτική ενθαρρυντική και συμμετοχική, σε σχέση με τους μαθητές. Έχοντας υπόψη αλλά τα χαρακτηριστικά σημεία των αναγνωστικών θεωριών και της «συναλλακτικής θεωρίας», πραγματοποιεί τις παρατηρήσεις της πάνω στις δράσεις τους, και κρατά τις προσωπικές της σημειώσεις. Έτσι λοιπόν διαπιστώνει πως πολλά από τα σημεία των αναγνωστικών θεωριών έχουν πραγματοποιηθεί καθώς:

- Οι μαθητές/μαθήτριες της τάξης νοηματοδότησαν το κείμενο του μύθου με ενεργητικό τρόπο, κομίζοντας σε αυτό προηγούμενες λογοτεχνικές και προσωπικές τους εμπειρίες.
 - ✓ Ανέφεραν στην τάξη τις παρατηρήσεις τους σχετικά με τις κλιματολογικές εναλλαγές.
- Οι μαθητές/μαθήτριες της τάξης ανταποκρίθηκαν στα κείμενα μέσω εικαστικών απεικονίσεων και διατύπωσαν και υπερασπίστηκαν τις απόψεις τους, βάσει των κειμενικών ενδείξεων.
 - ✓ Εκφράστηκαν με ποικίλους τρόπους και άγγιξαν πολλούς μαθησιακούς τομείς.

- Συνέδεσαν το κείμενο του μύθου με τον εαυτό τους, τον κόσμο γύρω τους και τα άλλα κείμενα.
 - ✓ Μίλησαν και έπαιξαν με τα συναισθήματα,
 - ✓ Συνέδεσαν τον μύθο με το παραμύθι του Άντερσεν « Η μικρή γοργόνα».
- Χρησιμοποίησαν τις προσδοκίες τους και με βάση τη συναλλακτική θεωρία υιοθέτησαν τόσο την αισθητική όσο και τη μη αισθητική στάση απέναντι στο κείμενο του μύθου.
 - ✓ Με αφορμή τον μύθο δημιουργήθηκαν προβληματισμοί σε σχέση με τις γεωμορφολογικές μεταβολές της περιοχής.

❖ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΟΥ ΩΔΕΚΑΘΕΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΛΑΝΗΤΩΝ

Προετοιμασία περιβάλλοντος.

Πριν την ανάγνωση: Αφορμή στάθηκε η ανάγνωση του παραμυθιού που έφερε στην τάξη ένας μαθητή : «*Παρακαλώ μπαμπά φέρε μου το φεγγάρι*». Η νηπιαγωγός ρωτά τους μαθητές ποια άλλα ουράνια σώματα έχουν παρατηρήσει στον ουρανό. Οι απαντήσεις τους καταγράφονται και παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. (βλ. Παράρτημα II-ΣΤ').

Μέσα από διαλογική συζήτηση αποφασίζεται να αναζητηθούν πληροφορίες για το διάστημα και το ηλιακό μας σύστημα. Γίνεται συλλογή από φωτογραφικό υλικό τόσο από τα βιβλία του σχολείου όσο και από το διαδίκτυο. Μέσα από την έρευνα προέκυψε η πληροφορία πως γύρω από τον ήλιο εκτός από την Γη κινούνται και άλλα ουράνια σώματα, σφαιρικά όπως η Γη, που ονομάζονται πλανήτες. Όλη αυτή η ομάδα των πλανητών που γυρίζει γύρω από τον ήλιο, ονομάζεται ηλιακό σύστημα. Στην συνέχεια οι μαθητές μέσα από τις πληροφορίες που έχουν συλλέξει μετρούν και κατανομάζουν τους πλανήτες.

Αρχική ανταπόκριση –Τελειοποίηση της ανταπόκρισης

Κατά την διάρκεια και αμέσως μετά την ανάγνωση:

Τα παιδιά αναρωτήθηκαν από πού πήραν το όνομά τους και έτσι η νηπιαγωγός επιλέγει να διαβάσει στην τάξη τον μύθο των δώδεκα Θεών. Τα παιδιά παρατηρούν πως και σε αυτόν τον μύθο αναφέρεται βουνό της περιοχής μας, η Όθρης όπου εκεί κατοικούσε ο Κρόνος και που εκεί έγινε η τελική μάχη για την επικράτηση των 12 Θεών. Οι παρατηρήσεις τους ήταν πολύ εύστοχες: «Είναι το βουνό της πόλης μας».

Στην συνέχεια γίνεται ανάγνωση του μύθου που αφορούσε τον κάθε διαφορετικό Θεό ξεχωριστά. Τα παιδιά μαθαίνουν περισσότερες πληροφορίες γύρω από αυτούς, όπως τον τόπο της κατοικίας τους, αλλά το σύμβολο που χαρακτήριζε τον κάθε θεό. (Μουρίκη & Κυρίτση-Τζιώτη 2014).

Με υλικά χειροτεχνίας δημιουργούν ένα κολλάζ με θέμα τους 12 Θεούς και τον Ολυμπο που ήταν ο τόπος κατοικίας τους. Στην συνέχεια σε ένα φύλλο εργασίας αντιστοιχίζουν τον κάθε Θεό με το σύμβολο που τον χαρακτήριζε.

(βλ. Παράρτημα II-ΣΤ').

Μέσα από τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν μιλώντας για το δωδεκάθεο, οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι η ονομασία των πλανητών μπορεί και να σχετίζεται με τους Θεούς ανάλογα με την εικόνα που δίνει ο κάθε πλανήτης. Π.χ. ο Άρης μπορεί να πήρε την ονομασία του από το κόκκινο χρώμα της επιφάνειάς του, ή η Γη πήρε αυτό το όνομα γιατί είναι ο πλανήτης που έχει ζωή, ή ο Δίας πήρε αυτό το όνομα ως ο πιο μεγάλος σε μέγεθος πλανήτης. Η νηπιαγωγός δίνει ένα φύλλο εργασίας σχετικά με την κατανόηση του μύθου και στο οποίο πρέπει οι μαθητές να αντιστοιχίσουν τον κάθε Θεό με τον αντίστοιχο πλανήτη.

Οι μαθητές εργάζονται ομαδικά και με διάφορα υλικά φτιάχνουν έναν πίνακα αναφοράς για την τάξη, σχετικά με το ηλιακό μας σύστημα, ονομάζουν τους πλανήτες και αναπαριστούν την τροχιά τους γύρω από τον ήλιο. Η νηπιαγωγός καταγράφει τις παρατηρήσεις της για τις δράσεις των παιδιών στις προσωπικές της σημειώσεις.

Έκφραση της ανταπόκρισης

Μετά την ανάγνωση δημιουργικές δραστηριότητες:

Δραστηριότητα 1^η: Γίνεται καταγισμός ιδεών (brainstorming) και οι μαθητές αποφασίζουν να σχεδιάσουν το ηλιακό μας σύστημα στην αυλή του σχολείου μας με κέντρο τον ήλιο και τους υπόλοιπους πλανήτες σε τροχιά γύρω από αυτόν. Με αυτόν τον τρόπο αποτυπώνουν τις γνώσεις που απέκτησαν.

Δραστηριότητα 2^η: Με την βοήθεια του διαδικτύου ακούστηκε στην τάξη το τραγούδι «*Του ήλιου η γειτονιά*».

<https://astro.planitario.gr/video/video/miagiortistigeitoniatouiliou/> και οι μαθητές με την φαντασία τους ταξιδεύουν στο ηλιακό μας σύστημα, συνδέοντας την προέλευση του ονόματος του κάθε πλανήτη με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε Θεότητας. Στην συνέχεια σε ατομικό φύλλο εργασίας με πλαστελίνη, κόλλα και ξυλομπογιές, αποτυπώνουν τις γνώσεις τους για το ηλιακό σύστημα και καταγράφουν τα ονόματα των πλανητών και την τροχιά τους γύρω από τον ήλιο (βλ. Παράρτημα II-ΣΤ').

Δραστηριότητα 3^η: Μιλώντας για την τροχιά της Γης αλλά και των άλλων πλανητών γύρω από τον ήλιο αποφασίζεται από τους μαθητές να δραματοποιήσουν την Γη που γυρίζει γύρω από τον ήλιο.

Δραστηριότητα 4^η: Οι μαθητές ασχολούνται με την αρίθμηση των πλανητών και συμπληρώνουν ένα φύλλο εργασίας με τους αριθμούς (σύμβολα και ποσότητα).

Δραστηριότητα 5^η: Δίνεται στους μαθητές πάλι από την νηπιαγωγό το ίδιο φύλλο εργασίας με την αντιστοίχιση των Θεών και των πλανητών για να γίνει εκτίμηση αν έγινε σωστά η κατανόηση όλων των μύθων.

Δραστηριότητα 6^η: Η συζήτηση στην τάξη επεκτείνεται στις συνεχόμενες προσπάθειες του ανθρώπου να εξερευνήσει και να γνωρίσει το διάστημα.

Αναφέρονται οι διάφορες εφευρέσεις του ανθρώπου η κατασκευή των δορυφόρων, των πυραύλων, αλλά και τα διαστημικά ταξίδια και οι αστροναύτες. Οι γνώσεις των μαθητών εμπλουτίζονται καθώς το λεξιλόγιό τους. Όλες οι νέες λέξεις καταγράφονται σε πίνακα αναφοράς από την νηπιαγωγό και αναρτώνται στην τάξη.

Δραστηριότητα 7^η: Οι μαθητές δραματοποιούν ένα ταξίδι στο διάστημα και γίνονται τα ίδια αστροναύτες. Με πανιά και χαρτόνια αναπαριστούν το ηλιακό

σύστημα στο πάτωμα της τάξης και με ένα χαρτόκουτο φτιάχνουν την κάσκα ενός αστροναύτη και έτσι ξεκινούν το φανταστικό ταξίδι τους (βλ. Παράρτημα II-ΣΤ').

Δραστηριότητα 8^η: Η νηπιαγωγός διαβάζει στην τάξη και το φανταστικό ταξίδι στο διάστημα ενός άλλου μικρού ταξιδιώτη: «Ο Μικρός Πρίγκιπας».

Δραστηριότητα 9^η: Οργανώνεται και πραγματοποιείται επίσκεψη στο αστεροσχολείο της Υπάτης για να παρακολουθήσουν τα παιδιά το αντίστοιχο πρόγραμμα με τους πλανήτες. Εκεί επιβεβαιώνονται όλες οι γνώσεις των μαθητών για την ονομασία των πλανητών και έρχονται σε επαφή και γνωρίζουν το τηλεσκόπιο αλλά και άλλα όργανα παρατήρησης. Τέλος μέσα από το πρόγραμμα γνωρίζουν τους αστερισμούς και μαθαίνουν πως κάθε αστερισμός συνδέεται και με ένα μύθο.

Δραστηριότητα 10^η: Στην τάξη οι μαθητές αποφασίζουν να ασχοληθούν περισσότερο και να διαβάσουν τους μύθους που συνδέονται με τους αστερισμούς. Μέσα από την ενασχόλησή τους αντιλαμβάνονται πως οι πρόγονοί μας με την φαντασία τους προσπαθούσαν να συνδέσουν φυσικά φαινόμενα με καταστάσεις που καθημερινά ζούσαν και μέσα από αυτό τον δρόμο να προσπαθήσουν να τα εξηγήσουν. Τέλος σε ένα φύλλο εργασίας αποτυπώνουν τον σχηματισμό κάποιον αστερισμών όπως τον φαντάζονταν οι πρόγονοί μας.

➤ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ (ΣΥΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ)

Η νηπιαγωγός καθ' όλη την πορεία των δράσεων διατηρεί μία στάση υποστηρικτική ενθαρρυντική και συμμετοχική, σε σχέση με τους μαθητές. Έχοντας υπόψη αλλά τα χαρακτηριστικά σημεία των αναγνωστικών θεωριών και της «συναλλακτικής θεωρίας», πραγματοποιεί τις παρατηρήσεις της πάνω στις δράσεις τους, και κρατά τις προσωπικές της σημειώσεις. Έτσι λοιπόν διαπιστώνει πως πολλά από τα σημεία των αναγνωστικών θεωριών έχουν πραγματοποιηθεί καθώς:

- Οι μαθητές/μαθήτριες της τάξης νοηματοδότησαν το κείμενο του μύθου με ενεργητικό τρόπο, κομίζοντας σε αυτό προηγούμενες λογοτεχνικές και προσωπικές τους εμπειρίες.
 - ✓ Μοιράστηκαν με την τάξη δικά τους αγαπημένα βιβλία όπως το *παραμύθι «Παρακαλώ μπαμπά φέρε μου το φεγγάρι»* και μοιράστηκαν προσωπικές τους εμπειρίες.
- Οι μαθητές/μαθήτριες της τάξης ανταποκρίθηκαν στα κείμενα μέσω εικαστικών απεικονίσεων και διατύπωσαν και υπερασπίστηκαν τις απόψεις τους, βάσει των κειμενικών ενδείξεων.
 - ✓ Εκφράστηκαν με ποικίλους τρόπους και άγγιξαν πολλούς μαθησιακούς τομείς.
- Συνέδεσαν το κείμενο του μύθου με τον εαυτό τους, τον κόσμο γύρω τους και τα άλλα κείμενα.
 - ✓ Μέσα από τις αναφορές που έγιναν στην τάξη,
 - ✓ κατέθεσαν προσωπικές αντιλήψεις αλλά και προβληματισμούς

- ✓ Συνέδεσαν τον μύθο με άλλα κείμενα όπως « Ο Μικρός Πρίγκιπας, αλλά και με τους μύθους των αστερισμών.
- Χρησιμοποίησαν τις προσδοκίες τους και με βάση τη συναλλακτική θεωρία υιοθέτησαν τόσο την αισθητική όσο και τη μη αισθητική στάση απέναντι στο κείμενο του μύθου.
 - ✓ Με αφορμή τον μύθο δημιουργήθηκαν προβληματισμοί σε σχέση με την πρόοδο της επιστήμης αλλά και τα επιτεύγματα του ανθρώπου.

❖ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΗ & ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΤΟΥ

Προετοιμασία περιβάλλοντος.

Πριν την ανάγνωση: Ένας από τους μαθητές έφερε από το σπίτι του στην τάξη ένα βιβλίο μυθολογίας γιατί ήθελε να μοιραστεί τις ιστορίες του με τους συμμαθητές του. Το πρόγραμμα με την μυθολογία είχε ήδη προχωρήσει αρκετά και αυτό που η νηπιαγωγός παρατηρεί, είναι ότι το ενδιαφέρον των παιδιών αλλά και ο ενθουσιασμός τους είναι αυξημένος.

Αρχική ανταπόκριση –Τελειοποίηση της ανταπόκρισης

Κατά την διάρκεια και αμέσως μετά την ανάγνωση:

Η νηπιαγωγός διαβάζει τον μύθο στους μαθητές και μέσα από την συζήτησή, με ερωτήσεις, τους ζητά να περιγράψουν τους ήρωες του μύθου. Από τις απαντήσεις τους προκύπτει πως κάποιοι από τους άθλους του Ηρακλή ήταν γνωστοί, αλλά όχι και το τέλος του Ηρακλή (βλ. Παράρτημα II-Z). Σε ένα φύλλο εργασίας και με την τεχνική του κόμικς, αφού γίνεται η ανάγνωση των άθλων που έκανε ο ήρωας, οι μαθητές αναπαριστούν αυτούς που τους έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση (βλ. Παράρτημα II-Z).

Μετά την ανάγνωσή του ξεκινά συζήτηση στην τάξη, με ερωτήσεις όπως «ποιο σημείο του μύθου σας έκανε εντύπωση;», «ποιο δεν σας άρεσε;», «τι θα θέλατε να αλλάξετε στο μύθο;».

Ξεκινά η αναζήτηση εικόνων τόσο στο διαδίκτυο όσο και σε βιβλία για να βρεθούν έργα τέχνης και που έχουν σαν θέμα τους τον συγκεκριμένο μύθο και στην συνέχεια γίνεται συζήτηση με τους μαθητές πάνω σε αυτές. Σε ένα πίνακα αναφοράς καταγράφονται όλες οι νέες λέξεις που γνώρισαν μέσα από τον μύθο.

Σε ένα φύλλο εργασίας και με σκοπό την κατανόηση του μύθου, ζητείται από τους μαθητές να αντιστοιχίσουν τον ήρωα του μύθου με τις εικόνες που ταιριάζουν με τον συγκεκριμένο μύθο που αφορά το τέλος του ήρωα.

Έκφραση της ανταπόκρισης

Μετά την ανάγνωση δημιουργικές δραστηριότητες:

Δραστηριότητα 1^η: Δίνονται εικόνες στους μαθητές από την περιοχή που ο μύθος περιγράφει με σκοπό να γίνει καταιγισμός ιδεών (brainstorming) και τους γίνεται η ερώτηση αν τους είναι γνωστές και αν τις έχουν ξαναδεί. Οι περισσότεροι γνωρίζουν την φωτογραφία με την γέφυρα του Γοργοποτάμου και μάλιστα δηλώνουν τα

περισσότερα ότι έχουν επισκεφτεί την συγκεκριμένη τοποθεσία. Οι παρατηρήσεις τους καταγράφονται (βλ. Παράρτημα II-Z).

Δραστηριότητα 2^η: Μέσα από τις λέξεις Λιχαδονήσια και Γοργοπόταμος οι μαθητές αντιλαμβάνονται την έννοια των σύνθετων λέξεων και παίζουν ένα παιχνίδι, στο οποίο προσπαθούν να συνθέσουν λέξεις από την καθημερινότητά τους και να δημιουργήσουν τις δικές τους σύνθετες λέξεις.

Δραστηριότητα 3^η: Δίνεται στους μαθητές πάλι το φύλλο εργασίας με την αντιστοίχιση των εικόνων για να εκτιμηθεί αν κατανόησαν καλύτερα τον μύθο.

Δραστηριότητα 4^η: Μέσα από τις εικόνες οι μαθητές αντιλαμβάνονται την γεωμορφολογία της περιοχής και κάνουν τις συσχετίσεις με τις αναφορές του μύθου σε αυτές. Βλέπουν δηλαδή την χαράδρα και το φαράγγι που σχηματίζεται στην περιοχή του Γοργοποτάμου και αντιλαμβάνονται το τι σημαίνουν αυτές οι λέξεις.

Δραστηριότητα 5^η: Γίνεται αναφορά και σε άλλα ιστορικά γεγονότα που συνέβησαν στην ίδια περιοχή και σε διαφορετικές ιστορικές στιγμές της πατρίδας μας. Οι μαθητές ενθουσιάζονται και αποφασίζουν να συλλέξουν πληροφορίες και να τις παρουσιάσουν στην τάξη (βλ. Παράρτημα II-Z).

Δραστηριότητα 6^η - επέκταση: Γίνεται συζήτηση με τους μαθητές για τις φερτές ύλες και πως τα ποτάμια φέρνουν στις εκβολές τους στην θάλασσα μαζί με αυτές και σκουπίδια ή άλλες βλαβερές ύλες, που επηρεάζουν την ζωή στην θάλασσα και τους δημιουργείται μια κατάσταση προβληματισμού για το ποια θα πρέπει να είναι η ανθρώπινη δράση για την προστασία του περιβάλλοντος.

Δραστηριότητα 7^η: Η νηπιαγωγός εισάγει στην τάξη την έννοια της ανακύκλωσης, αλλά και την αξία της. Οι μαθητές μαθαίνουν ποια υλικά ανακυκλώνονται και φτιάχνουν τους δικούς τους κάδους ανακύκλωσης.

Δραστηριότητα 8^η: Δημιουργείται ένας πίνακας αναφοράς με τις νέες λέξεις που οι μαθητές ανακάλυψαν και αναρτάται στην τάξη.

➤ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ (ΣΥΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ)

Η νηπιαγωγός καθ' όλη την πορεία των δράσεων διατηρεί μία στάση υποστηρικτική ενθαρρυντική και συμμετοχική, σε σχέση με τους μαθητές. Έχοντας υπόψη αλλά τα χαρακτηριστικά σημεία των αναγνωστικών θεωριών και της «συναλλακτικής θεωρίας», πραγματοποιεί τις παρατηρήσεις της πάνω στις δράσεις τους, και κρατά τις προσωπικές της σημειώσεις. Έτσι λοιπόν διαπιστώνει πως πολλά από τα σημεία των αναγνωστικών θεωριών έχουν πραγματοποιηθεί καθώς:

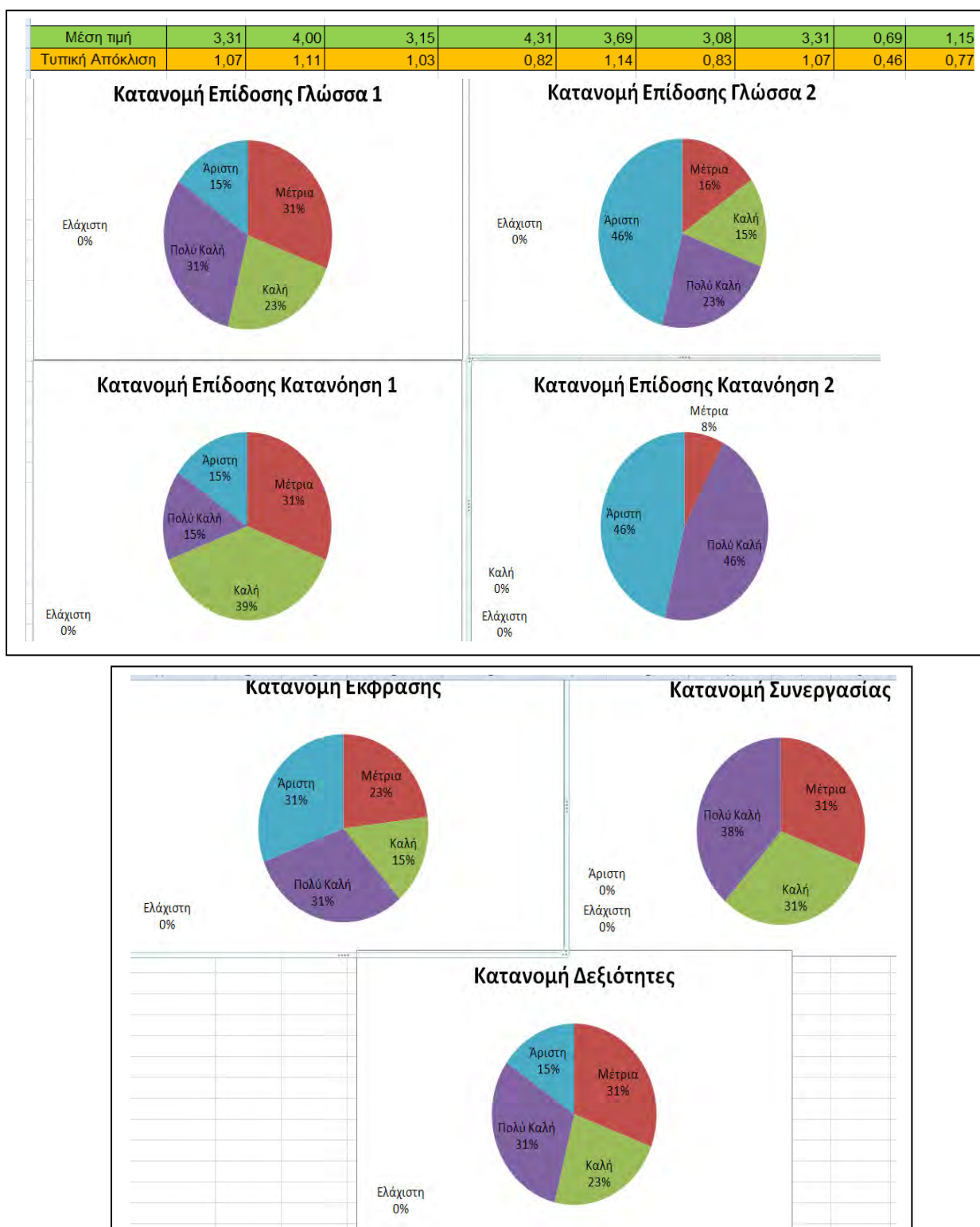
- Οι μαθητές/μαθήτριες της τάξης νοηματοδότησαν το κείμενο του μύθου με ενεργητικό τρόπο, κομίζοντας σε αυτό προηγούμενες λογοτεχνικές και προσωπικές τους εμπειρίες.
 - ✓ Έφεραν βιβλία στην τάξη και διατύπωσαν τις απόψεις τους πάνω σ' αυτά.
- Οι μαθητές/μαθήτριες της τάξης ανταποκρίθηκαν στα κείμενα μέσω εικαστικών απεικονίσεων και διατύπωσαν και υπερασπίστηκαν τις απόψεις τους, βάσει των κειμενικών ενδείξεων.

- ✓ Εκφράστηκαν με ποικίλους τρόπους και άγγιξαν πολλούς μαθησιακούς τομείς.
- Συνέδεσαν το κείμενο του μύθου με τον εαυτό τους, τον κόσμο γύρω τους και τα άλλα κείμενα.
 - ✓ Αναφορές των μαθητών στις επισκέψεις που έχουν κάνει στην περιοχή, αλλά και στις εμπειρίες τους.
 - ✓ Σύνδεσαν τον μύθο με την ιστορικά γεγονότα που έγιναν στην περιοχή άλλες ιστορικές περιόδους.
- Χρησιμοποίησαν τις προσδοκίες τους και με βάση τη συναλλακτική θεωρία υιοθέτησαν τόσο την αισθητική όσο και τη μη αισθητική στάση απέναντι στο κείμενο του μύθου.
 - ✓ Με αφορμή τον μύθο δημιουργήθηκαν προβληματισμοί σε σχέση με την οικολογική ισορροπία και εκφράστηκαν πάνω σ' αυτούς.

Δ.8 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ

Θα γίνει τοποθέτηση των μύθων που διδάχθηκαν σε κατηγορίες αλλά και μέσα από την υλοποίηση των δράσεων, θα δοθούν απαντήσεις στα αρχικά ερωτήματα που τέθηκαν στην έρευνά μας, και θα καταγραφούν οι στάσεις που κράτησαν οι μαθητές.

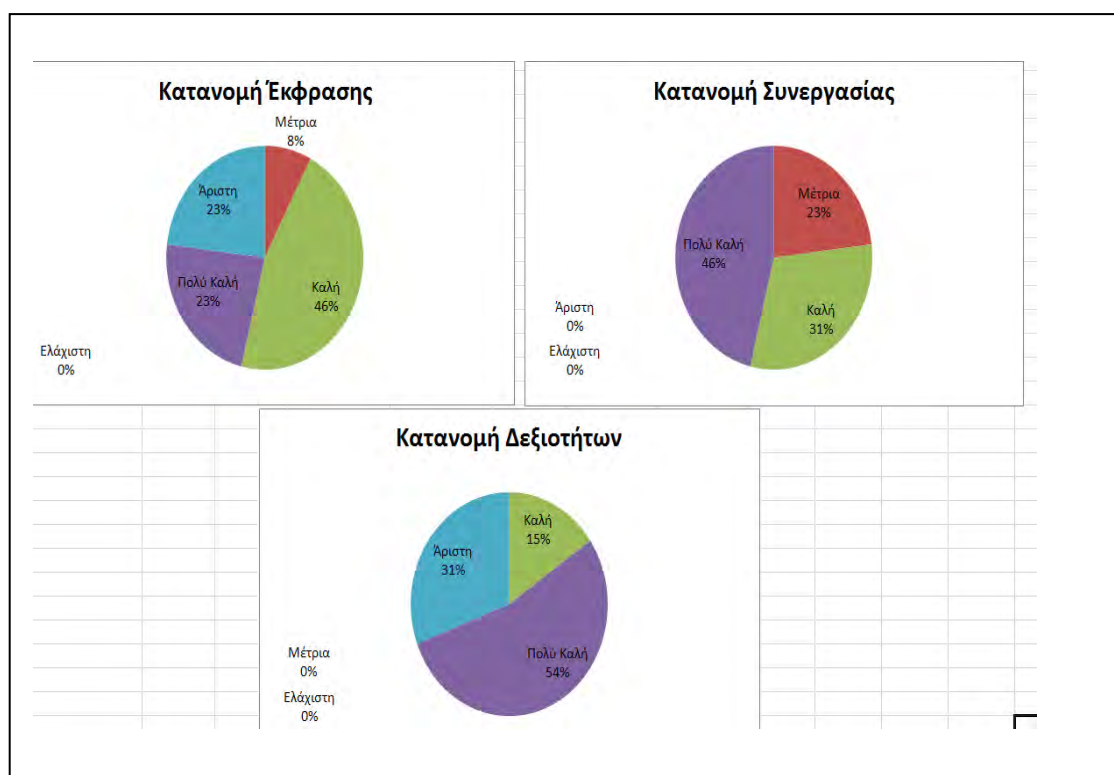
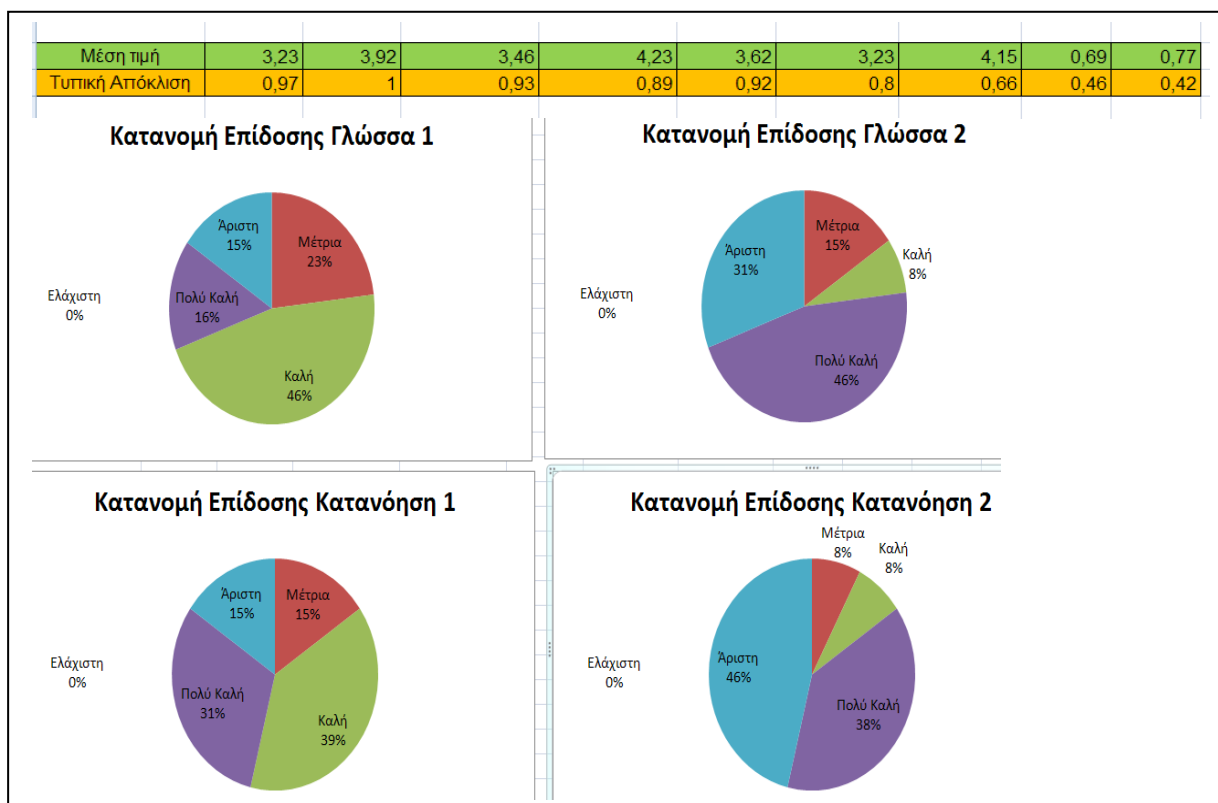
➤ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΗΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ

Είναι ένας θεογονικός μύθος.

A.Κατανόηση 1	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 3,15, δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 1,03, που φανερώνει ότι υπήρξε μια σχετική διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
B.Κατανόηση 2	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4.31,δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,82 που φανερώνει πως δεν υπήρξε μεγάλη διασπορά του δείγματος των μαθητών από το μέσο όρο.
Σύγκριση A & B	Η μέση τιμή της επίδοσης των μαθητών 1,15 είχε μια μέτρια ανοδική διακύμανση προς τα πάνω που φανερώνει πως υπήρξε μια σχετική βελτίωση. Η τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,77 φανερώνει πως οι μαθητές βρίσκονταν κοντά στο μέσο όρο.
Γ. Γλώσσα 1	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 3,31 δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 1,07 που φανερώνει ότι υπήρξε μια σχετική διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
Δ.Γλώσσα 2	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4,00 δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολλή καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 1,11 που φανερώνει ότι υπήρξε μια μεγαλύτερη διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
Σύγκριση Γ & Δ	Η μέση τιμή της επίδοσης των μαθητών 0,69 είχε μια ελάχιστη ανοδική διακύμανση προς τα πάνω που φανερώνει πως υπήρξε μια σχετική βελτίωση. Η τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,46 φανερώνει πως οι μαθητές βρίσκονταν κοντά στο μέσο όρο.
Δεξιότητες	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν τις δεξιότητές τους σε μέτριο και πολύ καλό βαθμό, κάποιοι από αυτούς σε καλό βαθμό και ελάχιστοι από αυτούς σε άριστο βαθμό.
Έκφραση	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν τις εκφραστικές τους ικανότητες σε πολύ καλό και άριστο βαθμό, κάποιοι από αυτούς σε μέτριο βαθμό και ελάχιστοι από αυτούς σε καλό βαθμό.
Συνεργασία	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν μεταξύ τους σχέσεις συνεργασίας, οι περισσότεροι από αυτούς είχαν αναπτύξει μέτριες και καλές σχέσεις και κάποιοι από αυτούς πολύ καλές σχέσεις.

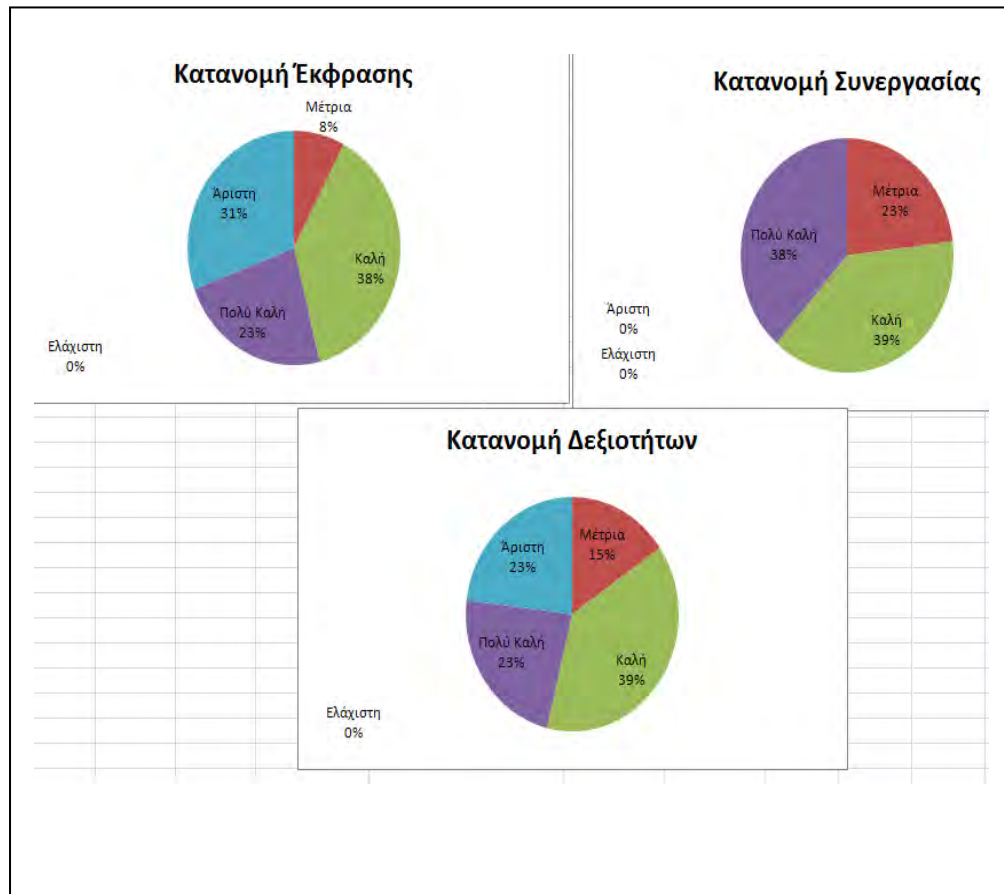
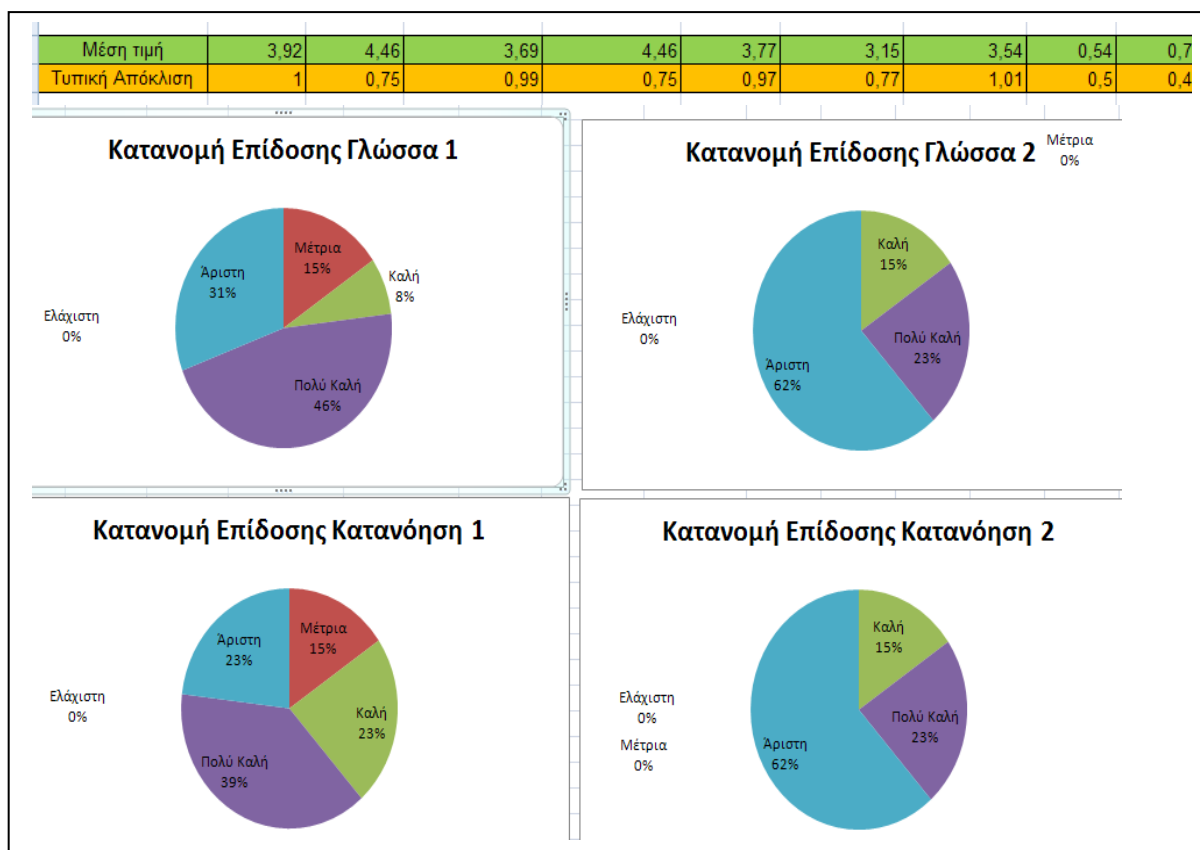
➤ **ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΕΛΛΑΔΟΥ**

Είναι ένας αιτιολογικός μύθος. Έχει μερική σύνδεση με τον τόπο μας.

A.Κατανόηση 1	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 3,46, δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,93, που φανερώνει ότι δεν υπήρξε κάποια σημαντική διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
B.Κατανόηση 2	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4.23,δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,89 που φανερώνει πως δεν υπήρξε μεγάλη διασπορά του δείγματος των μαθητών από το μέσο όρο.
Σύγκριση A & B	Η μέση τιμή της επίδοσης των μαθητών 0,77 είχε μια ελάχιστα ανοδική διακύμανση προς τα πάνω που φανερώνει πως υπήρξε μια σχετική βελτίωση, όμως παρ'όλα αυτά η κατανόηση του μύθου κινούνταν πάντα σε πολύ καλό επίπεδο. Η τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,42 φανερώνει πως οι μαθητές βρίσκονταν πάντα κοντά στο μέσο όρο.
Γ. Γλώσσα 1	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 3,23 δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,97 που φανερώνει ότι δεν υπήρξε κάποια διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
Δ.Γλώσσα 2	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 3,92 δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 1 που φανερώνει ότι υπήρξε μια ελάχιστη διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
Σύγκριση Γ & Δ	Η τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,46 φανερώνει πως οι μαθητές βρίσκονταν κοντά στο μέσο όρο. Όμως το σύνολο των ποσοστών φανερώνει ότι η πορεία των μαθητών ως προς τη αποκόμιση λεξιλογίου μέσα από τις δράσεις γύρω από τον μύθο υπήρξε πολύ καλή στο σύνολό της.
Δεξιότητες	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν τις δεξιότητές του σε πολύ καλό βαθμό, κάποιοι από αυτούς σε καλό βαθμό και αρκετοί από αυτούς σε άριστο βαθμό.
Έκφραση	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν τις εκφραστικές τους ικανότητες σε καλό, πολύ καλό και άριστο βαθμό, και κάποιοι από αυτούς σε μέτριο βαθμό.
Συνεργασία	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν μεταξύ τους σχέσεις συνεργασίας, οι περισσότεροι από αυτούς είχαν αναπτύξει καλές και πολύ καλές σχέσεις και κάποιοι από αυτούς μέτριες σχέσεις συνεργασίας.

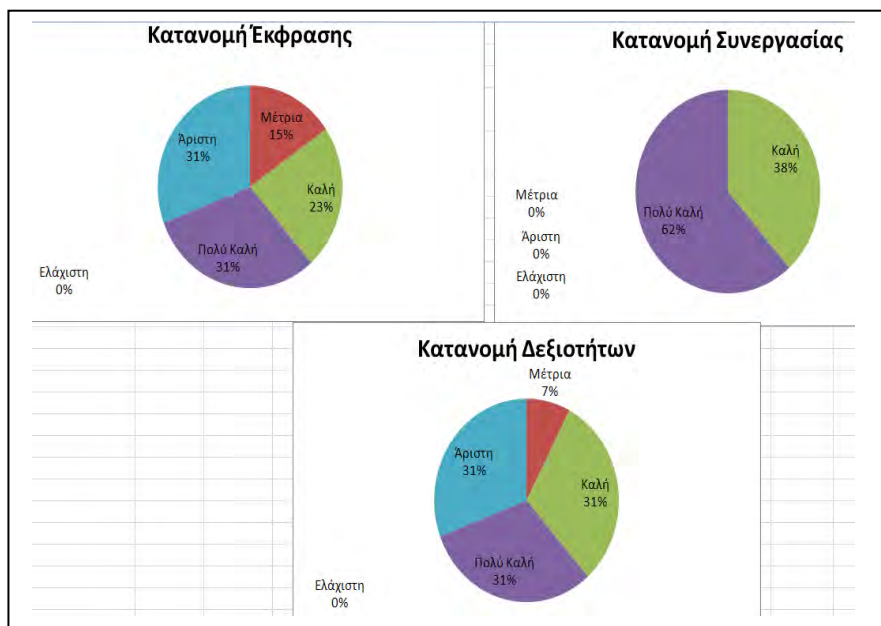
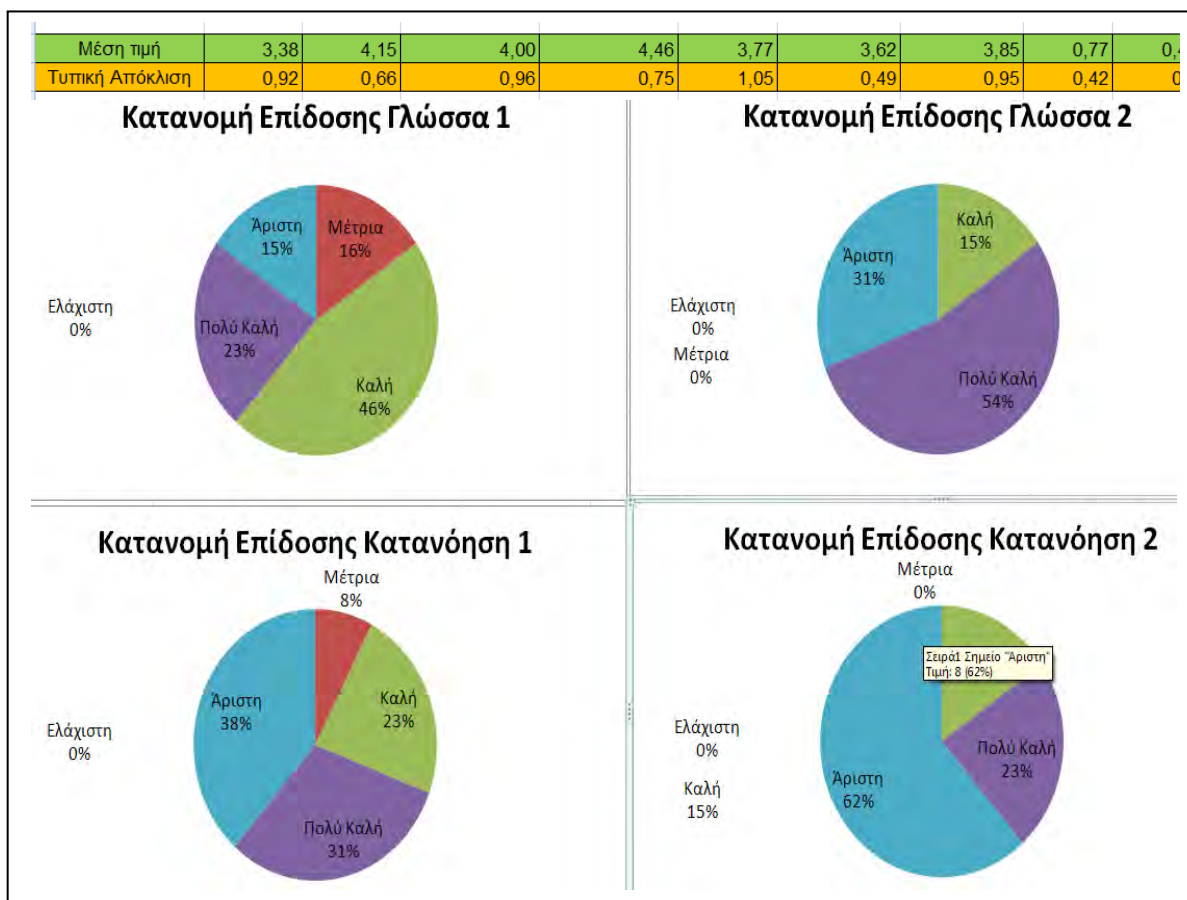
➤ **ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΟΥ ΔΕΥΚΑΛΙΩΝΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΥΡΡΑΣ**

Είναι ένας αιτιολογικός μύθος.

A.Κατανόηση 1	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 3,69, δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,99, που φανερώνει ότι υπήρξε μια μικρή σχετικά διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
B.Κατανόηση 2	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4.46, δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,75 φανερώνει πως δεν υπήρξε μεγάλη διασπορά από το μέσο όρο.
Σύγκριση A & B	Η μέση τιμή της επίδοσης των μαθητών 0,54 είχε ελάχιστη ανοδική διακύμανση προς τα πάνω που φανερώνει πως υπήρξε μια σχετική βελτίωση, όμως η κατανόηση των μαθητών ήταν πάντα σε αρκετά υψηλό επίπεδο. Η τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,5 φανερώνει πως οι μαθητές βρίσκονταν κοντά στο μέσο όρο.
Γ. Γλώσσα 1	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 3,92 δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της καλής επιδόσεως και κινήθηκαν προς την κατεύθυνση της πολύ καλής επιδόσεως . Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 1, φανερώνει μια μικρή σχετικά διασπορά από το μέσο όρο.
Δ.Γλώσσα 2	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4,46 δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολλή καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,75 που φανερώνει ότι υπήρξε μια ασήμαντη διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
Σύγκριση Γ & Δ	Η μέση τιμή της επίδοσης των μαθητών 0,54 φανερώνει πως υπήρξε μια σχετική βελτίωση, όμως η απόδοσή τους κινούνταν πάντα σε αρκετά ικανοποιητικά επίπεδα. Η τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,5 φανερώνει πως οι μαθητές βρίσκονταν κοντά στο μέσο όρο.
Δεξιότητες	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν τις δεξιότητές του σε καλό βαθμό, αρκετοί από αυτούς σε πολύ καλό και άριστο βαθμό και ελάχιστοι από αυτούς σε μέτριο βαθμό
Έκφραση	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν τις εκφραστικές τους ικανότητες σε καλό βαθμό, κάποιοι από αυτούς σε πολύ καλό και άριστο βαθμό και ελάχιστοι από αυτούς σε μέτριο βαθμό.
Συνεργασία	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν μεταξύ τους σχέσεις συνεργασίας, οι περισσότεροι από αυτούς είχαν αναπτύξει καλές και πολύ καλές σχέσεις και κάποιοι από αυτούς μέτριες σχέσεις.

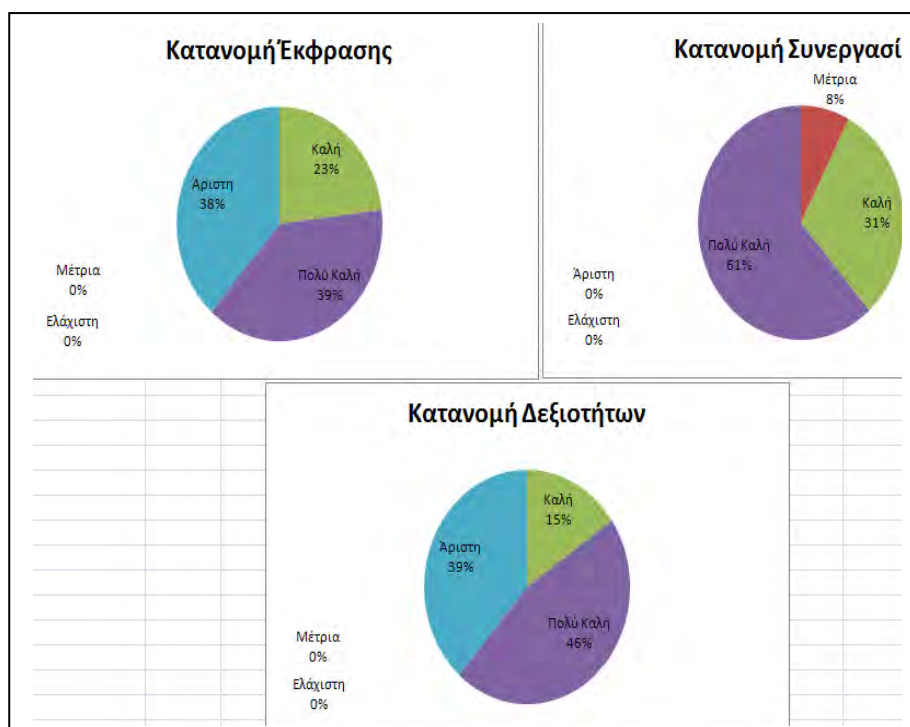
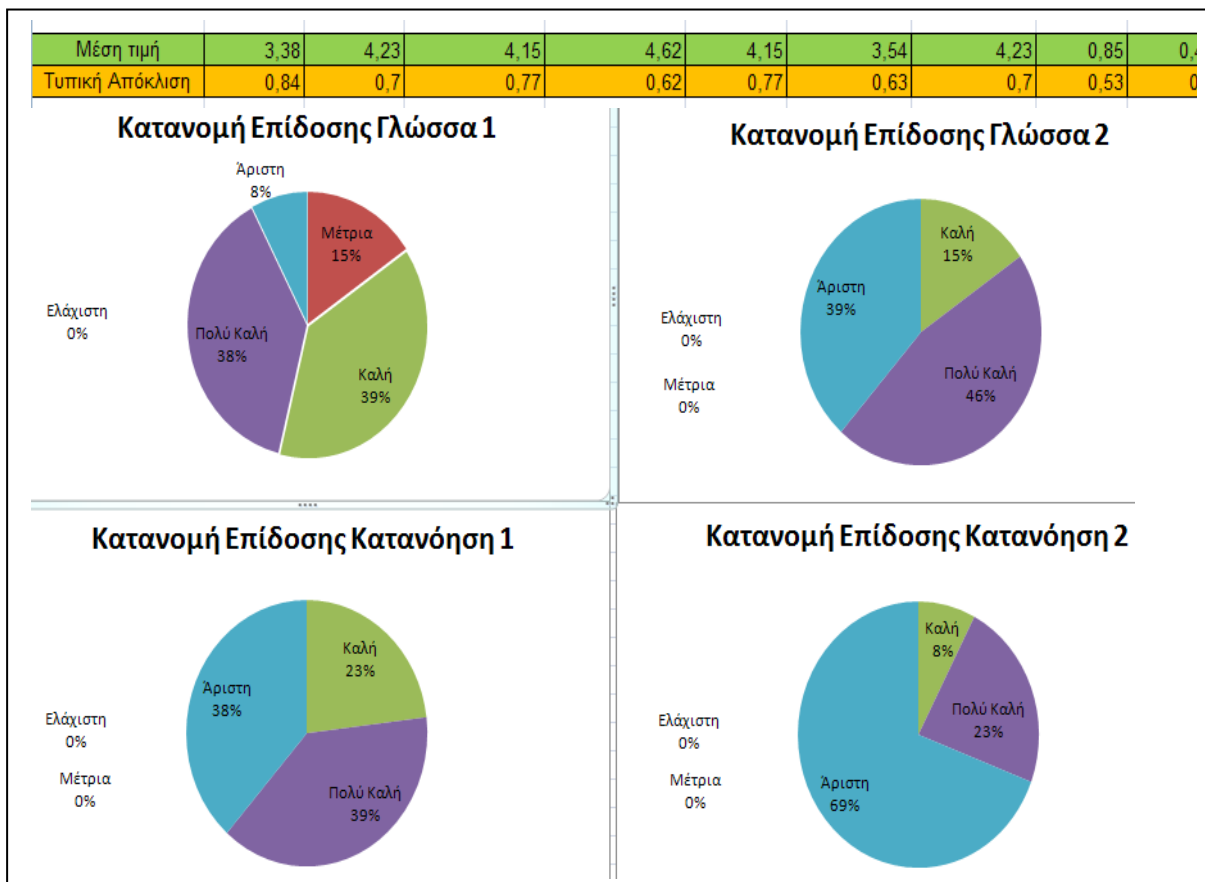
➤ **ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΣΕΦΟΝΗΣ**

Είναι ένας αιτιολογικός μύθος.

A.Κατανόηση 1	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4, δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,96, που φανερώνει ότι υπήρξε μια μικρή σχετικά διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
B.Κατανόηση 2	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4,46, δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,75 που φανερώνει πως δεν υπήρξε μεγάλη διασπορά του δείγματος των μαθητών από το μέσο όρο.
Σύγκριση A & B	Συγκρίνοντας τις δύο δράσεις ως προς την κατανόηση του μύθου, παρατηρείται πως η μέση τιμή της επίδοσης των μαθητών 0,46 είχε μια ελάχιστη ανοδική διακύμανση προς τα πάνω που φανερώνει πως υπήρξε μια σχετική βελτίωση, όμως η κατανόηση των μαθητών ήταν πάντα σε καλό επίπεδο. Η τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,5 φανερώνει πως οι μαθητές ήταν στο μέσο όρο.
Γ. Γλώσσα 1	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 3,38 δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,66 που φανερώνει ότι η επίδοση των μαθητών άγγιξε το μέσο όρο.
Δ.Γλώσσα 2	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4,15 δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,66 που φανερώνει ότι η επίδοση των μαθητών άγγιξε το μέσο όρο.
Σύγκριση Γ & Δ	Η μέση τιμή της επίδοσης των μαθητών 0,77 είχε μια ελάχιστη ανοδική διακύμανση προς τα πάνω που φανερώνει πως υπήρξε μια σχετική βελτίωση, όμως η επίδοση των μαθητών στις δραστηριότητες της γλώσσας ήταν πάντα σε πολύ καλό επίπεδο. Η τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,42 φανερώνει πως οι μαθητές βρίσκονταν κοντά στο μέσο όρο.
Δεξιότητες	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν τις δεξιότητές του σε καλό, πολύ καλό βαθμό και άριστο επίπεδο, ενώ ελάχιστοι από αυτούς σε μέτριο βαθμό.
Έκφραση	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν τις εκφραστικές τους ικανότητες σε πολύ καλό και άριστο βαθμό, κάποιοι από αυτούς σε καλό βαθμό και ελάχιστοι από αυτούς σε μέτριο βαθμό
Συνεργασία	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν μεταξύ τους πολύ καλές σχέσεις συνεργασίας και κάποιοι από αυτούς είχαν αναπτύξει καλές σχέσεις.

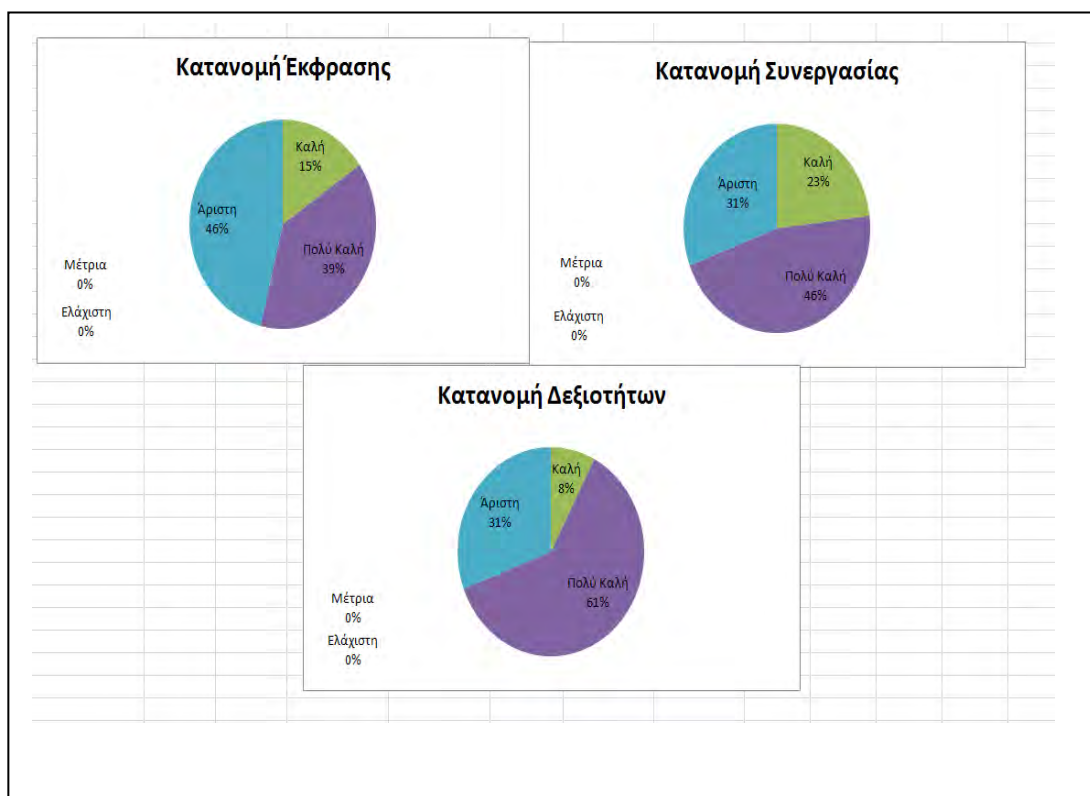
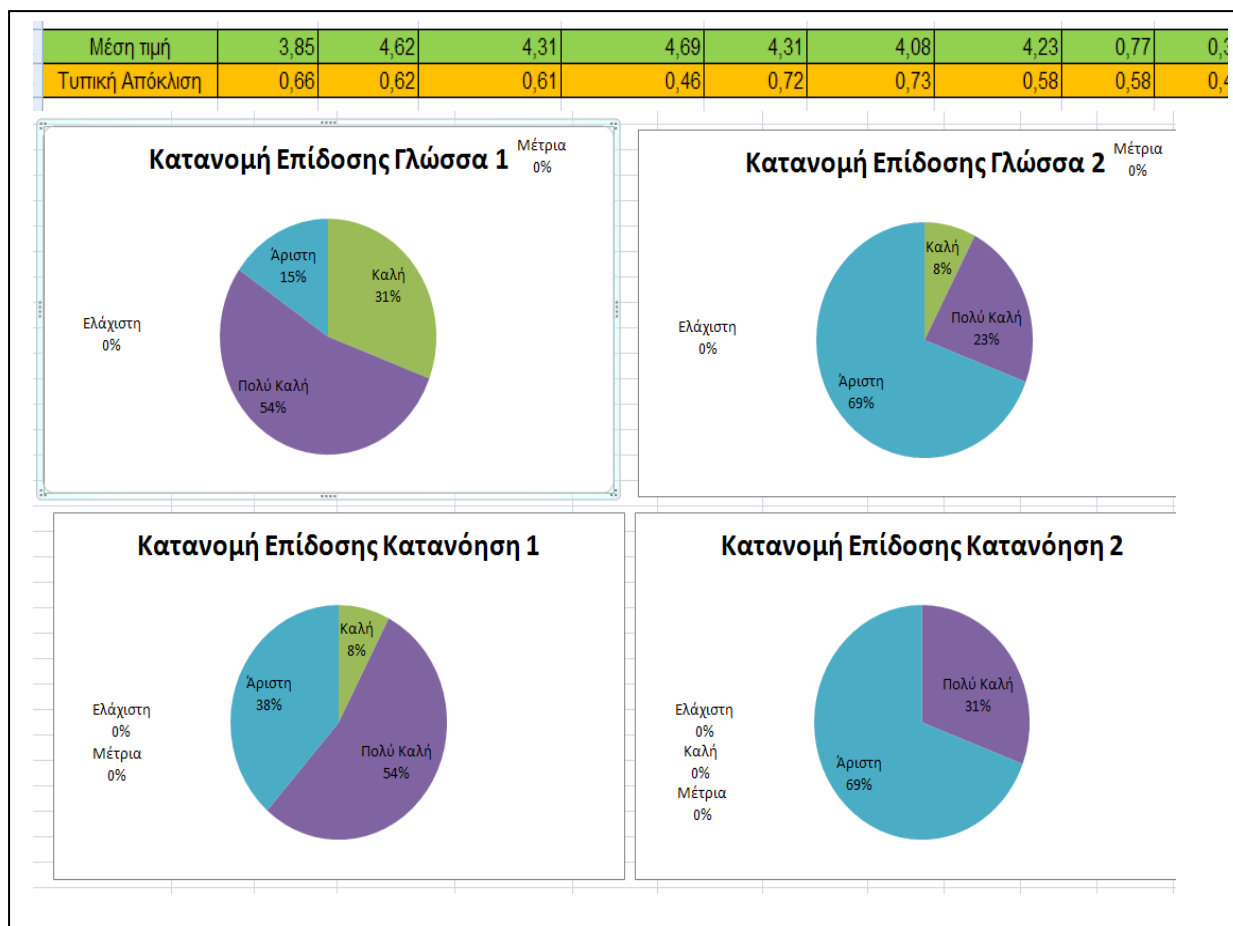
➤ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΗΣ ΑΔΚΥΟΝΗΣ

Είναι ένας αιτιολογικός μύθος.

A.Κατανόηση 1	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4,15, δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,77, που φανερώνει ότι υπήρξε ασήμαντη διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
B.Κατανόηση 2	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4.62, δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,62 που φανερώνει πως δεν υπήρξε μεγάλη διασπορά του δείγματος των μαθητών από το μέσο όρο.
Σύγκριση A & B	Συγκρίνοντας τις δύο δράσεις ως προς την κατανόηση του μύθου, παρατηρείται πως η μέση τιμή της επίδοσης των μαθητών 0,46 είχε μια ελάχιστη ανοδική διακύμανση προς τα πάνω που φανερώνει πως υπήρξε μια σχετική βελτίωση, όμως τα ποσοστά της κατανόησης του μύθου ήταν ήδη αρκετά ικανοποιητικά. Η τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,5 φανερώνει πως οι μαθητές βρίσκονταν στο μέσο όρο.
Γ. Γλώσσα 1	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 3,38 δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,84 που φανερώνει ότι υπήρξε μια μικρή σχετικά διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
Δ.Γλώσσα 2	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4,23 δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0.7 που φανερώνει ότι υπήρξε μια ασήμαντη διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
Σύγκριση Γ & Δ	Η μέση τιμή της επίδοσης των μαθητών 0,85 είχε μια ελάχιστη ανοδική διακύμανση προς τα πάνω που φανερώνει πως υπήρξε μια σχετική βελτίωση. Η τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,53 φανερώνει πως οι μαθητές βρίσκονταν κοντά στο μέσο όρο.
Δεξιότητες	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν τις δεξιότητές του σε πολύ καλό βαθμό, κάποιιοι από αυτούς σε άριστο βαθμό και ελάχιστοι από αυτούς σε καλό βαθμό.
Έκφραση	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν τις εκφραστικές τους ικανότητες σε πολύ καλό βαθμό, κάποιιοι από αυτούς σε άριστο βαθμό και λιγότεροι από αυτούς σε καλό βαθμό.
Συνεργασία	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν μεταξύ τους σχέσεις συνεργασίας, οι περισσότεροι από αυτούς είχαν αναπτύξει πολύ καλες σχέσεις, κάποιιοι από αυτούς καλές σχέσεις και ελάχιστοι απ' αυτούς μέτριες σχέσεις.

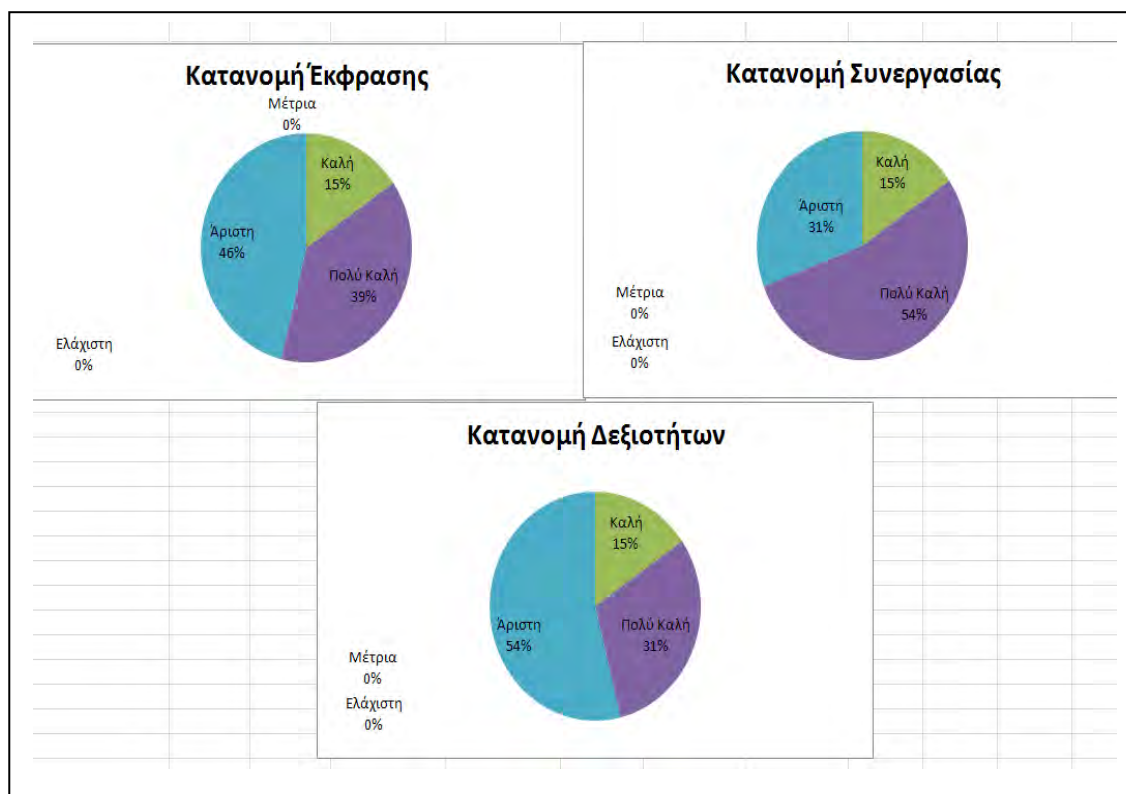
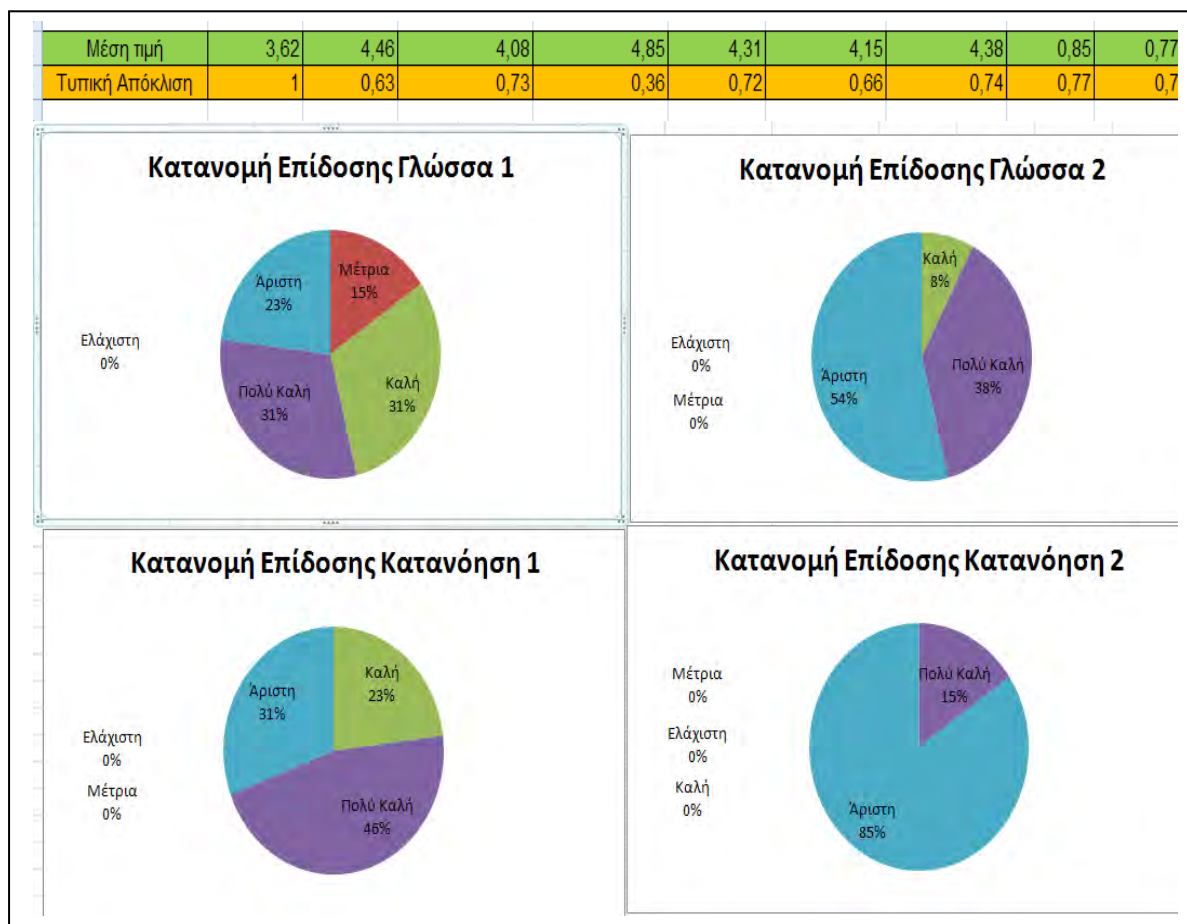
➤ **ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ ΘΕΩΝ & ΤΩΝ ΠΛΑΝΗΤΩΝ**

Είναι ένας Θεογονικός μύθος.

A.Κατανόηση 1	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4,31, δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,61, που φανερώνει ότι υπήρξε ασήμαντη διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
B.Κατανόηση 2	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4.69, δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,46 που φανερώνει πως δεν υπήρξε μεγάλη διασπορά του δείγματος των μαθητών από το μέσο όρο.
Σύγκριση A & B	Συγκρίνοντας τις δύο δράσεις ως προς την κατανόηση του μύθου, παρατηρείται πως η μέση τιμή της επίδοσης των μαθητών 0,38 είχε μια ελάχιστη ανοδική διακύμανση προς τα πάνω που φανερώνει πως υπήρξε μια σχετική βελτίωση, όμως τα ποσοστά της κατανόησης του μύθου ήταν ήδη αρκετά ικανοποιητικά. Η τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,49 φανερώνει πως οι μαθητές βρίσκονταν στο μέσο όρο.
Γ. Γλώσσα 1	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 3,85 δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,68 άρα ότι υπήρξε μια ασήμαντη διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
Δ.Γλώσσα 2	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4,62 δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0.62 που φανερώνει ότι οι μαθητές βρίσκονταν στο μέσο όρο.
Σύγκριση Γ & Δ	Η μέση τιμή της επίδοσης των μαθητών 0,77 είχε μια ελάχιστη ανοδική διακύμανση προς τα πάνω άρα υπήρξε μια σχετική βελτίωση. Τα επίπεδα της επίδοσης των παιδιών στις γλωσσικές δραστηριότητες ήταν ήδη αρκετά ικανοποιητικά. Η τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,58 φανερώνει πως οι μαθητές βρίσκονταν κοντά στο μέσο όρο.
Δεξιότητες	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν τις δεξιότητές τους σε πολύ καλό βαθμό, κάποιοι από αυτούς σε άριστο βαθμό και ελάχιστοι από αυτούς σε καλό βαθμό
Έκφραση	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν τις εκφραστικές τους ικανότητες σε άριστο βαθμό, κάποιοι από αυτούς σε πολύ καλό βαθμό και λιγότεροι από αυτούς σε καλό βαθμό
Συνεργασία	Οι περισσότεροι από αυτούς είχαν αναπτύξει πολύ καλές σχέσεις, κάποιοι από αυτούς άριστες σχέσεις και λιγότεροι απ' αυτούς καλές σχέσεις.

➤ **ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΗ**

Είναι ένας ηρωϊκός - αιτιολογικός μύθος.

A.Κατανόηση 1	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4,08, δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,73, που φανερωει ότι υπήρξε ασήμαντη διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
B.Κατανόηση 2	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4.69, δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0,36 που φανερώνει πως δεν υπήρξε μεγάλη διασπορά του δείγματος των μαθητών από το μέσο όρο.
Σύγκριση A & B	Παρατηρείται πως η μέση τιμή της επίδοσης των μαθητών 0,77 είχε μια ελάχιστη ανοδική διακύμανση προς τα πάνω που φανερώνει πως υπήρξε μια σχετική βελτίωση, όμως τα ποσοστά της κατανόησης του μύθου ήταν ήδη αρκετά ικανοποιητικά. Η τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,7 φανερώνει πως οι μαθητές είχαν μια ασήμαντη απόκλιση από τον μέσο όρο.
Γ. Γλώσσα 1	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 3,62 δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 1, που φανερωει ότι υπήρξε μια ασήμαντη διασπορά των μαθητών από το μέσο όρο.
Δ.Γλώσσα 2	Η μέση τιμή που σημειώθηκε ήταν 4,46 δηλαδή οι μαθητές στο σύνολό τους άγγιξαν την κατηγορία της πολλή καλής επιδόσεως. Η δε τιμή της τυπικής αποκλίσεως, ήταν 0.63 που φανερωει ότι οι μαθητές βρίσκονταν στο μέσο όρο.
Σύγκριση Γ & Δ	Η μέση τιμή της επίδοσης των μαθητών 0,85 είχε μια ελάχιστη ανοδική διακύμανση προς τα πάνω άρα υπήρξε μια σχετική βελτίωση.Τα επίπεδα της επίδοσης των παιδιών στις γλωσσικές δραστηριότητες ήταν αρκετά ικανοποιητικά. Η τιμή της τυπικής αποκλίσεως 0,77 φανερώνει πως οι μαθητές βρίσκονταν κοντά στο μέσο όρο, με μια ασήμαντη απόκλιση.
Δεξιότητες	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν τις δεξιότητές τους σε άριστο βαθμό, κάποιοι από αυτούς σε πολύ καλό βαθμό και ελάχιστοι από αυτούς σε καλό βαθμό.
Έκφραση	Οι περισσότεροι μαθητές ανέπτυξαν τις εκφραστικές τους ικανότητες σε άριστο βαθμό, κάποιοι σε πολύ καλό βαθμό και λιγότεροι σε καλό βαθμό.
Συνεργασία	Οι περισσότεροι είχαν αναπτύξει πολύ καλες σχέσεις, κάποιοι άριστες σχέσεις και λιγότεροι καλές σχέσεις.

➤ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μελετώντας τις καταγραφές που έγιναν, σε σχέση με την ανταπόκριση των μαθητών στις διάφορες δράσεις που υλοποιήθηκαν κατά την εφαρμογή του προγράμματος, η νηπιαγωγός της τάξης παρατήρησε τα εξής:

- Συγκρίνοντας τη μέση τιμή της ανταπόκρισης τους μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου φύλλου ως προς την **κατανόηση των μύθων** παρατηρούμε κλιμακωτή άνοδο που ξεκίνησε από την καλή επίδοση και σταδιακά έφτασε στην πολύ καλή επίδοση.
- Ως προς τις τιμές της **τυπικής αποκλίσεως**, υπήρξαν μικρές διακυμάνσεις και οι μαθητές βρίσκονταν πάντα πολύ κοντά στο μέσο όρο.
- Συγκρίνοντας τη μέση τιμή της ανταπόκρισης τους μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου φύλλου ως προς **τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου** παρατηρούμε κλιμακωτή άνοδο που ξεκίνησε από την καλή επίδοση και σταδιακά έφτασε στην πολύ καλή επίδοση.
- Η **τυπική απόκλιση** είχε μικρές διακυμάνσεις και οι μαθητές βρίσκονταν πάντα πολύ κοντά στο μέσο όρο.
- Ως προς τις **δεξιότητες που ανέπτυξαν**, τις **εκφραστικές τους δυνατότητες**, αλλά και τις **σχέσεις συνεργασίας** που διαμορφώθηκαν, μελετώντας τις μέσες τιμές όπως αυτές καταγράφηκαν, παρατηρήθηκε μια εξελικτική πορεία ανάμεσα στους μύθους. Οι δεξιότητες κινήθηκαν από τα κάτω όρια της κατηγορίας καλή επίδοση, είχαν μεγαλύτερη διακύμανση και κατέληξαν εξελικτικά στα πάνω όρια της ίδιας επίδοσης. Οι εκφραστικές ικανότητες των μαθητών, είχαν μικρότερη διακύμανση, ξεκίνησαν από τα πάνω όρια της κατηγορίας καλή επίδοση και εξελικτικά μέσα από τους μύθους σχεδόν άγγιξαν την κατηγορία της πολύ καλής επίδοσης. Τέλος οι σχέσεις συνεργασίας που ανέπτυξαν, εξελίχθηκαν και αυτές, ενώ ξεκίνησαν και αυτές από τα κάτω όρια της κατηγορίας καλή επίδοση, κατέληξαν να αγγίζουν την κατηγορία πολύ καλή επίδοση (βλ. [Παράρτημα III](#)).

➤ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Η νηπιαγωγός της τάξης εκτός από την καταγραφή των παρατηρήσεων που έκανε, ως προς την ανταπόκριση του συνόλου της ομάδας κατά την εξέλιξη του προγράμματος με τους μύθους, προχώρησε και σε καταγραφή της ατομικής ανταπόκρισης του κάθε μαθητή σε κάθε δραστηριότητα, στο σύνολο των μύθων και παρατήρησε σε ποια κατηγορία κινήθηκε η μέση τιμή αυτών (βλ. [Παράρτημα IV](#)).

Στην πρώτη δραστηριότητα για την **κατανόηση**, οι περισσότεροι μαθητές είχαν καλή ανταπόκριση στο σύνολο των μύθων (έξι μαθητές), ενώ στη δεύτερη

δραστηριότητα για την κατανόηση, οι περισσότεροι μαθητές είχαν πολύ καλή ανταπόκριση στο σύνολο των μύθων (εφτά μαθητές).

Στην πρώτη δραστηριότητα για τον **γλωσσικό εμπλουτισμό**, οι περισσότεροι μαθητές (εφτά μαθητές), είχαν καλή ανταπόκριση στο σύνολο των μύθων, ενώ στη δεύτερη δραστηριότητα για τον γλωσσικό εμπλουτισμό, οι περισσότεροι μαθητές (εφτά μαθητές), είχαν πολύ καλή ανταπόκριση.

Ως προς την **ανάπτυξη της εκφραστικής ικανότητας** οι περισσότεροι μαθητές είχαν καλή έως πολύ καλή ανταπόκριση. Ομοίως και ως προς την **ανάπτυξη των δεξιοτήτων** αλλά και ως προς την **ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας**

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την καταγραφή του μέσου όρου των μαθητών στο σύνολο των δραστηριοτήτων που υλοποιήθηκαν σε κάθε μύθο αναφέρονται αναλυτικά στο Παράρτημα IV.

Προκειμένου να εξεταστεί αν στο σύνολο των 7 μύθων επήλθε στατιστικά σημαντική μεταβολή στην επίδοση των μαθητών στη γλώσσα και την κατανόηση πριν τη διδακτική παρέμβαση (παραδοσιακή μέθοδος) και μετά την προτεινόμενη διδακτική παρέμβαση, εφαρμόστηκε μη παραμετρικός έλεγχος συσχετιζόμενων ή κατά ζεύγη δειγμάτων (Wilcoxon) καθόσον το δείγμα των συμμετεχόντων ήταν μικρό ($n < 30$).

Από το σχετικό έλεγχο προέκυψε ότι οι περιπτώσεις όπου τόσο στη γλώσσα όσο και στην κατανόηση ήταν θετικές, επήλθε δηλ. βελτίωση (όπου $ΓΛΩΣΣΑ_ΜΕΤΑ > ΓΛΩΣΣΑ_ΠΡΙΝ$ και $ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ_ΜΕΤΑ > ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ_ΠΡΙΝ$) ήταν στατιστικά σημαντικά περισσότερες, καθόσον $p=0,002$ για τη γλώσσα και $p=0,003$ για την κατανόηση (Πίνακας 2).

Ως εκ τούτου, η προτεινόμενη διδακτική παρέμβαση συνέβαλε θετικά στις επιδόσεις των μαθητών της έρευνας τόσο στη γλώσσα όσο και στην κατανόηση.

Πίνακας 1. Test Wilcoxon για τον έλεγχο μεταβολής της επίδοσης των μαθητών

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
ΓΛΩΣΣΑ_ΜΕΤΑ - ΓΛΩΣΣΑ_ΠΡΙΝ	Negative Ranks	0 ^a	,00	,00
	Positive Ranks	12 ^b	6,50	78,00
	Ties	1 ^c		
	Total	13		
ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ_ΜΕΤΑ - ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ_ΠΡΙΝ	Negative Ranks	0 ^d	,00	,00
	Positive Ranks	11 ^e	6,00	66,00
	Ties	2 ^f		
	Total	13		

a. $ΓΛΩΣΣΑ_ΜΕΤΑ < ΓΛΩΣΣΑ_ΠΡΙΝ$

b. $ΓΛΩΣΣΑ_ΜΕΤΑ > ΓΛΩΣΣΑ_ΠΡΙΝ$

c. $ΓΛΩΣΣΑ_ΜΕΤΑ = ΓΛΩΣΣΑ_ΠΡΙΝ$

d. $ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ_ΜΕΤΑ < ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ_ΠΡΙΝ$

e. $ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ_ΜΕΤΑ > ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ_ΠΡΙΝ$

f. $ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ_ΜΕΤΑ = ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ_ΠΡΙΝ$

Πίνακας 2. Έλεγχος σημαντικότητας Wilcoxon Test

Test Statistics^a

	ΓΛΩΣΣΑ_ΜΕΤΑ - ΓΛΩΣΣΑ_ΠΡΙΝ	ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ_ ΜΕΤΑ - ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ_Π ΡΙΝ
Z	-3,088 ^b	-2,943 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,002	,003

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on negative ranks.

Ε. ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ενασχόληση των μαθητών με τους μύθους στην παρούσα έρευνα κατέδειξε ότι είναι πολύ ευχάριστη αλλά και πολύ δημιουργική για τα παιδιά. Καθώς ο μύθος είναι μία αφήγηση, μια ιστορία που το περιεχόμενο της αιωρείται ανάμεσα στο φανταστικό και το πραγματικό, είναι εύκολο να γίνει αρκετά ελκυστική από τους μαθητές και να λειτουργήσει ως έναυσμα για συζήτηση και περαιτέρω προβληματισμό, πάνω σε διάφορα ζητήματα. Οι εκπαιδευτικές πρακτικές αλλά και οι αρχές που επιχειρήθηκαν να υλοποιηθούν καθ' όλη την διάρκεια της υλοποίησης του προγράμματος είχαν ως βάση:

- Να προωθήσουν την γνωστική, κοινωνική και ηθική αυτονομία του κάθε μαθητή.
- Να βοηθήσει το μαθητή να αναπτύξει στάσεις και δεξιότητες μέσα από την εμπλοκή του στο κοινωνικό γίνεσθαι και στα πλαίσια της ύπαρξης ενός δημοκρατικού πνεύματος μέσα στην τάξη.
- Να αναπτυχθούν θετικές διαπροσωπικές σχέσεις μέσα στην τάξη.
- Να ικανοποιεί τα ατομικά δικαιώματα αλλά και τις βασικές ανάγκες των μαθητών για αποδοχή αγάπη ασφάλεια και φροντίδα.
- Να βοηθήσει το μαθητή να αναπτύξει το συναίσθημα της αυτοεκτίμησης του, αλλά και την αυτοπεποίθησή του.
- Να μεγιστοποιήσει την μάθηση των μαθητών στον ακαδημαϊκό τομέα, εφαρμόζοντας εκπαιδευτικές πρακτικές και διαδικασίες ελκυστικές και χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες (Ματσαγγούρας, 2007, σελ., 519-527).

Τα συμπεράσματα λοιπόν που εκμαιεύτηκαν σε σχέση με τα αρχικά ερωτήματα της έρευνας, καταγράφηκαν ως εξής:

Ως προς το ερώτημα 1^ο : Οι γνώσεις των μαθητών γύρω από την μυθολογία, όταν ξεκίνησε το πρόγραμμα στην τάξη μας ήταν αρκετά περιορισμένες. Κατά την διάρκεια όμως και την εξέλιξη του προγράμματος παρατηρήθηκε μεγάλο ενδιαφέρον και με το πέρας του προγράμματος παρατηρήθηκε πως οι γνώσεις τους γύρω από τη μυθολογία είχαν αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό. Με γνώμονα την ανάπτυξη των

διεργασιών της σκέψης, δόθηκαν ευκαιρίες στους μαθητές να επεξεργαστούν να αξιολογήσουν πληροφορίες και γνώσεις, να αναλύσουν και να συνθέσουν δεδομένα, να διατυπώσουν προτάσεις και συμπεράσματα και να επιλύσουν προβλήματα. Το νηπιαγωγείο διεύρυνε τις δυνατότητες τους για έκφραση ιδεών και τη συνοικοδόμηση νοημάτων. Παρακίνησε τους μαθητές να υλοποιήσουν διερευνήσεις που ξεκινούν από τα δικά τους ενδιαφέροντα και ερωτήματα. Ως διδακτική στρατηγική, χρησιμοποιήθηκε η συν-οικοδόμηση, όπου η νηπιαγωγός και οι μαθητές μαζί, δημιούργησαν νοήματα και απέκτησαν γνώσεις για τον κόσμο. Η νηπιαγωγός συνεχώς αναγνώριζε τις πρωτότυπες και ασυνήθιστες ιδέες και δημιουργίες τους, συζητούσε μαζί τους γι' αυτές και τα ενθάρρυνε να μοιραστούν τις σκέψεις τους με τους άλλους μαθητές, δείχνοντας τους έτσι ότι οι ιδέες τους είχαν αξία. Οι συζητήσεις σε μικρές και μεγάλες ομάδες γίνονταν διαρκώς, δίνοντας έτσι στους μαθητές χρόνο να μιλήσουν για τις ιδέες τους, και προωθώντας έτσι την συν-οικοδόμηση των νοημάτων. Τέλος, οι μαθητές συνεισέφεραν τα ίδια στο σχεδιασμό κάποιων δραστηριοτήτων επιλέγοντας τα κατάλληλα υλικά και τεχνικές, και συζητώντας τις δυσκολίες που συνάντησαν, στοχαζόμενα τις συνέπειες των επιλογών τους. Έτσι αναπτύχθηκε η μεταγνωστική τους σκέψη (Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου, 2014, σελ75-79).

Οι μύθοι που προσεγγίστηκαν στην τάξη ήταν από όλες τις κατηγορίες στις οποίες αυτοί χωρίζονται, οι περισσότεροι όμως μύθοι που περιγράφονται στην παρούσα μελέτη είναι κυρίως αιτιολογικοί μύθοι.

Ως προς το ερώτημα 2^ο : Παρατηρήθηκε και καταγράφηκε το γεγονός ότι οι μαθητές έδειχναν μεγάλη έκπληξη αλλά και ενθουσιασμό κάθε φορά όταν μέσα σε ένα μύθο αναφέρονταν το όνομα από κάποιο βουνό ή περιοχή του τόπου μας. Αυτό τα έκανε να δείχνουν ακόμη μεγαλύτερο ενθουσιασμό αλλά και διάθεση να συνεχίσουν να εξερευνούν τους μύθους αλλά και να μαθαίνουν και άλλους καινούριους. Τα παιδιά είναι από τη φύση τους περίεργα για το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον. Μέσα από το πρόγραμμα της μυθολογίας που εφαρμόστηκε, ενδυναμώθηκε η διάθεση των μαθητών για εξερεύνηση και μάθηση, μέσα από την παροχή των κατάλληλων ερεθισμάτων και εμπειριών μέσα στην τάξη. Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ, και την μελέτη περιβάλλοντος οι μαθητές έγιναν μικροί ερευνητές και έμαθαν μέσα από την δράση. Έθεσαν ερωτήματα, έκαναν προβλέψεις, παρατήρησαν τις ομοιότητες και τις διαφορές, αναζήτησαν απαντήσεις και υιοθέτησαν στάσεις. Οδηγήθηκαν δηλαδή, μέσα από τις στρατηγικές μάθησης, στη σταδιακή συγκρότηση της αφηρημένης σκέψης (Ραβάνης, 1999) και στον επιστημονικό εγγραμματισμό (Κωνσταντίνου κ. άλ., 2002). Η νηπιαγωγός διατυπώνοντας ανοιχτές ερωτήσεις, οδηγούσε τους μαθητές σε προβληματισμούς. Σε όλη αυτή την πορεία τους, αξιοποιούν ικανότητες, γνώσεις και δεξιότητες που αποκτήθηκαν μέσα απ' όλες τις δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν στην τάξη και από διάφορους μαθησιακούς τομείς όπως: τον προφορικό και γραπτό λόγο, τη δραματική τέχνη, τις νέες τεχνολογίες, τα μαθηματικά, τη μουσική (Δαφέρμου, Κουλούρη, & Μπασαγιάννη, 2006, σελ. 215-218).

Ως προς το ερώτημα 3^ο : Καθ' όλη την ανάπτυξη του προγράμματος η νηπιαγωγός είχε φροντίσει να βρίσκονται ποικίλα υλικά που θα βοηθούσαν τους μαθητές να αφήσουν την φαντασία τους να ξεδιπλωθεί και να εκφραστούν με ποικίλους τρόπους. Η ενθάρρυνση αλλά και η παρότρυνση που τους δίνονταν να πειραματιστούν με τα υλικά της τάξης ήταν καθημερινή. Η παιδαγωγική αξιοποίηση της συμμετοχής τους σε δημιουργικές δραστηριότητες, τους οδήγησε στην συνολική τους ανάπτυξη γιατί:

- Προώθησε την δημιουργικότητά τους και ερέθισε την φαντασία τους.
- Συνέβαλλε στην ανάπτυξη της κριτικής τους ικανότητας και της αναπαραστατικής τους σκέψης.
- Έγινε εμπλουτισμός στις διαφορετικές δυνατότητες έκφρασης της σκέψης και των συναισθημάτων τους.
- Καλλιεργήθηκε η αισθητική τους αντίληψη.

Η νηπιαγωγός καθ' όλη την διάρκεια του προγράμματος προσπάθησε να δώσει στους μαθητές την δυνατότητα μέσα από τα έργα τους να μπορέσουν να αναπτύξουν αλλά και να διευρύνουν τις δυνατότητες επικοινωνίας τόσο μεταξύ τους, όσο και με την νηπιαγωγό. Μέσα από την καταγραφή των δράσεων η νηπιαγωγός παρατήρησε πως ανέπτυξαν αρκετά ικανοποιητικές δράσεις και οι δημιουργίες τους υπήρξαν αρκετά ευφάνταστες τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο. Ανακάλυψαν νέα υλικά, ώστε να δημιουργήσουν πρωτότυπες εικαστικές δημιουργίες και να ολοκληρώνουν πάντα τα έργα τους.

Μέσα από τις καλλιτεχνικές τους δημιουργίες οι μαθητές εξέφρασαν τον ενθουσιασμό τους για την εμπλοκή τους και τον πειραματισμό τους με τα διάφορα υλικά, αλλά ταυτόχρονα αναπτύσσουν γνώσεις, δυνατότητες, δεξιότητες που συνδέονται με όλες τις μαθησιακές περιοχές. Συγκεκριμένα:

- Μέσα από τον πειραματισμό τους με τα διάφορα υλικά και με την ανάλογη υποστήριξη της νηπιαγωγού, οι μαθητές έκαναν διαπιστώσεις για τις ιδιότητες των υλικών που συνδέονται με τις φυσικές επιστήμες. Ποια αναμειγνύονται, ποια διαλύονται ή στερεοποιούνται κ.α.
- Όταν οι μαθητές υπέγραφαν τα έργα τους ή όταν τους έβαζαν τίτλους, εμπλέκονταν με τις διαδικασίες της γραφής.
- Όταν οι μαθητές χρησιμοποιούσαν εύπλαστα υλικά, όπως η πλαστελίνη, είχαν την δυνατότητα να προβληματιστούν προς την κατεύθυνση της μαθηματικής σκέψης και να αντιληφθούν έννοιες όπως η ποσότητα, το μέγεθος, το σχήμα κ.α.
- Κατά την παρουσίαση των έργων τους στην ομάδα, οι μαθητές είχαν την δυνατότητα να επιχειρηματολογήσουν και να αναπτύξουν τον προφορικό τους λόγο.

Οι μαθητές χρησιμοποίησαν ποικίλους τρόπους για να εκφραστούν όπως : την δραματοποίηση, την μουσική, το κουκλοθέατρο, την ζωγραφική, το κολλάζ κ.α. (Δαφέρμου, Κουλούρη, & Μπασαγιάννη, 2006, σελ. 289-296).

Ως προς το ερώτημα 4^ο : Με το πρόγραμμα της μυθολογίας δομήθηκε ένα περιβάλλον που προώθησε και υποστήριξε την εξοικείωση των μαθητών με όλες τις εκφάνσεις της γλώσσας : τον προφορικό και γραπτό λόγο και πρόσφερε πολλές ευκαιρίες για την προώθηση των γλωσσικών γνώσεων των μαθητών. Ως προς τον προφορικό λόγο και μέσα από τις αναγνώσεις των μύθων, αλλά και των άλλων βιβλίων που συνδέθηκαν με αυτούς, οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να συμμετέχουν σε συζητήσεις και να αντιληφθούν τον ρόλο του ομιλητή κι του ακροατή παίρνοντας διαδοχικά τον λόγο. Η νηπιαγωγός απήλυθε απλές ερωτήσεις στους μαθητές, με σκοπό να παροτρύνει τους μαθητές να συμμετέχουν και να αλληλεπιδράσουν με το κείμενο. Μέσα από αυτές οι μαθητές διηγήθηκαν προσωπικές τους εμπειρίες, αναδιηγήθηκαν τους μύθους, περιέγραψαν γεγονότα και αντικείμενα και προσπάθησαν να επιχειρηματολογήσουν και να εξηγήσουν τις απόψεις τους και τις πράξεις τους, στην ολομέλεια της τάξης και αυτό οδήγησε στην προσωπική τους ανάπτυξη και στην κοινωνικοποίησή τους.

Οι μαθητές είχαν την δυνατότητα να έχουν συστηματική επαφή με τον γραπτό λόγο και να αντιληφθούν την κοινωνική διάσταση του γραπτού λόγου και έτσι τους δόθηκαν κίνητρα για την εκμάθηση και την χρήση του. Άλλωστε σύμφωνα με τον Clay η ύπαρξη ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος εγγραμματος από νωρίς, ενισχύει τις δυνατότητες του παιδιού για την κατάκτηση του λόγου. Οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να είναι σε συστηματική επαφή με διάφορα είδη εντύπων (βιβλία, περιοδικά, αφίσες), και η βιβλιοθήκη του σχολείου ήταν πάντα προσβάσιμη για να καλύψει τις ανάγκες των μαθητών, είτε με την μορφή του δανεισμού ή και της ανάγνωσης βιβλίων μέσα στην τάξη. Δημιουργήθηκαν και αναρτήθηκαν στην τάξη αρκετοί πίνακες αναφοράς, που προέκυψαν από τις παρατηρήσεις των μαθητών στην τάξη σε σχέση με τα θέματα που επεξεργάζονταν. Βρήκαν και αντιστοιχισαν κάρτες λέξεων με τους αντίστοιχους πίνακες αναφοράς. Σε σχέση με την ανάπτυξη του λεξιλογίου τους παρατηρήσαμε πως ενώ με την έναρξη του προγράμματος το λεξιλόγιο τους ήταν σε ένα βασικό επίπεδο, στην πορεία και μέσα από την υλοποίηση των δράσεων το λεξιλόγιο τους αναπτύχθηκε σε απόλυτο βαθμό. Το νέο λεξιλόγιο που απέκτησαν περιείχε τόσο λέξεις περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, όσο και ιστορικού. Επίσης γνώρισαν με τα ονόματά τους διάφορα φυσικά φαινόμενα αλλά και περιοχές του τόπου μας. Τέλος έμαθαν να ξεχωρίζουν απλές και σύνθετες λέξεις αλλά και τον τρόπο που γίνονται οι σύνθετες λέξεις και δημιούργησαν τις δικές τους σύνθετες λέξεις μέσα από την ένωση δύο ή και τριών συνθετικών.

Παρατηρήθηκε λοιπόν πως ο εγγραμματισμός, στον οποίο αποσκοπεί η μαθησιακή διαδικασία, υποστηρίχτηκε και επιτεύχθηκε σε μεγάλο βαθμό (Δαφέρμου, Κουλούρη, & Μπασαγιάννη, 2006, σελ. 97-114).

Ως προς το ερώτημα 5^ο : Η νηπιαγωγός φρόντισε να δημιουργηθεί μέσα στην τάξη ένα ιδιαίτερα υποστηρικτικό κλίμα, όπου ο κάθε μαθητής θα μπορούσε να νιώσει ελεύθερος να διατυπώσει τις απόψεις του αλλά και τις απορίες του και να αναπτύξει διάλογο με τους συμμαθητές του. Μέσα σ' αυτό το κλίμα οι μαθητές μπόρεσαν να ανταλλάξουν μεταξύ τους απόψεις, να θέσουν κοινούς στόχους, να προβληματιστούν και να συνεργαστούν για την επίτευξη του κοινού στόχου αποτελεσματικά. Έτσι

μπόρεσαν από κοινού να μελετήσουν τους μύθους με την εμπειρικο-αναλυτική μέθοδο, και την παρατήρηση, να διατυπώσουν νέους προβληματισμούς και να προσπαθήσουν να δώσουν λύσεις στα ερωτήματά τους. Το κλίμα που επικρατούσε μέσα στην τάξη ήταν ομαδοσυνεργατικό και ο ρόλος της νηπιαγωγού ήταν υποστηρικτικός και καθοδηγητικός. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν υπήρξε κανένα δείγμα αρνητικής συμπεριφοράς από κάποιο μαθητή απέναντι στο υπόλοιπο συμμαθητές τους. Καθώς οι μαθητές βελτίωσαν σταδιακά την ικανότητα χρήσης της επικοινωνίας απέκτησαν νέο τρόπο σκέψης, οδηγήθηκαν στην δημιουργική και κριτική σκέψη. Οι μαθητές εξέφρασαν τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητές τους, και ακολούθησαν τον δικό τους δρόμο για την μάθηση. Με την βελτίωση της ικανότητας επικοινωνίας με τους άλλους διευκολύνθηκε και η ανάπτυξη των κοινωνικών ικανοτήτων τους.

Έμαθαν να συνεργάζονται και διαχειρίζονται πιο αποτελεσματικά τις συγκρούσεις, να διαπραγματεύονται τις απόψεις τους και να χτίζουν στέρεες σχέσεις. Έμαθαν να εκφράζουν και να επικοινωνούν αποτελεσματικά συναισθήματα και σκέψεις και ανέπτυξαν θετικό αυτό-συναίσθημα. Καθώς αναγνώριζαν τις διάφορες προσωπικές τους ικανότητες και συμπεριφορές αντιλαμβάνονταν ταυτόχρονα διαφορές και ομοιότητες με τους άλλους κι έτσι έμαθαν να τους αναγνωρίζουν και να τους σέβονται, γι' αυτό που είναι. Η ικανότητα συνεργασίας τους διευκόλυσε να συμμετέχουν σε ομαδικές εργασίες, να διαχειρίζονται προβλήματα ομαδικά και να μαθαίνουν από τους συνομηλίκους τους. Η διενεργητική συμμετοχή τους σε ομαδικά έργα, ενίσχυσε την αυτοπεποίθησή τους, εδραίωσε την αποφασιστικότητά τους και τους βοήθησε να αναλάβουν πρωτοβουλίες (Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου, 2014, σελ. 30-33).

Ως προς το ερώτημα 6^ο : Η ενασχόληση με το πρόγραμμα της μυθολογίας, τόνωσε το αίσθημα της αισιοδοξίας των μαθητών και τους βοήθησε να έρθουν σε επαφή με την πολιτισμική τους κληρονομιά, γεγονός που είναι δυνατόν να πλάσει μελλοντικούς πολίτες, ώριμους και υπεύθυνους, με θέληση να συνεισφέρουν στην αντιμετώπιση προβλημάτων και στην δημιουργία μιας καλύτερης κοινωνίας. Θέλησαν να ψάξουν και να βρουν συσχετίσεις των μύθων με την λαϊκή και θρησκευτική παράδοση και έτσι ανακάλυψαν την συνέχιση των ανθρώπινων προβληματισμών μέσα στο πέρασμα των αιώνων. Ανακάλυψαν επίσης και σύγχρονους προβληματισμούς, ένας από τους οποίους είναι και η οικολογική ισορροπία.

Επίσης, συζητώντας για προβλήματα που δημιουργήθηκαν από την ανεξέλεγκτη παρέμβαση του ανθρώπου στη φύση, άρχισε να δημιουργείται ο προβληματισμός και να διατυπώνονται απόψεις για το ποιές πρέπει να είναι οι δράσεις τους να ώστε να υιοθετήσουν θετικές περιβαλλοντικές στάσεις και συμπεριφορές.

Το νηπιαγωγείο, ως φορέας κοινωνικοποίησης και εκπαίδευσης φρόντισε να ενθαρρύνει τους μαθητές:

- Να προβληματιστούν γι' αυτά που συμβαίνουν γύρω τους, να τα κάνει να συνειδητοποιήσουν την αλληλεξάρτηση των ανθρώπων με το φυσικό περιβάλλον.

- Να ενδυναμώνει την πολιτισμική τους ταυτότητα ώστε να μπορούν να εκτιμούν και να σέβονται τη διαφορετικότητα.
- Να λειτουργήσουν ως μια δημοκρατική «κοινότητα» μέσα στην οποία θα μάθουν να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους και να νοιάζονται για το κοινό καλό.
- Να καλλιεργήσουν αξίες, στάσεις και συμπεριφορές που συμβάλλουν στη καλύτερη σχέση τους με τους ανθρώπους και το περιβάλλον.
- Να ευαισθητοποιηθούν για κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα και προβλήματα και να μάθουν να διερευνούν για να συλλέξουν περισσότερες, ακριβείς πληροφορίες.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι με τις πράξεις τους μπορούν να επηρεάσουν αυτά που συμβαίνουν γύρω τους και να συμβάλλουν στα «κοινά» και να δραστηριοποιούνται σχετικά (Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου, 2014, σελ. 263-265).

Ως προς το ερώτημα 7^ο : Θέλοντας να δοθεί μια απάντηση στο τελευταίο ερώτημα της έρευνας, θα γίνει μια σύντομη αναφορά στο ενδιαφέρον που έδειξαν οι μαθητές για να γνωρίσουν την ιστορία της πόλης τους. Το ενδιαφέρον τους αυτό ξεκίνησε από την υπόθεση που έκαναν ότι αφού αναφέρεται συχνά η περιοχή μας μέσα από τους μύθους άρα και η ιστορία της πρέπει να είναι μεγάλη. Αυτή την υπόθεση τους, ήρθε να την ενισχύσει και το γεγονός ότι στις οικογενειακές βόλτες που έκαναν με τις οικογένειές τους στην πόλη, έβλεπαν συνεχώς αγάλματα και μνημεία. Έτσι λοιπόν αποφάσισαν να ερευνήσουν την ιστορία της πόλης και να συλλέξουν πληροφορίες γι' αυτή και να τις παρουσιάσουν στην τάξη.

Στην συνέχεια οργανώθηκε επίσκεψη στο ιστορικό κέντρο της πόλης μας, καθώς και τα αγάλματα και τα μνημεία της και εκεί έγινε επί τόπου ανάγνωση κάποιων από ποιημάτων και τραγουδιών που είχαν συλλέξει τα ίδια τα παιδιά μέσα από την αναζήτηση τους για την ιστορία της πόλης.

Ξεκίνησε η χαρτογράφηση του ιστορικού κέντρο της πόλης μας από τα παιδιά κατά την επίσκεψή μας σ' αυτό, η συνέχιση και ολοκλήρωσή του έγινε κατά την επιστροφή στην τάξη. Οι μαθητές ζωγράφισαν και αποτύπωσαν με το δικό μας τρόπο κάποιες από τις πλατείες της πόλης μας.

Αναπαράστησαν το ιστορικό κέντρο της πόλης μας αλλά και το πιο σημαντικό μνημείο αυτής μ' έναν διαφορετικό και τρισδιάστατο τρόπο. Αποφάσισαν χρησιμοποιώντας ανακυκλώσιμα υλικά, αλλά και φυσικά υλικά από την αυλή του σχολείου να συνθέσουν και να δημιουργήσουν μακέτες μ' αυτά.

Μέσα από το εξαιρετικό ενδιαφέρον που έδειξαν για την ιστορία της πόλης άρχισαν να αναζητούν και να φέρνουν βιβλία στην τάξη, με φωτογραφικό υλικό για την ιστορία της πόλης, γραμμένα από συγγραφείς της πόλης.

Αποφάσισαν να καλέσουν τον συγγραφέα στην τάξη και να μας μιλήσει ο ίδιος για την πόλη μας. Δέχτηκε με μεγάλη χαρά και κατά την επίσκεψή του στην τάξη μας, μας είπε πολλές και ιδιαίτερες πληροφορίες για την πόλη μας και αρκετές από αυτές ήταν άγνωστες σε μας.

Ο ενθουσιασμός και το ενδιαφέρον τους ήταν αυξημένο και έτσι μέσα από τις εξαιρετικές ιδέες που διατύπωναν έγραψαν το τραγούδι της πόλης μας, βασισμένο σε όλες τις πληροφορίες που είχαμε μάθει γύρω από αυτή.

Καλέσαμε για να μας βοηθήσει στην μελοποίηση του αλλά και στην παρουσίασή του τον Υπεύθυνο Σχολικών Δραστηριοτήτων του νομού μας, ο οποίος δέχτηκε με μεγάλη χαρά.

Τέλος η νηπιαγωγός ρώτησε τους μαθητές πως θα μπορούσαν τα ίδια να βοηθήσουν την πόλη μας και την πολιτιστική της κληρονομιά και εκείνα απάντησαν ότι στο μέλλον θα κάνουν ένα χρήσιμο για την πόλη επάγγελμα, το οποίο και ζωγράφισαν. Χαρακτηριστικό το παράδειγμα που ο μαθητής θέλει να γίνει όταν μεγαλώσει οδηγός τρένου, για να οδηγεί τους ανθρώπους να γνωρίσουν την πόλη μας. (βλ. Παράρτημα IV).

E.1 ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΑΣ

Ολοκληρώνοντας την έρευνά και φτάνοντας στο σημείο της σύνταξης της παρούσας εργασίας, μπορούμε συμπερασματικά πλέον με σιγουριά και ασφάλεια να επιβεβαιώσουμε τη θετική επίδραση που έχει η διδασκαλία των μύθων σε όλους τους τομείς ανάπτυξης του παιδιού.

Οι μύθοι συνδυάζουν «το τερπνόν μετά του ωφελίμου» και εκεί ακριβώς έγκειται η μαγεία και η τεράστια συμβολή τους. Παρατηρήθηκε σε όλη την πορεία της έρευνας ότι η μυθολογία είναι ένα διδακτικό εργαλείο εξαιρετικά χρήσιμο στα χέρια του εκπαιδευτικού και τούτο γιατί πάνω από όλα ψυχαγωγεί το παιδί και μέσα από αυτή την τέρψη, την απόλαυση, τη διασκέδαση καταφέρνει τελικά να το ωφελήσει διδάσκοντας με τρόπο ελεύθερο, προσιτό και καθόλου διδακτικό και επιβλητικό.

Απευθύνονται στη **φαντασία** των παιδιών, τους προσφέρουν την δυνατότητα να εκφραστούν μέσα από αυτούς με ποικίλους τρόπους και διευρύνουν το γνωστικό του αντικείμενο επισημαίνοντας ταυτόχρονα θεμελιώδεις ανθρώπινες αξίες. Μέσα από την παρακολούθηση αυτών και με έμμεσο τρόπο οδηγούν το παιδί να συνηθίσει και να αναπτύξει τον προφορικό του λόγο, αλλά και να ανακαλύψει καθώς και να πειραματιστεί με τα διάφορα είδη του γραπτού λόγου. Αν προχωρήσουμε λίγο πιο πέρα και με δεδομένο ότι ο μύθος είναι ένα μικρό λογοτεχνικό έργο προσαρμοσμένο στις δυνατότητες της παιδικής ηλικίας, είναι φανερό ότι η αγάπη για τους μύθους θα διαπλάσει τους αυριανούς πρόθυμους αναγνώστες βιβλίων ή θεατές του θεάτρου. Μπορεί να είναι λοιπόν ένα ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο μέσα από το οποίο θα φυτευτεί ο σπόρος της φιλιαναγνωσίας στις ψυχές των παιδιών. Μπορεί επίσης η μυθολογία να σταθεί αρωγός στην ουσιαστικότερη γνωριμία των παιδιών τόσο με τον εαυτό τους, όσο και με τον κόσμο γύρω τους και να συμβάλλει στην διαμόρφωση και στην ευαισθητοποίηση των αυριανών υπεύθυνων πολιτών, που με τον κατάλληλο τρόπο θα μπορέσουν να συμβάλλουν στην επίλυση διαφόρων περιβαλλοντικών προβλημάτων.

E.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Θα ήθελα να αναφερθώ σε κάποια προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά την διάρκεια της έρευνας. Δεν ήταν πάντοτε εύκολη από μεριάς μου η εύρεση βιβλίων για να στηρίξω και να συνεχίσω την έρευνά μου για την μυθολογία. Επίσης δύσκολη ήταν η εύρεση αντίστοιχων ερευνών που να αφορούν την προσχολική αγωγή και την νηπιακή, ηλικία, για να γίνει συγκριτική μελέτη. Παρ' όλα αυτά μέσα από την επιμονή μου και με βοήθεια την ιδιαίτερη συμπαράσταση των καθηγητών μου, μπόρεσα να συνεχίσω το έργο μου.

E.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ

Δεδομένου ότι δεν υπάρχουν αρκετές έρευνες και μελέτες για την διδακτική της μυθολογίας στην προσχολική αγωγή, θα μπορούσε στο μέλλον να πραγματοποιηθεί και να καταγραφεί μία συγκριτική έρευνα και μελέτη, πάνω στο θέμα αυτό, μέσα από την συνεργασία και την ανταλλαγή απόψεων και πρακτικών, ανάμεσα σε Νηπιαγωγεία της ίδιας ή και διαφορετικών περιοχών.

Μία ακόμη πρόταση θα μπορούσε να είναι να χρησιμοποιηθεί το πρόγραμμα της μυθολογίας και σαν ένα μέσο ομαλής μετάβασης των παιδιών από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό σχολείο. Λόγω του γεγονότος ότι η μυθολογία είναι ένα αρκετά ελκυστικό αλλά και οικείο θέμα που αγγίζει όλες τις ηλικίες θα μπορούσε να γίνει το όχημα της προσέγγισης των παιδιών αλλά και της ομαλής τους προσαρμογής στο νέο σχολικό περιβάλλον.

ΣΤ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αγγελίδου, Μ. (2006). «Ελληνική Μυθολογία». Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδόπουλος.
2. Αναγνωστόπουλος, Δ. (2002). «Όψεις και λειτουργία του Μύθου στα Λογοτεχνικά Κείμενα» στο ΚάιλαΜ, Καλαβάσης Φ.& Πολεμικός Ν. 2002. «Μυθοι, Μαθηματικά, Πολιτισμοί: Αποσιωπημένες Σχέσεις Στην Εκπαίδευση» Αθήνα : Εκδόσεις Ατραπός.
3. Αντωνίου, Μ. (2010). «Ο Δίας, το Σόϊ του και η τρελοπαρέα». Αθήνα : Εκδόσεις Κέδρος.
4. Αριστοδήμου, Ν., & Ιακωβίδου, Ν. (2013). «ΓΙΑ ΕΝΑ ΠΟΥΚΑΜΙΣΟ ΑΔΕΙΑΝΟ ΓΙΑ ΜΙΑΝ ΕΛΕΝΗ.» στο Πάτσιου. Β. & Καλογήρου. Τ. 2013. «Η Δύναμη της Λογοτεχνίας» Αθήνα: Εκδόσεις GUTENBERG
5. Αυδίκος, Ε. (1994).»Το Λαϊκό παραμύθι». : Εκδόσεις Οδυσσεάς.
6. Δαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π., & Μπασαγιάννη, Ε. (2006). « Οδηγός Νηπιαγωγού» Αθήνα: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ.
7. Δημητρίου, Α. (2009).«Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Περιβάλλον, Αειφορία» Αθήνα : Εκδόσεις Επίκεντρο.
8. Ζαραμπούκα, Σ. (2007). « Μυθολογία». Αθήνα : Εκδόσεις Κέδρος.
9. Θεοδοροπούλου, Ε., & Ξανθάκου, Γ. (2002). «Ο Μύθος του Βλέματος-Αμφισημία,το Τερατώδες και η Πανουργία ή 'Πώς να κοιτάξεις το Κεφάλι της Μέδουσας; » στο ΚάιλαΜ, Καλαβάσης Φ.& Πολεμικός Ν. 2002. «Μυθοι, Μαθηματικά, Πολιτισμοί: Αποσιωπημένες Σχέσεις Στην Εκπαίδευση» Αθήνα : Εκδόσεις Ατραπός
10. ΙΕΠ - Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. (2014). «Πρόγραμμα σπουδών νηπιαγωγείου». Αθήνα: Εκδόσεις ΕΣΠΑ.
11. Κακριδής, Ι. Θ. (1986). «Ελληνική Μυθολογία: Εισαγωγή στον Μύθο. Τόμος Α'». Αθήνα : Εκδόσεις Εκδοτική Αθηνών.
12. Καλδή, Σ. (2002). «Η διδασκαλία παραμυθιών και του μύθου της Ευρώπης στο πλαίσιο προγράμματος για την Ευρωπαϊκή Διάσταση της εκπαίδευσης» στο Κάιλα, Μ., Καλαβάσης, Φ., & Πολεμικός, Ν. (2002). «Μυθοι, Μαθηματικά, Πολιτισμοί: Αποσιωπημένες Σχέσεις Στην Εκπαίδευση» Αθήνα : Εκδόσεις Ατραπός
13. Καλογεροπούλου, Φ. (1999) . «Σύνδεση-Συνύπαρξη Τοπικής Ιστορίας-Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης». Στο Γλυφάδα:1^ο Πανελλήνιο για την Περιβαλλοντική εκπαίδευση- Περιλήψεις Ανακοινώσεων.
14. Καλογήρου, Τ., & Βησαράκη, Ε. (2005). « Η συμβουλή της θεωρίας της L.M. Rosenblatt στον εμπλουτισμό της Διδακτικής της Λογοτεχνίας» στο Καλογήρου.Τ. & Λαλαγιάννη. Κ. 2005. «Η Λογοτεχνία στο Σχολείο ». Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω.
15. Κανατσούλη, Μ. (2007). « Εισαγωγή στη Θεωρία και Κριτική της Παιδικής Λογοτεχνίας ». Θεσσαλονίκη: UNIVERSITY STUDIO PRESS.
16. Καπλάνογλου, Μ. (1998). «Ελληνική Λαϊκή Παράδοση». Αθήνα : Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

17. Κάσσαρης, Χ., & Σακελλαρίου, Χ. (1987). «Μυθοποιοί και μυθογράφοι» στο Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας. 1987. « Μύθοι και Μυθοποιοί Αφιέρωμα». Αθήνα : Εκδόσεις ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ.
18. Κατσαρού, Ε. (2016). « Εκπαιδευτική Έρευνα Δράση ». Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική Α.Ε.
19. Κόνσολας, Ε. (2002). «Η διδασκαλία της λαϊκής παράδοσης στα πλαίσια του γλωσσικού μαθήματος της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης: Προσέγγιση μέσα από το Αναλυτικό Πρόγραμμα και τα σχολικά Εγχειρίδια» στο ΚάϊλαΜ, Καλαβάσης Φ., & Πολεμικός Ν.2002. «Μυθοι, Μαθηματικά, Πολιτισμοί: Αποσιωπημένες Σχέσεις Στην Εκπαίδευση» Αθήνα : Εκδόσεις Ατραπός.
20. Κότζια, Λ. (1987). «Ο αισώπειος μύθος, ο γερμανικός Διαφωτισμός και ο Lessing» στο Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας. 1987. « Μύθοι και Μυθοποιοί Αφιέρωμα». Αθήνα : Εκδόσεις ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ.
21. Λουκάτος, Δ. (1992). «Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία». Αθήνα: Εκδόσεις Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
22. Μάγος, Κ., & Παναγοπούλου, Π. (2008). «Δρω ερευνώντας και ερευνώ δρώντας: Η έρευνα δράσης στην εκπαίδευση εκπαιδευτών». Στα Ψηφιακά Πρακτικά του 3^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου της Επιστημονικής Ένωσης Εκπαίδευσης Ενηλίκων με τίτλο: «Εκπαίδευση και Επαγγελματοποίηση Εκπαιδευτών Ενηλίκων» (CD – ROM).
23. Μαριολάκος, Η. (2001). «Η συμβολή της Γεωμυθολογίας στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση» Στυλίδα: Συνέδριο του ΚΠΕ Στυλίδας Υπάτης.
24. Ματσαγγούρας, Η. (2007). «Στρατηγικές διδασκαλίας – Η Κριτική Σκέψη στη Διδακτική Πράξη » Αθήνα: Εκδόσεις GUTENBERG
25. Μερακλής, Μ. (1988). «Τι είναι λαϊκή λογοτεχνία». Αθήνα : Εκδόσεις Συγχρονη εποχή.
26. Μεταξά, Ν. (2002). «Η συμβολή των Αρχαίων Ελληνικών Αγγείων στην Αισθητική Καλλιέργεια» στο ΚάϊλαΜ, Καλαβάσης Φ., & Πολεμικός Ν.2002. «Μυθοι, Μαθηματικά, Πολιτισμοί: Αποσιωπημένες Σχέσεις Στην Εκπαίδευση» Αθήνα : Εκδόσεις Ατραπός.
27. Μουρίκη, Κ., & Κυρίση-Τζιώτη, Ι. (2014). «Οι 12 Θεοί του Ολύμπου» Αθήνα : Εκδόσεις Διάπλασης.
28. Μπαρτ, Ρ. (1979). « Μυθολογίες Μάθημα» Αθήνα: Εκδόσεις ΡΑΠΠΑ
29. Μπενέκος, Δ. (2006). «Πολιτισμική Παράδοση και Εκπαίδευση». Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω Δαρδανός
30. Ομάδα Εργασίας: Γαλλοπούλου, Α., Δρακοπούλου, Μ.Δ., Καζολέα, Λ, Καμπάνη-Δετζώρτζη Δ., Κασδαγλή, Λ, Κεσίσογλου, Ε., Σιδέρη, Α., & Χαλκιοπούλου Μ. (1985). «Ελληνικός Λαϊκός Πολιτισμός». Αθήνα : Εκδόσεις Γνώση.
31. Παπαγεωργίου, Α. (2010). «Η Ελληνική Μυθολογία στην Ελληνική Λογοτεχνία» (Συγκριτική μελέτη). Θεσσαλονίκη : Ε.Α.Δ.Δ.
32. Παπάκου, Α. (1987). «Ο Ησίοδος και η ‘Θεογονία’» στο Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας. 1987. « Μύθοι και Μυθοποιοί Αφιέρωμα». Αθήνα : Εκδόσεις ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ.
33. Παπαντωνάκης, Γ. (2009). «Θεωρίες Λογοτεχνίας και Ερμηνευτικές Προσεγγίσεις Κειμένων για Παιδιά και για Νέους ». Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

34. Παπαρούση, Μ. (2005). «Στοιχεία λογοτεχνικής θεωρίας και εκπαιδευτική πράξη: ζητήματα ετερότητας στα Ανθολόγια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης» στο Καλογήρου, Τ., & Λαλαγιάννη, Κ. (2005). «*Η Λογοτεχνία στο Σχολείο*». Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω.
35. Π.Ι. – Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (2003). «*Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά προγράμματα Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.)*». Αθήνα : Εφημερίς της κυβερνήσεως – Φ.Ε.Κ. τεύχος Β΄ αρ. φύλλου 304/13-03-03.
36. Πλατανιάς, Δ. (2004). «*Οι Μυθολογίες του κόσμου*». Αθήνα: Εκδόσεις Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
37. Σακελλαρίου, Χ. (1998-1999). «*Η Λογοτεχνία στο Νηπιαγωγείο*» στο «*Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας – Τόμος 13*». Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη.
38. Σπυροπούλου – Παπαδημητρίου, Ζ. (2012). «*Η διαχρονική ομορφιά και οι ανθρωπιστικές αξίες των μύθων*». Αθήνα: Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο.
39. Στρατίκης, Π. (2009). «*Ελληνική Μυθολογία*» Αθήνα : Εκδόσεις Στρατίκη.
40. Συγγραφική ομάδα Κ.Π.Ε. Στυλίδας. (2009). «*Γεώπαρκα-Γεωμυθολογικές Διαδρομές της Φθιώτιδας. Γεωμυθότοποι*». Λαμία : ΤΕΔΚ Ν. Φθιώτιδας.
41. Σχοινοχωρίτης, Κ. (2018). «*Η διδασκαλία της Ελληνικής Μυθολογίας στην Εκπαίδευση και η χρησιμότητα-σπουδαιότητα αυτής*». Αθήνα : Εκδόσεις Εφημερίδα Γνώμη Πολιτών.
42. Φλογαίτη, Ε. (2011). «*Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία*» Αθήνα: Εκδόσεις «Πεδίο».
43. Φρυδάκη, Ε. (2003).«*Η Θεωρία της Λογοτεχνίας στην Πράξη της Διδασκαλίας*». Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική Α.Ε.
44. Burkert, W. (1993). «*Ελληνική Μυθολογία και Τελετουργία*» Αθήνα: Εκδόσεις Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
45. Buxton, R. (2002). «*Όψεις του Φανταστικού στην Αρχαία Ελλάδα*» Θεσσαλονίκη : UNIVERCITY STUDIO PRESS.
46. Craig, J. G., & Baucum, D. (2007). «*Η Ανάπτυξη του Ανθρώπου, Τόμος Α΄*» Αθήνα : Εκδόσεις Παπαζήση.
47. Dowden, K. (1992). «*The Uses of Greek Mythology*» New York: Εκδόσεις Routledge.
48. Katz, L. G., & Chard C. S. (2004). «*Η Μέθοδος Project: Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας των παιδιών της προσχολικής ηλικίας*» Αθήνα : Ατραπός.
49. Kirk, G.S. (1974) . «*The Nature of Greek Myths*» London: Penguin Books.
50. Ferrance, E. (2000). «*Action Research*». Northeast and Islands Regional Educational Laboratory At Brown University.
51. Levi-Strauss. C. 1986. «*Μύθος και Νόημα* » Αθήνα : Εκδόσεις ΚΑΡΔΑΜΙΤΣΑ.
52. Mason, J. (2011). «*Η Διεξαγωγή της Ποιοτικής Έρευνας*» Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

53. Quinn, M. (1993). « Mythology in the English classroom: a continuum for secondary school english students in grades 9 to 12».Ontario: McMASTER UNIVERSITY Hamilton, Ontario.
54. Sailors, C.L. (2007). «*The Function of Mythology and Religion in Greek Society*» Tennessee: East Tennessee State University.
55. Vernant, J. P. (1989). «*Μύθος και Σκέψη στην Αρχαία Ελλάδα*». Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις ΕΓΝΑΤΙΑ.

Z. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι : ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΥΘΩΝ

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΓΑΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ

Οι αρχαίοι Έλληνες έλεγαν ότι πρώτη θεά απ' όλους ήταν η θεά Γαία δηλαδή η θεά Γη, η μητέρα όλων των πλασμάτων που υπήρχαν στον κόσμο. Στην αρχή υπήρχε μόνο το **Χάος**. Όσπου γεννήθηκε η Γη κι από τη Γη τα βουνά, η θάλασσα και μετά ο Ουρανός με τον Ήλιο, το φεγγάρι και τ' αστέρια. Τότε ο **Ουρανός** και η **Γη** ενώθηκαν, οι ποταμοί και τα ρυάκια κύλησαν, λίμνες και οι θάλασσες γέμισαν με νερό. Η μητέρα Γη γέννησε τα παιδιά της, που ήταν καθετί που υπήρχε στον κόσμο. Αργότερα γέννησε πλάσματα παράξενα τους **Τιτάνες** μα και πολλά τέρατα, όπως η Έχιδνα , οι Σειρήνες κ.ά. . Ήταν η μεγάλη θεά των πρώτων Ελλήνων. Αντιπροσώπευσε τη γη και λατρεύτηκε ως καθολική μητέρα. Στην Ελληνική μυθολογία η Γη συνυπήρχε με το Χάος και τον Έρωτα. Από την αρχαϊκή ακόμα εποχή λατρεύτηκε ως μητέρα όλων των ζωντανών πλασμάτων αλλά και του Ουρανού (Αγγελίδου, 2006).

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΕΓΚΕΛΑΔΟΥ

Ο Εγκέλαδος, γιος του Τάρταρου και της Γης, ήταν ένας από τους Γίγαντες με τα εκατό χέρια (Εκατόγχειρες).

Ήταν αρχηγός των τρομερών γιγάντων που κήρυξαν τρομερό πόλεμο εναντίων των θεών του Ολύμπου. Στη Γιγαντομαχία αυτή σκοτώθηκαν όλοι οι γίγαντες. Πολλές είναι οι παραλλαγές του μύθου που συνδέονται με το όνομά του.

Έτσι αναφέρεται ότι είχε αντίπαλο τον ίδιο το Δία που τον κεραύνωσε και μετά τον έθαψε ρίχνοντας πάνω του την Όσσα ή την Όθρη. Άλλη εκδοχή του μύθου θέλει τον Εγκέλαδο να εξοντώνεται από την Αθηνά, που τον έτρεψε σε φυγή και ύστερα τον σκότωσε ρίχνοντας πάνω του τη Σικελία.

Η μανία του θαμμένου Εγκέλαδου και η προσπάθειά του να ελευθερωθεί, εκδηλώνεται με ηφαιστειογενείς εκρήξεις, αλλά και σεισμούς. Όταν θυμώνει και αναστενάζει, τρέμει η γη και από το ηφαιστειο την Αίτνα βγαίνουν καπνοί και λάβα (Αντωνίου, 2010).

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΔΕΥΚΑΛΙΩΝΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΥΡΡΑΣ

Ο Δευκαλίων και η γυναίκα του η Πύρρα ήταν οι μόνοι άνθρωποι που διασώθηκαν από τον περίφημο κατακλυσμό και συνέθεσαν το ανθρώπινο γένος. Λέγεται ότι μετά από τον κατακλυσμό και την καταστροφή που αποφάσισε να φέρει ο Δίας, ο Δευκαλίων, ύστερα από προτροπή του πατέρα του, έφτιαξε μία κιβωτό που προσάραξε στο πιο ψηλό σημείο του Παρνασσού. Πετώντας τις πέτρες που

μετασχηματίζονταν σε άνδρες και γυναίκες, ο Δευκαλίων με τη Πύρρα δημιούργησαν απ' την αρχή την ανθρωπότητα. Παράλληλα, απέκτησαν και δικά τους παιδιά: τον Αμφικτύων, την Πρωτογένεια, τη Μελανθώ, τον Πρόνοο, τον Μαραθώνιο, την Πανδώρα τη νεότερη, τη Νύμφη Θυία και τον Έλληνα, από όπου πήρε το όνομα του αργότερα το ελληνικό έθνος (Στρατίκης, 2009).

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΣΕΦΟΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΣ

Σύμφωνα με το μύθο, η Περσεφόνη, κόρη της Δήμητρας και του Δία, συνήθιζε να παίζει με τις φίλες της, τις Νύμφες. Μια μέρα, ενώ έτρεχε στο δάσος και έπαιζε, την είδε ο Πλούτωνας και την ερωτεύτηκε παράφορα για την ομορφιά της. Σε συνεννόηση με το Δια άρπαξε την Περσεφόνη, την πήγε στον Κάτω Κόσμο και την έκανε γυναίκα του.

Η Δήμητρα που είχε μεγάλη αδυναμία στη Περσεφόνη, γύρισε όλη τη γη και προσπάθησε με κάθε τρόπο να βρει την πολυαγαπημένη της κόρη. Λυπημένη και οργισμένη όπως ήταν εγκατέλειψε την γη και την καρποφορία της και ο κόσμος υπέφερε. Ο Δίας, που έβλεπε ότι η Δήμητρα ήταν οργισμένη, έστειλε τον Ερμή στον Άδη για να παρακαλέσει και να πείσει τον Πλούτωνα να στείλει τη Περσεφόνη πάλι πίσω στη μητέρα της. Ο θεός του Κάτω Κόσμου, που ήταν πονηρός και ερωτευμένος με τη Περσεφόνη, δέχθηκε να την αφήσει αλλά πριν την αποχαιρετήσει της έδωσε να φάει μερικούς σπόρους από ρόδι. Οι σπόροι αυτοί ήταν μαγικοί με αποτέλεσμα η Περσεφόνη να δεθεί άρρητα με το βασίλειο του.

Τη λύση την έδωσε ο Δίας, που τελικά μεσολάβησε και κατόρθωσε να συμβιβάσει τον Πλούτωνα και τη Δήμητρα. Τους έξι μήνες του έτους η Περσεφόνη ζούσε με τη μητέρα της. Η γη τότε ήταν ανθισμένη και δεχόταν με ευχαρίστηση τους καρπούς των ανθρώπων, ενώ τον υπόλοιπο μισό χρόνο, η Κόρη κατέβαινε στα έγκατα της γης και περνούσε το καιρό της με τον άντρα της. Η Δήμητρα τότε δεν επέτρεπε σε κανέναν ανθό να ξεπροβάλλει, δείχνοντας έτσι το καημό της για την απώλεια της κόρης της (Ζαραμπούκα, 2007).

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΑΛΚΥΟΝΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΚΥΟΝΙΔΕΣ ΗΜΕΡΕΣ

Η Αλκυόνη ζούσε με τον άντρα της, τον Κήυκα, στο παλάτι τους στα παράλια της Τραχίνας, στα ριζά της Οίτης και αισθάνονταν τόσο πολύ αγαπημένοι και ευτυχημένοι, ώστε παρομοίαζαν τους εαυτούς τους με το ζευγάρι των θεών, Δία και Ήρα. Για την ασέβειά τους, όμως, αυτή, ο Δίας τους τιμώρησε, ακρίδες κατέστρεψαν την σοδειά τους και άρχισε η πείνα και η δυστυχία στον λαό. Ο Κήυκας αποφάσισε να πάει στο μαντείο των Δελφών για να ζητήσει τον χρησμό των θεών και προτίμησε τον δρόμο της θάλασσας. Όμως ξεκίνησε τρικυμία, το καράβι βυθίστηκε και κανείς δεν σώθηκε. Τα κύματα έφεραν το σώμα του βασιλιά στην Τραχίνα και εκεί το είδε η Αλκυόνη που κάθε μέρα πήγαινε στην παραλία για να δει αν γύρισε το καράβι. Δεν άντεξε τον καημό και γκρεμίστηκε από τους βράχους.

Οι θεοί του Ολύμπου συγκινήθηκαν με την αγάπη του ζευγαριού και τους λυπήθηκαν μεταμορφώνοντάς τους σε θαλασσοπούλια.

Όμως αντίθετα απ' τα άλλα πουλιά η Αλκυόνα γεννούσε τ' αυγά της μες στη βαρυχειμωνιά, οπότε τα κύματα της θάλασσας της τα άρπαζαν κάνοντάς την να κλαίει σπαραχτικά.

Ο Δίας τη λυπήθηκε και πρόσταξε για 15 μέρες μες στο Γενάρη να κοπάζουν οι άνεμοι και ο ήλιος να ζεσταίνει τη φύση, ώστε να μπορέσει η Αλκυόνα να κλωσήσει τα αυγά (Σ.Ο. Κ.Π.Ε. Στυλίδας, 2009).

ΤΙΤΑΝΟΜΑΧΙΑ – ΑΩΔΕΚΑΘΕΟ – ΠΛΑΝΗΤΕΣ

Ο Κρόνος γιος του Ουρανού, πήρε γυναίκα του την Ρέα, έστησε το θρόνο του στο βουνό Όθρη και κυβερνούσε τον κόσμο. Επειδή όμως φοβόταν μην του πάρουν το θρόνο τα παιδιά του, κάθε παιδί που γεννούσε η Ρέα, αυτός το κατάπινε.

Η Ρέα γέννησε το τελευταίο της παιδί, τον Δία, σε μια σπηλιά της Κρήτης, στο «Δικταίο Άντρο». Σπαργάνωσε ύστερα μια μακρουλή πέτρα για παιδί και γύρισε στην Όθρη. Μόλις το είδε ο Κρόνος, της το πήρε και το κατάπιε. Η Ρέα έκανε πως έκλαιγε.

Το Δία τον μεγάλωσαν οι Νύμφες. Μια κατσικά, η Αμάλθεια, του έδινε το γάλα της και ο Δίας έγινε πολύ δυνατός. Όταν μεγάλωσε ο Δίας, του έδωσε η γιαγιά του η Γη ένα βοτάνι, ο Δίας ανέβηκε τότε στην Όθρη, έδωσε το βοτάνι στον Κρόνο κι αυτός ξέρασε τα πέντε παιδιά του. Τότε ο Δίας και τ' αδέρφια του ανέβηκαν στον Όλυμπο και αποφάσισαν να πολεμήσουν τον Κρόνο και να του πάρουν τη βασιλεία. Μαζί τους πήγαν και τρεις Τιτάνες, ενώ οι άλλοι έμειναν με τον Κρόνο στην Όθρη.

Έτσι άρχισε ένας πόλεμος, που κράτησε δέκα ολόκληρα χρόνια. Στο τέλος, ο Δίας νίκησε τον Κρόνο και τους Τιτάνες και τους έριξε στα Τάρταρα. Αυτός ο πόλεμος ονομάστηκε Τιτανομαχία.

Έτσι ο Δίας έμεινε κυρίαρχος στον κόσμο μαζί με τους έντεκα άλλους θεούς.

Έπειτα κάθισαν οι δώδεκα Ολύμπιοι θεοί και μοίρασαν τον κόσμο ως εξής:

1. Ο Δίας (Ο Ζευς), ο πατέρας των θεών και των ανθρώπων, έγινε κυρίαρχος τ' ουρανού κι ήταν προστάτης των αδικημένων.
2. Ο Ποσειδώνας πήρε τη θάλασσα.
3. Ο Απόλλωνας έγινε ο θεός του ήλιου και της μουσικής.
4. Ο Άρης ήταν ο θεός του πολέμου.
5. Ο Ερμής ήταν αγγελιαφόρος των θεών και θεός του εμπορίου.
6. Ο Ήφαιστος ήταν θεός της φωτιάς και της σιδηρουργίας.
7. Η Ήρα, η γυναίκα του Δία, ήταν η θεά της οικογενειακής ζωής.
8. Η Αθηνά η θεά της σοφίας.
9. Η Αφροδίτη η θεά της ομορφιάς.
10. Η Δήμητρα έγινε θεά της γεωργίας. Αυτή δίδαξε στους ανθρώπους να καλλιεργούν τη γη.
11. Η Εστία, θεά της νοικοκυροσύνης.
12. Η Άρτεμη θεά του κυνηγιού, των δασών και της σελήνης.

Υπήρχαν όμως και μικρότεροι θεοί, που δεν κατοικούσαν στον Όλυμπο. Ο Διόνυσος ήταν θεός του αμπελιού και του κρασιού. Ο Πλούτωνας θεός του Άδη, ο Αίολος θεός των ανέμων.

Οι αρχαίοι Έλληνες φαντάζονταν τους δώδεκα θεούς του Ολύμπου, ότι είχαν ανθρώπινες μορφές, ανθρώπινα προτερήματα και ελαττώματα (Αγγελίδου, 2006).

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΤΟΥ

Ο Ηρακλής μετά τους άθλους του, παντρεύτηκε τη Δηιάνειρα. Μια μέρα πήγαν να περάσουν τον Εύηνο ποταμό. Εκεί συνάντησαν τον Κένταυρο Νέσσο. Θέλησε όμως να πάρει δική του τη Δηιάνειρα κι άρχισε να τρέχει. Τότε ο Ηρακλής τον χτύπησε με ένα από τα δηλητηριασμένα βέλη του. Πριν ξεψυχήσει ο Νέσσος είπε στη Δηιάνειρα: «Μάζεψε λίγο από το αίμα μου. Αν αλείψεις μ' αυτό το **χιτώνα** του Ηρακλή, θα σε αγαπάει για πάντα».

Έτσι, κάποτε που ο Ηρακλής ερωτεύθηκε την Ιόλη και η Δηιάνειρα, όταν ο Ηρακλής της ζήτησε καθαρό χιτώνα για να κάνει θυσία αποφάσισε να του στείλει χιτώνα με το αίμα του Νέσσου για να τον ξανακερδίσει με τον Λίχα. Ο Ηρακλής τον φόρεσε κι ο χιτώνας κόλλησε πάνω του και ένιωσε αβάσταχτους πόνους. Κατάλαβε τότε ότι έφτασε το τέλος του. Ανέβηκε στο βουνό Οίτη, εκεί από τον θυμό και από τον πόνο του ο Ηρακλής έριξε με δύναμη τον Λίχα στον Βόρειο Ευβοϊκό κόλπο και από το σώμα του σχηματίστηκαν τα Λιχαδονήσια. Έπειτα έφτιαξε ένα σωρό από ξύλα, ξάπλωσε πάνω του και ζήτησε ν' ανάψουν τη φωτιά, ο Φιλοκτήτης που περνούσε από κει, δέχτηκε ν' ανάψει τη φωτιά κι ο Ηρακλής. Ξαφνικά άρχισε ν' αστράφτει και να βροντά. Ένα σύννεφο κατέβηκε, πήρε τον Ηρακλή και τον ανέβασε στον Όλυμπο. Εκεί συμφιλιώθηκε με την Ήρα κι έζησε για πάντα με τους θεούς του Ολύμπου. Όμως για να σβήσει η πυρά του Ηρακλή ο Δίας με ένα κεραυνό έσκισε το βουνό στην μέση και άφησε να τρέξει ο Δύρας ποταμός, ο σημερινός Γοργοπόταμος (Σ.Ο Κ.Π.Ε. Στυλίδας, 2009).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Π : ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ – ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΥΛΙΚΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Π-Α Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΓΑΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ

Οι χαρακτηριστικές αναφορές των παιδιών όπως αυτές αποτυπώθηκαν, προερχόμενες από τις προσωπικές τους εμπειρίες όπως τις έχουν βιώσει στο οικογενειακό τους και κοινωνικό τους περιβάλλον:

« Το καλοκαίρι που πηγαίναμε για μπάνιο έβλεπα τον ουρανό πάνω από την θάλασσα».

« Πήγαμε στο χωράφι μαζί με τον μπαμπά μου και είδα τον ουρανό από πάνω να έχει πολλά σύννεφα».

« Στο χωριό του παππού μου είδα μια αστραπή να πέφτει στον ουρανό έκανε θόρυβο πολύ και φοβήθηκα».

« Το χωριό μου είναι δίπλα στη θάλασσα».

« Έχω πάει βόλτα στο ποτάμι μαζί με τον μπαμπά μου και τον αδελφό μου».

Μέσα από αυτές τις παρατηρήσεις τους, κατανοούν ότι και οι εικόνες που οι αρχαίοι έβλεπαν καθημερινά από την ζωή τους στην φύση, ήταν παρόμοιες με τις δικές τους : έβλεπαν τον Ουρανό να είναι πάνω από την Γη και να την αγκαλιάζει. Έτσι, και μέσα

από την συζήτηση στην τάξη, γίνεται η υπόθεση, πως κάπως έτσι γεννήθηκε αυτός ο μύθος, που προσπαθούσε να εξηγήσει πως για να υπάρξει ζωή πάνω στην Γη έπρεπε να συμβάλει και ο Ουρανός με την εκδήλωση των διαφόρων καιρικών φαινομένων.

Χαρακτηριστικές απαντήσεις των παιδιών μετά την ανάγνωση του μύθου:

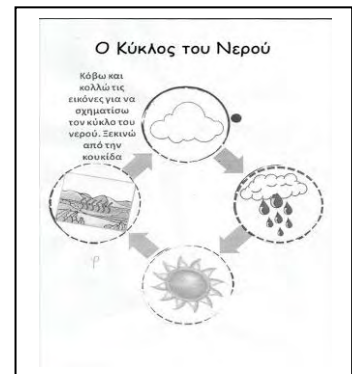
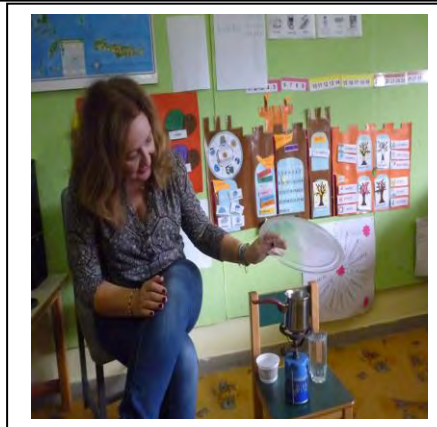
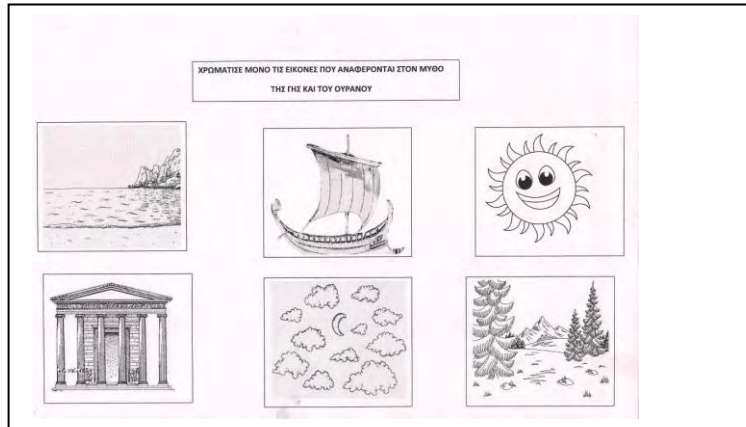
« Μου άρεσε που η Γη γέννησε τα λουλούδια και τα δέντρα».

«Μου άρεσε που ο Ουρανός δίνει το νερό στην Γη»

«Πως ήταν τα τέρατα αυτά»

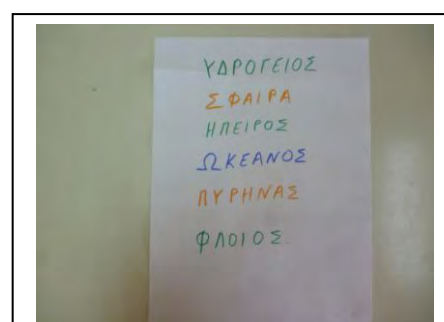
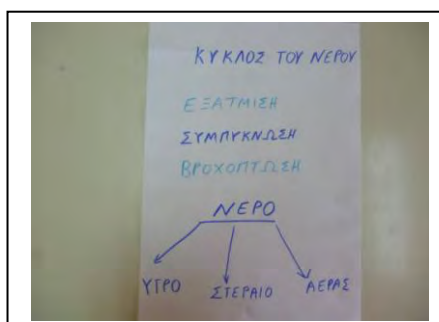
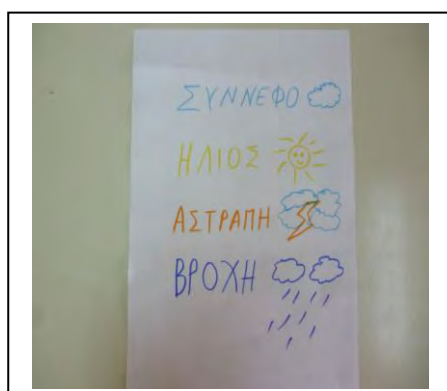
«Εμένα δεν μου αρέσουν τα τέρατα δεν θα τα ήθελα στην ιστορία»

Το φύλλο εργασίας που δόθηκε για την κατανόηση του μύθου

Οι πίνακες αναφοράς όπως αυτοί καταγράφηκαν με λέξεις που προήλθαν από τις ελεύθερες ανακοινώσεις των παιδιών, μέσα από τις δράσεις που υλοποιήθηκαν στην τάξη.

Π-Β Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΕΓΚΕΛΑΔΟΥ

Οι χαρακτηριστικές αναφορές των παιδιών όπως αυτές αποτυπώθηκαν, προερχόμενες από τις προσωπικές τους εμπειρίες όπως τις έχουν βιώσει στο οικογενειακό τους και κοινωνικό τους περιβάλλον:

«Κουνήθηκε το κρεβάτι μου όταν κοιμόμουν».

«Έπεσε η κούκλα μου από το τραπέζι».

«Είδα την λάμπα στο δωμάτιό μου να κουνιέται».

«Φοβήθηκα και έκλαψα».

«Η μαμά μου άρχισε να φωνάζει».

«Κατεβήκαμε όλοι από την πολυκατοικία στον δρόμο και εκεί είδα και τον φίλο μου με τον αδελφό του».

Χαρακτηριστικές απαντήσεις των παιδιών μετά την ανάγνωση του μύθου:

«Μου άρεσε που νίκησε η Αθηνά»

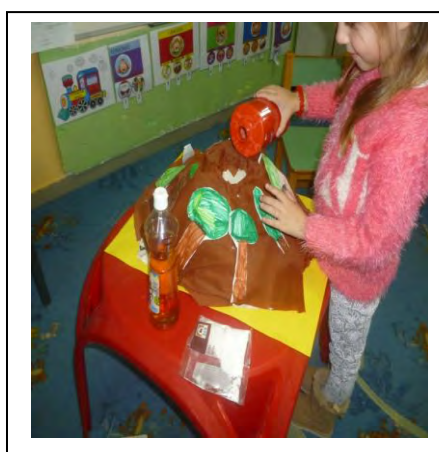
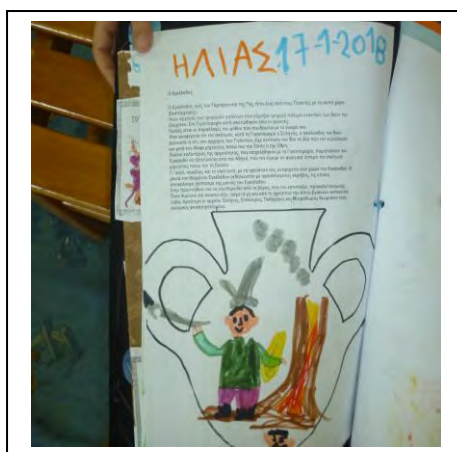
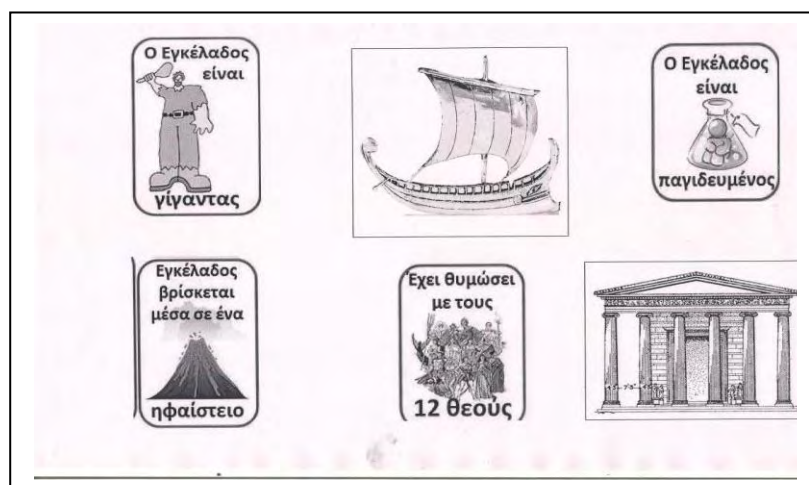
«Εμένα μου αρέσει πάντα να νικάω»

«Τώρα θα είναι πάντα μέσα στην Γη;»

«Πρέπει να είναι πολύ λυπημένος»

«Εγώ θα ήθελα να γίνουμε φίλοι»

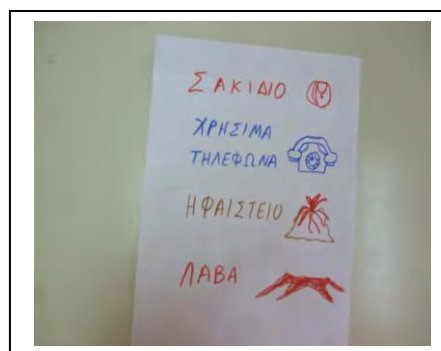
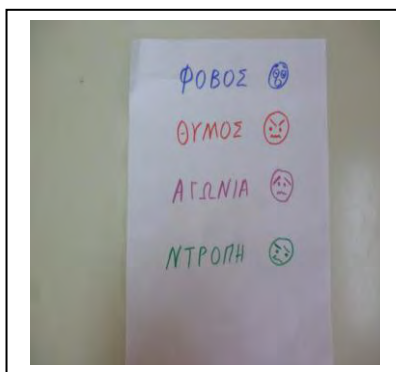
Το φύλλο εργασίας που δόθηκε για την κατανόηση του μύθου.

ΟΤΑΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΕΙΣΜΟΣ, ΜΗ ΣΕ ΠΛΗΝΕΙ ΠΑΝΙΚΟΣ.
 ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ Ο ΑΡΧΗΤΟΣ, Η ΚΛΑΪ ΜΑΣ ΚΗΡΤΑΓΩΓΟΣ.
 ΤΡΕΜΕΙ ΟΑΝ Η ΓΗ ΜΑΣ ΔΕΙ, ΚΑΤΩ ΑΠ' ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ ΜΠΕΣ.
 ΔΙΠΛΑ ΣΤΟΝ ΤΟΙΚΟ ΘΑ ΣΤΑΘΩ, ΤΟΥΘΩΑ ΤΕΡΤΩΤΟΝΕ ΣΩΦΩ.
 ΘΑ ΣΤΑΘΩ ΣΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΙ, ΤΣΑΜΙΑ ΣΙΤΑΝΕ ΚΑΚΟΜΟΙΡΗ.
 ΣΤΟ ΜΠΑΛΚΟΝΙ ΜΟΥ ΘΑ ΒΓΩ, ΘΑΡΘΕΙΣ ΤΟΥΜΠΤΑ ΣΤΟ ΛΕΙΠΤΩ.
 ΜΠΑΙΝΩ ΣΤΟΝ ΑΝΕΛΚΥΣΤΗΡΑ, ΜΕΛΑ ΘΑ ΚΑΘΙΣΤΕΙΣ ΘΡΕ ΚΑΚΟΜΟΙΡΑ.
 ΕΙΝΑΣ ΕΝΑΣ ΣΤΗ ΣΕΡΑ, Θ' ΑΝΟΙΓΩΜ' ΕΣΩ ΘΡΕ ΤΡΑΒΙΑ.
 ΟΥΤΕ ΣΠΡΟΣΜΩ ΣΤΕ ΣΚΑΜΕΙ, ΠΛΑΤΙ ΘΑΡΘΩΝ ΚΟΥΤΡΟΥΒΑΛΕΙ.
 ΤΙ ΝΑ ΒΑΛΩ ΣΤΟ ΣΑΚΙΔΙΟ ΑΥΤΩ, ΜΠΑΤΑΡΙΕΣ,ΡΑΔΙΟ ΚΑΙ ΦΑΚΟ.
 ΦΑΡΜΑΚΕΙΟ ΣΩΣΤΩ, ΣΦΥΡΟΚΥΡΩΛΑ ΚΑΙ ΝΕΡΩ.
 ΚΛΕΙΝΩ ΤΟ ΔΙΑΚΟΠΗ ΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ, ΜΗ ΣΕΚΝΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ.
 ΤΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΑΝΑΤΗΞΙ, ΜΑΘΕ ΦΙΛΕ ΑΝ ΜΠΟΡΕΙ.
 ΟΤΑΝ ΘΑ ΤΑ ΧΡΕΙΑΣΤΕΙΣ, ΣΤΟ ΜΥΛΑΔ ΣΟΥ ΘΑ ΤΑ ΘΡΕΙ.
 ΕΣΩ ΑΠ' ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΑΝ ΘΡΕΣΙ, ΜΕΙΝΕ ΘΕΣΙ ΣΕ ΠΑΡΑΛΑΔ.
 ΜΑΚΡΥΑ ΑΠ' ΤΑ ΣΠΙΤΑΝΑ, ΤΙΣ ΚΟΛΩΝΕΣΤΑ ΔΕΝΤΡΑΝΑ.
 ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑ ΑΝ ΚΟΝΥΜΠΩ, ΦΥΤΕ ΦΙΛΕ ΣΤΟ ΛΕΙΠΤΩ.
 ΤΟ ΤΣΟΥΝΑΜΙ ΘΕ ΝΑ ΡΘΕΙ, ΦΙΛΕ ΘΑΡΘΕΙ ΝΑ ΣΕ ΘΡΕΙ.
 ΣΤΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ ΑΝ ΕΙΜΑΙ, ΣΤΑΣΩ ΔΙΠΛΑ ΜΕΛΑ ΜΕΙΝΕ.
 ΝΑ ΚΙ ΕΝΑΣ ΜΕΤΑΣΕΙΣΜΟΣ, ΜΗ ΣΕ ΠΛΗΝΕΙ ΠΑΝΙΚΟΣ.
 ΤΙΣ ΩΜΗΤΕΣ ΑΝ ΤΗΡΗΣΕΙΣ, ΦΙΛΕ ΤΙΣΤΩΛΑ ΧΡΟΝΙΑ ΘΑ ΖΗΣΕΙΣ.

Οι πίνακες αναφοράς όπως αυτοί καταγράφηκαν με λέξεις που προήλθαν από τις ελεύθερες ανακοινώσεις των παιδιών, μέσα από τις δράσεις που υλοποιήθηκαν στην τάξη.

Π-Γ Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ "ΔΕΥΚΑΛΙΩΝΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΥΡΡΑΣ"

Οι χαρακτηριστικές αναφορές των παιδιών όπως αυτές αποτυπώθηκαν, προερχόμενες από τις προσωπικές τους εμπειρίες όπως τις έχουν βιώσει στο οικογενειακό τους και κοινωνικό τους περιβάλλον:

«Πήγαμε με την μαμά μου στην αγορά και έβρεξε ξαφνικά δεν είχαμε ομπρέλα και βραχήκαμε».

«Έπαιζα στην πυλωτή και έβρεχε και είδα το νερό να κάνει ένα μικρό ποταμάκι στην αυλή».

«Όταν έβρεχε ο ουρανός είχε γεμίσει με μαύρα συννεφα».

«Όταν έβρεξε η μαμά μου είπε να μπω γρήγορα μέσα στο σπίτι για να μην βραχώ».

«Είχα πάει μετά την βροχή στο χωράφι με τον μπαμπά και τα παπούτσια μου γεμίσαν με πολλές λάσπες».

«Ο μπαμπάς μου είπε πως γλύστρισε το αυτοκίνητο στον δρόμο όταν οδηγούσε».

«Όταν έβρεχε έπεφταν πολλές αστραπές και μπουμπουνητά και εγώ φοβήθηκα».

«Η βροχή δεν ποτίζει τα φυτά;»

Το φύλλο εργασίας που δόθηκε για την κατανόηση του μύθου.

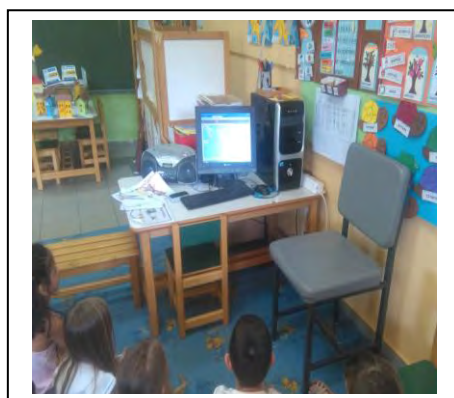
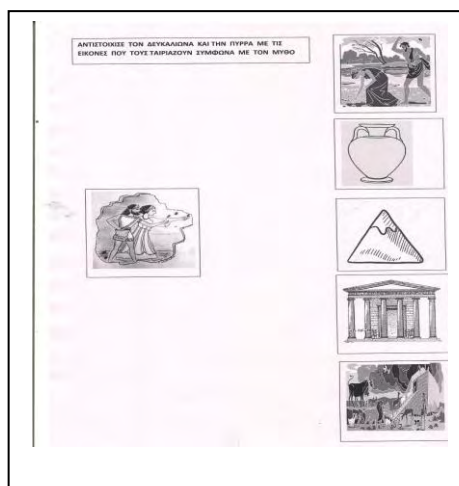
Χαρακτηριστικές απαντήσεις των παιδιών μετά την ανάγνωση του μύθου:

«Μου άρεσε που σώθηκαν»

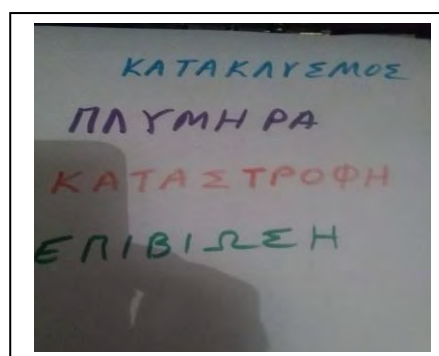
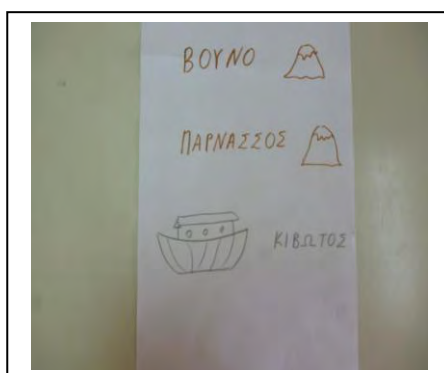
«Μου άρεσε που έσωσαν τα ζώα»

«Δεν μου άρεσε που η βροχή κατέστρεψε την Γη»

«Θα ήθελε να έχουν σωθεί όλοι πάνω στην Γη»

Οι πίνακες αναφοράς όπως αυτοί καταγράφηκαν με λέξεις που προήλθαν από τις ελεύθερες ανακοινώσεις των παιδιών, μέσα από τις δράσεις που υλοποιήθηκαν στην τάξη.

II-A Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΣΕΦΟΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΣ

Οι χαρακτηριστικές αναφορές των παιδιών όπως αυτές αποτυπώθηκαν, προερχόμενες από τις προσωπικές τους εμπειρίες όπως τις έχουν βιώσει στο οικογενειακό τους και κοινωνικό τους περιβάλλον:

« Το καλοκαίρι πάω για μπάνιο».

« Ο μπαμπάς μου αγοράζει ξύλλα για το τζάκι τον χειμώνα».

« Βρέχει πολύ τώρα το φθινόπωρο».

« Έχω καινούργια ροζ ομπρέλα».

« Την άνοιξη έχει πολλά λουλούδια».

Χαρακτηριστικές απαντήσεις των παιδιών μετά την ανάγνωση του μύθου:

«Μου άρεσε που γύρισε πάλι στην μαμά της»

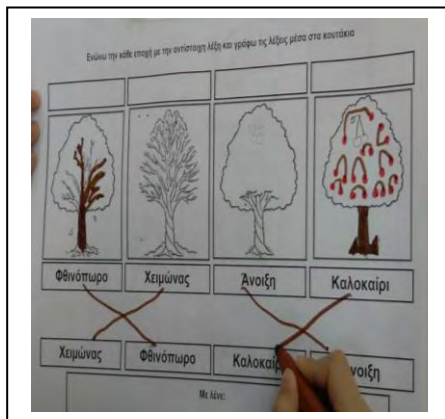
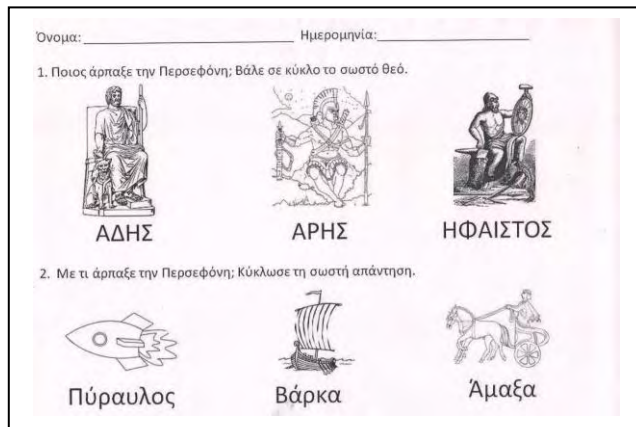
«Μου άρεσε που έβγαλε πάλι η Γη λουλούδια»

«Δεν μου άρεσε που την άρπαξε»

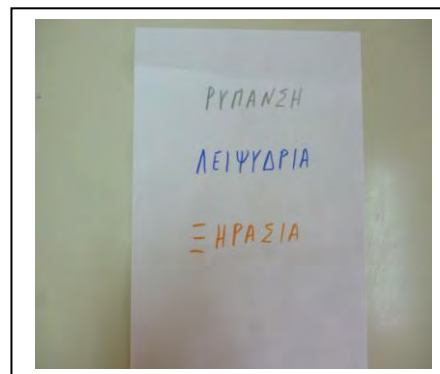
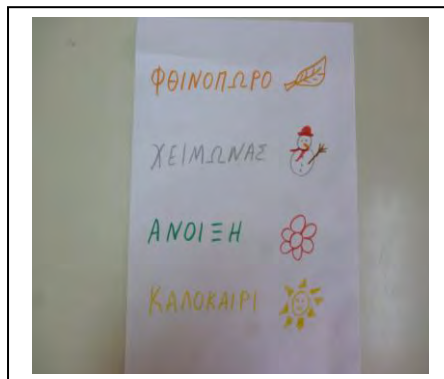
«Δεν μου άρεσε που η Δήμητρα ήταν λυπημένη»

«Θα ήθελα να μην έχει φύγει ποτέ από την μαμά της»

Το φύλλο εργασίας που δόθηκε για την κατανόηση του μύθου.

Οι πίνακες αναφοράς όπως αυτοί καταγράφηκαν με λέξεις που προήλθαν από τις ελεύθερες ανακοινώσεις των παιδιών, μέσα από τις δράσεις που υλοποιήθηκαν στην τάξη.

Π-Ε Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΑΛΚΥΟΝΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΚΥΟΝΙΑΔΕΣ ΗΜΕΡΕΣ

Οι χαρακτηριστικές αναφορές των παιδιών όπως αυτές αποτυπώθηκαν, προερχόμενες από τις προσωπικές τους εμπειρίες όπως τις έχουν βιώσει στο οικογενειακό τους και κοινωνικό τους περιβάλλον:

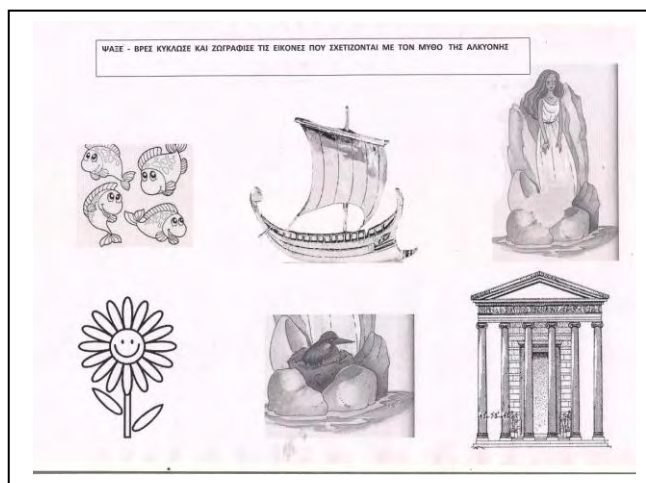
« Εμένα μου άρεσε η βασίλισσα γιατί ήταν πολύ όμορφη»

« Λυπήθηκα έγινε πουλί».

«Γιατί δεν φτιάχνει αλλού την φωλιά του;»

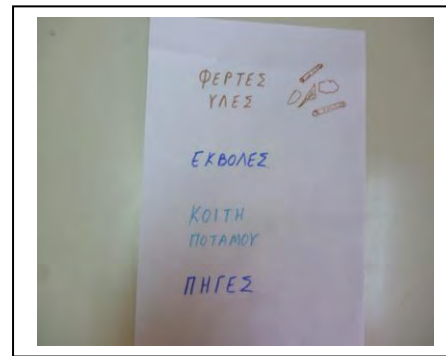
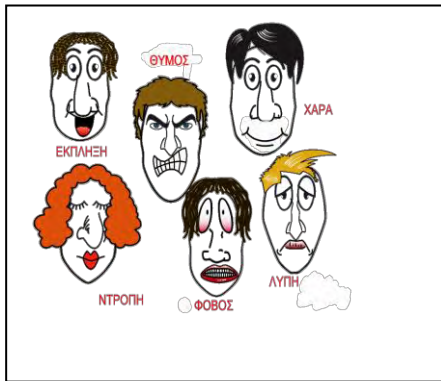
«Ευτυχώς που ο Ήλιος ζεσταίνει τα αυγά του».

Το φύλλο εργασίας που δόθηκε για την κατανόηση του μύθου.

Οι πίνακες αναφοράς όπως αυτοί καταγράφηκαν με λέξεις που προήλθαν από τις ελεύθερες ανακοινώσεις των παιδιών, μέσα από τις δράσεις που υλοποιήθηκαν στην τάξη.

Π-ΣΤ ΤΙΤΑΝΟΜΑΧΙΑ – ΔΩΔΕΚΑΘΕΟ – ΠΛΑΝΗΤΕΣ

Οι χαρακτηριστικές αναφορές των παιδιών όπως αυτές αποτυπώθηκαν, προερχόμενες από τις προσωπικές τους εμπειρίες όπως τις έχουν βιώσει στο οικογενειακό τους και κοινωνικό τους περιβάλλον:

«Τον ήλιο βλέπω κάθε πρωί που είναι πολύ φωτεινός».

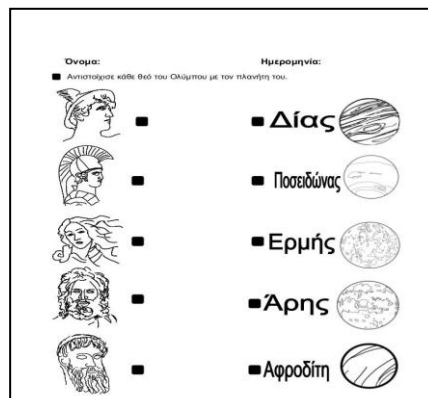
«Το καλοκαίρι το βράδυ βλέπω τον ουρανό να είναι γεμάτος με αστέρια»

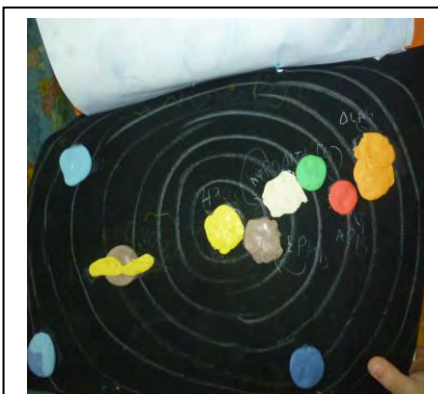
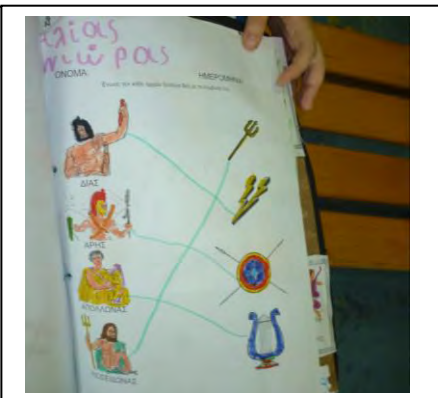
«Στο χωριό του παππού μου όταν πάω μου αρέσει να βλέπω τ' αστέρια»

«Πόσα είναι μπορούμε να τα μετρήσουμε;»

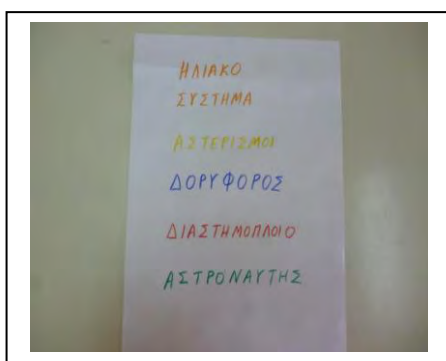
«Είναι πολύ μικρά;», « Γιατί φαίνονται μόνο την νύχτα;»

Το φύλλο εργασίας που δόθηκε για την κατανόηση του μύθου.

Οι πίνακες αναφοράς όπως αυτοί καταγράφηκαν με λέξεις που προήλθαν από τις ελεύθερες ανακοινώσεις των παιδιών, μέσα από τις δράσεις που υλοποιήθηκαν στην τάξη.

Π-Ζ Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΤΟΥ

Οι χαρακτηριστικές αναφορές των παιδιών όπως αυτές αποτυπώθηκαν, προερχόμενες από τις προσωπικές τους εμπειρίες όπως τις έχουν βιώσει στο οικογενειακό τους και κοινωνικό τους περιβάλλον:

«Έχω και στο σπίτι μου ένα βιβλίο με τον Ηρακλή»

« Ο μπαμπάς μου έβαλε στον υπολογιστή του και είδα την ιστορία του Ηρακλη με το λιοντάρι»

« Εμένα μου αρέσει η ιστορία με το λιοντάρι»

« Η μαμά μου με πήγε και είδα Καραγκιόζη με τον Ηρακλή το σαββατοκύριακο».

Σε άλλο σημείο των δράσεων τα παιδιά δηλώνουν επίσης ότι γνωρίζουν πολύ καλά και την περιοχή όπου βρίσκονται τα λιχασονήσια μιας και αυτά είναι τα νησάκια βλέπουν κάθε καλοκαίρι στην περιοχή των Καμμένων Βούρλων, όπου κάνουν τα μπάνια τους. Οι παρατηρήσεις των παιδιών έχουν εξαιρετικό ενδιαφέρον:

« Το καλοκαίρι πήγα με την βάρκα του μπαμπά μου στα νησάκια να ψαρέψουμε»

« Έχω πάει και έχω δει την γέφυρά»

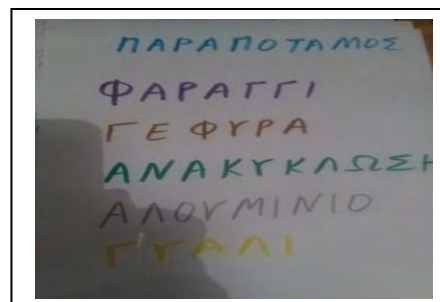
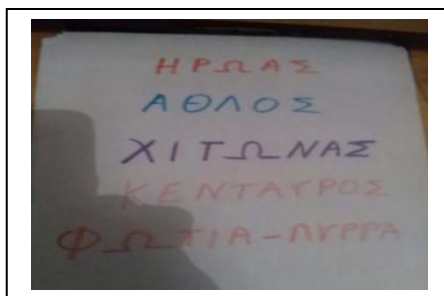
« Εκεί στον γοργοπόταμο δουλεύει ο μπαμπάς μου»

« Πέρασα με το τρένο από την γέφυρα μαζί με την μαμά μου»

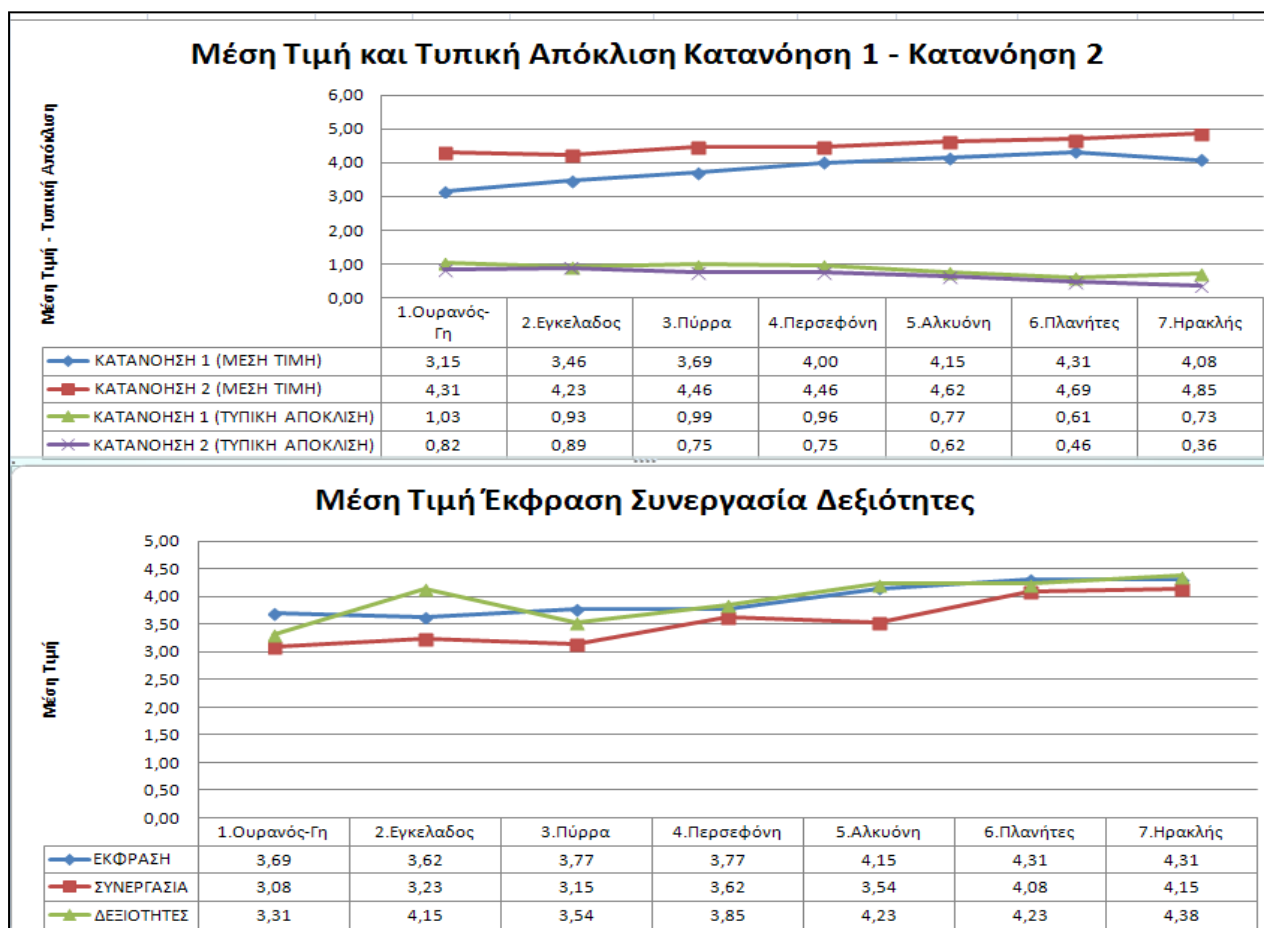
Το φύλλο εργασίας που δόθηκε για την κατανόηση του μύθου.

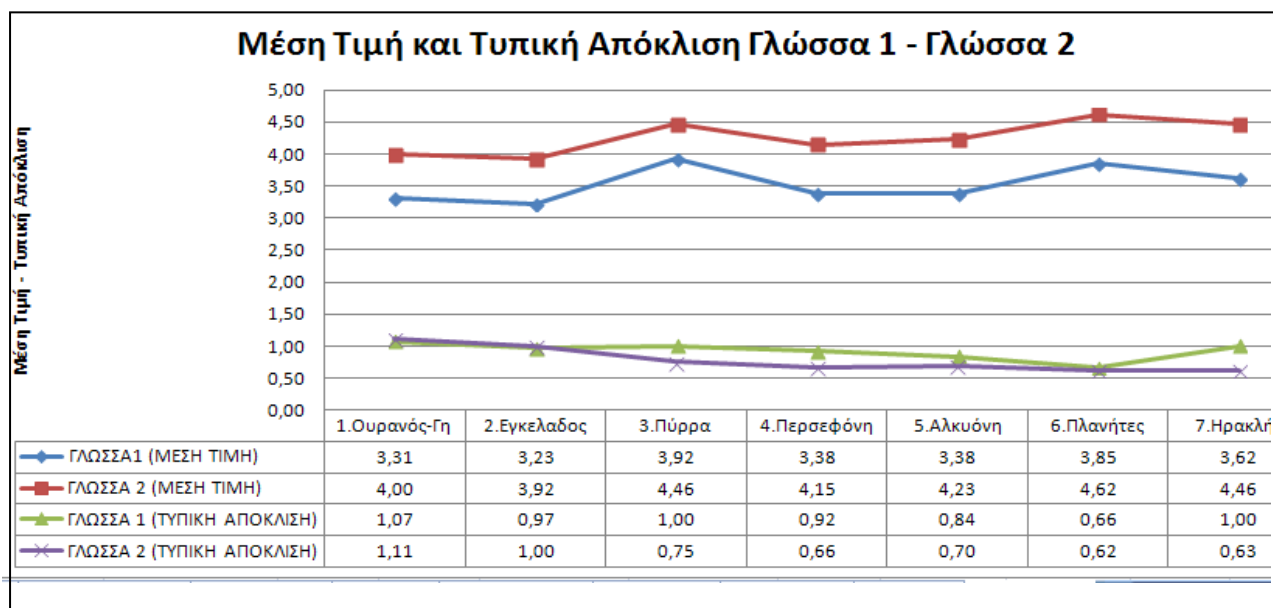

Οι πίνακες αναφοράς όπως αυτοί καταγράφηκαν με λέξεις που προήλθαν από τις ελεύθερες ανακοινώσεις των παιδιών, μέσα από τις δράσεις που υλοποιήθηκαν στην τάξη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ : ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ ΤΗΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV : ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΤΟΥΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η νηπιαγωγός κατέταξε τους μαθητές ανάλογα με την ανταπόκριση που είχαν στο τέλος των δράσεων σε όλους τους μύθους (μαθητής→συνολική ανταπόκριση) αλλά και ανάλογα με την ανταπόκριση που είχαν στις δραστηριότητες που έγιναν σε κάθε μύθο:

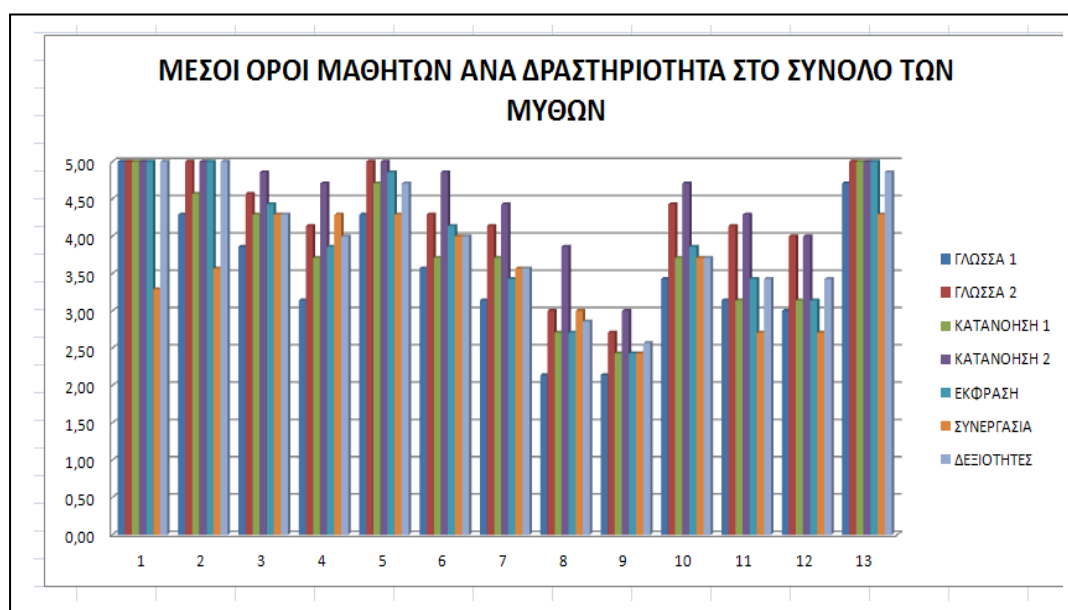
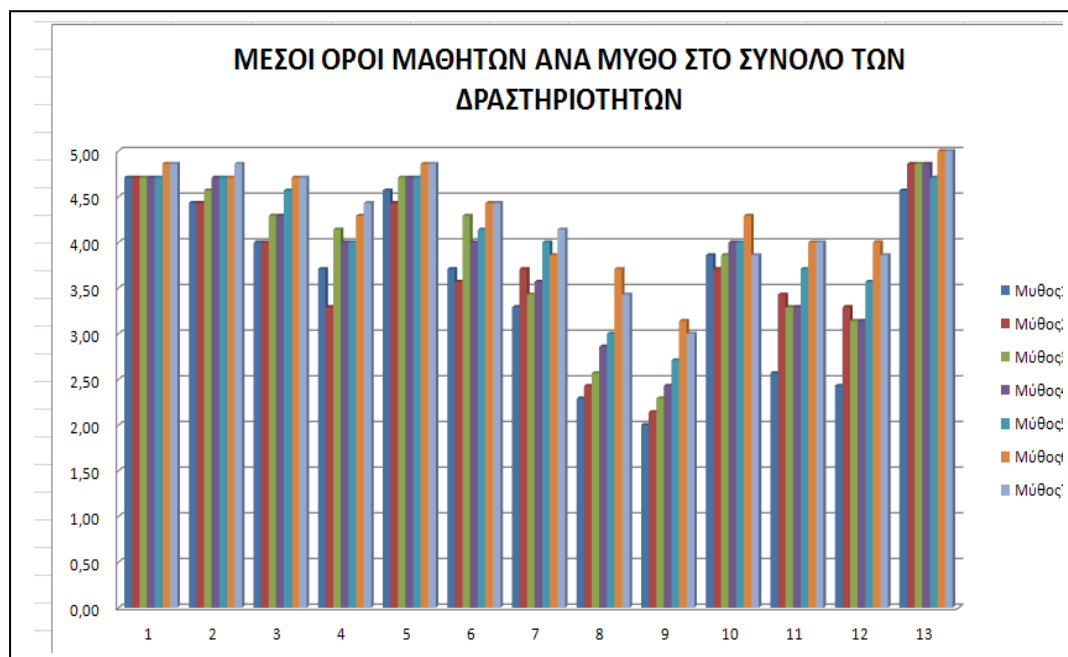
	ΕΛΑΧΙΣΤΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΚΑΛΗ	ΠΟΛΥ Κ.	ΑΡΙΣΤΗ
1^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ		8→ 2,71 9→2,43	4→3,71 6→3,71 7→3,71 10→3,71 11→3,14 12→3,14	2→ 4,57 3→4,29 5→ 4,71	1→5 13→5
2^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ			8→3,86 9→ 3	3→4,86 4→4,71 6→ 4,86 7→4,43 10→ 4,71 11→ 4,29 12→4,00	1→5 2→5 5→5 13→5

	ΕΛΑΧΙΣΤΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΚΑΛΗ	ΠΟΛΥ Κ.	ΑΡΙΣΤΗ
1^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΓΛΩΣΣΑΣ		8→2,14 9→2,14	3→3,86 4→3,14 6→3,57 7→3,14	2→4,29 5→4,29 13→4,71	1→5
2^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΓΛΩΣΣΑΣ		9→2,71	8→3	3→4,57 4→4,14 6→4,29 7→4,14 10→4,43 11→4,14 12→4,00	1→5 2→5 5→5 13→5

	ΕΛΑΧΙΣΤΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΚΑΛΗ	ΠΟΛΥ Κ.	ΑΡΙΣΤΗ
ΕΚΦΡΑΣΗ		8→2,71 9→2,43	7→3,43 10→3,86 11→3,43 12→3,14	3→4,43 4→3,86 5→4,86 6→4,14	1→5,00 2→5,00 13→5,00
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ		9→2,43 11→2,71 12→2,71	1→3,29 2→3,57 7→3,57 8→3,00 10→3,71	3→4,29 4→4,29 5→4,29 6→4,00 13=4,99	
ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ		8→2,86 9→2,57	7→3,57 10→3,71 11→3,43 12→3,43	3→4,29 4→4,00 5→4,71 6→4,00 13→4,86	1→5 2→5

- **1^{ος} Μύθος:** Τέσσερις μαθητές καταγράφηκαν στην κατηγορία μέτρια, τέσσερις στην κατηγορία καλή, πέντε στην κατηγορία πολύ καλή, και τέλος κανείς στις κατηγορίες ελάχιστη και άριστη ανταπόκριση.
- **2^{ος} Μύθος:** Δύο μαθητές καταγράφηκαν στην κατηγορία μέτρια, πέντε στην κατηγορία καλή, πέντε στην κατηγορία πολύ καλή και τέλος κανείς στις κατηγορίες ελάχιστη και άριστη ανταπόκριση.
- **3^{ος} Μύθος:** Δύο μαθητές καταγράφηκαν στην κατηγορία μέτρια, τέσσερις στην κατηγορία καλή, επτά στην κατηγορία πολύ καλή και τέλος κανείς στις κατηγορίες ελάχιστη και άριστη ανταπόκριση.
- **4^{ος} Μύθος:** Ένας μαθητής καταγράφηκε στην κατηγορία μέτρια, τρεις στην κατηγορία καλή, εννιά στην κατηγορία πολύ καλή και τέλος κανείς στις κατηγορίες ελάχιστη και άριστη ανταπόκριση.

- **5^{ος} Μύθος:** Ένας μαθητής καταγράφηκε στην κατηγορία μέτρια, τρεις στην κατηγορία καλή, εννιά στην κατηγορία πολύ καλή και τέσλος κανείς στις κατηγορίες ελάχιστη και άριστη ανταπόκριση.
- **6^{ος} Μύθος:** Ένας μαθητής καταγράφηκε στην κατηγορία άριστη, τρεις στην κατηγορία καλή, εννιά στην κατηγορία πολύ καλή και τέσλος κανείς στις κατηγορίες ελάχιστη και μέτρια ανταπόκριση.
- **7^{ος} Μύθος:** Ένας μαθητής καταγράφηκε στην κατηγορία άριστη, τέσσερις στην κατηγορία καλή, οκτώ στην κατηγορία πολύ καλή και τέσλος κανείς στις κατηγορίες ελάχιστη και μέτρια ανταπόκριση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V : ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕ ΤΟ 7ο
ΕΡΩΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

